

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ,
АСПРАНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ

(Суми, 21-22 квітня 2014 року)

СЕКЦІЯ 1

ПРОБЛЕМИ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА

МЕТАФОРА ТА МЕТОНІМІЯ ЯК СПОСІБ ДОСЯГНЕННЯ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В МЕДІАДИСКУРСІ

Азарова Л. І., студ. гр. ПР-01,
Баранова С. В., к. філол. н., доц. СумДУ

Для створення експресивного ефекту в медіа дискурсі часто використовують образні засоби. Образні засоби мови при цьому називають усі види образного вживання слів, словосполучень та фонем, об'єднуючи усі види переносних найменувань загальним терміном «тропи» [1, 128].

Образні засоби слугують опису та є переважно лексичними. Сюди належать такі тропи переносного вживання слів та виразів, як метафора, метонімія, іронія, гіпербола, літота та ін.

Метафора як різновид тропу – це вживання слова в переносному значенні; словосполучення, яке характеризує дане явище шляхом перенесення на нього ознак, які властиві іншому явищу, яке таким чином замінює його. Використання метафори має свої особливості у рекламних текстах медіадискурсу, які складають особливу мовну сферу літературної мови, з специфічними цілями та мовними засобами. Наведемо приклади назв англомовних компаній, самої продукції в тих випадках, коли вони носять рекламний характер.

Looking into the heart of light. Реклама, в якій метафора *the heart of light* відображає якість ліхтарів.

I can connect nothing with nothing (реклама мобільних телефонів).

The dead tree gives no shelter (реклама газованої води) [2, 21].

Метафора в рекламному тексті покликана передавати більш точно сенс явищ, підкреслити новий та важливий нюанс. У багатьох періодичних виданнях зустрічаються метафори з кольоровим забарвленням, такі як:

...to see red... (to be angry)...*to be in the red...* (to be in financial danger)

...to be green... (to be immature; to be new at something).

...green thumb... (skill at growing plants).

...purple heart... (bravery) [4, 28].

Вважаємо доречним виявити експресивний потенціал ряду наступних метафор у газетному тексті:

...*a fruit(not polite)*...(a gay person (not polite).

...*big banana(not polite)*...(boss (not polite).

...*the apple of my eye*... (my most cherished person).

...*chicken*... (scared / frightened person).

...*dog*... (a bad man, ugly woman).

...*snail*... (physically very slow person) [3, 133].

Метонімія являє собою вживання слова у переносному значенні, словосполучення, в якому одне слово заміщується іншим, як в метафорі, з тією відмінністю від останньої, що це заміщення може бути вироблене лише словом, яке позначає предмет (явище), який знаходиться в тому чи іншому зв'язку з предметом, який позначається заміщуваним словом.

Головна функція метонімічного виразу – активізувати одну когнітивну категорію, співвідносячи її з іншою у рамках однієї моделі, і таким чином виділити її саму чи субмодель, до якої вона належить. Розглянемо приклади:

We need a couple of strong bodies for our team.

There are a lot of good heads in the university.

We need some new faces around here [5, 43].

Очевидно, у всіх трьох реченнях мова йде про людей, але в кожному випадку підкреслюється певний аспект людини. В спортивному контексті першого речення простежується модель *physical strength*, яка пов'язана з категорією *body*; в університетському контексті – модель *intelligence*, яка пов'язана з категорією *head*. Категорія *face* особливо адекватна в контексті знайомства, тому що саме обличчя сприймається в першу чергу при зустрічі з незнайомими людьми.

Отже, експресивність (як результат стилістичної, оцінної та емоційної маркованості слів) в публіцистичних текстах досягається шляхом максимального використання образних мовних засобів, які дозволяють виразити суб'єктивне відношення мовця до змісту чи адресату мови, в наслідок чого оказати вплив на особистість реципієнта.

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. / Ф.С. Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 344с.
2. Nelson R.P. Articles and Features / R.P. Nelson . – Houghton : Houghton Mifflin School, 1978. – 434 p.
3. The Guardian. – 2012. – Friday, April 4. – 39 p.
4. The Times. – 2011. – No 69393 (Monday, August 4). – 72 p.
5. The London Paper. – 2010. – Wednesday, May 9. – 40 p.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ ТЕРОРИЗМ

Білолюбський С. О., студ. гр. ПР-02,
Жулавська О. О., к. філол. н., доц. СумДУ

Концепти, які відіграють ключову роль у житті як окремого індивіда, так і суспільства у цілому, заслуговують на особливу увагу. Одним із них є концепт ТЕРОРИЗМ, який значно впливає на формування образу світу представників сучасного британського лінгвокультурного соціуму. Будучи злободенним феноменом сучасності, ТЕРОРИЗМ є об'єктом вивчення різних соціо-гуманітарних наук, що намагаються виявити суть цього явища, відмежувати його від подібних явищ, визначити причини, правові рамки і способи боротьби з ним.

Лінгвістичний аналіз концепту ТЕРОРИЗМ здійснюється у межах семантико-когнітивного підходу. Концепт ТЕРОРИЗМ є предметом комплексного лінгвістичного дослідження з позицій діяльнісного когнітивно-дискурсивного підходу. Новітні методики досліджень, відкривають нові можливості для дослідження концептів, дозволяючи встановити не лише усупільнене знання про відповідний феномен, а й знання індивіда, що передається продуцентом та інтерпретатором дискурсу в ситуації дискурсивної взаємодії.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики актуальним є вивчення таких моделей репрезентації знань і уявлень людини про навколишній світ, як картина світу, фрейм, стереотип, архетип, концепт тощо. Найбільш розгорнуті, а нерідко й суперечливі погляди мовознавців супроводжують центральний термін лінгвокультурології – концепт. На сьогодні проблемі відображення об'єктивного світу у концептах присвячено чимало праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Неабиякий інтерес науковців до концепту породжує слушні

зауваження щодо «концептуальної експансії лінгвістики» [4, 45]. Мовознавці сходяться на думці про те, що термін «концепт» слід використовувати для «репрезентації світоглядних, інтелектуальних та емоційних інтенцій особистості, відображених у її творіннях – текстах» [3, 181].

У сучасній лінгвістичній науці загально визнаними є три основні підходи до розуміння концепту, які базуються на такому положенні: концепт – те, що називає зміст поняття, синонім смислу. Прибічники такого підходу (Ю. С. Степанов та ін.) при трактуванні концепту надають перевагу передусім культурологічному аспекту, розуміючи всю культуру як сукупність концептів і відношень між ними. При такому осмисленні терміна «концепт» значення мови експлікується як другорядне, що виступає лише допоміжним засобом.

Представники іншого підходу до аналізу концепту (А. Д. Шмельов) основним засобом формування змісту концепту висувають семантику мовного знака. Із цих самих позицій підходить до трактування концепту М. Ф. Алефіренко, який також постулює семантичний підхід до концепту, розглядаючи його як одиницю когнітивної семантики [1, 23].

На сьогоднішній день не існує єдиної теорії, яка чітко визначає структуру концепту. Проте всі лінгвісти, які розробляють проблеми концептуалізації знань, відзначають, що концепт має певну структуру. Дана структура не є жорсткою. Це пов'язано з активною динамічною роллю концепту в процесі мислення - він весь час функціонує, актуалізується в різних своїх складових частинах і аспектах, з'єднується з іншими концептами та відмежовується від них. В цьому і полягає сенс мислення.

Концепт ТЕРОРИЗМ належить до числа соціально та культурно значущих одиниць концептосфери сучасної людини, оскільки тероризм став практично постійним явищем буття суспільства.

Вважають, що найкращий доступ до опису та встановлення природи концепту забезпечує мова. У значеннях слів міститься результат пізнання дійсності, і тому за набором сем, які виявляються в лексикографічному тлумаченні слова, можна вивчати його концептуальні параметри [3, 31 – 32]. Аналіз значень слова-номінанта концепту дозволяє виявити ключові компоненти змісту концепту, а етимологічні свідчення про слово-номінант концепту сприяють виявленню ознак, які покладено в основу номінації.

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики / Н. Ф. Алефиренко. – М.: Гнозис, 2005. – 326 с.
2. Болдырев 2000 – Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика: курс лекций по английской филологии / Н. Н. Болдырев. – Тамбов : ТГУ, 2000. – 123 с.;
3. Грузберг Л. А. Концепт // Стилистический энциклопедический словарь русского языка; под ред. М. Н. Кожинной. – М.: Флинта: Наука, 2003. – С. 181 – 184.
4. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332с.

ВЫРАЖЕНИЕ ОТРИЦАНИЯ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ НА МАТЕРИАЛЕ КВАНТИТАТИВНОЙ ЛЕКСИКИ

Ванганен Д. Э., студ. гр. ПРМ-31,
Чернюк Н. И., к. филол. н., доц. СумГУ

Отрицание относится к числу тех языковых категорий, которые существуют в каждом языке с древнейших времён. Поэтому нельзя в полной мере понять сущность лингвистического отрицания, если не обратиться к истории развития этой категории, к истории способов её выражения. Дефинитный анализ словарных статей в толковых, философских энциклопедических словарях позволяет определить отрицание как категорию, выражающую определенный тип отношения между двумя последовательными стадиями, состояниями развивающегося объекта. Отрицание является объектом междисциплинарных исследований [1, 60]. С точки зрения формальной логики отрицание представляет собой логическую операцию, противопоставляющую истинному суждению неистинное, ложному суждению – неложное, указывающие на несоответствие предиката субъекту или другим блокам. Отрицание (англ. *negation*) – выражение при помощи лексических, фразеологических, синтаксических и других средств языка того, что связь, устанавливаемая между элементами высказывания, реально не существует [2, 5]. В древнеанглийском языке в структуре предложений было несколько отрицательных элементов – явление полинегативности. В современном английском языке представлена мононегативность, категория отрицания выражается посредством:

- аффиксов с отрицательным значением: *un-, -in-, il-, ir-, im-, a-, dis-, re-, de-, mis-, counter-, (contr-), anti-, pseudo-, -false, mal-, -non, -less;*
- отрицательной частицы *not (n't), no;*
- отрицательных местоимений *no one, none, nobody, nothing;*
- отрицательного союза *neither... nor;*
- отрицательных наречий *never, nowhere, rarely, hardly.*

Квантитативная лексика как способ выражения негации в языке изучена недостаточно и требует тщательной обработки больших объемов материала. Негация включает квантитативные конструкции с нумеральными (числительными, счетными словами) и димензиональными (словами меры и веса) компонентами [3, 101].

В современном английском языке негация выражается посредством различных частей речи на разных её уровнях, включая квантитативные слова, например:

– существительное: *All families, as they matured, suffered misfortunes and deaths, except for the very fortunate who were few* [4, 737];

– глагол: *Why is it that you reject love and tenderness?* [4, 508];

– прилагательное: *He included Joseph in his artless chatter and laughed almost constantly* [4, 247];

– квантитативные слова: *I am almost out of mind* [4, 416].

Негация может выражаться с помощью квантитативных единиц как вербально, так и невербально. В силу своей малоизученности данное явление представляет большой интерес для исследователей. Данная проблема имеет достойную перспективу дальнейших исследований по релевантной тематике.

1. Гема М. Л. Матеріалізація категорії негачії. Перекладацькі інновації: матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 15-16 березня 2013 р. / Ред. кол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. В. Ємельянова та ін. – Суми : СумДУ, 2013. – С. 59–61.

2. Хлызова Т. Н. Отрицание и средства его выражения в русском и английском языках. – Тобольск : ТГСПА им. Д. И. Менделеева.

3. Швачко С. А. Терминологические параметры квантитативной лексики [Текст] / С. А. Швачко //Текст. Язык. Человек : сборник научных трудов. В 2 ч. Ч. 1. / УОМГПУ им. И. П. Шамякина; ред. кол.: С. Б. Кураш (отв. ред.) [и др.]. – Мозырь, 2013. – 248 с. – С.101–102.

4. Caldwell Taylor. *Captain sand the Kings*. – NY, Fawcett Books, 1993. – 814 p.

АГІТАЦІЙНІ ВИСТУПИ БАРАКА ОБАМИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛЕКСИЧНОЇ ДОМІНАНТИ

Вірчак Г. О., студ. гр. ПР-11

Зважаючи на потужний інтерес сучасної лінгвістики до політичного дискурсу, в цілому, та передвиборчого, безпосередньо, адже питанню їх дослідження присвячено роботи Баранова А. М., Караулова Ю. М., Казакевича О. Г., Филинського О. А., Чудінова А. П., Шейгал О. І. та інших, не випадковим є звернення до лексичної складової передвиборчого дискурсу. Кандидати, які балотуються на той чи інший високий пост, використовують різноманітні мовні засоби, націлені на те, щоб завоювати голоси виборців, щоб сформувати хорошу громадську думку про себе, щоб переконати, що саме вони є найкращими кандидатами. І в цьому аспекті значущу роль відіграє саме лексичний добір при вербалізації авторської інтенції.

Інтерес лінгвістичних студій привертає передвиборча агітаційна кампанія Барака Обама 2008 року, адже "афроамериканцю" вдалося зайняти пост Президента США, чому, безсумнівно, сприяв неабиякий ораторський талант.

А. П. Чудінов вказує, що слова політика повинні бути концентрованим вираженням думки його виборців, і в той же час виражати його власну точку зору, впливати на політичні події. Розглянемо, яким чином вибір лексики в передвиборчих агітаційних виступах Барака Обама сприяє створенню його позитивного іміджу в очах потенційних виборців.

Однією з ключових тез своєї передвиборчої програми Барак Обама зробив питання про відродження "американської мрії" (*American Dream*). Це всім відоме нині поняття, в розумінні Б. Обама, включає в себе можливість мати свій будинок, отримувати доступну медичну допомогу і дати дітям гарну освіту.

So don't ever forget that this election is not about me, or any candidate. Don't ever forget that this campaign is about you – about your hopes, about your dreams, about your struggles, about securing your portion of the American Dream.

Знаходимо, що ідея відродження "американської мрії" присутня в усіх передвиборчих виступах Б. Обама. Він обіцяє повернути "американську мрію", саме тому у своїх промовах Б. Обама часто використовує лексичну одиницю *promise* – "обіцянка". В його

промовах знаходимо неодноразові повторення словосполучення "American promise".

Tonight, I say to the American people, to Democrats and Republicans and Independents across this great land – enough! This moment – this election – is our chance to keep, in the 21st century, the American promise alive.

Ще однією ключовою лексичною одиницею передвиборчих агітаційних виступів Барака Обама є слово *change* (як дієслово "мінати", або ж як іменник "зміна"). Вже у самій лише його промові, що датується 28 серпнем 2008 р., можна почути безліч повторень цього слова.

It's time for us to change America.

У запропонованому прикладі лексична одиниця *change* носить вже не нейтральний характер, а набуває конотативного забарвлення, позитивної оцінки, адже "зміни" в державі порівнюються з майбуттям (*the future, is coming, right now*).

Разом з тим, буде неправильним стверджувати лише про наявність стратегії "на підвищення" у виступах Барака Обама. У своїх передвиборчих агітаційних зверненнях він часто критикує опонентів, політичних попередників, вдаючись вже до стратегії "на зниження". Так, наприклад, в тій же промові, виголошеній в Денвері 28 серпня 2008, для характеристики політики Джорджа Буша він використовує такі негативно забарвлені лексичні одиниці, як *failure* ("ураження", "провал"), *failed policies* ("невдала політика").

But the failure to respond is a direct result of a broken politics in Washington and the failed policies of George W. Bush.

Хоча, разом з тим, за допомогою тієї ж тактики нападу на політичного опонента іде реалізація стратегії "на підвищення", адже Б. Обама прагне представити свої політичні кроки на фоні помилок своїх супротивників.

Основна мета передвиборчого дискурсу – переконати виборців проголосувати на виборах саме за цього кандидата. Лексичні особливості передвиборчих агітаційних виступів Барака Обама в повній мірі відповідають цій меті. Добираючи лексичні одиниці, які максимально відповідають інтенції, адресанту вдається заволодіти увагою реципієнта.

Наук. кер. – *Попова О. В., асистент*

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ЕМПАТІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Гришко В., студ. гр. ПР-01,
Таценко Н. В., к. філол. н, доц. СумДУ

Між політикою і мовою існує тісний зв'язок. Сьогодні надзвичайно важливу роль відіграє мова в політичному житті суспільства. Аналіз ролі мови в політиці знаходиться в центрі уваги філософів, політологів, психологів, соціологів, лінгвістів, вчених, політичних, громадських діячів та вчених всього світу. Здатність мови активно впливати на політичні процеси людством усвідомлена лише порівняно недавно. У соціальному конструктивізмі дістала переконливе обґрунтування спроможність понять, термінів, мовних зворотів бути знаряддям політичної мобілізації і потужним інформаційним ресурсом політичних структур. Мова матеріалізується у діях і вчинках людей і виступає як головне знаряддя соціалізації й самоідентифікації, виконуючи ряд функцій – ідентифікаційну, естетичну, номінативну, культуротворчу та інші. Політичний дискурс став предметом особливої та навіть прискіпливої уваги лінгвістів саме у той період, коли політична комунікація набула рис засобу маніпулювання свідомістю.

Розглядаючи вплив політики на громадську свідомість як один з найбільших серед впливів інших суспільних явищ, можна розглядати текст політичної промови як інструмент можливих маніпуляцій суспільною свідомістю під час здійснення політичної комунікації.

Емпатія є одним з важливих аспектів впливу на аудиторію у політичному дискурсі. Емоційно-оцінне ставлення комунікантів один до одного у вигляді емоційного відгуку полягає у здатності людини розпізнати емоційний стан іншого, у вмінні вислухати, проіннятися його/її душевними переживаннями та виразити готовність надати підтримку. Емпатизація політичного дискурсу передбачає використання великої кількості емоційно-забарвленої лексики та таких стилістичних засобів, як метафора, метонімія та евфемізм.

Сучасний стан розвитку лінгвістики характеризується посиленням інтересом до механізмів відображення емоцій та почуттів у мові і в мовленні, до функціонування невербальних компонентів комунікації як знаків емоцій, маркерів емоційно-оцінного ставлення людей один до одного та засобів урегулювання міжособистісних стосунків мовців у процесі комунікативної взаємодії. Поняття емпатії

дедалі активніше вживається в лінгвістиці, зокрема в комунікативній лінгвістиці тексту.

Найбільш поширене розуміння емпатії в психології – розглядати ситуацію з точки зору співрозмовника, відчутти почуття, подібні до його почуттів, розуміти й приймати його актуальний емоційний стан. Лінгвісти запозичили термін саме у такому, чисто психологічному розумінні, але з часом стало очевидним, що психологічна емпатія і лінгвістична емпатія мають однакову природу, але різні вияви і категорії. Термін “емпатія” застосовується в лінгвістиці для опису одного із способів передачі інформації з погляду мовця або того, хто сприймає інформацію, і передбачає можливість варіювання у способах пакування такої інформації. Особливо поширилося вживання терміна з того часу, як стала активно розвиватися семасіологія, когнітивна, комунікативна, емотивна лінгвістика, але чіткої диференціації між психологічним та лінгвістичним терміном не було. В. І. Шаховський став одним із перших мовознавців, які звернули на це увагу, і, розробляючи понятійно-термінологічний апарат емотивної лінгвістики, він чітко розмежував лінгвістичне поняття емоційності, емпатії, емоційного зараження та їх психологічних аналогів. Уточнюючи лінгвістичне розуміння емпатії, А. Кузнецова вводить поняття вербальної емпатії, яка, згідно з її уявленнями, є вираженням розуміння почуттів іншого; мовний вплив із метою вираження психологічної підтримки співрозмовнику.

Оскільки емпатія – це завжди реакція на емоційний стан співрозмовника, існує безпосередня залежність між характером емоційного стимулу й формою вираження емпатії з боку мовця. У відповідь на позитивні емоції адресата, мовець вибирає мовленнєві засоби для збереження позитивності і надає емпатійному висловленню таких прагматичних значень, як втішання, схвалення, захоплення тощо. Реагуючи на негативні емоції адресата, мовець використовує емпатійні висловлення, прагматичне завдання яких полягає у виведенні співрозмовника з негативного стану у площину позитивності. В таких випадках емпатійні висловлення набувають прагматичних значень підбадьорювання, обнадіювання, утішання, допомоги, турботи тощо.

Емпатизація політичного дискурсу реалізується за допомогою локальних стратегій, які, у свою чергу, складаються з певних тактик. До локальних дискурсивних стратегій вираження емпатії відносяться стратегія солідаризації з адресатом, стратегія моральної підтримки,

стратегія збереження позитивного фокусу інформації, стратегія зміни фокусу інформації з негативного на позитивний, стратегія інтерпретації негативної ситуації й стратегія самопрезентації мовця.

1. Стратегія солідаризації з адресатом полягає в максимальному залученні мовця до сфери переживань співрозмовника.

«And you're wondering, how's it going to affect me? How's going to affect my job? How's going to affect my house? How's going to affect my retirement savings or my ability to send my children to college?»

Президент Обама асоціює себе з аудиторією, ставить себе на місце слухачів, використовуючи ряд риторичних питань, які нібито задає собі аудиторія. Обама показує ідею спільності, говорячи слухачам, що він знає всі їхні проблеми та тривоги та співпереживає разом з ними, і тим самим він демонструє, що знає, як вирішити всі проблемні питання.

Для більш сильного ефекту мовлення оратор використовує градацію, де перелік об'єктів дії йде за мірою віддаленості від суб'єкта: *« me? my job? my house? my retirement savings? my ability to send my children to college?»*

У наведеному фрагменті Барак Обама намагається глибоко проїнятися ситуацією, в якій опинились інші люди, проявити солідарність через тактику зацікавленості їх проблемами й тактику порівняння з самим собою.

2. Стратегія моральної підтримки полягає у намаганні покращити емоційний стан співрозмовника, надати допомогу у разі його психологічного дискомфорту.

«You've been through the roughest weeks anybody could imagine. My heart goes out to you. And I admire your pluck and perservance».

Використання метафори *«My heart goes out to you.»* показує, що Сенатор Джон Керрі з усією щирістю підтримує людей, які постраждали під час терористичного акту 11 вересня. Метафора виражає глибину почуттів Сенатора, що в свою чергу виконує одну з головних цілей емпатизації політичного дискурсу – підтримку співрозмовника з метою встановлення такого емоційного контакту, який дозволив би уникнути утрудненого спілкування.

Стратегія моральної підтримки також забезпечується тактиками обіцянки допомоги, дружньої поради, запевнення у благополучному стані справ і тактикою спонукання до конкретних дій.

3. Стратегія збереження позитивного фокусу інформації полягає у підтриманні позитивного настрою адресата.

«We may not get there in one year or even one term, but America – I have never been more hopeful than I am tonight that we will get there. I promise you – we as a people will get there».

За допомогою метонімії «America», під якою Президент Обама розуміє весь американський народ, здійснюється стратегія солідаризації із співрозмовником. Використання метафори «*we will get there*», говорячи про стабільне економічне положення в країні надає слухачам почуття впевненості в майбутньому, концентрує увагу слухачів на збереженні позитивних емоцій та почуттів. Стратегія збереження позитивного фокусу інформації втілюється в тактиках похвали, підбадьорювання та комплімента.

4. Стратегія зміни фокусу інформації з негативного на позитивний полягає у тому, що увага не акцентується на проблемах, а переключасться на іншу тему за рахунок тактики відволікання уваги адресата від його проблем і тактики зміни дій.

У межах політичного дискурсу ця стратегія може виражатися у застосуванні евфемізмів, до яких вдається мовець, щоб сфокусуватися на позитивному аспекті своєї промови і тим самим здійснити позитивний вплив на слухача.

У промові з приводу перемоги на президентських виборах у 2012 році Обама зазначає: *«It doesn't matter whether you're black or white or Hispanic or Asian or Native American or young or old or rich or poor, abled, disabled, gay or straight...»*

Політичні евфемізми *black* та *Native American* належать до групи евфемізмів, що безпосередньо виключають расову та етнічну приналежність. У мовленні зазначені евфемізми виконують вуалітивну та кооперувальну функції. Застосовуючи у промові ці мовні одиниці президент США тим самим підкреслює багатонаціональність держави та рівність усіх без винятку її громадян.

5. Стратегія інтерпретації негативної ситуації полягає у тому, що критична ситуація, в якій опинилася людина, перефразовується мовцем у позитивній площині.

«We are willing to look out for one another and help people who are vulnerable and help people who a down on their luck».

Використання евфемізму «*people who a down on their luck*» дозволяє приховати справжню сутність явища, шляхом створення позитивної конотації. Таким чином стратегія втілюється за допомогою тактики надання позитивної інтерпретації.

Ще одним прикладом тактики надання позитивної інтерпретації є слова президента США Барака Обама про те, що фінансова політика минулих років залишила американців в досить скрутному становищі, яке метафорично представлено як «*very deep hole*». Та все ж таки, на думку Обама, населення країни зможе із нього вибратися, відкопати країну з цієї «глибокої ями».

«Americans could dig the country out of the very deep hole that the reckless fiscal policies of the past have left for us.»

Ця стратегія забезпечується також тактиками пояснення, переконання (м'якого та наполегливого), тактикою надання позитивної перспективи.

6. Стратегія самопрезентації мовця – цілеспрямована подача мовця себе як турботливої, розуміючої людини, яка здатна підтримати свого співрозмовника. *«I would not be running for President if I didn't believe with all my heart that this is what the vast majority of Americans want for this country. This union may never be perfect, but generation after generation has shown that it can always be perfected. And today, whenever I find myself feeling doubtful or cynical about this possibility, what gives me the most hope is the next generation – the young people, whose attitudes and beliefs and openness to change have already made history in this election.»*

У цьому прикладі мовець намагається репрезентувати себе як емоційно чуйну людину. У кожному висловленні він виражає свою співучасть за рахунок використання займенників I та my. Ця стратегія реалізується через тактики персоналізації й привертання уваги до своєї особи.

Локальні стратегії взаємодіють у дискурсивному континумі, розташовуючись у ньому контактено чи дистантно. Кількість використаних стратегій та їхня конфігурація впливають на процес емпатизації політичного дискурсу, спрямовуючи його у бік гармонійного неутрудненого спілкування.

АНТИТЕЗА ЯК ОДИН З НАЙПОШИРЕНІШИХ ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЛІТИЧНИХ ЗВЕРНЕНЬ ДЖОНА КЕНЕДІ)

Дворник Н., студ. гр. ПР-11,
Приходько Н. А., викладач СумДУ

Однією з тенденцій розвитку сучасного мовознавства є посилення інтересу до досліджень в області політичних дискусій. Причиною цього є те, що політична діяльність завжди грала надзвичайно важливу роль в житті суспільства. Від певної політичної позиції чи ситуації залежить місце політика як на міжнародній політичній арені, так і в середині держави, його взаємовідносини з іншими політичними діячами та суспільством. Тим не менш у формуванні іміджу будь-якого політика надзвичайно важливу роль грає його вміння представити себе. За допомогою промов політики мають шанс звернутись як до громадян своєї держави так і до міжнародної спільноти. Саме від якості цих промов і залежить формування іміджу політика. Позитивний образ промовцю може створити лише сильні, впливові виступи, які здатні привернути увагу тих, на кого вони спрямовані, а також викликати певну реакцію. Політичний дискурс має дати відповідь на запитання, як це зробити. Перелік засобів та способів впливу на слухача є невичерпним. В рамках даної роботи досліджується антитеза як один із стилістичних засобів, що є інструментом впливу на формування суспільної думки.

Дослідженням політичного дискурсу та його лінгвістичною складовою займались О. В. Єфимова, Дж. Лакофф, М. В. Піменова, Г. Г. Почепцов, П. Серіо, Д. Таннен, О. С. Кубрякова, А. П. Чудінов, М. Шадсон, О. І. Шейгал, Ю. С. Степанов, М. В. Гаврилова, В. М. Сергіїв, К. В. Сергіїв та інші.

Антитеза (грец. *antithesis* — суперечність) — стилістична фігура в художній літературі та ораторському мистецтві, що полягає у драматичному запереченні певної тези чи у вмотивованому контрастуванні смислових значень бінарних образів.

Цей художній засіб часто використовується ораторами задля посилення сказаного, адже контрасти чи не найбільше здатні підкреслити висловлене та правильно розставити акценти. Зокрема антитезу можна часто зустріти в промовах Джона Кенеді, тож саме на

його промовах ми спробуємо продемонструвати різні випадки вживання антитези, а також мету вживання та її доцільність.

1. *We observe today not a victory of party but a celebration of freedom – symbolizing **an end** as well as **a beginning** – signifying renewal as well as change.*

Антитеза в цьому реченні використовується для того, щоб звернути увагу слухачів на те, що пора негативу для них пройшла, і тепер настав час кардинальних та позитивних змін, тобто Кенеді тут говорить про початок нової ери для своєї країни, яка почнеться з його приходом.

2. *Let the word go forth from this time and place, to **friend** and foe alike, that the torch has been passed to a new generation of Americans... .*

Антитеза використана задля того, щоб показати єдність різних людей. Автор хоче показати нам, що для нього важливі всі, що він поважає та звертається не лише до друзів, а й до ворогів.

3. *But this **peaceful** revolution of hope cannot become the prey of hostile powers.*

В цьому випадку промовець немов наголошує на мирності та беззахисності «революціонерів» та ворожості інших.

4. *Let both sides explore what problems **unite** us instead of belaboring those problems which **divide** us.*

Використовуючи в одному реченні протилежні за значенням слова автор хоче протиставити речі, що об'єднують, речам, що роз'єднують, наголосивши на важливості єднання людей.

5. *To that world assembly of sovereign states, the United Nations, our last best hope in an age, where the instruments of **war** have far outpaced the instruments of **peace**,*

Автор протиставляє мирним засобам ворожі, щоб яскравіше показати небезпеку у сьогоднішньому світі.

6. *If a free society cannot help the many who are **poor**, it cannot save the few who are **rich**.*

Тут автор напевне хоче показати різноманітність населення та важливість допомогти тим, хто цього потребує. Ставлячи одне слово на противагу іншому, він привертає до них увагу, показуючи, що ці слова є головними в цьому висловлюванні.

Отже, антитеза є найяскравішим та найзатребуванішим з художніх засобів. Політичний дискурс не може дозволити собі велику кількість емоційно забарвлених епітетів та метафор. Але необхідність емоційно забарвити текст залишається. Тож саме антитеза здатна

розставити акценти, не обтяжуючи при цьому промову великим нагромадженням слів та емоційно забарвлених елементів.

При побудові політичних промов використовується широке коло художніх засобів. Переконаючи слухачів, політику необхідно використовувати не лише голі факти, а і апелювати до емоцій та почуттів адресатів. Розумне застосування різних стилістичних засобів та їх доцільність є гарантією уваги, розуміння та симпатії з боку виборців.

ПАРАДИГМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ МИСТЕЦЬКИХ ЛЕКСЕМ У ПОЗАМИСТЕЦЬКОМУ ДИСКУРСІ

Дмитренко І. О., студ. гр. ПР-02,
Баранова С. В., к. філол. н., доц. СумДУ

В англійській мові МТ багатозначні, що породжує явище омонімії. Такий рух мистецької термінології пов'язаний з намаганням перейти межі власних нормативів як мистецтва з метою проникнути у різні шари вживаної лексики. І для образотворчого, і для акторського, і для музичного мистецтва термін *etude* позначає початкову стадію творення, вправу, елемент навчання [1, 64]. У літературі — це невеликий безсюжетний прозовий твір, який використовується у драматургії, поезії. Багатозначність цього терміна зумовлена його вживанням у різних сферах (образотворчого та акторського мистецтва, літературі, науці, філософії, музиці).

Порівняємо:

(1) *With the 27 piano études by Frédéric Chopin, the étude became a composition of considerable musical interest apart from its merit as a technical study.*

(2) *Winslow Homer painted "Summer Night" – one of his most recognized études – when he was living in a small coastal town in New England.*

Значення терміна *tonality* пов'язане із музикою та образотворчим мистецтвом, у переносному значенні цей термін вживають у літературознавстві. Наприклад:

(3) *Note the realism of the work and the use of a very definite brushstroke in dark and blue tonality, which Monet later changed in works such as "Rough sea at Etretat" (1868, Paris, Musée d'Orsay).*

(4) *When it comes time to add vocals - or another acoustic instrument - the mic simulator recreates the ideal tonality for various recording applications.*

Термін *meditation* пов'язаний із філософією, літературою і міжнародним правом.

(5) *Mediation is changing law practice. It is the cheapest, lowest risk, and most under-utilized form of alternative dispute resolution. And the demand for it is rapidly growing.*

(6) *Whether it is stated or not, all meditation practices are based on a philosophy – some underlying understanding of the purpose of meditation, the nature of the mind and body, and the nature of life itself.*

Наприклад, термін *hyperbole* вживається у двох сферах: література і математика [2, 109].

(7) *When hot dogs like Mr. D'Amato or the Republican apologist Roger Ailes say that Whitewater is worse than Watergate, it's because they're suffering from a disease. It's called bulimia, and it's the regurgitation of patent hyperbole.*

(8) *A spacecraft can use the gravity of a planet to alter its path and propel it at high speed away from the planet and back out into space using a technique called "gravitational slingshot". If this happens, then the path of the spacecraft is a hyperbole.*

Отже, багатозначність МТ розширює синонімічне поле терміна, і надає йому додаткового семантичного значення у межах певного дискурсу.

1. Лесин В. М. Словник літературознавчих термінів / Лесин. В. М., Пулинець О. С. – К., 2001. – 430 с.
2. Основи латинської мови та юридичної термінології. Вступний курс. [укладач: Афонасін Є. В., під редакцією Мякіна Т. Г.] Друге видання, виправлене і доповнене. – Новосибірськ, 2006. – 281 с.

ОСНОВНЫЕ СПОСОБЫ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Каралар Д. О., студ. гр. ПР-03,

Прокопенко А. В., к. филол. н., ассистент СумГУ

Развитие языка совершается постоянно и осуществляется на всех уровнях: подвергается различным изменениям звуковая система,

меняется морфологический состав слова, происходят семантические изменения слова и словосочетания. Наиболее заметные и ощутимые трансформации происходят в словарном составе языка, т.е. в лексике.

Основные способы словообразования в современном английском языке: аффиксация, конверсия и словосложение. Наиболее актуальна в настоящее время проблема продуктивного словообразования.

Одной из основных функций словообразования является пополнение словарного состава языка. Словообразование находится также на "службе" у грамматики, выполняя ряд коммуникативных функций. Важнейшей из них является перекатегоризация слов или образование слова с другими частеречными характеристиками (напр., *swim* "плавать" – *swimming* "плавание", *smoke* "курить" – *smoking* "курение", *move* "двигаться" – *movement* "движение" и др.) с целью придания им новых синтаксических ролей.

Лексические единицы определённой семантики характеризуются определённой словообразовательной активностью, т.е. способностью вступать во взаимодействие с различными словообразовательными средствами [1, 30]. Слова, относящиеся к названиям лиц, названиям животных и т.д., выступают в качестве производящих баз для производных с суффиксом *-ish* (напр., *camelish* "упрямый как верблюд", *boyish* "мальчишеский", *priggish* "педантичный" и т.д.) и не являются таковыми для производных с суффиксом *-ed*.

В настоящее время наибольшей активностью обладают конверсионные образования. Конверсия рассматривается как морфолого-синтаксический способ словообразования, при котором слово одной части речи образуется от основы или словоформы другой, причём единственными словообразовательными средствами являются парадигма слова и его сочетаемость с другими словами [2, 94].

Поскольку происходящие при конверсии словообразовательные процессы не имеют каких-либо специальных морфологических показателей и формирование возможно как глаголов от существительных, так и существительных от глаголов, важно установить направления отношений словообразовательной производности при конверсии. Так, весьма распространено установление направления внутренней производности путём

выявления семантической зависимости одного слова от другого [3, 20].

Наибольшей продуктивностью в этом стиле обладают аффиксальные образования, т.к. они пришли длительным путем развития в истории английского языка. Словосложение – второй по продуктивности способ образования новых слов. Однако, в настоящее время в языке всё чаще употребляются производные, образованные по нелинейным моделям ($x - y$). При этом наибольшей активностью отличаются конверсионные образования.

Наиболее распространёнными и прагматически значимыми моделями безаффиксальных производных в газете являются $N+PI$, $N+A$, $N+N$, $V \rightarrow N$, $V+p \rightarrow N$.

Прагматическая установка на адекватность и быстроту восприятия языка газеты определяет стандартизацию безаффиксальных производных. Сложным словам свойственен повтор компонента, единообразие семантических отношений между компонентами производного. Конверсивы в газете реализуют ограниченное число значений модели $V \rightarrow N$. Ряд сложных слов и односложных конверсивов $V \rightarrow N$ отличаются клишированностью.

Ориентация на психологию газетного адресата обуславливает повтор безаффиксальных производных в виде параллельного использования производных и их производящих единиц, а также словосложение по аналогии. Последнее также способствует стандартизации языка газеты.

Сложным словам в массовых газетах свойственна экспрессия в оценке, а конверсивам – неопределённость, двусмысленность значения и заниженность стиля.

Вышесказанное позволяет предположить, что язык современной английской газеты в значительной степени отражает как основные направления движения словарного состава в целом, так и явления, создающие своеобразие английского языка. Изучение продуктивных способов создания новых слов в большей степени способствует выявлению внешних и внутренних законов словообразовательного процесса, что даёт возможность свободно владеть конструкциями морфологического уровня и более верно и глубоко понимать семантику производных слов.

1. Царёв П. В. О некоторых активных словообразовательных моделях современного английского языка / П. В. Царёв // Иностранные языки в школе. – 1976. – №5. – С. 23–34.
2. Загоруйко А. Я. Конверсия – морфологический способ словообразования / А. Я. Загоруйко. – М. : Наука, 1961. – 219 с.
3. Троицкая Г. П. Семантические связи при словообразовании по конверсии в современном английском языке / Г. П. Троицкая // Иностранные языки в школе. – 1964. – №1. – С. 20-31.

ТЕКСТ-ВІДГУК ЯК ВТОРИННИЙ ТЕКСТ ІНТЕРНЕТ КОМУНІКАЦІЇ

Кленіна А. Ю., *студ.гр. ПР-02,*
Чуланова Г. В., *к. філол. н., доц. СумДУ*

Сучасна людина живе в умовах постійного впливу, здійснюваного на неї засобами масової інформації, до яких відносяться не тільки теле-радіо та друковані видання, але і глобальна інформаційна мережа Інтернет. З появою нових засобів масової комунікації змінилася ситуація в області книговидавництва і книгорозповсюдження.

Одним із таких засобів впливу є електронний текст-відгук. Термін "електронний" використовується для розмежування рецензій, розміщених в мережі Інтернет і традиційних, літературних текстів-відгуків. Усе більше потенційних читачів звертаються саме до електронних текстів-відгуків, перш ніж відправитися в книжковий магазин і купити художню книгу.

Електронний текст-відгук представляє вторинний критичний малоформатний текст, функціонуючий у складі гіпертексту, тобто призначений для перегляду на комп'ютері, а також містить зв'язки з іншими текстами. Електронний текст-відгук (ЕТВ) має на меті надання власної оцінки читача прочитаній книзі. Популярними сайтами, на яких люди залишають свої тексти-відгуки: Amazon.com, CNN.com, literal minds.com та ін.

Комунікативною метою електронного тексту-відгуку є повідомлення про емоції та почуття, які викликає прочитана художня книга у читача-респонсера. Читач-респонсер – це особа, яка прочитавши адресовану їй художню книгу, під впливом певних емоцій висловлює свої думки про неї. Схематично комунікативну

ситуацію, що здійснюється за допомогою ЕТВ можна зобразити наступним чином:

АВТОР 1 → ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ → ЧИТАЧ-РЕСПОНСЕР –
АВТОР 2 → ТЕКСТ-ВІДГУК → ПОТЕНЦІЙНИЙ ЧИТАЧ

Автор 1 (він же – продуцент тексту оригіналу) презентує свою художню працю широкому загалу. Читач-респонсер (він же – продуцент ЕТВ), ознайомившись із новою книгою, висловлює свою думку про прочитане в мережі Інтернет, дає власну оцінку, ділиться враженнями з іншими читачами.

Усі читачі-респонсери, що беруть участь в Інтернет комунікації є реальними. В ході дослідження ми поділили адресантів на 2 категорії: ті, що підписують свій ЕТВ справжнім іменем (58 % – 580 текстів, напр.: *Mike Meliezer*) і ті, що з власних бажань, або за інших обставин надають перевагу нікнеймам (42 % – 420 текстів), іншими словами, вигаданим іменам у віртуальному світі (напр.: *jswami*).

За обсягом електронний текст-відгук – це текст малоформатний, з архітектонічним оформленням у межах 400 слів, стереотипністю композиційної моделі, неускладненим синтаксисом.

Загальний корпус електронних текстів-відгуків можна умовно поділити на 3 групи: 1) малий текст, що охоплює тексти довжиною від 1 слова до 70; 2) середній текст (від 71 до 150); 3) пролонгований текст (151-400). Найбільш продуктивним є пролонгований текст, на частку якого припадає понад 66% (667 текстів) від загального корпусу електронних текстів-відгуків (1000 текстів), найменш продуктивними є тексти-відгуки, що становлять від 1 до 70 слів (малий текст – 66 електронних текстів-відгуків, 6,6%). Середньопроductивними (середній текст) – від 71 до 150 слів (267 електронних текстів-відгуків, 26,7%).

Що стосується передачі емоцій автора ЕТВ, то на мовному рівні емоції трансформуються в емотивність; емоція – психологічна категорія, емотивність – мовна. Емотивність проявляється на усіх рівнях мови:

1) фонетико-морфологічному (напр.: "*The mystery holds you in and keeps you reading to the very end...*", автори часто вживають повтори граматичних форм, що є способом забезпечення формальної зв'язаності тексту).

2) лексичному (використовуються вигуки для передачі різноманітних почуттів та переживання автора електронного тексту-

відгуку, у даному випадку радість, напр.: "... I want my royalties LOL!! Keep up the great work and I can't wait to read the next book! Cheers! ").

3) синтаксичному (на даному мовному рівні можна зустріти еліптичні конструкції для підсилення змісту та ефекту, напр. "*Ø Ø My favorite type of weirdness fiction... Ø takes its reader effortlessly from the completely believable to the absolutely bizarre. Good to the very last word; rivals King!*")

4) за допомогою невербальних компонентів (напр.: "... Take the time to read *The Menstruating Mall* and find out. AAA+++", де автор використовує графічний заміник "AAA+++" – "відмінно", оцінюючи твір, тим самим даючи йому вищу відзнаку).

Отже, електронний текст-відгук – особливий тип вторинного тексту, що характеризується включеністю в гіпертекст, приналежністю до текстів масової комунікації та орієнтованістю на потенційного читача.

ЧИСЛІВНИКОВІ МОРФЕМИ У ДЕНУМЕРАЛЬНИХ УТВОРЕННЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Куценко Є. О., студ. гр. ПР-02,

Шуменко О. А., к. філол. н., доц. СумДУ

Мова є знаковою системою, яка слугує для задоволення потреб людини під час комунікативного акту. З плином часу слова переосмислюються та набувають нових значень. Денумеративи свідчать про процеси самоорганізації та самодобудови одиниць із семою числа. Денумеративні конструкції походять від числівників, вони пізнали долю "семи чудес": 1) генерували в оселі предметності, 2) зазнали термінологізації та 3) детермінологізації, 4) вийшли на простори фразеології, 5) дискурсивно номінують точну, приблизну та невизначену кількість, 6) пройшли семантичний колообіг від предметного до спустошеного значення, 7) мають рушійну словотвірну силу [4].

Денумеративи англійської мови підвладні процесам деквантифікації та десемантизації. Десемантизацію вбачаємо в появі новоявлених адитивних неквантитативних сем: у денумеральних іменниках – сем субстантивності, у денумеральних прикметниках – якісних ознак, ознак дискретних предметів, у денумеральних прислівників – ознак ознак або дій. Квантитативні семи у

денумеральних конструюваннях реалізуються синкретично із семами новоутворених іменників / прикметників / прислівників. Семантична девіація денумеративів закінчується процесом інволюції, появою похідних інновацій іншого, неповнозначного буття на синтаксичних просторах реченнєскреації.

Денумеративи англійської мови у своїй еволюції проходять шлях від повнозначних слів. Спостерігається притаманний денумеральній парадигмі шлях від еволюції до інволюції – переходу від повнозначних до службових слів. Прикладом службового слова кількісної наповненості є слово *between*, яке етимологічно співвідноситься з двома актантами. Лексема походить від числівника *two* та підвладна семантичній модифікації, спустошеності вихідної семи, напр.: англ. – *between the beetle and the block* ‘між двох огнів’ [1]. Найбільш уніфіковано двоїна виражається за допомогою числівника *two* та його денумеративів, напр.: англ. – *twice, twin, between, twofold*.

Денумеративи виражають приблизність монолексемно та полілексемно, тобто слова та словосполучення вербалізують приблизність у прикладах *thirtysome* або *in his thirties*. Денумеративи виражають приблизність в умовах словосполучень однословно. Вони модернізують буття апроксимації, наприклад, *some thirty years*, де приблизність номінується займенником *some* або сусідніми лексемами. Морфема *-some* у денумеративах семантизує невизначену кількість (*thirtysome*) та значення приблизної кількості (*some thirty years*).

Основною та базовою у денумеративах є сема числа. Виокремлюється частиномовне представлення денумеративів з лексемою *four*. Іменники, що утворюються морфологічним способом, представлені наступними типами, напр.: англ. – *four-eyes, four-flush, four-in-hand*, які утворюються шляхом словоскладання та афіксації, напр.: англ. – *four-dimensional, four-eyed, fourfold*. Прислівники у словнику представлені ілюзорно – *forthly*.

Денумеративи типу *fivesome* вживається на позначення приблизної кількості. За допомогою морфологічного способу творення від числівника *fifteen* утворюються денумератив *fifteenth*, що позначає порядок при лічбі. Дериваційний суфікс *-(e)s* співвідноситься з поліфункціональними одиницями.

На фразеологічних просторах денумеративи з лексемою *seven* позначають модифіковану кількість, напр.: англ. – *Seventh daughter of*

a seventh daughter (пророчиця, провісниця), укр. – *Бути на сьомому небі*.

Кожна сема денумеральних утворень має право на синтагматичну реалізацію, зустріч з іншими релевантними словами. Ця реалізація не завжди омовлюється за традиційними канонами, порушення норм провокує появу стилістично маркованих ланцюжків, наприклад оксиморонів типу англ. – *to miss a mile*; укр. – *немолода молодиця, червона синька*; рос. – *горячий лед, живої труп* [3]. Парадигматичний аспект передбачає вибір із групи одиниць; синтагматичний аспект пов'язаний з контекстом у руслі інтеграції з оточенням. Дієвою при цьому є дихотомія – мова :: мовлення. Обидва аспекти є вельми вагомими для розуміння природи числівників, їх кластерних одиниць на епідигматичному векторі. У висловлюванні номінативні одиниці, включаючи числівники, займають різну позицію у предикативних ланцюжках, мають специфічну валентність, характеризуються різною інформативністю. Як повнозначні, так і службові слова мають різну автономність [2]. Такі відмінності пов'язані з особливостями функціонування мовних одиниць, з їх семантикою та лексико-граматичним представленням.

1. Баранцев К. Т. Фразеологічний словник англійської мови / К. Т. Баранцев. – К. :Радянська школа, 1956. – 389 с.
2. Бацевич О. Ф. Філософська критика природної мови: чому і за що? / О. Ф. Бацевич // Мова. Людина. Світ. До 70-річчя професора М. Кочергана : [зб. наук. ст. / від. ред. О. О. Тараненко]. – К. : Вид. Центр КНЛУ, 2006. – С. 38–45.
3. Кобякова І. К. Креативне конструювання вторинних утворень в англомовному дискурсі / І. К. Кобякова. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 128 с.
4. Шуменко О. А. Частиномовний простір денумеративів сучасної англійської мови [Текст] / О. А. Шуменко // Філологічні трактати. – 2011. – Т.3, №2. – С. 97-101.

ЭКСТЕРИОРИЗАЦИЯ КОММУНИКАТИВНОГО МОЛЧАНИЯ: НЕВЕРБАЛЬНЫЕ СРЕДСТВА

Литюга Ю. В., студ. гр. ПРм-31,
Чернюк Н. И., к. филол. н., доц. СумГУ

Работа посвящена семантизации негации разными средствами на материале англоязычных художественных текстов. Анализ показывает, что семантизация маркируется как вербальными, так и невербальными средствами.

Объектом исследования являются невербальные средства выражения категории негации, предметом – особенности вариативного использования негативных невербальных компонентов коммуникации. Исследование выполнено на материале текстов англоязычной художественной литературы при помощи адекватных лингвистических методов анализа.

Вербальные и невербальные средства коммуникации актуализируются интегративно. Невербалика относится к семиотическим знакам, которые дополняют вербальные маркеры, оязыковляющие информационные блоки текстов. Невербальные компоненты не являются универсальными для разных языковых систем и представляют таким образом проблемы переводоведения [2, 213]. **Ср.** культуемы различных семиотических систем:

«Are you OK?». *«No», she said shaking her head* [3, 15].

Невербальные компоненты ситуации уточняются посредством вербальных знаков:

«It's more that he was a Germany spy during the war». One of the men held up his eyes in the negative [3, 17]; *«His left hand, the one with the glove, shook involuntarily»* [3: 20].

Невербалика коррелирует с психологическим состоянием, чувствами, неуверенностью, разочарованием, оценкой.

Невербальные средства негации могут реализоваться диссонансно с вербальными маркерами. **Ср.:**

«It's very kind of you», – she said smiling scornfully [4, 6]; *«Why don't you want to go to Paris with Peter»? Trumann leaned to him with a drippy smile* [3, 22]; *His face reddened, and he shook his head in absolute frustration*. *«I can't do that! It is not mine»* [3, 23].

Существуют различные типы невербальных средств общения, поскольку они образуются и воспринимаются различными

сенсорными системами: зрением, слухом, тактильными ощущениями, вкусом, обонянием [2, 20].

Рассмотрим несколько примеров экстралингвистических, просодических, кинесических невербальных средств выражения негации.

Экстралингвистические средства – различные вкрапления в речь (паузы, дыхание, смех) [1, 64]. **Ср.:**

- паузы:

«Don't start, Ray. I'm not listening to a lecture». There was a gap, a heavy stillness in which both of them took a breath [5, 12]; There was a long painful silence [5, 43];

- дыхание:

«You know I want to start this magazine, Papa», Wani said; «Ah – well», – Bertrand said, with a puff. «Yes, a magazine can be good. But there is a whole world of difference, my son, running a magazine than having your bloody face in a magazine» [5, 59]!;

- смех:

When I had finished explaining the reason for my call, she gave a nasty laugh [5, 23].

К просодическим характеристикам относятся интонация высказывания, а также звуковые модуляции голоса:

- интонация высказывания:

«So what's your success rate?» – said Leo, in a surprisingly sarcastic tone [5, 21]; «I didn't like him, Mona», – she said darkly. «Really I didn't. All that fat disgusted me. I hated him» [5, 65];

- модуляции голоса:

«Leave my father alone», – she muttered in a babble. Her words were quiet and sounded sticky [5, 58].

Кинесические средства выражения – мимика, взгляд, улыбка, движения тела. **Ср.:**

She twitched while she pulled a long face [5, 92]; «No. Reuben was my only friend». He cringed when she called him Reuben [5, 12].

Невербальные средства могут комплексно отражать эмоциональное состояние персонажа, например просодические и кинесические средства. *As Tam talked, the rattling pace of her sentences and the rigid set of her shoulders betrayed her fury [3, 64].*

Перспективным является анализ семантического представления категории негации на материале дистантных языков.

1. Паславська А. Заперечення як мовна універсалія та сфери його дії // Мова і культура / Наук. вид. – Сер. Філологія. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго. – Вип. 7. – Т. IV, ч. 1.: Лінгво-культурологічна інтерпретація тексту, 2004. – С. 63–68.
2. Солошук Л. В. Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації у сучасному англомовному дискурсі : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04 / Солошук Людмила Василівна. – К., 2009. – 469 с.
3. Chandler R. Farewell, My Lovely / R. Chandler. – Fiction English, 1993. – 89 p.
4. Grisham J. The Client / J. Grisham. – New York : Island Books, 1993. – 566 p.
5. Steel D. Five days in Paris / D. Steel. – Great Britain: Cox & Wyman Ltd, 1996. – 349 p.

ПРАГМАСЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНТОНІМІВ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Мовчан Д. В., к. філол. н., ст. викл. СумДУ,
Марченко А., студ. гр. ПР-01

Антонімія є властивою системою будь-якої мови семантичною універсалією, в основі якої лежить відношення протилежності між поняттями, які є відображенням протилежної суті явищ, предметів, дій, властивостей та ознак навколишньої дійсності [2].

Дослідження феномену антонімії є предметом цілої низки наук, таких як мовознавство, філософія, логіка, психологія.

З філософських позицій протилежність – категорія, що виражає один з етапів розвитку суперечності. Не буває протилежностей поза фактом їх єдності та взаємопроникнення, так само, як не буває єдності без специфічних протилежностей (наприклад, нового та старого, традиційного та творчого і т. ін.). Антоніми, диференціюючи єдину сутність та вказуючи на нерозривний зв'язок протилежностей (наприклад, *'Kälte* та *'Hitze* – рамки якісної оцінки температури), водночас визначають межу прояву певної якості, властивості, дії тощо.

У логіці категорія протилежності конкретизується у вигляді поділу понять на контрарні, що передбачають наявність середньої ланки у полярно протиставлених членів опозиції (*'die Vollkommenheit* – *(die Minderwertigkeit)* – *die Schlechtigkeit*'), та контрадикторні, коли

одне з понять є запереченням іншого, між якими не може бути третього проміжного члена (*'der Ledige – der Verheiratete'*).

В основі психолінгвістичного принципу дослідження антонімії лежить розуміння протилежності як характерної риси людської свідомості. Неможливість існування у мові одного, окремо взятого антоніма, зумовлює заперечення ним свого антиподу. Це заперечення є причиною того, що сприйняття антоніма викликає в пам'яті людини асоціації за контрастом: *'die Liebe – der Hass'*, *'der Geist – der Körper'*, *'das Gute – das Böse'* і т. ін.

Лінгвістична точка зору у дослідженні антонімії відзначається тим, що антонімічність є однією із власне мовних характеристик слова, частиною його лексичного значення. **Антоніми** – це слова 1) з протилежними елементами значень (диференційна ознака): напр., семи «оригінальність» та «штучність» для антонімів-іменників *'das Autonym – das Pseudonym'*; 2) з одним і тим самим компонентом значення (інтегральна ознака): сема «ім'я» для тієї ж пари антонімів. Інтегральні семи складають основу для співставлення лексичних значень слів, вказуючи на однаковий ступінь абстракції та ідентичні ознаки однієї і тієї самої субстанції. Диференційні семи виконують функцію поляризації значень, виключаючи і водночас передбачаючи одна одну в семантиці двох антонімів.

Ядерний характер сем, які беруть участь у формуванні антонімічного значення, веде до утворення антонімів, закріплених системою мови, тобто **узуальних**. Ситуативно обумовлене залучення периферійних компонентів семантики до формування відношень протилежності служить причиною виникнення антонімів **оказіонального** характеру, напр.: *Dann wird das Fahrzeug immer mehr zum Stehzeug* [6, 11].

Семантика okazіональних антонімів має складну імплікативно організовану багатомірну структуру, що становить єдність денотативного, мотиваційного, конотативного та прагматичного аспектів їх значень, реалізованих у контексті. Okазіональна антонімія трактується як результат смислового притягнення слів за принципом протилежності, які використовуються мовцем у новому значенні, що не збігається із загальновідомим [1, 11].

Семантика та прагматика антонімічних номінативних одиниць знаходяться у відношеннях взаємозалежності та взаємодоповнюваності. Семантика вказує на спосіб позначення антонімами-іменниками протилежних за суттю об'єктів навколишньої

дійсності. Прагматика, в свою чергу, створює умови для реалізації антонімічних значень у мовленні і водночас диктує передумови, спосіб та характер утворення нових антонімічних одиниць.

Прагматичний потенціал антонімів реалізується на підставі трьох функцій, властивих мовним знакам: «репрезентативної, що співвідносить його із предметами і ситуаціями дійсності; експресивної, яка представляє волевиявлення й думку відправника повідомлення; апелятивної, що визначає мовне явище як звернення до одержувача інформації» [3, 16]. На основі цього можна виділити такі прагматичні функції, характерні саме для слів-антонімів:

1) передавати виразність і категоричність думки за рахунок презентації інформації як контрасту: *Wir richteten uns alle drei im anderen Giebelzimmer zum Schlafen ein, auf dem breiten Bett mit der griechischen Felldecke, die im Winter wärmt und im Sommer kühlt* [7, 100]. Розгортання інформації має форму динамічного протиставлення двох змістовно-логічних планів. Таке вживання антонімів надає висловлюванню чіткості та переконаності;

2) інтенсифікувати смисл сказаного внаслідок поєднання протилежностей, виражених антонімами: *Zärtlichkeiten am Abend, ja, aber Zärtlichkeiten am Morgen sind mir unerträglich, und mehr als drei oder vier Tage zusammen mit einer Frau war für mich, offen gestanden, stets der Anfang der Heuchelei, Gefühle am Morgen, das erträgt kein Mann* [5, 64];

3) експлікувати нове поняття за рахунок заперечення обох протичленів антонімічної пари, що сприяє вицлененню інформації про третє, проміжне поняття: *Es gibt eine Kategorie von Frauen, die nicht Hurren und nicht Ehefrauen sind, die barmherzigen Frauen, aber sie werden in den Filmen vernachlässigt* [4, 119];

4) виражати невпевненість, сумнів щодо об'єкту висловлення внаслідок почергового, альтернативного вживання слів-антонімів: *Es war eine Augenblickstimmung, in der grauen Stunde zwischen Nacht und Tag, sie waren übermüdet* [7, 165];

5) уточнювати та деталізувати семантичну інформацію, що передається одним із членів антонімічної опозиції унаслідок прямого заперечення свого антиподу: *Das Leben geht weiter oder etwas ähnliches, aber ich wußte genau: es stimmte nicht, nicht das Leben geht weiter, sondern der Tod* [4, 194]. Антоніми у такому контексті виконують функцію корекції, тлумачення та коментування тих понять, про які йдеться;

б) бути засобом нестандартної вербалізації референтних ділянок навколишньої дійсності шляхом подання інформації як парадоксу: *Ich hatte meistens versucht, Sabine abzulenken, ich führte eine meiner Nummern vor, dann mußte sie lachen, lange und herzlich, bis sie anfing, Tränen zu lachen, dann blieb sie meistens in den Tränen hängen, und es war kein Lachen mehr drin...* [4, 178]. Антонімія як джерело виникнення таких лексико-семантичних утворень має парадоксальну природу: з одного боку, значення лексичних одиниць ґрунтується на абсолютній протилежності, а з іншого – це найтісніші семантичні зближення в лексиці, доконечною умовою яких є співвіднесеність протиставлюваних слів. Прагматична цінність таких одиниць полягає у привертанні уваги до об'єкта висловлювання, створенні комічного ефекту, іронії.

Мовленнєва діяльність передбачає використання антонімічних засобів для вербалізації понять та думок залежно від комунікативної ситуації. Настановна на мовленнєву творчість зумовлюється намаганням якнайкраще донести до слухача або читача свою думку, виразити власне ставлення до об'єкта висловлювання та викликати у партнера по комунікації очікувану реакцію. Антонімія виступає, таким чином, не лише як мовна реальія, а і як засіб самовираження та комунікації. Вживання антонімічних одиниць у мовленні сприяє вибору одного з найоптимальніших шляхів передачі інформації та адекватного сприйняття її адресатом.

1. Мовчан Д. В. Семантичний та функціонально-прагматичний аспекти антонімії іменників сучасної німецької мови [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Мовчан Діана Василівна ; Херсон. держ. ун-т. - Херсон, 2012. – 20с.
2. Новиков Л. А. Антонимия в русском языке (Семантический анализ противоположности в лексике) / Л. А. Новиков. – М.: Изд-во Моск. гос. ун-та, 1973. – 290 с.
3. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К, 2010 – 844 с.
4. Böll H. Ansichten eines Clowns [Електронний ресурс] / H. Böll. — 211 S.—Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/211855/>
5. Frisch M. Homo Faber [Електронний ресурс] / M. Frisch.—153 S. — Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/753253/>

6. Müller W. Das Gegenwort-Wörterbuch: ein Kontrastwörterbuch mit Gebrauchshinweisen / W. Müller. – Unveränd. Nachdr. der Ausg. von 1998. – Berlin; New York : deGruyter, 2000. – 580 S.
7. Wolf Chr. Sommerstück / Wolf Chr. – München : Luchterhand Verlag, 1989 – 215 S.

СТИЛИСТИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ОЯЗЫКОВЛЕНИЯ НЕГАЦИИ НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Наливайко И. И., студ. гр. ПРМ-31,
Швачко С. А., д-р филол. н., профессор СумГУ

Понятие негации объективируется во всех сферах человеческого существования и деятельности, поскольку все в этом мире имеет двоичную природу, построенную на контрасте «белого» и «черного». Это утверждение касается и стилистического аспекта функционирования английского языка.

Отрицание – это элемент значения предложения, который указывает на отсутствие реальной связи между компонентами предложения [1, 249] или подтверждает то, что соответственное утвердительное предложение отрицается говорящим, как ошибочное.

Чаще всего негативное высказывание наблюдается в такой ситуации, когда соответственное утверждение было сделано ранее или включено в общую презумпцию адресата и адресанта. Отрицание – одна из исходных смысловых категорий, присуща всем языкам, и она не поддается определению через менее сложные семантические элементы [2, 223].

Негация объективируется разными способами: эксплицитно, с помощью специальных морфологических маркеров выражения отрицания, имплицитно, вербально в составе неспециальных для выражения отрицания лексических единиц, пресупозитивно, а также невербально, посредством соответственной жестикуляции, мимики, визуального контакта, моторики головы и тела, паралингвальных средств [3, 31].

Негация широко используется в стилистике английского языка для обозначения контраста, отсутствия элемента, который описывается, акцентуации единства противоположностей и дескриптивации ироничной или даже саркастичной трактовки объекта или предмета. Основными стилистическими приемами, которые

построены на негации, что проявляется на всех уровнях функционирования, являются: антитеза, оксюморон, литота, мейозис, ирония, риторический вопрос, гипербола.

Антитеза представляет собой противопоставление с имплицированным отрицанием, которое может не быть поверхностно выраженным. Союз *but* значительно ослабляет негацию, поскольку он выполняет препаративную функцию, которая дает возможность читателю ожидать отрицания или противопоставление чего-либо. Например:

Murder at the Kennedy Center not only reeks of authenticity but is full of believable characters... – Cosmopolitan [6].

Мейозис и литота в свою очередь обычно включают в свой состав эксплицитно выраженные форманты, которые демонстрируют негацию.

Рассмотрим предложение *She could hardly breathe* [4, 43].

Мы наблюдаем присутствие наречия, которое выполняет функцию негации, которая особо выражена при переводе:

She could hardly breathe [4, 43]. – Она почти не дышала.

Гипербола имеет эксплицитное выражение в предложении:

An endless orgy of torture and rope [5, 264]. – Бесконечные избиения и пытки.

Прилагательное *endless* имеет отрицательный суффикс *-less*, который выражает негацию, но в русском языке он заменяется отрицательным префиксом *бес-*.

Гиперболизация присуща и в следующем предложении:

If you are madly in love [4, 33]. – Если ты сошел с ума от любви.

Стилистическое преувеличение способствует раскрытию цели, поставленной автором, но она отображается в невозможности существования реальной ситуации, которая используется в качестве метафоризации.

Риторические вопросы лишены экспликации отрицания, они направлены на осмысление реципиентом невозможности существования факта, о котором повествуется. Например:

You love me? After all that I've done? [5, 255].

How could you think it? [5, 235].

Итак, стилистика английского языка построена на сравнении и отрицании, которое объективируется в художественных фигурах оязыковлениа, что специфицируют высказывания во время воспроизведения речи, придавая их глубинной структуре нового

смысла, который базируется на эксплицитно или имплицитно выраженном отрицании.

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – 2-е изд. – М. : Советская энциклопедия, 1969 – 607 с.
2. Баткин Л. Автор, оказывается, не умер // Иностранная литература. – 2002. – № 1. – С. 268–271.
3. Паславська А. Й. Заперечення та сфери його дії: семантика, синтактика, прагматика, просодика : [автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філолог. наук: спец. 10.02.15] / А. Й. Паславська. – К., 2006. – 35 с.
4. Anna Jacobs. Freedom's Land / A. Jacobs. – GB. : Hodder, 2008. – 405 p.
5. Margaret McPhee. The Wicked Earl / M. McPhee. – UK. : Mills & Boon, Eton House, 2007. – 297 p.
6. Margaret Truman. Murder at the Kennedy Center. Published by Ballantine Books. The USA. 1989. – 389 p.

АКСІОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Недосека А. М., студ. гр. ПР-01,
Таценко Н. В., к. філол. н., доц. СумДУ

Фразеологізми не лише називають предмети дійсності, вони також є засобом, призначеним для вираження різноманітних оцінних відношень мовця до того, що відбувається навколо нього чи в його внутрішньому світі. Оцінні значення являють собою інтерпретацію абстрактних оцінних смислів, сукупність яких створює ментальний простір народу; в ньому, з одного боку, відображена реальна дійсність, а з іншого – сформована специфічна ціннісна картина світу.

Відносно новою проблемою, пов'язаною з вивченням фразеологічних одиниць, є визначення зв'язку семантики фразеологізмів з оцінкою.

Фразеологічні одиниці на позначення поведінки людини являють собою одну із найбільш уживаних груп фразеологічного складу будь-якої мови. Ця група фразеологічних одиниць складає значну частину і в системі англійської мови. Їй характерна семантична

та структурна своєрідність. Фразеологізми цієї групи яскраво виражають специфічну оцінку навколишнього світу і людини в цьому світі. Важливість аналізу подібних фразеологізмів не можна недооцінювати, адже соціальна поведінка являє собою сукупність або, скоріше, упорядкованість багатьох таких сторін індивідуальної поведінки, котрі пов'язані з культурними нормами.

Тією мірою, якою оцінка детермінована властивостями об'єкта позамовної дійсності, відбитими у свідомості людини і фіксованими у значенні мовного знака, вона носить об'єктивний характер, що знаходить своє вираження у функціонуванні оцінного найменування, у словниковому визначенні, у словниковому коментарі або словникових оцінних примітках.

Важливою ознакою фразеологічного значення слугує оцінне значення, яке притаманне багатьом фразеологізмам англійської мови. Оцінне значення в різних структурах фразеологізмів проявляється по-різному. Під оцінним значенням розуміється позитивна чи негативна характеристика обличчя чи предмета з точки зору його стійких, постійних якостей, а не випадкових чи тимчасових.

Необхідно розрізняти фразеологізми з власним оцінним значенням і з оцінним вживанням. Фразеологізми власне оціночного значення володіють цією особливістю постійно, незалежно від умов контексту.

В англійській художній літературі часто вживаються фразеологізми на позначення розумових здібностей людини. Вони можуть мати як позитивну, так і негативну оцінку. Наприклад, англійське прислів'я "*Two heads are better than one, even if one is a cabbage head.*" має негативне значення. Словник подає таке значення фразеологізму *cabbage head* – *a very stupid and silly person*. Фразеологізм *cabbage head* має негативну оцінку розумових здібностей людини. Зі змісту фразеологізму зрозуміло, що голова людини пуста, схожа на качан капусти й у скрутному становищі не зможе дати ради.

Фразеологічна одиниця *nutty as a fruitcake* має таке словникове значення – *crazy*. У прикладі "*She's nutty as a fruitcake. She won't let us go*" вона несе негативне значення, так як про людину говорять, що вона несповна розуму. У будь-якому разі цей фразеологізм буде мати таке значення, адже його семантика залишається такою незалежно від контексту.

Для того, щоб підкреслити розумові здібності героя, автор використовує фразеологізми з позитивною оцінкою, як, наприклад, у реченні *“You are an older hand at this than I thought you were”*. Фразеологізм *old hand* має таке словникове значення – *someone who has done a particular job or activity for a long time and who can do it very well*. Ця фразеологічна одиниця має позитивну оцінку, так як вживається для схвалення позитивної риси характеру.

У реченні *“She’s got pots of money and she kept banging on about how much it cost.”* фразеологізм *to bang on* має таке словникове значення – *to talk about something for a long time, especially in a way that is boring to other people*. Тож є очевидним, що оцінка даного висловлювання має негативне значення. Мовець вважає розмову свого співбесідника пустою, нудною і нецікавою. Тобто поведінка людини, якої стосується це висловлювання є дратівливою.

Фразеологізми вживаються на позначення позитивних чи негативних рис характеру людини. Наприклад, у реченні *“He was one of those mean scroungers who grabbed a yard when you gave him an inch.”* актуалізовано контекстуальний трансформ базової фразеологічної одиниці *give him an inch and he will take a mile (a yard, an ell)*. Цю фразеологічну одиницю можна перекласти таким чином: *дай йому палець – він і руку відкусить*. Фразеологізми дуже вдало можуть передати експресивність вираження почуттів мовця. Замість того, щоб назвати людину просто жадібною, автор використовує цілу синтаксичну конструкцію, яка містить в собі яскраво виражену негативну семантику.

Доброта – найкраща чеснота людини, тому для вираження цієї якості, автори в основному вживають фразеологізми. У реченні *“He is so gentle. He would never hurt a fly”* фразеологічна одиниця *not hurt a fly* має значення *not ever injure or upset anyone or anything*. Тобто цей фразеологізм надає позитивній рисі характеру відповідну оцінку.

Позитивною рисою характеру є також сміливість. Для її позначення автори використовують велику кількість фразеологізмів, які, безумовно, мають позитивну оцінку. Наприклад, у реченні *“I have always found it difficult to talk to my boss but tomorrow I will have to beard the lion in his den when I go to ask for a better job.”* вжито фразеологізм *to beard the lion in his den*, який має значення *to confront someone on his or her own territory*. Цей фразеологізм допомагає надати герою таких рис, як сміливість та наполегливість.

Позитивну оцінку також мають фразеологізми, які підкреслюють таку рису характеру людини, як працьовитість. У реченні “*Max and his daughter went at it hammer and tongs, and when poor Tilly tried to intervene they both told her roughly to shut up*” вжито фразеологізм *hammer and tongs*, який має значення *with tremendous energy or effort, vigorously*. Він допомагає підкреслити терпеливість та працьовитість героя.

У реченні “*You’re enough to try the patience of an oyster.*” фразеологізм *to try the patience of an oyster* вживається для підкреслення негативної риси характеру. Цей фразеологізм має таке словникове значення – *to extremely annoy somebody*. Фразеологічна одиниця ця на позначення негативної риси характеру має, відповідно, негативну оцінку.

Варто зазначити, що не всі фразеологічні одиниці можуть мати однозначну оцінку. Залежно від контексту один і той же фразеологізм може набувати різних аксіологічних характеристик, а інколи навіть і не мати жодних. У реченні “*Rebus hadn’t seen much at Craigmillar to justify Bairn’s hardman rep; he was a regular soldier, a form-filler and by-the-book investigator*” вжито базову фразеологічну одиницю *by the book*, яка має значення *following the rules exactly*. Оцінку цій фразеологічній одиниці може надати лише сам автор, адже невідомо, чи то позитивна, що герой керується лише вказівками з книжок, чи то негативна.

Фразеологія надає винятково багатий матеріал для вивчення аксіологічних закономірностей та аналізу зафіксованих у мові стратегій оцінювання, оскільки фразеологізм сам по собі вже містить великий об’єм додаткової інформації про характер вчинків або поведінки людини. Таким чином, вияв аксіологічного потенціалу фразеологічної одиниці є вельми важливим для фразеології як науки.

ГЕНДІАДІС ЯК НАДМІРНІСТЬ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ, ВИКОРИСТОВУВАНИХ ДЛЯ ПЕРЕДАЧІ ЛЕКСИЧНОГО ТА ГРАМАТИЧНОГО ЗМІСТУ ВИСЛОВЛЕННЯ

Нюхін О. А., студ. гр. ПР-03,

Дегтярьова Л. І., ст. викл. СумДУ

Гендіадіс – фігура мови, що виражає одне поняття двома лексичними одиницями і може бути обов’язковою або

факультативною. Поява та функціонування гендіадісу мотивовані римою, тобто є результатом поєднання слова та співзвучного до нього компоненту, тобто це основа складання: нім. *Feuer und Flamme* зі значенням *begeistert*. Не можна заперечувати те, що гендіадіс – це основа плеоназму (вживання декількох форм, що виражають одне і те ж значення одного виразу). Можна відзначити таку особливість римованих утворень: більша їх частина – це іменники, вкрай нечасто зустрічаються прислівники і прикметники, досить рідкісні випадки створення дієслів і зовсім унікальні випадки, коли римо-повтор супроводжував би числівники і займенники.

Види гендіадісу: 1. Редуплікативної структури - один або обидва компоненти які, розглядаючись ізольовано один від одного, не мають самостійного значення і позначають предмети або явища в їх сукупності, множині. Ця форма гендіадісу передає ідею плюральності: *pamby-pamby, teeny-weeny і т.п.*; 2. Структури з повнозначними компонентами: *name and shame, chalk and talk та інші*. Подібні одиниці надзвичайно широко представлені в художній літературі, а також в розмовній мові.

Плеоназм – вживання в мові близьких за змістом слів, тобто відбувається дублювання певного значення слова; це вживання декількох форм, що виражають одне і те ж значення, в межах закінченого речення або тексту. Плеоназм пов'язаний із вживанням надмірної кількості граматичного чи лексичного забезпечення змісту певного поняття. Проте зазначимо, що вказане явище може трактуватись як таке, що має як негативне, так і позитивне забарвлення. В англійській мові, зокрема, існує принаймні два терміни для позначення багатослів'я, серед яких виділимо *wordiness* та *redundancy*. Перше з них вживається для позначення надлишку слів, фактично необхідних автору для вичерпної характеристики того чи іншого поняття, тоді як друге – для позначення фрази чи конструкції, в якій свідомо близькі за значенням слова чи звороти підібрано з метою унеможливлення неправильного тлумачення важливої для автора ідеї. Розрізняють синтаксичний і семантичний плеоназм. *Синтаксичний плеоназм* є результатом надмірного вживання службових частин мови: *I know that you are coming (that* можна опустити, не втративши сенс). Прикладами можуть бути англійський іменник *bookselling*, який утворився шляхом конденсації словосполучення *sell books*, українське слово *звуконаслідування*, базою якого виступає утворення *наслідування звуків*, російський композит

длинноногий, що виник на базі словосполучення *с длинными ногами*. Семантичний плеоназм – більше відноситься до питання використання стилю і граматики.

Гендіадіс як словотворчий процес відноситься ще й до стилістичного явища, оскільки найменування, створені за допомогою римованого додавання, стилістично наповнені, стилістично виразні, що неможливо абсолютно точно сказати по відношенню до інших способів словотворення. Гендіадіс стимулює появу великої кількості інновацій, що пов'язано з відношенням до мови як процесу творчого.

ВІДОБРАЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ GOOD TA EVIL В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Павленко Д. В., студ. гр. ПР-02,
Жулавська О. О., к. філол. н., доц. СумДУ

Концепти (поняття) – це дискретні складові свідомості, які групуються у складні структури, так звані понятійні категорії та зводять усі існуючі явища та факти навколишньої дійсності до єдиного поняття. Таким чином, на думку багатьох вчених, у концепті сконцентровано багатомісний досвід, культура та ідеологія народу, які синтезуються та фільтруються в тезаурусі мовної особистості. Концепти утворюються в процесі мисленнєвого конструювання (концептуалізації) предметів і явищ оточуючого світу і відображають зміст знань і досвіду людини, отриманих нею у результаті практичної і пізнавальної діяльності, у вигляді певних одниць, "квантів" знання.

У сучасному мовознавстві існують два основні підходи щодо розуміння концепту: лінгвокогнітивний і лінгвокультурологічний. Лінгвокультурологічний підхід до розуміння концепту полягає в тому, що концепт визнається базовою одиницею культури, її концентратом. Лінгвокогнітивні дослідження мають типологічну спрямованість, сфокусовані на виявленні спільних закономірностей у формуванні ментальних уявлень і орієнтовані семасіологічно: від смисла (концепта) до мови (засобів його вербалізації).

Згідно з думкою багатьох вчених, концепт являє собою не чітко структуровану організацію, а є польовим утворенням, в якому існує базовий шар, представлений певним чуттєвим образом, який формується на рівні універсально-предметного коду свідомості.

Базовий шар, або ядро концепту, як правило, представлений ключовими лексемами. Близню периферію концепту утворюють стилістично нейтральні й доволі частотні за використанням лексеми. Дальня периферія концепту складається зі стилістично маркованої, зрідка вживаної лексики. Ряд взаємообумовлених концептів являє собою "концептосферу" [1].

З метою перевірки гіпотези про те, що зміст концептів GOOD та EVIL обумовлений світоглядом, світовідчуттям та базисними уявленнями індивідів як членів різних лінгвокультурних спільнот, було проведено лінгвокогнітивний аналіз мовних реакцій реципієнтів – носіїв англійської мови, отриманих у результаті асоціативного експерименту.

Морально-оцінні категорії "добро" і "зло", які є категоріями індивідуальної свідомості, об'єктивуються в мові і віддзеркалюють індивідуальний та колективний досвід представників лінгвокультурних спільнот.

За допомогою асоціативного експерименту було встановлено риси та ознаки концептів GOOD та EVIL: *to be kind, honest, generous, to do good things, adhere to generally accepted rules of morality* – є загальнолюдською потребою, актуальною для будь-якого віку та статі, та займає в ієрархії його цінностей чільне місце; *not adhere to moral standards, to do harm, to be angry, cruel, deceitful, war, terrorism, crime* – описують ставлення людини до зла та характеризують світоглядне спрямування в усвідомленні зла представниками англійської лінгвокультури [2, 3].

Сучасне розуміння зла як в американській лінгвокультурі виникло на основі смислового зсуву у бік персоніфікації зла: Hitler, Jack the Ripper, Osama bin Laden, Rasputin, Saddam Hussein, Stalin, Ivan the Terrible; та соціалізації зла – в американській лінгвокультурі.

Для представників американської культури однією з характеристик добра є божественне добро, тобто добро, що являє собою шлях до Бога. Бог у душі віруючих виступає втіленням добра. Численні реакції американських респондентів пов'язані з ознакою *taste, food*. Насправді такі цінності не співвідносяться безпосередньо з добром, однак вони обумовлені психофізичною взаємодією людини та світу та більш-менш виявляють певне розуміння добра представника американської лінгвокультури.

Результати експерименту вказують на те, що носії англійської мови визначають добро як те, що відповідає моральним законам та

пов'язують добро з модальністю необхідності. На базі моральних цінностей представники кваліфікують зло як щось аморальне, протилежне добру. Очевидно, що розуміння добра як добра морального представниками лінгвокультури є ціннісний вектор у світогляді, який визначає успіх міжкультурної комунікації.

1. Карасик В. И. Этноспецифические концепты / В. И. Карасик // Введение в когнитивную лингвистику; отв. ред. М. В. Пименова. – Кемерово : Кузбассвуиздат, 2005. – С. 61-105.
2. OD&Th = Oxford Dictionary & Thesaurus. – [Second Edition]. – Oxford : Oxford Univ. Press, 2007. – 1204 p.
3. OED = Oxford English Dictionary / [prep. by J. A. Simpson and E. S. C. Weiner]. – [Second Edition]. – Clarendon Press Oxford, 1991. – 1015 p.

ЕКСПЛІЦИТНО-ПЕРФОРМАТИВНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Пархоменко В. О., студ. гр. ПРС-32,
Медвідь О. М., к. філол. н., доц. СумДУ

На сучасному етапі лінгвістика зробила рішучий поворот від системно-структурних досліджень у бік досліджень мови в живому функціонуванні у різних сферах комунікації, до вивчення функціонування мови як засобу спілкування та мовленнєвого впливу.

Мовлення являє собою частину дійсного світу, і кожного разу воно відбувається з певною метою. Як дія, мовлення найбільш очевидно проявляє себе на прикладі перформативних висловлювань. Перформативність розглядається як специфічна властивість деяких дієслів, що формують експліцитні перформативні висловлювання. При цьому вважається, що дані дієслова експліцитно виражають мету мовленнєвого акту.

В основі семантико-прагматичного явища перформативності лежить концепція, згідно з якою сказати щось означає зробити щонебудь, а вимовити висловлювання з якоюсь метою (інтенцією) означає зробити дію з певним ефектом на адресата мовленнєвого акту. Дієслова, що виражають відношення до пропозиції того, хто говорить, та відношення до адресата мовлення, називаються перформативними. Сам термін "перформатив" з'явився в теорії мовленнєвих актів,

основні ідеї якої були викладені Дж. Остіном в курсі лекцій під назвою "Слово як дія." У трактуванні вченого термін "перформатив" вживається як більш коротка і зручна форма терміна "перформативне висловлювання".

Перформативи – це слова і висловлювання, саме проголошення яких одночасно означає вчинення дії, котру вони називають. Вони репрезентуються в мовленнєвих актах заповітів, вибачення, запрошення, слів обіцянки тощо. Бажаний результат таких мовленнєвих актів набувається реалізацією умов, що кваліфіковані як умови успішності.

Експліцитний перформатив – це перформатив, в якому "я" експліковано в вербальній формі, тобто коли виконувана дія супроводжується словами, що її описують, і при цьому опис дії невід'ємний в акті мовлення від самої дії. Експлікація призначена для того, щоб прояснити розуміння висловлювання, вона вказує на те, як його слід сприймати. Наприклад: *I hereby warn you that you will be punished next time (експліцитний перформатив); A student talks to his teacher: "I am sorry to be late."* (імпліцитний перформатив).

Система англійських перформативних дієслів розвинута досить широко, їх кількість нараховує близько трьохсот. До сих пір залишається спірним питання про те, за якими критеріями розмежовуються перформативні і неперформативні дієслова, а також за яких умов перформативні дієслова отримують перформативну реалізацію.

Перша умова вимагає відсутності у значенні дієслова компонентів, що суперечать сутності перформативного вживання. Якщо дієслово позначає дію, яку в принципі не можна виконати за допомогою виголошення одного речення, то це дієслово не може бути перформативним. Друга умова, що на семантичному рівні визначає для дієслова можливість перформативного або неперформативного вживання, розглядає природність або виправданість для даного дієслова перформативного вживання.

Однак не в кожному випадку перформативне речення може вживатися у своєму перформативному значенні. Речення по типу *I promise to call and see you on Sunday* може вживатися для передачі звичайної повторюваної дії: *Whenever I see you on Friday I always do the same thing: I promise to call and see you on Sunday.*

Структурними особливостями англійських перформативів є наступні їх характеристики: дієслово перформативного речення не

може мати форму минулого або майбутнього часу; перформативне речення не може бути негативним; не допускається включення до складу перформативних речень модальних слів. Залежно від комунікативної ситуації в експліцитно-перформативних висловлюваннях англійської мови допускається вживання дієслова не лише у 1-ій особі однини теперішнього часу дійсного способу, але й вживання форми множини, Present Continuous та застосування пасивних конструкцій.

Перспективним є тенденція до порівняльних, міжмовних досліджень перформативності, що представляє інтерес не тільки в плані дослідження особливостей даного лінгвістичного явища в кожній з мов, але й в аспекті розвитку прагмалінгвістики, лінгвістичної семантики, загальної теорії мови. Результати подібних досліджень можуть бути застосовні в таких лінгвістичних напрямках, як лінгвокультурологія, міжкультурна комунікація, теорія перекладу, стилістика та інтерпретація тексту.

ЛЕКСИЧНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАНАДСЬКОГО ВАРІАНТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Полевик Д. О., студ. гр. ПР-02,
Бондаренко Ю. С., викл. СумДУ

Проблема вивчення національних варіантів полінаціональних мов залишається однією з найважливіших у сучасному мовознавстві.

Актуальність проблеми визначається необхідністю і в той же час відсутністю комплексного аналізу лексичних та семантичних особливостей канадського варіанту англійської мови.

Довго канадський варіант не визнавали окремою мовою, але пізніше він набув статусу національного варіанту англійської мови, так як має свою структуру, яка включає літературну та розмовну мову.

Канадський варіант англійської мови був сформований на основі двох варіантів англійської мови: британського та американського, а також запозичень з інших мов внаслідок еміграційного процесу [1, 86]. Так як в Канаді дві державні мови: англійська та французька це також відображається на лексичній картині країни.

Розмовна мова жителів Канади насичена своїми канадизмами. Л. Г. Попова зазначає, що канадизми являють собою лексичні

одиниці, які повністю належать до англійської мови в Канаді (абсолютні канадизми) або слова чи стійкі словосполучення, які відносяться до канадського варіанту англійської мови лише в якомусь одному із значень (часткові канадизми).

Л. Г. Попова надає таку класифікацію канадизмів: псевдоканадизми, канадизми не літературної лексики і власне канадизми. До псевдоканадизмів відносяться ті слова, що позначають реалії канадської культури. Сюди можна віднести такі приклади як: *foolhen* – різновид куріпки; *Dirty Thirties* – роки депресії.

Лексичні одиниці, що входять до складу територіальних діалектів, професіоналізмів і сленгу і є канадизмами не літературної лексики [2, 27]. Сюди можна віднести такий приклад як: *dew-worm* – земляний черв'як.

Власне канадизми – це локально-марковані елементи сучасної літературної англійської мови в Канаді, які вперше виникли в Канаді і не ввійшли до складу загальноанглійської лексики.

Також існує інша класифікація, за якою канадизми поділяються на повні (слова, що не мають відповідників в британському чи американському варіантах англійської мови – *muskeg* – болото, трясина) та часткові (деякі лексичні значення яких специфічні тільки для канадської англійської – *band* – група індіанців, менша ніж плем'я).

Також існує класифікація канадських ідіом: 1) ідіоми, що позначають або описують власні назви (*Cow-Town – Calgary, Alberta*); 2) ідіоми, що позначають реалії канадської культури, суспільного та політичного життя (*Mountie* – співробітник канадської національної поліції); та 3) ідіоми, що позначають особливості канадського побуту (*Elephant ear* – a dessert made of fried dough).

Але як класифікація ідіом так і канадизмів не є досить вивченою та може доповнюватися новими й новими складовими лексичної системи канадського варіанту англійської мови.

Якщо звернутися до історії творення канадської лексичної системи, то можна відзначити, що пік стрімкого поповнення канадизмами відбувся на початку XIX століття а також XX століття, де ще й досі відбувався процес запозичень з інших мов [3, 55]. Лексичний склад поповнювався іншомовними запозиченнями, зокрема з ескімоської мови, з'являються індіанізми (*mocock* – коробка із березової кори, *muskimoot* – мисливський мішок із певних ременів), англійські кальки із індійських назв (*pipe of peace* – трубка миру),

запозичення з французької мови (*chaudiere* – маса білої води із пінкою внизу водопада).

Можна виділити основні тематичні групи лексичних одиниць: лексичні одиниці, що позначають назви флори та фауни, міфологічні найменування, міри, рід діяльності, політичну лексику, спортивну лексику, терміни із області освіти, місцевості та слів особливого призначення.

Дослідження найбільш активного в семантичному плані шару регіональної лексики – іменників, які позначають поняття повсякденного життя та навколишнього світу людини в різних ареалах англо – канадського варіанта, свідчить про залежність семантичних параметрів лексичних одиниць від їх функціонально-територіальних характеристик (*vice-admiral* – капітан риболовного судна; *habitant* – франко-канадський селянин, фермер) [2, 102]. Регіональні одиниці відзначаються своєю синонімією так як слова які позначають національний побут канадців схильні до регіональної варіативності.

Отже, канадська англійська є не просто діалектом, а особливим національним варіантом англійської мови. Лексичний склад цього національного варіанту дуже насичений канадизмами та специфічною регіональною лексикою, яка показує тенденцію населення у напрямку створення свого власного, національного мовного стандарту.

1. Жлуктенко Ю. А. Номинативные аспекты словосочетания / Ю. А. Жлуктенко // Проблемы варьирования языковых единиц. – К.: УМК ВО, 1990. – 84-93 с.
2. Люшинська Г. В. Семантичні особливості регіональної лексики канадського варіанта англійської мови / Г. В. Люшинська. – Запоріжжя: Вісник запорізького національного університету, 2009. – 102-106 с.
3. Попова Л. Г. Лексика английского языка в Канаде. – М.: Высшая школа, 1996. – 214 с.

СТАТУС МОРФЕМНЫХ СРЕДСТВ ВЫРАЖЕНИЯ НЕГАЦИИ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Пономаренко М., студ. гр. ПРМ-31,
Швачко С. А., д-р. филол. н, профессор СумГУ

Проблема отрицания являет собой одну из основных категорий философии и логики. Термин «отрицание» ввёл в философию Гегель, который считал, что в основе отрицания лежит развитие идеи, мысли [1, 45].

Негация – одна из универсальных, фундаментальных категорий языка, которая маркируется различными способами: эксплицитно (при наличии специальных языковых единиц) и имплицитно (скрыто).

Морфемные средства выражения негации относятся к эксплицитному отрицанию. На материале английской художественной литературы были проанализированы аффиксы английского языка, которые имеют негативное значение. Объектом исследования является негация, предметом – её морфемные средства выражения.

Актуальность данной темы заключается в том, что отрицание как многогранное явление требует глубокого и таксономического осмысления с целью делакунизации белых пятен.

В английском языке отрицательное значение маркируется грамматическими (*did not read*), лексическо-грамматическими (*nobody, no one, nothing, never, nowhere*) [3, 104] и морфемными средствами (*un-, in-, im-, ir-, non-, -less*).

К морфемным средствам выражения негации относится аффиксация, которая представлена префиксацией и суффиксацией. В английском языке аффиксы с точки зрения происхождения являются неоднородными: среди них есть аффиксы немецкого происхождения (*un-*), заимствованные из романских языков (*dis-, de-*), греческого происхождения (*anti-*), а также аффиксы, которые появились в английском языке в результате переосмысления морфологической структуры заимствованных слов (*in-*).

В языке обособляется группа аффиксов: *un-, in-, im-, ir-, non-, -less*, которые образуют слова с противоположным (отрицательным) значением. Например: ...*the unassuming modernity of the Texaco station* [2, 12]; ...*when the promising veins paled into the worthless rock* [2, 13].

Негативные аффиксы образуют новые слова и модифицируют семантику однокорневых слов. Например: *It was impossible to explain the sense of piece she felt there* [2, 33]. *She was sick of cuddling a lifeless*

pillow [2, 39]. *They get up to mischief at this time of night* [2, 19]. *Sidonie was assistant to the assistant make-up artist or smth. equally insignificant* [2, 62].

Префикс *un-* наиболее часто применяется для обозначения полярного отрицания, выраженного в корне. Например: *The birth announcement arrived unceremoniously by mail* [2, 27]. *An unexpected breeze played across the hillside* [2, 35].

Так же к негативным можно отнести такие префиксы, как *dis-*, *mis-*. Например: *The kid quirked his lip up on one side in a disdainful expression* [2, 30]. Или: *...because he didn't want Sidonie to have any misconception* [2, 64].

Суффиксы *-less*, *-free* наиболее часто встречаются при образовании прилагательных с негативной коннотацией. Например: *The sky was completely cloudless* [2, 32]. Или в словах *carefree*, *lowfree*, *moneyfree*.

Интересным представляется феномен семантизации позитивного значения слов с негативными аффиксами. Главная роль в данной семантизации принадлежит корневой морфеме. Например: *Spencer Scott smiled disarmingly* [2, 3].

При именах прилагательных и существительных чаще всего употребляются префиксы *dis-*, *mis-*, *non-*, *un-* и его варианты *in-*, *im-*, *il-*, *ir-*.

Морфемные средства выражения негации являются фреквентивными в английском языке. Больше половины исследуемых слов содержат негативные аффиксы. Перспективным представляется корпусное исследование тенденций морфемных негативных единиц в дистантных языках.

1. Гайденко П. П. История новоевропейской философии в связи с наукой Диалектика Гегеля. Всемогущество отрицания. – М. : Изд.2, испр. 2009. – 376 с.
2. Hayden Torey. *Innocent foxes* / T. Hayden. – London : Clays Ltd., 2011. – 347 p.
3. Murphy R. *English grammar in Use* / R. Murphy. – Cambridge : Cambridge University Press, 1985. – 328 p.

СТАТУС ИМПЛИЦИТНОГО РЕЧЕВОГО УМОЛЧАНИЯ

Разуванова Ю. Г., студ. гр. ПРМ-31,
Чернюк Н. И., к. филол. н., доц. СумГУ

Исследование в лингвистике проблемы речевого умолчания является новой и малоизученной темой.

Стилистическая фигура умолчания рассматривалась в древнегреческой риторике как понятие апосиопезы, риторической фигуры, в которой мысль выражается не до конца, и происходит экспрессивный обрыв в высказывании, дающий слушающему или читающему возможность домыслить то, что осталось невысказанным.

Умолчание есть требование автора, чтобы читатель сам расшифровал пробел: оно активизирует мысль читателя, подобно загадке. Ведь обычная формула загадки – сочетание нескольких деталей или признаков предмета с умолчанием о самом предмете. Отгадка – расшифровка этого умолчания, название предмета.

В художественной литературе графическим выражением фигуры умолчания служит знак многоточия [3, 57].

Эти фигуры подразумевают пустоту, недосказанность, прерывания речи как следствие волнения, отвращение, стыдливость и т. д. Фигура умолчания, как ни странно, сохраняется и в сегодняшней литературе, но применяется опять-таки по-новому.

Как и в классической литературе, так и в современных произведениях умолчание предполагает весьма сложную и не до конца изученную «технику семантического ускользания» [1, 204], неоднозначного, неопределенного смысла, что и составляет их истину. Например скрытое отношение к действительности может быть показано через непрямую негацию:

He seemed to be angry with the whole world [4, 314].

Louise could take any amount of rebuke from a superior [4, 184].

Кладезем средств умолчания являются тексты художественной литературы, которые хранят многочисленные специализированные средства категории умолчания, например мейозис и литоту, эвфемистические метафор, например: *They were too exhausted to death even to defend themselves* [4, 469].

Умолчание обусловлено интенциями говорящего: ввести адресата в заблуждение, обмануть его, заинтересовать, показать негативное или позитивное отношение, приукрасить информацию,

создать интригующую обстановку или сделать свой ответ не конкретным.

Фигура умолчания ассоциируется с ораторским приемом, который называется «держать паузу», т.е. молчать продолжительное время, при этом, не шокируя людей и поддерживая их в том эмоциональном состоянии, и давая им возможность испытывать это состояние достаточно долго [2, 184].

Фигура умолчания изменялась в историко-литературном процессе, что связано с эволюцией молчания, а также с особенностями национальной культуры.

Умолчание семантизирует сигнификативную ситуацию и мнимую неопределенность. Умолчание – термин русской поэтики, стилистическая фигура, заключающаяся в том, что начатая речь прерывается в расчете на догадку читателя. При выражении семантики умолчания говорящий на самом деле знает, о каком предмете, признаке, явлении действительности идет речь.

Например: *Do you love me? There was a silence* [4, 342].

В данном случае реципиент может только догадываться о возможном ответе, что усиливается существительным *silence* для усиления стилистического эффекта.

Умолчание трактуется как угроза: *You are not attending to say it to me, right?* (Sheelagh Kelly). В данном выражении прослеживается негативная окраска, а именно саркастическая.

Умолчание предполагает требование автора о необходимости расшифровать пробел, реконструировать контекст до цельности [3, 58], т.к. оно активизирует мысль читателя подобно загадке.

Искусство слова нуждается в умолчаниях. Ведь умолчания, как и эвфемизмы, происходят от древней табуации. Культуры без системы табу быть не может; когда такая система устаревает, ее ломают и строят новую [3, 58].

Перспективным представляется исследование вопроса интеграции вербальных и невербальных, имплицитных средств маркирования умолчания в художественном поэтическом дискурсе.

1. Женетт Ж. Работы по поэтике. Фигуры. – М. : Изд-во им. Сабашниковых, 1998. – Т.1. – 569 с.
2. Зарецкая Е. Н. Риторика : Теория и практика речевой коммуникации. 4-е изд. – М. : Дело, 2002. – 480 с.

3. Назаров Р. Г. Фигура умолчания в русской литературе // Поэтика русской и зарубежной литературы: сб. статей. – Уфа : Гилем, 1998. С. 57–71.

4. Sheelagh Kelly «A Different Kind of Love», Hammersmith, London, 2003. – 615 p.

СЕМАНТИЧНА НАПОВНЕНІСТЬ ВЛАСНИХ ІМЕН У СУЧАСНОМУ КАЗКОВОМУ ДИСКУРСІ

Ракітіна А. А., студ. гр. ПР-03,
Назаренко О. В., викл. СумДУ

У домені сучасної лінгвістики превалюють аспекти семантичної та функціонально-прагматичної спрямованості тексту. Облігаторним елементом казкового дискурсу є власні імена або оніми, які несуть семантичне й комунікативне навантаження. Власні імена мають у мові особливе значення і не підпорядковуються певним закономірностям, характерним для загальних назв. В онімах завжди відбивається культура і соціальне життя суспільства. Часто оніми передають адресату інформацію та знання про статус і положення, яке займає індивід у суспільстві. В імені закодовано національність, стать, вік та сімейний стан індивіда. Літературні антропоніми, що існують у казковому дискурсі, багаточисельні і різноманітні. Реальний, існуючий світ знаходить своє відображення в антропонімах, які утворені за існуючими у мові морфологічними, словотворчими, лексичними і семантичними моделями. Вступаючи в різноманітні синтагматичні та парадигматичні контакти, імена забезпечують актуальність тексту, відтворюють складну ієрархію відношень об'єктів дійсності, орієнтують читача в просторі й часі [1, 11].

У художньому дискурсі ім'я персонажа виконує роль маркера його психологічної, ідеологічної відокремленості, окремої життєвої позиції, певного місця в соціальній обстановці. Якщо той чи інший літературний персонаж відображено у письменника влучно, то в уявленні читача образ героя та його риси будуть пов'язані з іменем героя. Автор обирає ім'я героя, виходячи із задуму твору, враховуючи потенціал і статус персонажа [2, 125].

Одна із головних функцій казок – пізнавальна – акумулюється у власних іменах персонажів казки, які є трансферами інформації та несуть у собі знання про національні особливості певного етносу й

спосіб його життя, працю, побут, природні умови, індивідуальні риси наратора та героїв: *And in those days there lived in London a girl called Polly Plummer. Plummer* – прізвище головної героїні казки, маленької англійської дівчинки, котрій не вистачає пригод та спілкування, хоч і має прозору мотивацію; *...for Digory was the sort of person who wants to know everything, and when he grew up he became the famous Professor Kirke who comes into other books.* З імені *Digory Kirke* (*Digory* → *dig*; *Kirke* → *kirk*) можна дізнатися про вірного, надійного друга та розумну освічену людину; *“That was the secret of secrets,” said the Queen Jadis.* Ім'я королеви *Jadis* (від англійського слова *jadish*) дає читачеві певне уявлення про даного персонажа, налаштовує на сприйняття цієї особи саме як негативного персонажу.

Добір прізвища й імені для свого персонажа у багатьох письменників є стилістичним засобом для глибшого розкриття змісту твору. Коли власне ім'я номінує героя, воно одразу ж отримує призначення не лише вказувати на позначуваний об'єкт, а й надавати йому той зміст і ті характеристики, які надає автор, і таким чином онім визначає якості персонажа [1, 13]. Прикладом таких процесів можуть слугувати власні імена творів письменниці Дж. Роулінг “*Harry Potter*”. Так, зустрічаємо такі імена, як *Albus Dumbledore* та *Voldemort*. Якщо проаналізувати ці імена, то можна дійти висновку, що вони дуже влучно визначають увесь зміст значення позначуваних ними об'єктів. За текстом казки “*Harry Potter*” *Albus Dambledore* – це добрий чарівник, який викладає білу магію, і тут доречним буде зазначити, що з латини *albus* – це білий колір, тобто колір, який завжди асоціюють з добром, чистотою, мудрістю. *Voldemort* – це негативний персонаж, який править силами зла, несе за собою смерть і руйнацію, і в даній ситуації власне з самого оніма можна зрозуміти значення цієї назви, адже основа *mort* означає “смерть”. Семантика цього оніма має настільки негативне й недобре підґрунтя, що всі герої оповідання навіть мають страх перед самим ім'ям цього персонажа, використовуючи при цьому замітники, а того, хто ненароком скаже його ім'я, уривають на півслові: *You-Know-Who, He-Who-Must-Not-Be-Named, You-Know-Who's-Name* [3].

Отже, власні назви в казковому дискурсі є семантично наповненими, несуть в собі певну інформацію про об'єкт. Звернувшись до етимології власних назв, можна встановити тісні зв'язки між персонажами та їхніми вчинками. Динаміку образного функціонування імені в текстовій структурі тексту визначає авторське

бачення персонажа у стосунках з іншими героями, з огляду на характер вчинків героя за тих чи інших обставин.

1. Бока О. В. Актуалізація власних імен у казковому дискурсі [Текст] / О. В. Бока, Т. В. Барсук // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія. – 2008. – №1. – С. 9-14.
2. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – М. : УРСС, 2007. – 368 с.
3. J. K. Rowling. Harry Potter and the Sorcerer's Stone / [Electronic resource]. – Access mode: http://www.ereading.co.uk/chapter.php/71079/0/Rowling_1_Harry_Potter_and_the_Philosophers_Stone.html.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ ЕВФЕМІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ)

Назаренко О. В., *викл. СумДУ,*
Сахарова Н., *студ. гр. ПР-01*

Евфемізм — слово або вислів, троп, що вживається для непрямого, прихованого, зокрема пом'якшеного, ввічливого позначення певних предметів, явищ, дій, замовчування їх прямої назви [1, 173]. Суть вживання евфемізмів полягає у використанні більш прийняттого виразу для позначення певного предмета чи явища, пряма назва якого вважається непристойною, непринятною чи занадто різкою у даному суспільстві.

Евфемія тісно пов'язана з явищем табу. На сьогоднішній день в основі цього явища лежить морально-етичний критерій, породжений толерантністю, пристойністю, делікатністю та політкоректністю. Саме тому більшість сучасних табуйованих понять стосуються насамперед людини, як то вади, вік, зовнішній вигляд, розумові та фізичні можливості, расові ознаки, релігійні переконання, рід занять, фінансове становище, соціальний статус тощо. Евфемізми застосовуються як засоби вторинної номінації з позитивною або відносно нейтральною конотацією.

Евфемізми відіграють важливу роль при дотриманні політичної коректності мови, що виражається в прагненні знайти нові способи мовного вираження замість тих, які зачіпають почуття гідності людини, порушують її людські права. Загалом, явище політкоректності полягає в заміні образливої та потенційно образливої

лексики та слів, пов'язаних з расовою, релігійною, культурною чи сексуальною дискримінацією, на евфемізми (*andersherum* замість *homosexuell*, *der Behinderte* замість *der Invalide*, *der Krüppel*). Отже багато сучасних евфемізмів завдячують своїм існуванням появою нових соціально-політичних доктрин, і перш за все – доктрині політичної коректності.

Переклад евфемістичних одиниць згідно з нормами політ коректності зазвичай здійснюється шляхом пошуку еквівалентів та відповідників у словниках та довідковій літературі, а також використанням перекладацьких трансформацій. При перекладі публіцистичних та художніх матеріалів особливу увагу слід звернути на підтекст висловлювання, так би мовити «прочитати поміж рядків» намір автора, його ідею чи думку, яку він хотів би донести до аудиторії.

У більшості випадків перекладачі вдаються до транскрипції або транслітерації та описового перекладу (*der Ableism* – *аблеїзм*, *одна з форм дискримінації або соціальних забобонів щодо людей з обмеженими фізичними можливостями*; *Lookism* – *лукізм*, *створення стандартів краси та обмеження прав тих, хто їм не відповідає*). Зазвичай у такий спосіб перекладають різноманітні види дискримінацій, тоді як описовий переклад застосовується для того, щоб пояснити значення іншомовного терміну.

При необхідності передати точний зміст політкоректного висловлювання можна використовувати модуляцію. Так, буквальним перекладом англійського прикметника *available* є *доступний*. За допомогою лексико-семантичної заміни слово набуло нового значення – *той, що не має роботи*. Тож, вдаючись до модуляції, *available* можна перекласти як *безробітний* [2, 6]. Буквальний переклад евфемістичних одиниць застосовується вкрай рідко, адже, в основному, він свідчить про некомпетентність та неосвіченість перекладача чи про відсутність контексту.

Динамічність та багатоаспектна природа евфемізмів слугує причиною великої різноманітності їхніх лексико-граматичних форм, емоційної нейтральності або стилістичної забарвленості, варіативності їхнього евфемістичного потенціалу [3]. Евфемізми широко використовуються в усіх без винятку стилях мовлення для пом'якшення форми вираження висловлюваної думки. Вживання евфемізмів націлене на безконфліктну комунікацію, уникнення мовного дискомфорту та політкоректність. Використання

евфемістичних одиниць також обумовлене прагненням узгодити комунікативний процес і ситуативність мовленнєвого акту.

1. Енциклопедія «Українська мова». – 3-тє вид., доповнене і зі змінами. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – 672с.
2. Вашурина Е. А. Политическая корректность как лингвокультурологическая и переводческая проблема / Е. А. Вашурина
3. Шумайлова Е. С. Эвфемия как проявление вежливости в общении людей [Электронный ресурс] / Е. С. Шумайлова, О. В. Чибисова / Сибирская ассоциация консультантов. – Режим доступа: <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/2741-2012-05-25-10-42-27>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СЛОВОТВОРУ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Северін А. А., студ. гр. ПР-01,
Щигло Л. В., к. філол. н., доц. СумДУ

У вивченні словотвору існують різні напрями, що дозволяють виділити три етапи розвитку: традиційний етап, на якому було визначено запас словотворчих засобів мови, розроблено основні принципи словотвірного аналізу, розмежовано діахронічний та синхронний підходи; ономасіологічний етап, на якому увагу вчених було зосереджено на процесі виникнення лексичних одиниць, вивченні засобів і способів називання окремих елементів дійсності; когнітивний етап, на якому почалося осмислення національно-культурної специфіки трактування похідної лексики з погляду мовної свідомості [1]. Нині когнітивна лінгвістика є одним із найперспективніших напрямів мовознавства.

У сучасній німецькій мові словотвір є одним з джерел збагачення лексики. Деякі слова переходять у розряд архаїзмів, історизмів, застарілих слів. Разом з тим виникає багато нових слів, що називають або вже наявний предмет, явище, або ж використовуються для позначення нових. Безліч досліджень у царині сучасного німецького словотвору головним чином зосереджені на вивченні афіксації, субстантивації інфінітива як найпростішого способу транспозиції дієслова в іменник.

Похідні дієслова утворюються як за допомогою додавання до кореня префіксів (префіксація), так і за допомогою додавання суфіксів (суфіксація). Приєднанням префіксів при словотворі дієслів користуються набагато частіше, ніж при утворенні іменників. Розрізняють невідокремлювані й відокремлювані афікси, а також афікси, які можуть бути і відокремлюваними й невідокремлюваними. Відокремлювані префікси мають головний наголос і відділяються від кореня дієслова при його відмінюванні у презенсі, імперфекті та імперативі. Відокремлюваний префікс стоїть наприкінці речення. Невідокремлювані префікси: найуживанішими є префікси *er-*, *ver-*, *zer-*, *ent-*.

Суфікс *-er* вважають давнім латинським запозиченням (*-arius*), який набув широкого поширення вже у давньоверхньонімецькій мові (*-ari*) і є досить продуктивним у теперішній час. Спочатку суфікс *-er* приєднувався до основ іменників, потім усе більшого поширення набувають віддієслівні іменники з суфіксом *-er*. Велику групу віддієслівних похідних основ суфіксальних іменників з суфіксом *-er*, утворених від твірних основ сильних кореневих дієслів, налічують іменники чоловічого роду, які означають особу: *der Säufer* (*н'яниця*), *der Schreiber* (*писар*). Суфікс *-e* досить продуктивний для утворення іменників жіночого роду.

Субстантивація – перехід різних частин мови в іменники. Найчастіше субстантивованими є інфінітиви, прикметники й дієприкметники. При субстантивації форма інфінітива не змінюється. Субстантивований інфінітив завжди середнього роду, позначає процес дії, рідше – результат дії. За частотою вживання та семантичними характеристиками виділяють постійні й оказіональні утворення. Оказіональні утворення з'являються у процесі мовлення та творчості письменників і поетів у літературі й поезії. Особливої продуктивності в сучасній німецькій мові набуває субстантивація складних інфінітивів та інфінітивних груп: *das Nicht-mehr-Mitkommen*, *das Wegprivatisieren*.

Дієслова з відокремлюваними, невідокремлюваними префіксами можуть стати прикметниками чи прислівниками: *entgegenkommend* (*зустрічний*), *aufgeschlossen* (*сприйнятливий*). Суфікс *-lich* – найбільш уживаний. З його допомогою утворюються похідні прикметники від іменників, інших прикметників чи основ дієслова: *fragen* (*питати*) – *fraglich* (*сумнівний, суперечливий*) [2].

Сьогодні дуже швидко відбувається поповнення словникового складу німецької мови за рахунок внутрішніх ресурсів системи мови та словотворення. Причина цьому – бурхливий розвиток техніки, промисловості як вислід економічних, політичних і фінансових міжнародних відносин.

З упевненістю можна стверджувати, що головною причиною виникнення неологізмів є пізнавальна діяльність людини та необхідність формування механізмів для адекватного позначення нових явищ та об'єктів, що з'являються у безперервному процесі ускладнення позамовної дійсності.

1. Шелховская Н. И. Отглагольное словообразование в когнитивном аспекте: диссертация кандидата филологических наук: 10.02.19. – Челябинск, 2001. – 219 с.
2. Word Formation (Wortbildung) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dartmouth.edu/~german/Grammatik/Wortbildung/Wortbildung.html>

СЛОВОТВІРНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ)

Сегеда О. В., студ. гр. ПР-02

Вокабуляр сучасної англійської мови – це історичне дзеркало, в якому відображається суспільне життя усього людства, його науковий та технічний прогрес. А поява нових слів – це необхідність дати назву новим предметам, явищам економіки, науки, промисловості, культури та політики. Неологізм – слово, що не є загальноживаним, але може ним стати, яке з'явилося в мові в певний період і не існувало раніше й яке сприймається як нове в свідомості носіїв мови.

Проблему неології досліджували такі вчені, як І. Андрусак, Ю. Зацний, К. Ковтун, Р. Берчфільд, О. Боярська, В. Гак та інші. Вивчення проблеми зростання лексичного складу представляє можливим визначити тенденції, закономірності розвитку тієї чи іншої мови, еволюцію її системи в цілому.

Неологізми проникають у мову значно швидше, ніж застарілі слова виходять з неї. У мові закріплюються насамперед ті одиниці, що позначають актуальні поняття, пов'язані з важливими проблемами

часу. Дослідження інновацій свідчить, що дуже часто їх інтеграція в лексико-семантичну систему залежить від їх пов'язаності із суспільними рухами, течіями та зумовлюється висуненням на передній план певних соціальних груп і субкультур, у яких народжуються нові слова та словосполучення, з їх популяризацією через засоби масової комунікації, рекламу тощо.

Виділяють наступні шляхи утворення неологізмів:

1) афіксація (найпоширеніша формою творення нових слів у сфері інформаційних технологій; це спосіб, при якому нові слова утворюються шляхом додавання суфіксів, префіксів до вже існуючих слів, наприклад, слово «delawyer» (усувати потребу у послугах адвоката) було утворено від слова «lawyer» (юрист, адвокат) шляхом додавання префікса «de-»);

2) скорочення (до них відносять аббревіатури, усічені слова;

3) словоскладання (неологізми, утворені шляхом складання двох або більш слів, наприклад, «freedom of information» – свобода від втручання уряду в доступ до інформації, вільне проникнення);

4) конверсія (утворення нової основи з уже існуючої основи простим переосмисленням останньої, без будь-якої зміни її форми, особливий не афіксальний тип переходу слова в іншу частину мови, наприклад, «The ins and outs» (правляча партія і опозиція);

5) запозичення (багато нових слів утворюються саме цим шляхом);

6) деякі лінгвісти виділяють зворотнє утворення неологізмів.

Неологізми, використані у певному контексті за певних обставин, можуть не тільки надати предмету новизни, а й одразу ж показати авторське ставлення до нього – чи то позитивне, чи негативне.

Удосконалення законодавства, яке обумовлене динамікою суспільства й удосконаленням суспільних відносин, значна кодифікаційна діяльність сприяють розвитку мови права – виробленню нових термінів, більш сучасних і простих словесних конструкцій. Поряд із старим поняттям, явищем, предметом виникають неологізми.

Не дивлячись на те, що мова права постійно розвивається, оновлюється, правнича лексика виявляється найстійкішою до змін, що пояснюється стабільністю юридичної форми, а також тим, що мова права сприймає лише стійкі та загальноновизнані мовні конструкції. Інколи трапляються випадки, коли важко замінити старі терміни й

вирази простішими, зрозумілішими, оскільки системність і стабільність законодавства породжує консервативність слів і словосполучень.

Неприйнятною є і поява численних нових юридичних термінів-слів, хоча й повністю без них не обійтися. Однак неологізми у правовій сфері мають або називати нові юридичні поняття, або уточнювати наявні (переназивати невдалі терміни). Створюючи новий юридичний термін, треба обов'язково переконатися, що терміна на позначення даного поняття права ще не існує.

Неологізми збагачують мову у тому випадку, якщо вони відповідають номінативним і стилістичним потребам, які назріли. Якщо ж вони не відповідають цим умовам, то вони залишаються за межами загальнонародної мови.

Наук. кер. – Приходько Н. А., *викладач*

КОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ВІДДІЄСЛІВНИХ ПОХІДНИХ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Щигло Л. В., *к. філол. н., доц. СумДУ,*
Сибірцева Ю., *студ. гр. ПР-13*

Когнітивна парадигма вважається третьою науковою парадигмою у мовознавстві після порівняльно-історичної та структурної. Вона не відкидає нічого з того, що було досягнуто у лінгвістиці раніше, але інтегрує наявне знання, піднімаючи його на більш високу ступінь.

У рамках когнітивної дериваційної парадигми семантику мовних одиниць, дієслів зокрема, можна представити як дворівневу структуру, що включає семантику твірних дієслів і віддієслівних похідних. Сьогодні дослідники сходяться на думці, що на когнітивному рівні можна виділити: структуру когнітивних моделей - образ схематичного типу; структуру метафоричних концептів; а також структуру концептуальних схем.

Когнітивний підхід дозволяє розкрити нові відносини на рівні категоризації раніше невідомих, мало відомих і добре відомих фактів і явищ у теорії пізнання мови і світу через мову.

Однією з найбільш загальних класифікацій твірних дієслів є поділ їх на абстрактні і конкретні, акціональні і неакціональні.

Вивчення змістовної сторони у системі словотворення має велике теоретичне і практичне значення. Висвітлення питань семантичних відносин між вихідним і похідним словами, між твірною (мотивуючою) основою й суфіксом, виявлення семантичних розрядів твірних основ, так і утворених від них суфіксальних похідних, дає можливість виявити об'єктивну картину навколишнього світу і визначити сутність словотворчих процесів у когнітивному плані. У доповіді пропонується класифікація твірних дієслів за 10 лексико-семантичним розрядами.

Для можливості висвітлення віддієслівного похідного певної семантики велику роль відіграє семантична сумісність суфікса основи дієслова (семантична ознака), а потім тільки формальні ознаки. Увага до семантичних відносин дає можливість виявити об'єктивну картину навколишнього світу і визначити сутність словотворчих процесів у когнітивному плані.

Аналіз конкретного мовного матеріалу показує:

- що похідні, утворені за певної словотвірної моделі, пов'язані спільним лексико-категоріальним значенням;

- ці лексико-категоріальні значення складаються із значень суфіксів і узагальненої семантики основ. Цей факт дозволяє припустити, що лексико-категоріальні значення є значеннями словотвірної моделі;

- суфікси, що володіють подібним або однаковим значенням, поєднуються з основами одного і того ж типу, що мають однакову узагальнену семантику. Це призводить до виникнення синонімічних словотвірних моделей;

- якщо похідні, утворені за синонімічними словотвірними моделями, включають одну і ту ж твірну основу з одним і тим же значенням, то виникає пара словотвірних синонімів.

Дієслова являють собою концепти, які передаються лексично і зміст яких в процесі словотворення і вживання в мові постійно змінюється (кожне похідне наповнюється новими смислами). Велике значення при цьому набуває обсяг перехідності і неперехідності, абсолютності і відносності, подільності і неподільності, валентності і морфонологічних характеристик дієслів. Названі характеристики твірних дієслів дозволяють розглядати їх по відношенню до суб'єкта як явища, яке конкретно або результативно впливає на об'єкт, і тому концептуальна структура дієслова і його похідних відображає ті елементи ситуації дії, які виражені імпліцитно.

В цілому віддієслівний словотвір з точки зору когнітивної парадигми можна вважати концептуальною системою, що складається з первинних концептів, з яких розвиваються всі інші. При цьому важливе значення набуває функціональний потенціал слова, який тісно стикається з когнітивним підходом до розгляду словотворення, бо у даному випадку вирішується питання про значення сенсу слова і принципів його побудови.

ГУМОРИСТИЧНА СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ У ПРОМОВАХ БАРАКА ОБАМИ

Симоненко Є., студ. гр. ПР-11,
Приходько Н. А., викладач СумДУ

З розвитком політичної системи, все більша увага приділяється гумористичному дискурсу як незмінній складовій політичної промови. Будь-який дискурс, у тому числі і політичний, за своєю природою спрямований на вплив на адресата; враховує його систему поглядів потенційного інтерпретатора з метою модифікування намірів, думок та мотивування дій аудиторії. А сам гумор у таких промовах є результатом вивільнення негативної енергії, що дає змогу слухачам відволіктись від негативних моментів промови.

За Дж. Мейером існує три теорії виникнення гумору, а саме: теорія втіхи (relief theory), теорія абсурду (incongruity theory) та теорія переваги (superiority theory). Усі ці теорії на практиці можна простежити в промовах діючого президента США Барака Обами.

Теорію втіхи зазвичай використовують на початку промови аби зменшити напруження слухачів та підбурити їх до співпраці. Для Барака Обами принцип втіхи є чи не найбільш успішним методом для здобуття прихильності слухачів. Намагаючись обеззброїти ЗМІ, які звинувачували Мішель Обаму в тому, що та носить сукні без рукавів, Б. Обама дав критичний коментар, зазначивши що перша леді має право на певні вольності: *“No matter which party you belong to we can all agree that Michelle has the right to bare arms”*. *To have the right to bare arms* в дослівному перекладі означає “мати право оголити руки”. Однак натяк президента був на образне значення цього вислову – “мати право володіти зброєю”.

Теорія абсурду за своєю природою іронічна. Її особливість полягає в тому, що вона базується на пізнавальній діяльності. *I knew I*

had to come – just one more problem that I've inherited from George W. Bush. Обама вражає метафоричністю промови, описуючи ситуацію в країні як “безлад” *mess*, а своє першочергове завдання – як “прибирання” *mopping*.

Теорія переваги за допомогою влучного гумору, який виникає як наслідок власного тріумфу, виявляє слухачам перевагу мовця над опонентом. Саме так Барак Обама створив альянс власної всемогутності, перефразувавши біблійний вислів на гумористичний лад: *“Finally, I believe that my next hundred days will be so successful I will be able to complete them in 72 days. And on the 73rd day, I will rest”*.

Можна пересвідчитися, що всі теорії гумору є загальнозживаними не лише у діючого президента Барака Обами а й у всіх його попередників, адже було підраховано, що американські політики користувалися теорією втіхи 228 разів, теорією абсурду – 243, і відповідно теорією переваги – 201. Що ще раз переконує нас у всемогутності людського гумору.

ПОЛІТИЧНІ ГАСЛА США ЯК ЕЛЕМЕНТ МАНІПУЛЯТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ

Сіробаба І., студ. гр. ПР-11,

Попова О. В., асистент СумДУ

Передвиборча кампанія – це проміжок часу, протягом якого політичні суб'єкти (особи, партії, суспільні організації) повинні постати перед виборцем, привернути до себе їх увагу і заохотити проголосувати за кандидата тієї чи іншої політичної орієнтації, який обіцяє своєму електорату певні соціальні переваги. З лінгвістичної точки зору, передвиборча кампанія – складна комунікативна подія, що відбувається між адресантом та адресатом у процесі комунікативної дії у різних контекстах.

У передвиборчій кампанії особливу роль відіграє агітаційний матеріал. Оскільки будь-яка комунікація маніпулятивна, то використання мови, навіть нейтральне, передбачає вплив на світосприйняття реципієнта. У передвиборчому дискурсі така маніпулятивність особливо вагома.

Політичні гасла дозволяють коротко та лаконічно сформулювати ціль і завдання державної політики, а також стимулювати громадян до виконання цих завдань. Гасла – це свого

роду зброя, яку необхідно застосовувати обережно. Вони можуть впливати на поведінку людини чи групи осіб.

Передвиборчий процес має на меті привернути увагу електорату чимось оригінальним. Проте спостерігаємо випадки, коли «старі» ідеї не тільки не забуваються, а й активно використовуються і сьогодні:

- Абрахам Лінкольн: «*New Birth of Freedom*» («*Нове народження свободи*»);
- Вудро Вільсон: «*New Freedom*» («*Нова свобода*»);
- Франклін Рузвельт: «*New Deal*» («*Новий курс*»);
- Джордж Буш: «*New World Order*» («*Новий світовий порядок*»)[1].

Запропоновані гасла демонструють різні епохи з історії демократії США, проте кожне з них включає лексичний компонент «*new*», що має на увазі перехід до нового етапу в житті країни. У такому контексті семантика лексичної одиниці «*new*» набуває ще й конотативного нашарування, адже «новий етап» асоціюється виключно з щасливим майбуттям. Нова влада – нове життя. Це не завжди відповідає дійсності, але несе потужний вплив на підсвідомість населення, втілюючи маніпулятивну стратегію.

Продовжуючи тему нового життя за нової влади, у гаслах часто звучить слово «*change*». Реалізація лексичної одиниці «*change*» у контексті слоганів чи гасел сприяє створенню конотативного нашарування, що надає емотивності, властивій передвиборчому дискурсу, позитивної оцінки:

- Джимми Картер: «*A Leader, for a Change*» («*Лідер для змін*»);
- Біл Клінтон: «*It's Time to Change America*» («*Час змінити Америку*»)[2];
- Хілларі Клінтон: «*Ready for Change*» («*Готові до змін*»);
- Барак Обама: «*Change We Can Believe In*» («*Зміни, в які ми можемо вірити*»), «*One voice can change the world*» («*Один голос може змінити світ*»)[3].

У кожному із запропонованих гасел слово «*change*» підкреслює авторське прагнення до покращення умов життя громадян, звернення до міфічного простору «щасливого майбуття». Міф важливий своєю простотою, узагальненістю та зручний тим, що спрощує картину світу, малюючи її лише декількома яскраво насиченими фарбами, розташовуючи в центрі головного персонажа політичної кампанії,

який постає вже не реальним політичним діячем, а публічним образом, віртуальною реальністю.

Гасла як складова передвиборчого дискурсу залишаються потужним елементом впливу на свідомість адресата. Не зважаючи на свою лаконічність, вони здатні максимально точно донести інтенцію адресанта, чому сприяє добір лексичних одиниць. Разом з тим, вплив лексико-семантичної складової політичних гасел на емоції, когніцію адресата залишається полем для подальших досліджень у сферах лінгвістики.

1. Парад політичних фраз і війни гасел у США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zgroup.com.ua/print.php?articleid=466>
2. Предвыборные лозунги победителей [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://socium.com.ua/2009/07/political-slogans/>
3. Слоганы, девизы, лозунги [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vubory.okis.ru/lozyngi.html>

ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ СПІВЧУТТЯ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Ткаченко Я. Ю., студ. гр. ПР-02,

Медвідь О. М., к. філол. н., доц. СумДУ

Кінець ХХ – початок ХХІ тисячоліття став для світу періодом швидкого розвитку науки та техніки. В даний час дослідники визнають надзвичайну актуальність вивчення культурної компетенції як складової комунікативної компетенції, що й зумовлює актуальність даної теми. Саме тому для вирішення багатьох проблем, пов'язаних з успішністю мовленнєвої комунікації, лінгвісти звертаються до дослідження мовних аспектів різних типів дискурсу. Слово "дискурс" було вперше застосоване в якості терміна А. Херісом у 1952 році в статті, що була присвячена аналізу мови реклами, і з того часу це слово набуло свого поширення.

Відповідно до А. Баранової, дискурс – це вид мовної комунікації, який припускає раціонально-критичний розгляд цінностей, норм та правил соціального життя, який має на меті досягнення взаєморозуміння.

Н. Арутюнова розглядає дискурс як "зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними,

психологічними та іншими факторами", як "мову, занурену в життя". Відповідно до визначення Є. Ф. Кірова, дискурс – це сукупність письмових та усних текстів тією чи іншою мовою в рамках тієї чи іншої культури за всю історію їх існування. Очевидно, що позиція Є. Кірова близька до висновків Н. Арутюнової в тому сенсі, що дискурс – це сукупність письмових чи усних текстів і ситуації їх створення та актуалізації. Іншими словами, дискурс – це мовна одиниця вищого рівня, якій притаманна відповідна структура та функціональна специфіка, це "нова риса в зовнішньому вигляді мови, якою вона постає перед нами до кінця ХХ століття" [1, 71].

Мовна поведінка визначається, перш за все, національно-культурною специфікою, яка складається з системи чинників, що обумовлюють відмінності в організації, функціях і способі опанування процесів спілкування, характерних для даної національно-культурної спільності. Ці чинники мають різну природу, але в процесах вони взаємопов'язані з чинниками власне мовними, психолінгвістичними і загально психологічними. Сукупність різноманітних чинників призвела до виокремлення декількох стереотипів мовної поведінки, які доволі часто зустрічаються у повсякденному житті [2].

Для англійців володіння етикетом є дуже важливим, зокрема вміння виразити співчуття є важливим елементом спілкування в англійській мові. Співчуття – чуйне ставлення до чийого-небудь горя, до чийось переживань: почуття жалю, викликане чийм-небудь нещастям, горем або жаль, висловлений усно або письмово з приводу нещастя, горя, що спіткали кого-небудь: *I was saddened to hear of the loss of your beloved cat. I know that she was a good companion for you and you will miss her greatly. If there is anything I can do to help at this time, I will be very willing to do it.*

Соціальний зміст мовленнєвого акту співчуття полягає у вираженні чуйного ставлення до адресата в його переживанні та горі, а також стражданні: *I feel deeply for your sorrow. I share your grief / sorrow* .

Співчуття адресанта віддзеркалюється у формулах соціального етикету співчуття. *Accept my most heartfelt / sincerest condolences. Let me express my deepest/sincerest sympathy* [3].

Отже, співчуття цілковито спрямоване на особу адресата. Формули соціального етикету співчуття супроводжуються урочистою тональністю та передбаченою ситуацією офіційного спілкування.

З вищесказаного можна зробити висновок, що співчуття є важливою формою вияву гуманізму міжособистісних відносин, що вимагає внутрішнього такту та культури спілкування для того, щоб полегшити важкі та неприємні почуття іншої людини.

Правильне використання правил мовного етикету дозволяє людині почувати себе впевнено та невимушено. В 20-21 столітті проявлення співчуття стало менш поширеним явищем, але зі століття в століття англійці намагаються використовувати норми ввічливості, невід'ємною частиною яких є вираження співчуття, що є важливою частиною прагмалінгвальних досліджень.

1. Степанов Ю. С. Альтернативный мир, Дискурс, Факт и Принцип причинности / Ю. С. Степанов // Язык и наука конца 20 века. – М. : РАН, 1996. – 297 с.
2. Стереотипи мовної поведінки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://turboreferat.ru/records-management/stereotipi-movno-povednki/219097-1085934-page1.html>. (Дата звернення: 20.11.13).
3. Words of sympathy. [Electron. resource]. – Resource access: <http://www.acknowledgements.net/wordsofsympathy.htm>. (Date of the appeal: 12.11.13)

МАТЕРИАЛИЗАЦИЯ КАТЕГОРИИ НЕГАЦИИ НА СИНТАКСИЧЕСКОМ УРОВНЕ

Трофимец Д. П., студ. гр. ПРм-31,
Швачко С. А., д-р филол. н., профессор СумГУ

Одним из приоритетных векторов в современной лингвистике является исследование языковых универсалий. Категория негации, среди прочих универсалий, выделяется особым статусом в различных эндозонах познания – философии, логике, языкознании, психологии. Она имеет междисциплинарный характер. Это объективирует актуальность исследования.

Объектом исследования являются синтаксические средства оязыковлени негации, а предметом – их представленность в англоязычном художественном дискурсе.

Эмпирический материал осмысливался посредством описательного, дискурсивного и компонентного методов.

Негация реализуется гетерогенными способами: эксплицитно, при помощи специальных морфемных маркеров, вербально, в составе неспецифических для выражения отрицания лексических единиц, пресупозитивно, а также невербально, при помощи жестикюляции, мимики, визуального контакта, моторики головы и тела, паралингвальных средств [2, 31].

Категория негации может материализоваться на всех языковых уровнях (морфемном, лексическом, грамматическом, синтаксическом) [3, 21].

В английском языке существуют абсолютное (общее) и частичное отрицания. При абсолютном отрицании сферой его действия является все предложение (сказуемое выражено в отрицательной форме). Частичное отрицание предусматривает употребление любого члена предложения в негативной форме [1, 120].

Сказуемое (как глагольное, так и именное) в основном отрицается при помощи частицы *not*, которая может являться показателем как общего, так и частичного отрицания. Например: *But surely he must know I won't be called Abraham's Leah for too many more months now, though I haven't breathed a word* [6, 10]; *Don't try to more* [5, 269]; *She didn't believe him* [5, 54]. *Honestly, I can't imagine it* [6, 10].

Отрицаться также может любой другой член предложения, для чего могут использоваться различные средства. Например: *No one could deny that you love her* [5, 51]; *Irene stayed outside talking until they were both shivering* [5, 267]; *You must be as fertile as your damned mother* [5, 267]; *Come autumn and people will no longer think of me* [5, 10]; *I never knew this place existed* [6, 33]; *Aunt Lizzie pushed ahead on the unmarked path* [6, 38]; *Not far from the barnyard...* [6, 16].

Важными средствами выражения негации являются также синтаксические форманты *neither...nor*, *unless* и *lest*. Например: *Hatred is a very stupid thing, unless you can make it work for you* [4, 514]; *He niether loved her nor hated her* [4, 418]; *Neither she nor her sister had any money to spare* [5, 5].

Следует также отметить возможность использования риторических вопросов, императива и сослагательного наклонения в качестве средств материализации негации на синтаксическом уровне. Например: *I'd feel the same if it was my sister* [5, 37]; *Don't talk like a fool!* [4, 508]; *Harry would have told you, but he was afraid* [4, 508]; *Damn it, why didn't the fool keep his mouth shut?* [4, 497]; *If she could, Leah would cradle her sister's splintered soul* [6, 18].

She would have never thought of venturing into the deepest part [6, 20]; How can anyone tell that? [5, 33]. She wished Andrew would smile at her like that [5, 41].

Данная тема имеет достойные перспективы последующего исследования на междисциплинарном векторе.

1. Бондаренко С. В. «Отрицание как логико-грамматическая категория». – Москва: Изд. «Наука», 1983. – 199 с.
2. Паславська А. Й. Заперечення та сфери його дії: семантика, синтактика, прагматика, просодика : [автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.15] / А. Й. Паславська. – К., 2006. – 35 с.
3. Степанова Т. В. Категория отрицания в морфемной структуре слова : на материале диалектной речи : [автореферат канд. фил. наук] / Т. В. Степанова. – Великий Новгород : Прогресс, 2008. – 25 с.
4. Caldwell Taylor. Captains and the Kings. – NY, Fawcett Books, 1993. – 814 p.
5. Jacobs Anna. Freedom's Land / A. Jacobs. – GB. : Hodder, 2008. – 405 p.
6. Lewis Beverly, The Betrayal, Bethany // House Publishers, Minnesota, 2003, – 358 p.

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ЕМОТИВНОСТІ В ТЕКСТАХ-РЕГУЛЯТИВАХ

Чернюк Н. І., к. філол. н., доц. СумДУ,
Трофимець Д. П., студ. гр. ПРМ-31

Рекламний текст-регулятив (ТР) відноситься до жанру комерційної реклами. ТР визначається як прагматично обумовлена одиниця комунікації, що є закінченим стосовно смислу системним утворенням і призначена для орієнтації реципієнта в потоці художньої інформації та сприйняття ним художнього тексту.

Для ТР характерні такі категоріальні риси: адресованість, закінченість, інформативність, цілісність, зв'язність, ситуативність, інтерпретованість, дієвість, доцільність, інтертекстуальність, інформативність, модальність, практична спрямованість, скомпресоване подання інформації, вторинність, стереотипність побудови.

Емотивність як лінгвістичне втілення емоційності є здатністю мовних одиниць виражати емоційний стан того, хто говорить, і його ставлення до факту, що повідомляється. Емотивність ТР має категоріальний статус і реалізується на різних рівнях мовної системи, включаючи фонетико-морфологічний, лексичний та синтаксичний [1, 14.].

Лексичний рівень представляє широкий діапазон засобів для створення емотивного ефекту. На цьому рівні функціонування емотивності забезпечують вигуки (11 % або 132 ТР), прикметники (70 % або 840 ТР), іменники (7,5% або 90 ТР) та дієслова (9 % або 108 ТР).

Вигуки, використовувані у ТР, передають різноманітні почуття та переживання: радість, захоплення, сумнів, здивування, переляк та ін.:

“Mmm... all the essential ingredients for a delightful romp... It was a must-read book.” – Daily Express;

“Joel Brinkley’s first novel, The Circus Master’s Mission is a wow! The novel is as current as tomorrow.” – The Richmond News Leader.

Одним із основних засобів позначення емоційного стану людини є прикметники, оскільки вони можуть передавати ставлення того, хто говорить, його емоційну оцінку певного об’єкта [2, 255], у нашому випадку, книги. У ТР переважають прикметники, що виражають такі почуття:

1) здивування:

“A really gripping courtroom thriller with an astonishing climax.” – Publishers Weekly (3);

2) задоволення:

“Along with Nora Roberts, Krentz is one of the most reliably satisfying romance writers publishing.” – Sunday (CA) Times (44);

3) захоплення:

“Witty...Delightful...A fun-filled read, a well-constructed plot, entertaining characterizations, and affectionate vignettes.” – Kate’s Mystery Books Newsletter

4) повага до автора і його творчості:

“Jayne Ann Krentz is one of the hottest writers around.” – Albuquerque Journal;

5) розчарування:

“I was deadily dissappointed.” – Sam Downie, Hobart, Australia;

6) страх:

“Frighteningly real... It’ll keep you riveted!..” – The Detroit News;

Репрезентантами емоційного стану людини можуть бути і дієслова. Тут можна навести такі приклади:

“One can expect The Partner to fly off the shelves... Just put your seat back, relax and enjoy the ride.” – Chicago Tribune.

“Will satisfy all of Bingham’s fans.” – Sunday Mirror.

Корпус емотивів-іменників у ТР незначний.

“Angels and Demons is one hell of a book – I had a hard time putting it down... an intriguing, imaginative, and very suspenseful read.” – New York bestselling author Dan Brown;

“This is a story that terrifies and heartens all at once. What a ride!” – Chicago Tribune.

Адресант може використовувати цілий ряд емотивів, щоб зняти емоційне напруження. Сусідство у найближчому контексті декількох емотивів створює емотивний “ланцюжок”. Характер смислових відношень в емотивному ланцюжку визначається специфікою передаваної ситуації, системними відношеннями емотивних лексичних одиниць, особливостями тезаурусу мовної особистості. В емотивних ланцюжках можуть відбуватись або зближення смислів емотивних лексичних одиниць, або їх протиставлення:

“Bubbly, amusing, touching, and ultimately poignant.” – Sunday Express

Однією з особливостей емотивів є їх контекстуальність, тобто максимальна обумовленість їх значення ситуацією мови [3, 89].

Таким чином, іменники, прикметники, дієслова, вигуки представляють широкі можливості для вираження найрізноманітніших відтінків емоцій, почуттів та оцінки.

1. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева – М. : Аспект Пресс, 2001. – 376 с.
2. Новиков А. И. Текст как объект исследования лингвopsихологии/ А. И. Новиков // Методология современной психолингвистики. – Барнаул: Изд - во Алтайского университета 2003. – С. 95–99.
3. Медведєва В. Книга і читання як психофізіологічний і соціокультурний феномен / В. Медведєва. – К. : КНУКіМ, 2000. – 125 с.

СЛЕНГ В АМЕРИКАНСЬКИХ ПІСНЯХ

Харченко В. Р., студ. гр. ПР-01,
Дорда В. О., викладач СумДУ

Терміном "сленг" зазвичай позначають експресивно і емоційно забарвлену лексику розмовної мови, що відклонилась від прийнятої літературної мовної норми. Лінгвістика останніх двадцяти років активно переключилася з вивчення писемної мови на дослідження та аналіз безпосереднього живого спілкування. Сленг в наш час є необхідним аспектом мови.

Сленг народжувався і народжується в надрах самої англійської мови, в різних соціальних сферах і вікових групах як прагнення до стислості, виразності, іноді як протест проти довгого слова, як бажання по-своєму охрестити предмет або його властивості.

Особливо пишно розцвітає сленг в періоди великих соціальних змін, війн, економічних і культурних зрушень, коли відчувається нагальна необхідність іменувати те нове, з чим доводиться стикатися щодня.

Мовні нововведення відображаються в засобах масової інформації, природно, що вони знаходять своє відображення і в сленгу. Проблематика сленгу є предметом постійного наукового пошуку.

Соціолекти особливого призначення – жаргон, сленг і арго – входять в мовну формацію нонстандарта. Відсутність точної лінгвістичної дефініції робить більш тяжким їх науковий опис і створює чималі труднощі.

Сьогодні існує досить велика кількість визначень сленгу, нерідко тих, що суперечать один одному. Труднощі розкриття походження слова сленг посилюється його багатозначністю та різноманітним трактуванням сленгу авторами словників та спеціальних досліджень.

Перша наукова згадка про сленг, згідно Партріджу, з'являється у 18 ст. Слово сленг в його теперішньому значенні міцно закріплюється в мовному обігу із 70-х рр. 19 ст. В 20 ст. було виділено суттєвий аспект сленгової лексики – соціальний.

Сленг краще інших мовних пластів відображає тенденцію стислості у слові.

Сленг, а саме, нестандартне використання слів у мові, а іноді і створення нових слів або імпорт слів з іншої мови досить різноманітно представлений в такому музичному напрямку як хіп-хоп.

У багатьох композиціях хіп-хоп виконавців часто зустрічається таке поняття як альтернативна вимова. Цей прийом використовується для скорочення або заміни певного звука в слові чи слова повністю. Часто альтернативна вимова використовується для рими або щоб вписатися в ритм пісні (*befo' – before "I told you this befo"*).

Для створення одиничних слів у музичному сленгу, крім усього іншого, використовується конструювання нового слова із частин вже існуючих – наприклад, початку одного і закінчення іншого (*bromance – brother + romance*). З наміром приділити увагу самому слову, а не його правопису реп виконавці використовують альтернативні варіанти написання.

Хіп-хоп стилю в музиці характерне використання лише частини слова чи його скорочення для рими або ж навіть просто для заміни традиційного слова чи словосполучення на щось більш підходяще хіп-хопу (*because – cuz*).

Багато реп виконавців вважають потрібним не використовувати загально прийняті назви споживчих товарів, щоб прибавити своїм трекам більшої цікавості та наблизити їх до певної теми композиції (*bub – short for bubbly, i.e. champagne*).

У реп композиціях часто існують поняття, які через певні якості чи, наприклад, зовнішній вигляд отримують нові описові назви (*Bling bling – дорогі ювелірні прикраси*).

Дуже часто можна зустріти згадку про їжу і різні продукти в музичному сленгу. Їжа є важливим елементом людського існування, так само як і джерелом нових сленгових виразів, кожен з яких викликає в пам'яті безліч образів (*bananas – crasy*).

Сленг не тільки дає назву поняттям але і характеризує їх. Сленг отримав у наш час перевагу, і починає розвиватися великими темпами.

Парадокс сленгу в тому, що люди дивляться на сленг зверхньо, іззневагою, але не можуть без нього обійтися.

МЕТАФОРА ЯК ОБРАЗНО-ЕКСПРЕСИВНИЙ ЗАСІБ МОВИ В АНГЛОМОВНОМУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Шкіль І. А., студ. гр. ПР-02,
Ємельянова О. В., к. філол. н., доц. СумДУ

Процес пізнання дійсності пов'язаний з виділенням окремих предметів, з їх найменуванням, ототожненням між собою. Предмети та явища дійсності не завжди сприймаються в чистому вигляді, вони набувають забарвлення відповідно до властивостей, і те однорідне, що підлягає спостереженню, наділяється подвійною природою. Одним із засобів пізнання реальності, осягнення свідомості, реалізації мовного потенціалу шляхом трансформації є метафора.

Метафора (дослівно “перенесення”) – троп, що розкриває сутність чи особливості одного явища, предмета через перенесення на нього схожих ознак і властивостей іншого явища чи предмета. В основі метафори міститься переносне значення слова за схожістю (формою, розміром, кольором, зовнішніми та внутрішніми ознаками), функціональними ознаками тощо. Нові підходи передбачають, що в основі метафори лежить або взаємодія й запозичення ідей і зміна контексту, коли відбувається переміщення семантичних полів (інтеракційна теорія метафори), або проекція семантичних властивостей з однієї семантичної сфери на іншу (когнітивна теорія метафори).

Згідно з когнітивною теорією, за допомогою метафори здійснюється абстрактне мислення, відтак природа метафори не мовна, а концептуальна.

Існує декілька концепцій метафори: метафора як приховане порівняння, метафора як заміщення, метафора як взаємодія. Основним критерієм для розмежування типів метафори є її функції, за якими виділяють ідентифікуючі, предикатні, оцінно-експресивні та образно-естетичні метафори [2, 78].

Використання метафори є важливим чинником у вивченні впливу на реципієнта. Її вживання дуже часто зустрічається у суспільно-політичному дискурсі, де емотивність мовлення має велике значення. Суспільно-політичний дискурс реалізується в усній та писемній формах та має такі типи представлення: вузьку, наприклад, публічні виступи політиків, та широку, яка охоплює усі мовні висловлювання, в яких іде мова про суспільство та політику. Цей тип

дискурсу зорієнтований на свідомість громадськості на досягнення суспільно-політичних цілей.

Особливості комунікативної стратегії суб'єктів суспільно-політичного дискурсу зумовлюють наповнення текстів вербальними засобами, що надають виступам експресивного забарвлення, виявляють позицію в оцінці явищ політичного життя, свідчать про високий рівень культури мови. Варто мати на увазі, що у сфері політики чимало мовних одиниць виконують функції виразників експресивності, реалізують завдання впливу суб'єкта мовлення на аудиторію.

Метафора поєднує життєвий досвід із загальновідомими істинами і, таким чином, спрощує розуміння та сприйняття різних політичних та економічних подій та явищ. На думку Г. Г. Кулієва, у процесі пізнавальної діяльності людина постійно пристосовується до умов, які змінюються, при цьому “мова як постійний процес переконструювання семантичного поля (матриці значень) забезпечує нас метафорами, які необхідні для освоєння потоку нової інформації” [1, 125]. Наприклад у реченні: *Government kept doing more of the same to fix the tragedy that uncontrolled, greedy business had created* про фінансову кризу у США, під час якої уряд готується виправляти безперечну трагедію кризи, читачів не обтяжують економічними термінами, автор просто стверджує, що уряд знайде вихід з даної ситуації.

Але є багато метафор, які втратили емоційно-оцінне навантаження і стали звичними при описі політичних подій: *political stage* – країна, *landslide victory* – перемога на виборах переважною більшістю голосів, *front-runners* – кандидати, які ідуть попереду, *figurehead* – підставна особа, *scenario* – хід політичних дій.

У суспільно-політичному дискурсі зустрічаються такі структурно-синтаксичні типи як метафора-слово, метафора-словосполучення, метафора-речення і метафора-текст. Згідно морфологічного підходу основою формальної класифікації є належність слова-оболонки метафори до тієї чи іншої частини мови. Зазвичай процес метафоризації зводиться до транспозиції значення іменника, дієслова і прикметника; відповідно можемо вести мову про іменникову, прикметникову, дієслівну метафору.

Отже, дослідження стилістичних засобів комунікації, зокрема особливостей використання метафори, є важливим чинником у вивченні впливу на реципієнта. Саме використання метафори у

статтях, політичних виступах і промовах робить мовлення яскравим, цікавим і переконливим, дозволяє не лише привернути увагу, а й утримати її.

1. Кулиев Г. Г. Метафора и научное познание / Г. Г. Кулиев – Баку: Элм, 1987. – 157 с.
2. Телия В. Н. Метафора в языке и тексте / В. Н. Телия – М.: Наука, 1988. – 174с.

РЕАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ЕМОТИВНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Юрко Ю. В., студ. гр. ПР-02,
Смельянова О. В., к. філол. н., доц. СумДУ

Емотивність властива всім мовним рівням: фонетичному, морфологічному, лексичному і синтаксичному. Кожен з них має свою систему засобів вираження. На фонетичному рівні дослідники висловлюють припущення про існування зв'язку між входженням певного звуку до складу слова та значенням цього слова. За їх твердженням, звук може викликати у свідомості мовців певне значення, тобто замінювати собою предмет чи дію, стаючи їхнім символом.

На сучасному етапі можна стверджувати, що фонемі несуть головним чином інформацію сенсорно-емотивного характеру. Наприклад, звукосполучення [sl] передає неприємні асоціації: *slack, slouch, slush, sludge, slime, slosh, slash, sloppy, slug, sluggard, slattern, slut, slang, sly, slit*. Пор.: *Beef worker sues Diane Sawyer, Jamie Oliver over "pink slime"*.

Емоційний компонент значення часто виражається за допомогою морфем. До емотивних суфіксів англійської мови слід віднести -y, -ling, -let, -ster, -kin, -ette, -ard. Пор.: *Previous reports said the couple would be giving their child a moniker that begins with a "K," just like mommy, daddy, grandma Kris and aunties Kourtney and Khloe have.*

Якщо емотивно нейтральна коренева морфема поєднується з емотивним афіксом, лексична одиниця набуває емоційного забарвлення: *daddy, kiddy, girlie, mommy*. У деяких випадках той самий

суфікс реалізує у різних дериватах полярну мотивність: *dafty*, *softy* та *daddy*, *birdy*. Такі суфікси є потенційно амбівалентними.

На синтаксичному рівні для вираження емоцій можуть вживатися окличні, питальні, еліптичні, інвертовані речення, вставні елементи. Чим вищий ступінь емоційного напруження, тим вищий ступінь дезорганізації синтаксичної структури. Перерваність, повтори, незакінченість синтаксичних конструкцій характерні для високої концентрації емоцій.

Представленість емотивності на лексичному рівні привертає увагу багатьох лінгвістів. В залежності від типу емотивної семантики, всі емотиви поділяються на афективи, в яких емотивна семантика складає єдиний зміст семантики слова (*Ah! Gee! Why!*) [1, 178], та конотативи, в яких емотивні семи супроводжують основне логіко-предметне значення: Пор: *rascal*, *rogue*, *scamp*. Ці обидві групи лексики є емотивними як у мові, так і у мовленні.

Головними засобами створення емотивного ефекту в публіцистичному англомовному дискурсі є стилістичні такі, як, наприклад, перифраз. Перифраз дозволяє найбільш ефективно відобразити в тексті ставлення автора до того, про що йдеться мова у статті. Пор.: *The host of the show said that the lady who hopes that at least her cell phone is bug-proof, even from U.S. intelligence services will be interviewed later...*

В даному випадку *the lady who hopes that at least her cell phone is bug-proof* – йдеться про Ангелу Меркель.

Епітети надають пов'язаним з ними мовним зворотами додаткову барвистість і насиченість або особливий смисловий відтінок, а іноді і зовсім змінюють їх значення. Пор.: *Not because she is the most powerful female politician, but because she is one of the closest allies the U.S. has in Europe, trusted friend.*

Порівняння у англійському публіцистичному дискурсі увиразнюють зображуване, роблять його більш наочним, виявляють ставлення автора до нього: Пор.: *She wouldn't endanger the Swift data exchange agreement and negotiations just to demonstrate that she is a strong leader or to strengthen her position at home, which is as stable as the stone at the moment.*

Важливою диференційною ознакою публіцистичного дискурсу є тенденція до використання нескладних синтаксичних форм – еліптичних і простих речень. Тенденція до структурного спрощення впливає на будову складних речень, що проявляється в еліптизації [2,

16]. Пор.: *On the 3rd of March, the captains got together and ... before leading their soldiers into battle.* Ми спостерігаємо умисне переривання висловлювання, що свідчить про незавершеність думки, проте з контексту ми можемо здогадатися, що саме хотів сказати автор.

Полісиндетон використовується, щоб підкреслити одночасність описаних дій, розкрити суб'єктивне ставлення автора до висловлювання, щоб створити ритмічний ефект [3, 136]. Пор.: *We lived and laughed and loved and left.*

Градація забезпечує поступове збільшення значущості, важливості, або емоційної напруженості у висловлюванні. Пор.: *"Little by little, bit by bit, and day by day, and year by year the baron got the worst of some disputed question"*.

Говорячи про структурно-комунікативні особливості передачі емотивності в сучасному англomовному публіцистичному дискурсі слід зазначити, що серед стилістичних засобів, за допомогою яких реалізується емотивність, можна назвати: літоту, апозіопезис, інверсію та багато інших. Основна функція цих стилістичних прийомів полягає в тому, щоб вплинути на адресата, таким чином, яким це було заплановано автором висловлювання, щоб адресат міг підсвідомо сприйняти всю інформацію саме так, як того хоче автор.

1. Арнольд И. В. *Стилистика. Современный английский язык: [учеб. пособ.]* / И. В. Арнольд. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 384 с.
2. Гнезділова Я. В. *Лексико-стилістичні особливості емоційного та емотивного дискурсів. Проблеми семантики слова, речення і тексту* / Я. В. Гнезділова: зб. наук. пр. – К.: Вид. Центр КНЛУ. – Вип. 13. – 2005. – 18 с.
3. Літвінчук І. М. *Прагматика емотивного тексту* : автореф. дис. на здобуття ступ. канд. філолог. наук / І. М. Літвінчук. – К., 2000. – 231 с.

FORMATION COMMUNICATIVE DANS LES DOMAINES DE PROFESSIONNEL

Etudiante Kalashnik Annet, FE 01
Prof. Aleksakhina T.

Le but de la discipline est formation communicative nécessaire capacités dans les domaines de professionnel et de la situation

communiquer oralement et par compétences en écriture des connaissances pratiques de l'étranger fondation dans des langues différentes de types d'activité de parole dans la quantité de matières que la maîtrise de la dernière information professionnelle par des sources de l'étranger. Discipline de la tâche est de former , développer et améliorer des types différents d'activité de la parole , l'écoute , lire, écrire et traduction. Selon les normes l'étude de types différents d'activité de parole comprend l'acquisition :

- règles phonétiques d'une langue étrangère .
- 2000 éléments lexicaux qui fournit la connaissance de l'art udentam possibilité d'conversation avec la profession et d'obtenir des informations à partir de sources orales.
- grammaire de la langue étrangère .
- niveau lexical (la catégorie de l'être, leurs propriétés et ces relations: géographique, démographique , économique et politique) est spécifique à chaque pays du monde que nous avons étudié .
- niveau lexical et régional de société et les relations entre l'Ukraine et pays dont la langue d'apprentissage.
- abréviations de termes professionnels étrangers dans une particulier officiel + orienté domaine .
- des contacts d'affaires au niveau lexical et réunion d'affaires de ces réunions .
- communication vocale de l'étiquette , les modèles linguistiques, la courtoisie, approbation des excuses .
- niveau grammaire + + de la langue lexical à assurer une coopération niveau de présentations .
- Les méthodes d'analyse de traitement linguistique etc.
- Collaborer avec d'autres sources électroniques de langue .
- ordinateur de niveau lexical (de l'information) technique biologie .

Enseignement d'écoute implique le développement et l'amélioration des compétences percevoir le discours d'une autre personne en directe communication et en dossier . Les étudiants doivent comprendre des textes en general et professionnellement + nature orientée et le rythme de la parole normale de la voix de l'enseignant ou dans l'enregistrement.

Enseignement de parler implique la maîtrise et l'amélioration de deux formes : discours dialogique et monologique . Apprendre des discours de dialogue aide à la digestion :

- structure de dialogue de nature générale .

- discours étiquette de communication : appels de modèles de langage, la courtoisie, désolé, la coordination et plus .
- dialogue dispose d' orientation professionnelle.
- langue + les aspects culturels de la conduite de international réunions dnyh .

Apprendre à lire vise à maîtriser : ▪ lecture d'introduction et la recherche d'un nombre défini mots inconnus sans dictionnaire. ▪ La lecture de l'apprentissage d'un certain nombre de inconnu mots à l'aide dictionnaire. ▪ méthodes de langues étrangères originaux imprimés de recherche Le lin et la littérature extension lexicale grammaire + sources . ▪ à orientation professionnelle + autres sources de langue. ▪ méthode de trouver de nouvelles informations dans d'autres langues. ▪ sources électroniques autres linguistiques . ▪ recherche d'informations sur Internet à l'aide de la touche mots .

ЗВУКОСИМВОЛІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ДОВГИХ НАГОЛОШЕНИХ ГОЛОСНИХ В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ ЗАКЛИНАНЬ

Гейкіна А.Ю.,
*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
навчально-науковий інститут іноземних мов*

Актуальність обраної теми зумовлена загальною тенденцією сучасних лінгво-фонетичних пошуків, спрямованих на вивчення зв'язків матеріальної форми одиниць різних рівнів мови (зокрема, звукосполучень) та змісту; необхідністю системного дослідження звукосимволічних властивостей наголошених довгих голосних звуків у текстах англомовних заклинань, а також визначення їх психоемоційного впливу на свідомість людей.

У нашій роботі ми аналізували тексти езотеричного характеру. Нами бралися до уваги слова з наголошеними голосними. Дослідженню підлягали 2090 слів, які було вибрано з 216 текстів заклинань. За методикою та програмою нашого дослідження ми поділили слова на дві групи у залежності від того, який звук був наголошений – довгий чи короткий. Найчастотнішим вживаним довгим наголошеним звуком є /i:/ (478 випадків). Іншими рекурентними звуками є /a:/ (158 випадків), /z:/ (127 випадків)

/æ/ (146 випадків), /ɔ:/ (220 випадків), /u:/ (166 випадків) [1; 2]

Після отримання вищезазначених величин наступним етапом нашого аналізу був вимір величин χ^2 для усіх голосних фонем. Величина χ^2 для довгих та коротких наголошених голосних звуків вимірювалася за чотирма шкалами: «сили», «оцінки», «активності» та «розміру». Отримані результати були занесені до таблиці.

	Сила		Оцінка		Активність		Розмір	
	слабкий	ильний	неприємний	приємний	повільний	швидкий	маленький	великий
/u/		4,6		0,02	2,1			0,7
/u:/		12,5	9,69		16,5			4,1
/ʌ/		2,9	1,5		9,4		2,7	
/a:/		14,75	9,3		20,4			22,76
/ɒ/		17,3	0,99			18,5		9,1
/ɔ:/		23,5	24,7		12,6			29,3
/i/	20,89			29,05		43,2	14,9	
/i:/	24,39			14,6		1,07		0,22
/æ/		4,9		0,009	0,13			11,58
/e/	29,1			5,4		7,8	6,2	
/z:/	15,94		10,7		0,5		25,3	

Якщо величина χ^2 перевищує критичний мінімум, вона є значущою і тому виділена у таблиці жирним. Як видно з таблиці, між звуками /a:/, /ɔ:/, /u:/ існує зв'язок, адже за *шкалою «сили»* вони мають значущі показники у полі «сильний» (/a:/ – $\chi^2 = 14,75$; /ɔ:/ – $\chi^2 = 23,5$; /u:/ – $\chi^2 = 12,5$); за *шкалою «оцінки»* – у полі «неприємний» (/a:/ – $\chi^2 = 9,3$; /ɔ:/ – $\chi^2 = 24,7$; /u:/ – $\chi^2 = 9,69$); за *шкалою «активності»* у полі «повільний» (/a:/ – $\chi^2 = 20,4$; /i:/ – $\chi^2 = 12,6$; /u:/ – $\chi^2 = 16,5$) та за *шкалою «розміру»* у полі «великий» (/a:/ – $\chi^2 = 22,76$; /ɔ:/ – $\chi^2 = 29,3$). Крім того зв'язок прослідковується і між звуками /i:/ та /z:/. Вони мають високі значення за *шкалою «сили»* у полі «слабкий» (/i:/ – $\chi^2 = 24,99$; /z:/ – $\chi^2 = 15,94$). У полі «приємний» *шкали «оцінки»* звук /i:/ має високий коефіцієнт χ^2 (/i:/ – $\chi^2 = 14,6$). За *шкалою «розміру»* – у полі «маленький» /z:/ – $\chi^2 = 25,3$ [3, 91]

Проаналізувавши емпіричний матеріал, ми дійшли висновку, що серед довгих наголошених голосних, найбільші величини коефіцієнта χ^2 притаманні звукові /ɔ:/. Іншими частотними звукоформами, які мають значущий коефіцієнт χ^2 , є /a:/, /u:/, /i:/ та /z:/. Кожен звук несе в собі певне значення.

У ході звуко символічного аналізу, нами було виявлено особливості довгих наголошених голосних у текстах езотеричного характеру.

Умовно, їх можна поділити на «світлі» та «темні». До «світлих» ми віднесли довгі наголошені звуки /i:/ та /æ/. Вони несуть у собі поняття чогось маленького, близького, короткого, великого, далекого, красивого; створюють позитивну атмосферу, вибудовуючи асоціації з поняттями «веселий, ніжний, м'який, яскравий». Наприклад:

– звук /i:/ має звукосимволічні поняття чогось маленького, близького, короткого, м'якого, ніжного. Асоціюється з такими поняттями як віра, мрія, море, зцілення:

– *heal, dream, shield, believe, sea, tree, venus, green, Eden, seal, sleep, lead, peace, achieve, receive, people, free, secret, please, speed, plea, feel, phoenix, greet, decrease, deep, seed, breeze, heat, peaceful, unleash, field, bleak, repeat, beneath, seal, decree, treat, piece, meaning (1; 2; 3).*

– звук /æ/ позначає щось приємне, веселе, добре, відображення небесного. Часто асоціюється з білим кольором, тобто моральною чистотою, гордістю та гідністю:

– *happy, clarity, charity, candy, magic, candle, sand, dragon, apple, gather, land, carry, passion, manifest, attract, catch, abandon, back, pan, scatter, wax (1; 2; 3).*

Звуки /ɜ:/, /ɑ:/, /u:/, /ɔ:/, несуть значення глибини, широти, величі, тому ми позначаємо їх як «темні». Твори, насичені цими звуками, зазвичай мають важку, темну атмосферу. У ході нашого дослідження ми дійшли висновку, що:

– /ɑ:/ означає щось велике, далеке, тверде, високе. Цей звук може викликати відчуття жорстокості, смерті, розладу. Порівнюється з такими поняттями, як бруд, тлін, низинні основи буття, набуває чорного відтінку:

– *harm, dark, cast, parch, starve, past, marg, enhance, command, grant, guard, start, star, mar, darn, marble, ask, margin, mischance (1; 2; 3).*

– /ɔ:/ викликає асоціації з простором, силою, хаосом, безоднею. Він означає коло, простір, всеохопний, первинний стан – «все і нічого», у деяких випадках позначає схильність до жадоби:

– *force, warning, thought, hoard, fall, naught, galore, shore, water, course, flawless, soar, core, forge, mortal, Lord, fall, absorb, restore, forcible, dawn, reborn, wrath, storm, door, crawl, sword, fought (1; 2; 3).*

– /ɜ:/ зазвичай цей звук означає щось небезпечне, далеке, неосяжне і, в більшості випадків, викликає негативні емоції:

– *burn, curse, hurt, curve, lurk, alert, hurl, curve, eternal, vervain, merge, purge, spirt, thirst, yearn, dirt, dirk, hurdle, furl, exterminate* (1; 2; 3).

– /u:/ несе в собі поняття чогось темного, жахливого, що спонукає до відчуття страху, болі, смерті. Зазвичай асоціюється з виттям вітру, місяцем, з чимось непізнаним:

– *moon, wound, gloomy, doom, lose, moonshine, rue, blue, universe, useless, move, fuse, moonflaw, tumult, brut, rude, huge, loom* (1; 2; 3).

Таким чином, можна зробити висновок, що використання цих звуків у тексті забезпечує певну психо-емоційну атмосферу. У залежності від кореляції частотності зустріваності позитивних (світлих – /i:/, /æ/), чи негативних (темних – /ɜ:/, /a:/, /u:/, /ɔ:/) звуків залежить, який вплив матимуть тексти езотеричного характеру на реципієнта.

Список використаної літератури:

1. Сегал Д. М. Основы фонологической статистики / Дмитрий Михайлович Сегал. – М.: Наука, 1972. – 255 с.
2. Баиндурашвили А. Г. Экспериментальные данные о психологической природе наименования: Труды / А. Г. Баиндурашвили. – Тбилиси: Изд-во Тбилис. гос. ун-та, 1966. – Т. 124. – С. 103-122.
3. Пелевина Н. Ф. О семантизации звуковой стороны художественного текста / Н. Ф. Пелевина // Вопросы семантики. – Л., 1976. – С. 88-95.

Список джерел фактичного матеріалу:

1. Магічні заклинання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spellsandmagic.com/spells.html>.
2. Англomовні тексти заклинань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spellsofmagic.com/spells.html>.
3. Magic Spells [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.luckymojo.com/spells.html>.

Наук. кер. - Дегтярьов Д. В., викладач кафедри практики англійської мови, ННІ іноземних мов Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького

FUNCTIONAL AND STYLISTIC FEATURES OF SCIENTIFIC-TECHNICAL ARTICLES ANNOTATION TEXTS

Подолкова С. В.,
Сумський державний університет

The up-to-date scientific and technical language changes permanently due to increasing influence of technology and that of the scientific and technical texts in everyday communication. Due to the growing number of scientific publications, to find the necessary information is becoming ever complicating task. Annotation texts (AT) of scientific- technical articles signal about publishing of new researches, articles and help readers to find out article they are interested in.

It is well known that the informative function of scientific and technical texts is being implemented most completely as compared to communication and influence functions. Information obtained as a result of scientific research of the objects and phenomena then serves as the basis to describe the functions and designs of various machines and their units.

The AT-s communicative purpose is to indicate the appearance of the particular new article in the sphere of scientific communication in order to attract attention of a reader and to estimate the quality of the basic article; to raise interest of the potential reader the list of the main features dealt with the basic article as well as their significance and ways to resolve the problems involved are presented. Therefore, it is the informative function that is being introduced most completely in AT-s of scientific-technical texts. The main properties of the scientific style, such as objectiveness, logicity, fidelity and generalization are also relevant for the AT-s of the scientific and technical texts. The objectivity as a stylistic feature of AT is determined by their objective-documentary character. The AT-s of that genre describe the fields of reality, the facts and interaction between them beyond the human consciousness.

Logicity (consistency) in the AT-s of the scientific-technical articles is being determined by the very principle of scientific presentation, that is addressing the intelligence of a reader. The correspondence of the statements presentation to the laws of logical thought development is called 'logicity'. Scientific-technical text is a series of linguistically formed ways of logical thinking - reasoning, arguments, theses, definitions, hypotheses.

Logicity in the AT acts as mean of convincing the addressee, since the rhetoric is the art of using "all available means of persuasion" and is a branch of logic. Logicity of statements is achieved by progressively

deploying sense, introducing of the exact terms and definitions. As the most clearly expressing the logical judgment, the consistency of the main aspects of the article, simple two-member sentences are used. Complex logical relationships between facts and phenomena, between the theoretical calculations and practical solutions are shown by using of complex sentences with coordinate and subordinate clauses. The use of complex sentences with subordinate and coordinate clauses is due to the necessity to transmit information of more general character and to limit the AT volume strictly.

Sentences with nominative enumeration, characterized by compactness and large information storage capacity are characteristic for these texts. The result of their use is nominative character of scientific style, domination of which in the scientific-technical and technical texts was mentioned in the works by S.I. Kaufman; I.V. Arnold; V.N. Komissarov ; V.G . Kuznetsov .Generalized presentation of statements in TA of scientific and technical articles is achieved by use of generalizing lexical and passive constructions.

All types of scientific and technical texts, including TA, are characterized by fidelity of presentation. Realization of fidelity in TA of scientific-technical articles is due to common use of technical terms, use of words in their concrete and logical meanings, with high explicitness of expression.

System, structural and content peculiarities of scientific-technical articles annotation texts are determined by the correlation of these genres of texts with scientific and cognitive activity and their leading functions - communicative and informative. Texts of this genre have objectively documentary character and main features of scientific style, such as logicity, objectivity, objectiveness and fidelity that can be achieved by use of linguistic means.

THE DEVELOPMENT OF THE ENGLISH DICTIONARY

Pronyaeva V.E.

The evolution of the English dictionary is rooted on the general evolution of the English language. The pressure of vocabulary has always been influenced and reinforced by the intellectual climate of each period of the language. The beginning of dictionary history is concerned with the international language of medieval European civilization: Latin. Very early in the Anglo-Saxon period, one can find glosses containing native English

(i.e. Anglo-Saxon) equivalents for the hard Latin terms. The next stage development, attained in English around 1400, was the collection in of the isolated glosses into what is called a glossarium, a kind of very early Latin-English dictionary. The first example of the glossarium, was called «Medulla Grammatica» written in East Anglia around 1400. The breakdown of Latin as an international Language and the rapid development of international trade led to an immediate demand for foreign-language dictionaries. The first of such works was rapidly followed by the best known of such works , Elorio`s Italian-English dictionary (1599). Meanwhile, the first great classical dictionary Cooper`s. Thesaurus (1565) had already appeared.

The first dictionaries didn`t use the title «dictionary». They were called by various kinds of fanciful or half-fanciful names, of which «hortus» (garden) and thesaurus (hoard) were very popular. During the late 16-th century the full tide of the Renaissance had been sweeping a curious flotsam and jetsam into English literary harbors. The principle in writing was to use Latino-Greek poly syllabics in a Latino-English syntax.

So non-Latinate Englishman could ever hope to read many works in his own language until he was provided with explanations of elements unfamiliar to him.

The «Dictionary of Hard Words» the real predecessor of the modern dictionary was developed to provide such explanations. The first English word book to use the name «dictionary» was titled as An Interpreter of Hard Words.

So the 16-th was the century of the foreign language dictionary, the 17-th was the century of the dictionary of hard words. Between 1708-1721 hard-word dictionaries began to be replaced by word books giving attention to literary usage.

The first word book to embody the ideals of the age was Nathaniel Bailey's. Universal Etymological Dictionary of the English Language (1721). Johnson's Dictionary (1755) enormously extends the techniques` developed by Bailey.

In his two-volume work dominated English letters for a full century after its appearance and after various revisions, continued in common use until 1990.

As late as 90's most Englishmen used the word «dictionary» as a mere synonym for Johnson's Dictionary. It was only a question of time before someone combined Johnson's perception with the findings of the

new science historical linguistics. That person was Charles Richardson, who in his «New Dictionary of the English Language» produced a dictionary completely lacking definitions, but one in which both the senses and the historical evolution of senses were accurately indicated by dated defining quotations.

Richardson's work leads directly to the great New English Dictionary on Historical Principles. It was first organized in 1859 and completed under Sir William Craigie in 1928. With its supplement (1933), the new English Dictionary or Oxford English Dictionary (N.E.D. or O.E.D.) covers the vocabulary of English with a completeness of historical evidence.

Since the publication of the O.E.D. the only important British dictionary has been Henry Cecil Wyld's Universal Dictionary of the English Language (1932), a work of somewhat restricted vocabulary coverage, but one which may well point the way to the dictionary of the future. The modern American dictionary is typically a single compact volume containing: definitive American spellings, pronunciation indicated by diacritical markings, selective treatment of synonyms and antonyms.

СИНОНІМІЯ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Плигун О. А., *викл. каф. іноз. мов СумДУ*

Постійний розвиток людського пізнання ставить перед мовою завдання забезпечення новими найменуваннями. Результатом «інформаційного буму» стало значне зростання кількості нових термінів, особливо у сфері медицини. Це можна пояснити інтенсивним розвитком медичної науки та упровадженням інформаційних методів у клінічну практику та науково-дослідну роботу.

Довгий час основними непорушними характеристиками терміну вважались стислість вираження, емоційна нейтральність, відсутність синонімів, незалежність від контексту [1, 18]. Вказані характеристики – це лише вимоги, які висувають так званому ідеальному терміну, котрими більшість функціонуючих термінів медичної лексики не відповідають [2, 364].

Специфіка синонімії в терміносистемі медицини полягає в тому, що в синонімічні відносини вступають як прості та складні за структурою слова, так і аббревіатури, наприклад: *to abduce – to abduct*,

epicondylitis – tennis elbow, epistaxis – nosebleed, endotracheal – intratracheal, rectum – straight intestine, facial paralysis – Bell's palsy, endoscopic retrograde cholangiopancreatography – ERCP, otorhinolaryngologist – ENT doctor.

Дана відмінність синонімічних відносин в медичній термінології зумовлена широким розповсюдженням слів греко-латинського походження, оскільки на ранніх етапах англійська мова не могла забезпечити номінацію наукових понять з необхідною точністю.

В медичній термінології синонімічними відносинами охоплені здебільшого два терміни: як правило, синонімія грецизмів та латинізмів, запозичених та власне термінів англійської мови, епонімів, повних та скорочених термінів. Таким чином, властивий термінам медицини інтернаціональний характер сприяє більш ефективному спілкуванню спеціалістів у межах міжнародної комунікації, збільшуючи когнітивно-інформаційний потенціал наукових обмінів.

1. Лотте Д. С. Образование системы научно-технических терминов / Д. С. Лоте. – М. : Изд-во АН СССР. – 1961. – 161 с.

2. Кияк Т. Р. Теорія та практика перекладу: підручник для вищих навч. закладів / Т.Р. Кияк, О. Д. Огуй, А.М. Науменко. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с.

TERMINOLOGY OF CLINICAL MEDICINE

N.O. Simonenko – *ET of Foreign Languages Department*

The present paper offers an up-to-date view of the status of Latin as the language of medicine, especially in its terminological component. Latin terminology is used originally as an international language of scholars and persisted within some areas, e.g. anatomy and pharmacy. Its universal usage ensures its continuation.

A more varied picture is presented by the clinical disciplines where, apart from Latin terms, expressions of ancient ethnic languages have been widely applied.

Medical terminology is language that is used to accurately describe the human body and associated components, conditions, processes in a science-based manner. A clinical terminology (CT) is a structured vocabulary used in clinical practice to accurately describe the care and treatment of patients. Clinical terminology covers complex concepts such as diseases, operations,

treatments and medicines. Healthcare providers around the world use specialized vocabulary to describe diseases, clinical procedures, findings, treatments and medicines. The terminology of the clinical disciplines is more complicated and less consistent. It is comprehensible because, first, its range is much larger and, second, there is a difference between the descriptive disciplines such as anatomy and histology on the one hand, and clinical medicine, which undergoes far more serious changes, on the other. The causes of some diseases have namely been unknown as yet, and there even appear new diseases whose names are later subject to the development of opinions on their origin, therapy, and the like.

Clinical terms as well as terms relating to pathological anatomy can be found in medical literature, in the doctor's current practice when writing out case records, in diagnoses relating to pathological anatomy, and in normative handbooks of medical terminology.

When writing case records, doctors in our central European geographical area have still been prioritizing Latin terms, even though they sometimes deliberately facilitate their situation by profusely using abbreviations. For example, instead of status post bronchitidem they write: bronchitis, status post. It is true that abbreviations do accelerate work, but at the same time they cause the complete and correct wordings gradually to disappear from knowledge so that quite a number of doctors have no longer an active command of them.

Abbreviations of terms are used for brevity in medical histories and in the books, such as in tables of muscles, arteries, and nerves - for example, temporomandibular joint (TMJ). Clinical abbreviations are used in discussions and descriptions of signs and symptoms. Learning to use these abbreviations also speeds note taking.

From a linguistic point of view the most difficult task is represented by diagnoses relating to pathological anatomy where it is often necessary to form long phrases consisting of many words in various grammatical cases, e.g.: *Metastases neoplasmatis maligni ad nodos lymphaticos bronchiales, tracheo-bronchiales dx., sin., paratracheales, mediastinales ant. et cervicales profundos inf. l. dx. et ad corpus vertebrae thoracicae IVet XII; Decubitus reg. sacralis et glutaee lat. sin., calcanearis lat. utque, partis lateralis dorsi pedis sin., reg. trochantericae lat. dx. et reg. femoris post. lat. sin. et patellae lat. dx.*

It is no wonder that here too Latin sometimes happens to be abandoned, being replaced with terms of Graeco-Latin origin but in the national language form. As can be seen, these texts like previous ones abound in ab-

breviations. Within the scope of lexical handbooks, medicine has had at its disposal for quite a long time only the statistical classification of diseases issued by the World Health Organization (WHO) in a new revision every ten years; this, however, is not a real terminological instruction but serves just statistical purposes. The chaotic situation in clinical terminology has recently instigated several attempts at its standardization, which mainly react to the current demands of computerization.

As follows from the preceding exposition, Latin has been so deep-rooted in medical terminology and thus also in medicine, and at the same time constantly so productive that its presence in it appears as a natural matter of course (though there do exist certain geographical variations in the individual areas). In this sense let us add here a hitherto topical Neo-Latin adage "In via est in medicina via sine lingua Latina", which reflects the situation as characterized in the present article. This also accounts for the need and legitimacy of teaching Latin terminology at medical faculties, whose purpose is primarily to provide students and future clinicians with a functional instruction on precise and linguistically correct usage of the terminological apparatus. Once experience is gained in the process of forming and decoding medical terminology, the process becomes easier. For the English medical terminology its Latin origin is an advantage because in that way its spread is accelerated and facilitated.

Finally, let us recall the aphoristic expression of German historian Schipperges, in which the problem of Latin in medicine is made relative using the experience of an enlightened expert: "The old doctor spoke Latin, the new doctor speaks English, and the good doctor speaks to the patient."

WHAT SHOULD WE COMPREHEND IN NONVERBAL COMMUNICATION?

Литюга Ю. В., *магістрантка СумДУ, ІФСК*

The problems of intercultural communication in a world of total globalization have to be pushed to the sidelines due to the boundary erase between different cultures and their representatives. However, these hopes have failed. Despite numerous assertions that the local cultures disappear a behavior within one cultural space differs from another. Under such circumstances a certain misunderstanding in various spheres of public and private life, connected with cross-cultural communication, appears.

There are enough examples of such misunderstandings: according to statistics, a work of a half of American managers working abroad is estimated as unsatisfactory or insufficient. The cause is a lack of understanding of ethnic and cultural features of the countries which they work in. German specialists also have many difficulties. Sometimes their straightforwardness is misinterpreted as aggressiveness and a lack of tact. Time and again many representatives of other cultures and languages get into tragicomic situations of false realias interpretation.

Misunderstanding arises when people try to improve the quality of communication nonverbally by gestures, certain head or body motions. Thus, for example, one runs the danger nodding in confirmation to his Greek or Bulgarian mate, since Greeks and Bulgarians interpret a nod as a denial. Therefore, an intercultural communication remains a history of misunderstanding.

The range of cultural linguistics interests is quite wide today. Culture linguistic theory compares abstract units, so-called "culturemes" that manifest themselves in different cultures, with different frequency, in different communicative situations [1, 31]. Undoubtedly a negation refers to these culturemes. A negation is not only cultureme but a universal linguistic category.

A negation is a pragmatic category. This status consolidates due to its universal ability to satisfy the communicative requirements in realization of such speech acts as a failure, rejection, protest, dissent, denial.

Taking into account the richness and diversity of negation linguistic means, it would seem that the nonverbal aspect of negation relates to its periphery. However, it is well known that much of information (also negative) is grasped during communication through sign language, voice tone. Including 55% of the messages we apprehend through facial expressions, gestures, head and body motility, 38% - through tone, and only 7% of the information comes in the form of articulated words. The list of nonverbal signs and signals consists of more than 1000 units. It is nonverbal negation that can sometimes adopt the main communication functions, especially in the dialogue.

A sign language has a large palette of tools to implement negation "per se" – in the pure state – or in one of its communicative pragmatic variants. The easiest way to refuse nonverbally is, for example, a sharp movement with the hand. A clenched fist can signal a ban. In many European countries a gesture of a turned down hand, that describes the motion from left to right at the throat, indicates an unwillingness to

continue the communication. The negative emotional reactions of nervousness and fear are expressed by hands. For instance:

Avice Crichton was dabbing her palms nervously with a handkerchief: "Pleased to meet you Mrs. Lambert. It's kind of you to call on me (2, 130).

A hand gesture (*wringing his hands, wave arms excitedly*) can express such emotional reaction as a despair.

A visual contact is rarely consciously controlled, but, undoubtedly, it belongs to the important components of communication. The wide eyes, for example, may sign a disagreement, disapproval, rejection.

"It's more that he was a Germany spy during the war". One of the men held up his eyes in the negative (3, 74).

The easiest way to deny, using not language tools but head or body motility, is to shake a head.

"Are you OK?" "No", she said shaking her head (4, 24).

The nonverbal communication components can be generic or ethnospecific. A separate gesture may have some interpretation in one nation, but it can be quite differently interpreted by other nations. These nonverbal negative means are the peripheral elements of the negation category. As a rule in the communication they go together with the explicit linguistic units. It is not known whether human interaction would be complete without these means. The knowing of nonverbal communication units directly affects the quality of intercultural communication. Sometimes even the most perfect knowledge of a foreign language does not allow its informant to adapt fully to the language environment, since he does not have the skills of nonverbal communication. And vice versa, a skillful use of nonverbal communication elements can provide a high-quality cross-cultural communication and avoid misunderstanding.

References

Hermanns F. Linguistische Anthropologie. Skizze eines Gegenstandsbereiches linguistischer Mentalitätsgeschichte / D. Busse, F. Hermanns, W. Teubert (Hrsg.). // Begriffsgeschichte als Diskursgeschichte, Methodenfragen und Forschungsergebnisse der historischen Semantik. – Opladen, 1994. – S. 29–59.

Maugham W.S. Theatre / W.S. Maugham. – Vintage, 2001. – 184 p.

Chandler R. Farewell, My Lovely / R. Chandler. – Fiction English, 1993. – 89 p.

Steel D. Fine days in Paris / D. Steel. – Great Britain: Wyman Ltd, 2001. – 349 p.

Наук. кер. – Кобякова І. К., доцент, кандидат філологічних наук,
зав. кафедри германської філології СумДУ

СЕКЦІЯ 2 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТУДІЇ

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАРЕМІЙ

Жила Т. І., студ. гр. ПР-02,

Медвідь О. М., к. філол. н., доц. СумДУ

Серед дискусійних проблем сучасної фразеології лишається питання встановлення межі фразеологічного масиву мови та співвідношення фразеологізмів із пареміями. О. В. Кунін зазначав, що прислів'я повинні вивчатися і у фольклорі, і у фразеології, але з різних точок зору. У фразеології вони вивчаються як одиниці фразеологічного фонду мови, наділені своєрідними семантичними, стилістичними і структурними особливостями [1, 17]. Прислів'я та приказки відіграють особливу роль у мовній комунікації. Серед інших різновидів стійких виразів паремії виділяються особливою досконалістю художньої форми. Характерно, що художні засоби в прислів'ях використовуються не стільки для прикрашення мови, скільки для втілення змісту.

Прислів'я та приказки – це мініатюрні художні твори усної народної творчості. У їх структурі втілюються різноманітні стилістичні засоби, і евфонічні засоби не виняток. До евфонічних елементів відносяться римовані співзвуччя, алітерація і асонанс. Саме вони сприяють стійкості та запам'ятовуванню прислів'їв.

Явище алітерації дуже поширене у структурі паремій. Алітерація як правило, розглядається у якості музичного супроводу авторської думки, яку кожен читач інтерпретує по-своєму. Цей прийом часто використовується для надання виразності виразу "*stuff today and starve tomorrow – як є розійдеться, а нема – обійдеться*" [2, 589]; "*schlimme Boten reiten schnell – погані новини не лежать на місці*" [3, 135].

Художньо-образний лад прислів'їв дуже складний, бо в гранично лаконічній формі висловлюється узагальнене, змістовно містке твердження, за невеликою формою криється глибинна структура, у якій приховані елементи смислу (підтекст, багатозначність, іронічне забарвлення та ін.), що розраховані на кмітливість, здогадливість реципієнта. А тому в прислів'ях використовуються всі можливі шляхи образотворення, усі художні тропи, фігури та їх комбінації.

Найпоширенішими тропами в прислів'ях виступають метафора, метонімія і гіпербола. У основі метафоризації лежить внутрішній зв'язок між предметами, явищами природи та життям людини, її діяльністю, суспільними відносинами: *"a bird in the hand is worth two in the bush – der Spatz in der Hand ist besser als die Taube auf dem Dach – краще синиця у руці, ніж журавель в небі"* [3, 107].

Другим за частотністю вживання в пареміях стилістичним засобом є метонімія. Метонімія базується на реальному зв'язку об'єкта номінації з тим об'єктом, назва якого переноситься на об'єкт найменування. У прислів'ях та приказках певне місце займає метонімічний зв'язок між почуттям та здійснюючим органом, між органом і людиною: *"he knows much who knows how to hold his tongue – розумний словами не порошить"* [2, 91]; *"die Zunge hat keine Knochen und hat schon manchen zerbrocken – язик без кісток, що хоче, то й лопоче"* [3, 105].

У даних прислів'ях слово *"tongue"* або *"die Zunge"* вживається у метонімічному значенні, позначаючи зв'язок процесу говоріння з його результатом. Язик пов'язується зі словами, які ми висловлюємо і необережно висловлене слово може образити людину, аби зашкодити їй.

На думку А. В. Куніна, головними синтаксичними образотворчими засобами прислів'їв є повторення і зіставлення. Повтор виконує функцію підсилення: *"live no to eat, but eat to live – живи не для того, щоб їсти, а їж для того, щоб жити"* [2, 293].

Зіставлення – це порівняння лексем, які є або не є антонімами поза межами даного прислів'я. Вони дуже часто зустрічаються у імперативних прислів'ях: *"better be the head of a dog than the tail of a lion – краще бути головою собаки, ніж хвостом лева"* [2, 25].

Метафора, метонімія, гіпербола, зіставлення, порівняння – це способи організації змісту прислів'їв та приказок, що використовуються насамперед для того, щоб особливо яскраво, образно і точно висловити узагальнене значення. Широке використання лексичних і евфонічних засобів у пареміях є вираженням народності, що дозволяє яскравіше передати їх прагматику. Одні із основних зовнішніх властивостей паремій – лаконічність, ємність і структурно-композиційна завершеність. Тому паремія не менш змістовна, ніж розгорнутий фольклорний або художній твір, оскільки вона коротко, але ємко виражає основну мораль твору.

1. Кунин А. В. Курс фразеологии английского языка. – М.: Высшая школа, 1986. – 336 с.
2. The Oxford Dictionary of English Proverbs, compiled by William George Smith. Second Edition. – Oxford Clarendon Press, 1960. – 740 p.
3. Цвиллинг М. Я. Русско-немецкий словарь пословиц и поговорок. – Русский язык, 1984. – 216 с.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ КОМІЧНИХ СИТУАЦІЙ ТА РЕАЛІЙ У НИХ

Король А. П., студ. гр. ПР-11,
Дорда В. О., викладач СумДУ

Постійне розширення інформаційного простору та інтенсивний розвиток міжнародних зв'язків пожвавлює інтерес до проблем міжкультурної комунікації. Їх розробка у сфері перекладу є дуже ваговою і актуальною з огляду на існування міжкультурної асиметрії. Це явище часто стає перепорою на шляху досягнення найоптимальнішого результату у передачі певних культурних аспектів різних мов.

Важливу увагу слід приділяти необхідності багатоаспектного дослідження міжкультурної комунікації, визначенню лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів, вагомих для здійснення адекватного перекладу. Також треба усвідомлювати роль перекладача у процесі комунікації – які задачі постають перед ним та важливість його соціокультурної компетенції.

Найкращим прикладом виявлення на практиці вмінь перекладача роботи з різними аспектами міжкультурної комунікації можуть слугувати реалії. Саме переклад реалій вимагає від перекладача досить ґрунтовних знань з культури народу, з мовою якого він працює. На жаль, ця вимога не має певних, чітко окреслених меж, тобто перекладач повинен не зупинятися у розширенні свого кругозору. Але не усі реалії піддаються адекватному перекладу і справа тут не у достатній культурній компетенції перекладача. Просто іноді не існує еквіваленту реалії мови оригіналу у мові перекладу.

Часто ситуацією «проблемної» реалії можна зустріти у перекладах пісень і не обов'язково пісень окремо, а саме коли вони використовуються у діалогах для кращої передачі атмосфери розмови.

Прикладом такої ситуації може слугувати одна комічна сцена з серіалу «Друзі» («Friends»). У ній Рос Геллер (Девід Швіммер), записуючи повідомлення для своєї подруги від невідомого чоловіка, цікавиться у своїх друзів, що це за чоловік:

Ross: Hey, who's this uh, this Casey?

Phoebe: Oh, some guy she met at the movies.

Ross: Oh really? What uh, what does he want with her?

Chandler: Well, I'm guessing he wants to do a little dance... you know, make a little love... well pretty much get down tonight.

На перший погляд це звичайний діалог, але перекладач, знайомий з західною культурою досить добре, одразу помітить присутність реалії у даному тексті і, можливо, комічність ситуації.

Вся справа в тому, що авторами серіалу була використаний прийом «гри слів», а саме пароніми або їх підвид омофони – слова, що збігаються в звучанні, але мають різне значення й написання. У нашому прикладі омофоном є ім'я Casey, бо його звучання частково збігається із назвою американського диско гурту «KC and the Sunshine Band». Надалі цей збіг помічає Чендлер (Меттью Перрі) і вирішує пожартувати, відповідаючи на питання Роса: *Well, I'm guessing he wants to do a little dance... you know, make a little love... well pretty much get down tonight*. Виділені слова збігаються із слівом із пісні «Get Down Tonight» вищезазначеного гурту:

«...Do a little dance, make a little love,

Get down tonight...»

У наведеному прикладі перекладач стикається одразу з декількома проблемами, а саме передача комічності ситуації та трансформація реалії, на якій базується дана ситуація. Відповідник пісні, яка б підходила до цієї ситуації неможливо, тому перекладачу залишається вибрати один з варіантів дій. Перший – це перекласти текст точно з точки зору якості перекладу, зберігаючи усі власні назви. Такий варіант позбавляє ситуацію комічного відтінку. Другий – це доповнення до першого варіанту дій, а саме, перекладач повинен надати анотацію з поясненням присутньої «гри слів» та побічних елементів. Другий варіант не може гарантувати повну адекватність, що також позбавляє рецептора можливості зрозуміти комічність діалогу.

Із зображеного прикладу ми бачимо, що не усі реалії можна адекватно трансформувати з мови оригіналу на мову перекладу. У подібних ситуаціях перекладач вимушений нехтувати певними

аспектами культурної цінності, які передає реалія, або ж надавати додаткові відомості у перекладі, що не завжди гарантує повноцінне усвідомлення матеріалу рецептором.

Перекладач, що завжди прагне до вдосконалення своїх знань, повинен збагачувати їх і в культурному аспекті. Отримані відомості допоможуть йому краще і швидше опрацьовувати реалії, знаходити нові методи їх передачі та не зупинятися у їх вивченні.

THE WAYS OF THE TRANSLATION OF GERMAN VERBAL ADJECTIVES INTO THE ENGLISH LANGUAGE

Mykytenko A., PR-12/2,

Shchyhlo L. V., PhD, assistant professor Sumy State University

Through the complexity of its semantic structure of the derivatives perform special functions in the sentence. Introduced in the proposal syntactic and semantic approval studied derivatives primarily realize the function of a structural-semantic component of the proposal. They express attribute of the object, action or other status in three syntactic functions such as predicative, definitions and adverbial.

Semantic structure of derivatives is characterized by the presence of latent predicative relationship. Thus, the complex of values that are required for the deployment of latent predication, accumulates in the derived word. So, we can say there another function of derivatives - the nominative and, thereby, the functional-communicative interaction of the multi-level units of the language system. During the analysis of the translation of the verbal adjectives appropriate to consider each group separately. First of all should be considered derivatives of adjectives with suffix-*bar*.

As already known suffix-*bar* in the German language is extremely productive. Usually adjectives with this suffix are formed from the basics of transitive verbs, i.e. verbs that are able to Express its action on the object. Hence adjectives receive passivity, the same with some assessment of this action – the action takes place easily and without obstacles: *essbare Früchte* – edible fruit, *ausführbarer Auftrag* – a task that you can perform, *ein (leicht) beeinflussbarer Mensch* – a person who (easily) exposed (other people). Most often, these adjectives translated into English language as participle (adjective) with passive value or by contract, meaning proposal: *Er machtete eine unentschulbar Mistake* . – He made a mistake that cannot

be forgiven; and Dienes Benehmen ist unübertragbar – Your behavior just harmful; In diesen Momenten war Lotte sehr eingreifbar – In these moments.

One common way of translation of the German derivatives verbal adjectives with suffix *-bar* is the use of verbal constructions: *Robert, in Verfassung der in der er sich jetzt befand, war zunächst unentlassbar – Robert, in the same condition in which he now stood, was not let go of.*

Very often translated sentences with verbal adjectives into the English language used impersonal proposals active state in which the value of the possibility or impossibility: *Lotte hat eine saubere Handschrift und alle ihre Briefe sind entzifferbar. – Lotta has beautiful handwriting and all her letters can be easily read.*

When translating the adjectives of the same group sometimes use a descriptive translation (explication). Quite often – offer in the active state: *Ihr Vorschlag ist unanfechtbar – Your proposal not stand up to criticism.*

As for the verbal adjectives formed with the help of the suffix *-lich*, they can also bring an action aimed at an object (a sign of liabilities), if they are formed from transitive verbs. In English language such adjectives can be transferred by contract meaning proposal: *Ich brauche ein unzerbrechliche Triebwerk – I need such a mechanism, which would be difficult to break.*

Sometimes sentences with such adjectives can pass more than one way: *Marta, das war eine unvergessliche Nacht – Marta,, it was an unforgettable night./ This night I never forget.* In the first case, the German adjective *unvergesslich* transferred thru adjective *unforgettable*. In the second case, the translation has been used to add and semantic development *I never forget*. Both of these options translation fully transmit the value of the German verbal adjectives into the English language.

АДЕКВАТНІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

Сибірцева Ю., студ. гр. ПП-13,

Кириченко О. А., ст. викладач СумДУ

Науково-технічний переклад через свою специфіку вимагає значної уваги до досягнення еквівалентності та адекватності перекладу. В перекладацькій справі існує низка спеціальних методів,

спрямованих на створення адекватного перекладу. Так, виділяють два методи перекладу, прямий та непрямий переклад.

У залежності від ступені володіння перекладачем іноземною мовою процес перекладу може відбуватися по-різному. Перекладач-професіонал розуміє іноземний текст і без перекладу; тому переклад для нього лише тісно пов'язаний із підбором засобів вираження. У процесі навчального перекладу розуміння іншомовного тексту часто не тільки не може передувати перекладу, але й досягається через переклад або з його допомогою. Перекладачу-початківцю нерідко потрібен переклад для повного розуміння оригіналу. Тому для нього процес перекладу складається, принаймні, з трьох етапів: 1) аналіз тексту, що перекладається; 2) чорновий (часто дослівний) переклад; 3) адекватний літературний переклад.

Під дослівним перекладом розуміють відтворення конструкції оригіналу без будь-яких змін і без суттєвої зміни порядку слів у реченні. Під буквальним перекладом слід розуміти переклад по зовнішній (графічній або фонетичній) подібності між іноземним та українським словом або словосполученням, без врахування смислових відмінностей між ними. Звідси зрозуміло, що дослівний переклад за певних умов є цілком закономірним явищем, а буквальний не допускається ніколи.

Дослівний переклад, свого роду "фотографія" оригіналу, може служити початковим етапом для розшифровки складних місць оригіналу. Однак, якщо в тексті є синтаксичні конструкції, яких немає в українській мові, то дослівний переклад тільки ускладнить розуміння значення оригіналу.

Буквалізм є основною перешкодою в роботі перекладачів-початківців, свого роду їх "дитячою хворобою". Слід розрізняти буквалізм етимологічний, тобто зв'язаний із походженням слова, та буквалізм семантичний, тобто зв'язаний із його значенням.

Етимологічний буквалізм полягає у використанні при перекладі зовнішньо схожого слова чи словосполучення, котре не відповідає за своїм значенням слову або словосполученню оригіналу: *obligation* – зобов'язання, а не облігація; *decade* – *a period of ten years*, а не десять днів; *activities* – діяльність, а не активність.

Під семантичним буквалізмом розуміють використання при перекладі загального, як правило, найвідомішого значення слова або словосполучення замість конкретного. Буквальний переклад фразеологічних одиниць призводить в кращому разі до порушення

норм української мови, а нерідко і до смислових помилок. Наприклад, фразеологічний зворот *to call names* перекладається "сварити", а не "називати імена"; *to bring home to* – "переконувати"; *to call into being* – "створювати".

Отже переклад – це відтворення оригіналу засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми. Ця єдність досягається цілісним відтворенням ідейного змісту оригіналу в характерній для нього стилістичній своєрідності на іншій мовній основі. Співставлення засобів різних мов, навіть найбільш віддалених, можливе лише шляхом співставлення функцій, які виконують різні мовні засоби. Звідси точність перекладу полягає у функціональній а не формальній відповідності оригіналу. Це положення вимагає пояснення на конкретному прикладі.

Адекватність перекладу – результат сукупності дій правильно відібраних лексичних, граматичних та стилістичних факторів. Вибір лексико-семантичних варіантів слова (терміна) на основі вивчення його контекстуальних зв'язків і з урахуванням прагматико-комунікативного аспекту висловлювання є основою точного і правильного перекладу.

Очевидно, з вищесказаного не можна зробити висновок, що адекватність і точність перекладу – одне і те ж. Адекватність – це більш широке поняття, ніж точність. В поняття адекватність входить передача стилістичних і експресивних відтінків оригіналу. Крім того, навіть при відсутності формальної точності передачі окремих слів та словосполучень переклад в цілому може бути адекватним. А нерідко буває і так, що переклад є адекватним саме завдяки порушенню цієї елементарної і поверхневої точності. Коли окремі, дрібні, деколи неперекладні елементи тексту передаються у повній відповідності з ідейно-художнім задумом автора, переклад досягає високого ступеня адекватності.

1. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. – Київ-Кременчук, 1999.
2. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). – М., "Высшая школа", 1990.
3. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу. – К., 1972.

PARTICULARITIES OF POETICAL TRANSLATION

Sklyanychenko T., *student of group PR-21,*

Kyrychenko O. A., *senior teacher Sumy State University*

Poetry is art. It is so difficult phenomenon because of its rhythmical organization, rhyme and special images. Translation of poetry is not just reflection of semantical meaning of words but it must express author's message, his idea, images and it must be rhythmically and emotionally identical to the original, so according to identifications of translation (functional, structural and semantical) in translation of poetry functional and structural identifications are more important than semantical one.

To put poetry translation and its quality in a rough way, we use this vivid way to depict it. But this does not give the idea what a translator should do. In reality, what should be preserved when translating poetry are the emotions, the invisible message of the poet. When we talk about the translation of poetry we could not but mention some of the numerous problems encountered during this process [1].

Firstly, we would like to draw the attention to the form of a poem. This is probably the first thing that the reader notices before reading. The translator should try to be as close to the original as he/ she can. For example, if haiku has to be translated, the short meaningful and condensed form should be preserved, because an author chooses deliberately the form and the structure of the poem as an inseparable part of the overall message that should be transferred to the readers. Thus for instance sonnet (fourteen lines) cannot turn into a villanelle (five three-line tercets and a final four-line quatrain), or an elegy (a lament for the dead) into an ode (devoted to the praise or celebration). Types of poetry are also important. It is necessary for the translator to understand whether he/she deals with a narrative or a lyric poetry because of the difference between them. Narrative poems stress story and action, and lyric poems stress emotion and song.

The second thing to discuss is the shape of a poem. A pictogram is visually concrete and has special shape. For example Lewis Carroll's "The mouse's tale" taken from Alice's Adventures in Wonderland" is transformed into Armenian with a shape of a mouse's tale. And here the choice of the translator is reasonable. The shape of poetry is also in its stanzas. The translator can invert the stanzaic form of a poem in the process of translation if it is impossible to save the first form. But it is better to translate from the couplet (a pair of linked verses) into a couplet, from a

tercet (three successive lines bound by rhyme) into a tercet, from quatrain (a stanza of four lines) into a quatrain, from a quintain (a five line stanza) into a quintain, and from sestets (a six-line stanza) into a sestets, etc. (septet, octet, Spenserian, seven-, eight- and nin-line stanzas respectively) [2].

The third range of problems that arise while translating poetry are the nuances of word's meaning. The translator can be confused in two ways. On the one hand he/she can misunderstand the meaning of the word the author has used. On the other hand, he/ she can fail the proper equivalent from the target language to use.

Poetry has always been closely related to music. It "is an art of rhythm but is not primarily an effective means of communication like music". It, as well as being something that we see, is also something that we hear. "There remains even now a vibrant tradition of poetry being delivered orally or "recited"; and even the silent reading of poetry, if properly performed, should allow the lines to register on the mind's ear'.

As for the sound structure of poem the first thing to mention is rhyme, which can be defined as the matching of final vowel or consonant sounds in two or more words. Robert Frost, who wrote in traditional rhymed styles, affirmed that writing without rhyme is like "playing tennis with the net down". It is a little strict, because many rhymed lines look and sound better in an unrhymed shape. In fact, sound is connected with sound cultivation including rhyme, rhythm, which refers to the regular recurrence of the accent or stress in a poem, assonance or the repetition of vowel sounds, onomatopoeia, which implies that the word is made up to describe the sound, alliteration or the repetition of the same sounding letters, etc. As Newmark (1981: 67) states, 'In a significant text, semantic truth is cardinal meaning is not more or less , whilst of the three aesthetic factors, sound (e.g. alliteration or rhyme) is likely to recede in importance – rhyme is perhaps the most likely factor to "give" – rhyming is difficult and artificial enough in one language, reproducing line is sometimes doubly so.'

On the other hand, the translator should understand where the beauty of a poem really lies. If it lies more on the sounds rather than on the meaning (semantic), the translator cannot ignore the sound factor.

The cultural differences can also cause problems in translation. I would like again to refer to Osers's article "Some Aspects of the Translation of Poetry". Words or expressions that contain culturally-bound word(s) create certain problems. The socio-cultural problems exist in the phrases, clauses, or sentences containing word(s) related to the four major

cultural categories, namely: ideas, behavior, product, and ecology. The "ideas" include belief, values, and institution; "behavior" includes customs or habits, "products" include art, music, and artifacts, and "ecology" includes flora, fauna, plains, winds, and weather [3].

So, the translation of poems is a difficult process. It is not only just duplicating of another text but it is hard work connected with transformation in structure of sentences, changes of some words by synonyms to improve sound of text in another language. Keeping of identical rhythmical organization and the same emotional effect as in source-poem is very important for the target-poem.

1. Czeslaw Milosz, "The Witness of Poetry", Harvard University press, London, 1983.
2. John Strachan and Richard Terry, Poetry, An introduction, New York University Press, 2000.
3. Oser, Some Aspects of the Translation of Poetry, 1994

СТАТУС ГУМОРУ У ПРИСЛІВ'ЯХ: АНГЛОМОВНИЙ ТА РОСІЙСЬКОМОВНИЙ ДИСКУРСИ

Боровик О.Л.,

Сумський державний університет

Гумористичне бачення світу є однією з домінуючих особливостей людського мислення, світовідчуття, уявлень. Гумор, як карнавальний феномен, базується на порушенні канонів – лінгвальних, прагматичних та суспільних. Упродовж карнавалу всі закони, які характеризують суспільство, ламаються, що і дозволяє прихованій стороні людської сутності відкритися та проявити себе.

Об'єкт дослідження – англійські та російські прислів'я, *предмет* – їх лінгвокогнітивні аспекти, які досліджуються у річищі сучасних наукових текстоутворюючих тенденцій. Вивчення малого жанру неодноразово ставало предметом дослідження вчених (В.О. Дмитренко, І.К. Кобякова, С.О. Швачко). На часі актуальною є проблема розуміння комічного в сучасному суспільстві. Жарт спонукає адресата до мислєдіяльності та до повного осмислення готового розуміння. Значна кількість праць присвячена структурно-семантичним (С. Аттардо, Дж.-Ч. Чабанне), комунікативним (А. Бергер, В.В. Ганечко), когнітивним аспектам гумору (О.Ю.

Голобородько, А.П. Мартинюк). Науковим підґрунтям дослідження слугує досвід зарубіжних, вітчизняних вчених з даної теми та лексикографічні джерела.

Humour (n.) – **1.** the ability or tendency to think that things are funny, or funny things you say that show you have this ability | **a flash/trace/touch of humour** (= a small amount of humour) | **black humour** (= jokes, funny stories etc about the unpleasant parts of life) | **schoolboy humour** (= jokes, funny stories etc that are silly and rude but not offensive) | **dry/deadpan humour** (= when someone pretends to be serious when they are really joking) | **wry humour** (= when someone jokes about something bad or difficult) **2.** the quality in something that makes it funny and makes people laugh **3. in a good/ an ill/a bad humour** *formal* in a good or bad mood **4.** to do what someone wants or to pretend to agree with them so that they do not become upset [1, 750].

Гумор – весела, гостра, жартівлива складова розуму, що помічає і різко, але необразливо, виставляє дивацтва традицій або звичаїв; ұдаль, розгул іронії [2, 458].

Як естетично-мисленнева категорія, гумор пов'язаний до дефініцій усталених висловів, а також – прислів'їв. Прислів'я дають широкий спектр ситуативних проявів жарту та гумору.

Цей спектр прислів'їв гумористичного наповнення представлений у гетерогенних мовних системах. Сп: *Eat well, stay fit, die anyway; A balanced diet is a cookie in each hand; If you look like your passport picture, you probably need the trip; Going to church doesn't make you a Christian any more than going to a garage makes you a mechanic; If you're too open minded, your brains will fall out* [3]. *Мешай дело с бездельем, проводи время с весельем* [4, 299]; *Последний смех лучше первого* [4, 302]; *Слезливый слезами обольется, а смешливый со смеху надорвется* [4, 300]; *Полно шутить, сказал волк капкану, отпусти лапу-ту* [4, 302]; *Шутку любиш над Фомой, так люби и над собой* [4, 302].

Трансформовані прислів'я досить популярна форма оказіональної гри слів, коли частина відомого прислів'я зникає і до неї додається частина іншого прислів'я, що і створює ефект комічного: *Better late than an apple a day* [5, 14]. Нове оказіональне висловлювання створено за рахунок прислів'їв: *Better late than never* і *An apple a day keeps doctor away*, в яких другі частини відсікаються, а перші – контамінуються. В результаті утворюється новий, комічний смисл.

Гумор потребує адресанта, який вимагає зворотнього зв'язку від адресата. Без сміху, чи іншої адекватної реакції, гуморист «грає в одну сторону». Перспективним вважаємо вивчення структурно-семантичного аспекту гумору.

Література

1. Longman Exams Dictionary, Pearson Education Limited, 2006. – 1833 p.
2. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка. В 4 тт. Т.4: С–V. – М.: ОЛМА Медиа Групп, 2007. – 576 с.
3. Some funny proverbs of all time [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.laughitout.com/2007/07/some-funny-proverbs-of-all-time.html>
4. Даль В.И. Пословицы русского народа: Сборник. В 2-х т. Т.2. / Послел. В. Аникина; Худож. Г. Клодт. – М.: Худож. лит., 1984. – 399 с., ил.
5. Biggest Joke = Biggest Joke Book in the World / [by Matt Rissinger and Philip Yates]. – N.Y.: Sterling Publishing Co., Inc., 1996. – 192 p.

ПОВСЯКДЕННА МОВА В СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКИХ ФАБЛЮ XIII СТ.

*Охріменко О., аспірант
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Відтворення мови оригіналу залишається актуальною проблемою філології. Проте, коли ця проблема стосується давніх мов, - до дискусії долучаються й історики, які практикують такий переклад.

Сучасні українські теоретики перекладу звертаються до точності відтворення оригіналу (його змісту, метрики, строфіки і стилю). Як підкреслює І. Качуровський, для радянського періоду було характерне «зведення високої поетичної мови до рівня вуличної балачки» [3, 515], «покращення» тексту «супроти оригіналу» [3, 518-519] тощо. Натомість він пропонує «подвійну оцінку» – точність перекладу, близькість до оригіналу чи першотвору [3, 514].

При перекладі творів середньовічних жанрів слід звернути увагу на соціальну приналежність авторів першоджерела. Так, фаблію – віршована розповідь часів Середньовіччя – має корені у міській культурі. Характеризуючи цей жанр, І. Качуровський відзначив

парадокс середньовічного суспільства: рицарство у своїй масі було неписьменне, однак було споживачем високого мистецтва, городяни натомість були грамотні, однак їм бракувало «рафінованості мистецького смаку» [2, 326].

Іншим вагомим фактором при перекладі, на нашу думку, є стан мови того часу, до якої належить оригінал. Такий критерій лягає в основу перекладу М. Стріхи першої частини («Пекла») «Божественної комедії» Д. Аліг'єрі. Він зазначає, що хотів бодай натяком показати живу, не охололу ще «магму» щойно витвореної поетом італійської мови – у поєднанні найрізноманітніших стилів (від найвищого й до низького) і часом навіть у певних хибах щодо сьогоднішньої усталеної літературної норми [4, 6].

Англійські фаблію високого Середньовіччя залишилися поза увагою не тільки українських перекладачів, а й дослідників-медієвістів. До них рідко звертаються, оскільки поряд з ними створені «монументальні» твори рицарської культури, Дж. Чосера та інших поетів, у творах яких унормувалася середньоанглійська мова, стала витонченою. Проте ці твори містять у собі унікальний матеріал: як мовний, так і історичний.

З періоду високого Середньовіччя до сьогодні збереглися лише три анонімні твори – «Пані Сіріц», «Про Лиса та Вовка» та «Країна Кокань». Вони мають свої особливості: відсутня моралізаторська настанова, як у французьких; немає і такого «куртуазного» зв'язку між автором і читачем; використання прямої мови, де вона займає дві третини тексту, або оповіді-монологу тощо.

Переклад середньоанглійських фаблію зроблено нами з оригіналів середньоанглійською мовою. Віршований текст не завжди зберігає ритм вірша чи однаково відтворює рими рядків. Проте він максимально наближений до оригіналу. Лише кілька разів ми відійшли від букви оригіналу, додавши чи забравши щось. Але таким чином текст переспіву стає цікавішим, доступнішим для сприйняття сучасному читачу, широкому загалу, які не вивчали всі аспекти середньовічної ментальності. Детально всі відходи від автентичного тексту, додаткові пояснення подано у примітках.

Як відзначила Олена О'Лір, переклад продовжує тенденцію М. Стріхи, виявлену при дослідженні перекладу «Пекла», зазначену вище. Це помітно вже на рівні орфоєпії: раз у раз натрапляємо на ненормативні наголоси. У лексиці стилістично маркованими одиницями є діалектизми («файно», «батьра»), розмовні слівця

(«жлуктити», «гуляка»), іншомовні запозичення, що відсилають до сучасної доби, - їх ужито з метою осучаснити середньовічний текст і тим надати йому ще більшого комізму, новотвори, певні граматичні неправильності, очевидно, мають служити тій самій меті – відтворити мову анонімних авторів. Хоч тут є великий ризик, що читач сприйме їх просто як мовні помилки [1, С. 107].

Дуже вдалим виявилось застосування у всіх трьох перекладах багатющої української фразеології: скажімо, вислів оригіналу «ласкаво прошу, я завжди чекаю благословення» передано як «чим багаті – тим і раді», «тут ти [дарма] витрачаєш свої зусилля» – «товкти воду в ступі», «жодна людина не знає» – «удень з вогнем шукай», «прокидайтеся та йдіть до утрени» – «хто рано встає, тому Бог дає» [1, С. 110].

Таким чином, при відтворенні повсякденної мови англійських фаблію XIII ст. ми звернули увагу на соціальне середовище, в якому витворювалися ці твори, та на розвиток середньоанглійської мови на час їх створення. Ми вдалися до нострифікації тексту, адаптації українською мовою, використавши мовні помилки та фразеологію як художній прийом. Так, основа перекладу – рівень сприйняття тексту читачем: сучасний українець має читати цей твір так само «природно», як і середньовічний англієць.

1. Англійські фаблію XIII ст.: Збірка / Перекл. з середньоангл. – К.: Укр. письменник, 2013. – 127 с.

2. Качуровський І. Генерика і архітектоніка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська акад.», 2005. – Кн. I: Література європейського Середньовіччя. – 2005. – 382 с.

3. Качуровський І. Про подвійні критерій оцінки перекладу // Качуровський І. В. Круг понадземний: Світ. Поезія від VI по XX ст.: Переклади. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська акад.», 2007. – С. 514-521.

4. Стріха М. Данте Аліґ'єрі та його «Божественна комедія» (у світових та українській вимірах) // Данте А. Божественна комедія: Пекло. – Львів: Астролябія, 2013. – С. 5-45.

Наук. кер. - Рудь М. О., к. іст. н., доцент

СТАТУС ПРЕЦИЗІЙНОЇ ЛЕКСИКИ В ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ

Зінченко А. В., аспірант
Сумський державний університет

Сьогоднішня відзначається динамічним розвитком засобів масової комунікації, що визначає домінуючу роль медійної комунікації.

Прагматичне використання та модифікування мови засобів інформації як інструменту соціального впливу стало чинником формування нової парадигми лінгвістичних досліджень - медіалінгвістики (Добросклонська Т. Г., Бекетова С. В., Пименова Г. В., Чудинов А. П.). Поліаспектність публіцистичного дискурсу, а особливо - зорієнтованість на широку аудиторію, визначає арсенал мовних засобів впливу на когніцію реципієнта медійного повідомлення.

Ми приймаємо думку Бекетової С. В. про те, що газетна аналітична стаття є домінуючою серед жанрів досліджуваного дискурсу [1; 12]. Прерогативою статті як жанру публіцистичного дискурсу є донесення точної інформації з апеляцією до фактологічної бази повідомлення, що забезпечується за рахунок використання прецизійної лексики.

Категорія кількості репрезентована у мові різновекторними мовними одиницями. Реалізація значення точного числа класом числівників зумовлює їх домінуюче положення серед інших лексичних вербалізаторів кількості [2; 12].

Використання нумеративів реалізує апеляцію автора статті до фонових знань реципієнта: *In 1859, her text panels says, "twenty-four European rabbits were introduced to Australia"... // It stands in stark contrast to projects such as Edward Steichen's 1955 Family of Man exhibition* [3].

Досліджувана стаття є прикладом оглядової статті, а тому її автор має на меті донести фактологічну сторону описуваної ним праці "A Living Man Declared Dead and Other Chapters I-XVIII" художниці Тарін Саймон: *For four years, Simon traveled the world documenting ... and 15 other "chapters" that are almost equally serious and sobering ...* [3].

Указана точна кількість сторінок каталогу, який оглядає автор статті, об'єктивує його намір підкреслити масштабність фотопроекту *Its 773 pages are contained in a heavy, official-looking cover* [3].

Таким чином, нумеративи виступають дієвим засобом реалізації комунікативного впливу на читача публіцистичної статті.

1. Бекетова С. В. Специфика аналитической статьи в газетном дискурсе / С. В. Бекетова // Университетские чтения. – Пятигорск: ПГЛУ, 2008. – С. 11-16.
2. Кальченко, А.В. Фразеологічне буття маркерів індефінітної кількості / А.В. Кальченко, О.І. Єгорова // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 11-13.
3. Kennicott Ph. A Moral Examination [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://www.pulitzer.org/files/2013/criticism/01kennicott.pdf>.

Наук. кер. - Баранова С. В., к. філол. н., доцент

СЕКЦІЯ 3

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (АНГЛІЙСЬКОЇ, УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ)

TRANSLATION OF EXPRESSIVENESS IN SPORT DISCOURSE

G. V. Bespalova

Before we describe the difficulties that appear when translating texts of the sport discourse, let us characterize the type of discourse itself. It should be noted here this type has not been studied comprehensively yet. The researchers note it does not correspond to all the features of the institutional discourse. And we did not manage to find its clear definitions.

Sport discourse is a type of institutional complicated multifunctional formation that includes other types of discourse which are educational (can be found in communication between sportsperson and

coach), judicial (appears in the aspects concerning the rules of competitions or singing in the contest etc.), political (penetrates in all international competitions) and medical (is a part of sport discourse, preparation and rehabilitation of sportsperson).

Also we can talk about interdiscursivity or the ability of a discourse to expand its borders and to “penetrate” into another discourse. Sport discourse interacts with and penetrates into the mass-media discourse.

To the precedent text of sport discourse we refer the rules of a game or a competition which are given to a person both by written and oral channel. There are certain rules in each kind of sport; they do exist though they can be of different volumes. If a person goes in for sport professionally she/he possesses the information about the anatomy of human body, inner processes, and correct nutrition. Of course, there is additional knowledge in every kind of sport, which should be known by a sportsperson (ratings of routes in climbing, different positions of players in basketball or football).

Linguistic Encyclopedic Dictionary treats the expressiveness as «a set of semantic and stylistic features of language units which ensure its ability to act in the communicative situation as a means of expressing subjective attitude of the speaker to the addressee or content of speech».

L.L. Nelyubin believes that expressiveness is «clearly-quality visual language that distinguish it from ordinary (or stylistically neutral) and give it the imagery and emotiveness».

Transfer of expressiveness in the translation from English to Ukrainian language is very difficult for the translator, as there are different linguistic means of expressing thoughts and feelings in these two very different languages. So the use of the same stylistic devices may reduce the communication effect. To avoid it translators use different translation techniques, among which are the common translation methods that can be used in translation and special techniques of translation of expressiveness.

The common translation techniques are: the division of sentences, the combining of sentences, grammatical substitution, transcription, transliteration, calque, adding (expansion), omission (shortening), transposition, generalization, concretization, logical synonymy, modulation, lexical and semantic change, antonymous translation, explication, compensation.

The special translation techniques are: the reduction of expressiveness, the preserving of expressiveness, and expressive specification.

In sport discourse the expressiveness is presented on the different levels of the language and with the help of different means. At the phonetic-phonological linguistic level it can be realized with the help of alliteration, assonance, etc.

At the morphological level expressiveness can be represented by repetition of morphemes.

The expressive means at the lexical level are the so-called emotional vocabulary (cries, emotional and subjective evaluative adjectives), the use of epithets, slang and especially – metaphors.

At the syntactic level of language the choice of expressive means is not worse than at the levels pointed above. They may be different stylistic figures, emotional design, elliptical sentences, etc. As the mean of expressivity in the text can serve even sentence length, punctuation, tone selection, exclamation marks, question, dashes, commas, colons, and even point. Also to the expressivity of the text serves the use by the author such stylistic devices as rhetorical questions, repetition, ellipsis, inversion, and litotes.

Список литературы

1. Лингвистический энциклопедический словарь. – (Дата перегляду 28.11.2011). – Режим відкритого доступу. – Електронний ресурс – <http://lingvisticheskiy-slovar.ru/description/ekspressivnost/745>

2. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь - 3-е изд., перераб.— М.: Флинта: Наука, 2003. — 320 с.

ДИАГНОСТИКА МОТИВАЦИИ ИЗУЧЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТАМИ-ИНОСТРАНЦАМИ НЕЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Данабаев Шухрат, студ. гр. ЛС-228,

Биденко Л. В., к. пед. н., преподаватель

Изучение русского языка как иностранного призвано способствовать повышению уровня практического владения языком в разных сферах его функционирования. При этом студенты-иностранцы недостаточно ответственно подходят к процессу обучения русскому языку на продвинутом этапе.

Наблюдение за учебным процессом, собственный опыт преподавания РКИ подтверждают мысль о том, что у студентов низкая учебная мотивация. В связи с этим возникает вопрос о более пристальном изучении мотивационной сферы и определении ведущих учебных мотивов.

При построении модели изучения особенностей учебной мотивации мы опирались на исследования, изложенные в работах дидактов (В.И. Загвязинский, Л.Д. Столяренко) и лингводидактов (М.И. Пентилюк, В.М. Шаклеин).

Для проведения исследования нами была разработана анкета, состоящая из трех блоков вопросов. При подготовке вопросника нами учитывался личностный смысл изучения русского языка, целеполагание, познавательный и социальный аспекты.

В анкетировании принимали участие 52 студента медицинского института СумГУ (28 студентов первого курса, 14 студентов второго и 10 студентов третьего курса).

Первые три вопроса отражают такой показатель мотивации, как личностный смысл изучения русского языка. Из полученных результатов анализа следует, что обучение русскому языку студентам необходимо в первую очередь для «проведения свободного времени» и «успешного овладения дисциплинами медицинского профиля». Ответы «дальнейшее образование», «мое общее развитие», «чтение литературы», «общение со сверстниками» – студенты оценили довольно низко. Так, например, ответ «дальнейшее образование» лишь два человека поставили на первую позицию, тогда как «проведение свободного времени» заняло первую позицию (25 студентов из 52).

Следующие три вопроса характеризуют способность к целеполаганию. Анализ ответов позволяет говорить о разных уровнях осознанности обучения. Лишь 12 студентов из 52 считают, что русский язык необходим для «получения образования». 10 респондентов уверены, что знание русского языка поможет им общественной деятельности. Остальные студенты давали такие ответы: «чтобы быть счастливым», «чтобы понимать русскую культуру». Это говорит о том, что получение образования не совсем соответствует жизненным планам и установкам студентов.

Третий содержательный блок анкеты направлен на выявление у студентов направленности мотивации на познавательную и социальную сферу. Вопросы были сформулированы так: нравятся ли

вам уроки русского языка; интересно ли вам изучать русский язык; при каких условиях появляется (или исчезает) интерес в обучении, изучаете русский язык с целью знакомства с культурными традициями и т.п. Ответы студентов на эти вопросы коррелируют друг с другом. Это позволяет сгруппировать их в три группы: 1) мотивы, порожденные самим ходом учебного процесса по овладению языком; 2) социально-обусловленные мотивы; 3) мотивы, связанные с изучением культуры и межкультурного взаимодействия.

Интересным, на наш взгляд, является оценка студентов своего уровня владения языком. Респонденты давали такие ответы: «владею очень хорошо» (10 из 52); «владею хорошо, но часто делаю ошибки» (12 из 52); «владею хорошо устной речью, но пишу плохо» (18 из 52); «владею средне» (12 из 52).

На основании проведенного эксперимента можно сделать выводы, что студенты обладают довольно низким уровнем индивидуально-личностной мотивации. Эти данные могут учитываться при обучении русскому языку. В частности, представляется необходимым разработку специальной системы приемов формирования у студентов индивидуально-личностного смысла обучения, что должно привести к эффективности профессиональной подготовки студентов-иностранцев нелингвистических специальностей.

Список литературы

1. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Загвязинский В. И., Атаханов Р. – 7-е изд., стер. – М. : Academia, 2012. – 365 с.
2. Шаклеин В.М. Современные методики преподавания русского языка нерусским : учеб. пособие. – М.: РУДН, 2008. – 258 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Біденко Л. В., *к. пед. н., викладач*

Інтернаціоналізація сучасної освіти призводить до розширення такого напрямку міжнародної діяльності, як навчання іноземних студентів. За короткий проміжок часу перед викладачем російської

мови стоїть складне завдання – сформувані у студентів мовленнєві вміння та навички у різних видах мовленнєвої діяльності. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку нових форм і методів, що сприятимуть підвищенню ефективності навчання російської мови іноземними студентами.

Застосування інтерактивних технологій, зокрема ігрових, зумовлює формування пізнавальної активності, самостійності, творчого підходу до розв'язання професійних завдань. «Арифметикою соціальних відносин», «способом реалізації свідомого потенціалу людини, засобом його інтенсивного розвитку» розглядають гру психологи.

Дидактична гра активізує процес пізнання, розвиває навички колективної взаємодії, дозволяє набути досвід творчої діяльності, а також визначає рівень підготовки студентів.

Зважаючи на те, що ігрові технології навчання широко розглядаються у методиці, проте науковці не дійшли спільної думки щодо визначення основних ознак дидактичних ігор. Так, М. М. Фіцула, вказує на активізацію мислення і поведінки студента; високий ступінь задіяності в навчальному процесі; обов'язкову взаємодію студентів між собою та викладачем; емоційність і творчий характер занять; самостійність студентів у прийнятті рішень; бажання набути вмінь і навичок за відносно короткий термін [2, 184]. Виходячи з концепції С. В. Шакової, ігрові методи характеризуються такими ознаками: вільна розвиваюча діяльність; творчий, активний характер; емоційне піднесення діяльності, суперництво, конкуренція; наявність прямих і умовних правил гри. Ми поділяємо думку дослідників і вважаємо, що дидактична гра позитивно впливає на активізацію діяльності студентів, спонукає до продукування зв'язних словосполучень у відповідності до зазначеної теми.

Місце і роль ігрової технології у навчальному процесі, поєднання елементів гри та навчання багато в чому залежать від розуміння викладачем функцій педагогічних ігор, серед яких є: спонукальна; комунікативна; функція самореалізації; розвивальна функція; діагностична; розважальна; корекційна. [2, 147].

Разом з тим у дидактиці немає єдиної класифікації дидактичних ігор. У навчальному процесі використовують різні варіанти гри. За методикою проведення, дидактичною метою та шляхами її

досягнення ігри поділяються на ігри-вправи, ігри-дискусії, ігри-ситуації, рольові, ділові навчальні ігри[1, 185].

До ігрових вправдидакти відносять кросворди, ребуси, вікторини. Колективне обговорення суперечливого питання, обмін думками, ідеями між кількома учасникамипередбачає ігрова дискусія.Ігрові парадокси містять парадокс – нелогічний збіг обставин.Наприклад: займенники все та нікто – антоніми. Чи можна уявити собі таку ситуацію, де б ці два слова стали синонімами? Наведіть приклад такого вислову.Ігрові ситуаціїзорієнтовані на встановлення зв'язку теорії і практики з теми, що вивчалася або вивчається: вміння аналізувати, робити висновки, приймати рішення у нестандартних ситуаціях. Цей метод спонукає до діяльності на основі певної ситуації, яка ґрунтується на необхідній сукупності знань, умінь, навичок, якими мають оволодіти студенти. Ділова навчальна граявляє собоюнавчально-практичне заняття, яке передбачає моделювання діяльності фахівців щодо розв'язання складної проблеми. Наведемо приклад елемента ділової навчальної гри на практичному занятті студентів-медиків. Наприклад, представте себе, что вы доктор кардиологического отделения. В палате находятся больные. Опросите их, составьте историю болезни. Запишите.

Виходячи з викладеного, можна стверджувати, що навчальна гра дає змогу кожному студенту відчути себе суб'єктом навчального процесу, виявити й розвинути свою особистість, а головне - продукувати зв'язні висловлювання із запропонованої теми.

1. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін., за заг. ред.. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
2. Фіцула М. М. Основи дидактики вищої школи: навч. посібник / М. М. Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.

ОТБОР ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТОВ В ПРАКТИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ РКИ (ДЛЯ ИРАКСКОЙ АУДИТОРИИ)

Хамед Весам Мохаммед Хамед, *студ. гр. ЛС-922*,
Бурнос Е. Ю., *ст. преподаватель*

В преподавании иностранных языков художественный текст ценен своей многофункциональностью. Его воспитательная, эстетическая, культурологическая, страноведческая и языковая функция делают процесс обучения более эффективным и оказывают положительное воздействие на мотивацию учащихся.

В зависимости от целей обучения художественный текст используется как объект анализа (филологического, лингвистического, комплексного, стилистического, лингвострановедческого), как иллюстрация функционирования языковых единиц всех уровней (прежде всего, лексики, словообразования, грамматики и стилистики), а также как средство овладения различными видами речевой деятельности и основами культуры изучаемого языка и как один из способов понимания менталитета носителей языка.

Использование художественных текстов на занятиях по РКИ предполагает целенаправленный отбор учебного материала. Основные требования к художественным текстам следующие:

1 Для иракской аудитории художественные тексты, отобранные для достижения учебных целей, должны удовлетворять лингводидактическому принципу, основанному на постепенном усложнении языкового материала (грамматического и лексического) в соответствии с уровнем владения языком.

2 В равной степени отобранные для иракских студентов русские художественные тексты должны удовлетворять лингвокультурологическому принципу, утверждающему ценность художественного текста как страноведческого материала, хранителя русской истории и культуры.

3 Помимо лингводидактической и лингвокультурной составляющих, в основе принципов отбора русских художественных текстов для иракской аудитории лежат и рецептивные особенности иракских студентов, а также дозированное употребление безэквивалентной лексики, которая вводит иностранца в мир русской культуры.

4 Важным методическим основанием использования того или иного художественного текста на занятиях по РКИ является принцип опоры

на родную культуру студентов (т.е. поиск типологических соответствий в культурах изучаемого языка и иностранных реципиентов), повышающий мотивацию студентов к обучению. Таким образом, отдается предпочтение тем художественным текстам, в которых представлены сходные для русской и иракской ментальности исторические ситуации и общечеловеческие ценности.

5 Для изучения преимущественно отбираются тексты русской классической литературы, представляющие эталон речевой реализации языковой нормы и содержащие богатый страноведческий материал.

6 Соотношение поэтических и прозаических произведений в отбираемом учебном материале варьируется в зависимости от уровня владения студентами русским языком.

Для облегчения восприятия изучения русских художественных текстов иракскими студентами важно использовать принцип опоры на их родной язык и культуру.

На занятиях по РКИ преподавателям при отборе художественных текстов в иракской аудитории целесообразно находить «золотую середину» между следующими задачами:

1 приобщением студентов к культурной самобытности страны, где они учатся, которая решается путем применения безэквивалентной лексики и фразеологизмов;

2 доступностью отобранных текстов, максимальная степень которой достигается преимущественным употреблением общелитературных фоновых эквивалентов и способствует адекватности восприятия учебного материала

Сравнительная характеристика русской и иракской художественной литературы показывает точки соприкосновения исторического опыта и ментальности обоих народов с целью отбора таких художественных текстов.

Предлагаемая методика помогает сформировать у иностранных студентов (в частности, у студентов из Ирака) способность анализировать русские художественные тексты, закрепить навыки владения русским языком, расширить лексический запас, повысить уровень страноведческих знаний и предоставляет возможность ориентироваться в русской художественной литературе.

ФЕНОМЕН ЛЮБВИ В КУРДСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Ворона Н. А., преподаватель,
Йылдыз Эركان, студ. гр. ЛС-227

На протяжении веков курды не имеют своей государственности, что негативно влияет на развитие курдской письменной культуры. Курдские поэты и писатели часто писали на языках тех стран, на территории которых они проживали. В настоящее время курды преимущественно населяют Турцию, Сирию, Иран и Ирак.

Постоянная борьба за независимость, которая не прекращается и сегодня, на первое место выдвинула гражданскую поэзию, но это совсем не значит, что курдская литература обошла вниманием тему любви. Самыми известными курдскими поэтами-лириками средневековья являются Мелае Джизри, Мела Бате, Ахмед Хани.

Видное место среди поэтов средневековья занимает Селим Слеман. Наиболее известна его поэма «Юсуф и Зулейха». Идея поэмы — облагораживающая сила любви и страданий. Главные герои любовной истории Юсуф и Зулейха погибают, а на их могилах вырастают розовые кусты, которые переплетаются своими ветвями, символизируя бессмертие любви.

Другой жанр курдской поэзии — любовная лирика, окрашенная мистицизмом. Как обычно в восточной любовно-мистической поэзии, основные образы здесь трактуются двупланово: возлюбленная символизирует бога, почитатель ее красоты — стремящегося к богу мистика, свидание с возлюбленной — слияние с божеством и т. д.

Наиболее почитаемым курдским поэтом стал Ахмед Хани с его выдающейся поэмой «Мам и Зин». В основе поэмы народное предание о трагической любви Мама и Зин, имена которых стали у курдов синонимом несчастных влюбленных. В отличие от утонченного эротизма персидской поэзии, Ахмед Хани воспекает целомудрие и высокую нравственность в любви, он различает истинную любовь, порожденную родством душ, и пылкую страсть. Любовь и страдания нераздельны, как «шипы и розы», как «клад и стерегущий его змей» — такова мысль поэта. Только выстраданное, купленное ценой великих мук чувство бессмертно.

Среди поэтов второй половины XIX — начала XX в. большой популярностью пользовался Харик (1866-1909), в творчестве которого чувствуется большое влияние персидской поэзии. Его гимны нередко носили форму любовных стихотворений. Завершают список лучших

курдских поэтов нового времени Адаби (1859-1916), поэт красоты и любви. Курдская литература быстро начинает развиваться после первой мировой войны. Для этого периода характерно усиление связи с жизнью и интерес к внутреннему миру человека. В курдской поэзии формируется два направления: гражданская лирика и поэзия, развивающаяся под влиянием европейского романтизма. Поэты Ахмад Мухтар, Ахмад Хамд, Али Камаль Бакир и др. сохраняли классические формы, но новаторским было содержание стихов. Из младшего поколения поэтов следует отметить Горана, Нури-шейха Салиха, Пирамерда.

В современной курдской лирической поэзии тоже редко говорится о счастливой любви. Литературные герои жалуются на препятствия, создаваемые родителями их браку, которые, не считаясь с их желаниями, решают вопрос о замужестве дочери. Родители не выдают девушку за любимого, запрещают ей любить избранника, не разрешают встречаться с ним. Судьба юноши также зависела от старших, и он не мог жениться по любви из-за бедности или социального неравенства. Другая причина несогласия родителей на брак — семейная вражда. Большую группу составляют стихи, рассказывающие о разлуке влюбленных, приносящей им немало горя. Обычно разлука вызвана тем, что юноша отправляется на чужбину. Для курда чужбина — самое большое горе. Между юношей и девушкой — горы, и он мечтает превратиться в птицу, чтобы прилететь к своей подруге. Девушка просит взять ее с собой, но поскольку это невозможно, дарит другу поцелуй, который должен предохранить его от всех бед в чужом краю. В некоторых произведениях отразилось возникновение новых экономических отношений. Родители за большой калым отдают дочь в другое племя. Уход девушки из своего племени сулил ей одиночество, лишал ее родных, опоры и защиты. Отсюда и чувство безнадежности. Но героиня курдской поэзии не кроткая страдалица, она борется и отстаивает свою любовь.

На курдскую литературу о любви большое влияние оказали арабская, персидская, турецкая и другие литературы, но больше всего эта литература сходна с очень богатым народным творчеством курдов.

КАТЕГОРИЯ РОДА В ИСПАНСКОМ ЯЗЫКЕ

Аларкон Кастильо Сусан, студ. ПО, гр. М/И,
Дегтярева Т.О., к. филол. н., доцент

В отличие от русского, в испанском языке существительные имеют два рода: мужской и женский. Средний род у испанских существительных отсутствует. Принадлежность существительного к тому или иному роду определяется по флексиям, а также в зависимости от употребления артиклей: женского (**la** – определенный артикль, **una** – неопределенный артикль (la chica – ж.р.– девочка, una gata – ж.р.– кошка)) и мужского (**el** – определенный артикль и **un** – неопределенный артикль (el chico – м.р. – мальчик, un gato – м.р. – кот)).

Существительные мужского и женского родов в испанском языке имеют следующие основные флексии-индикаторы:

Мужской род О

El ingeniero – инженер

El maestro – учитель

El hermano брат

OR

El pintor – художник

Е

Женский род А

La ingeniera – инженер-женщина

La maestra – учительница

La hermana – сестра

ORA

La pintora – художница

Е

(в большинстве случаев изменяется только артикль)

El paciente – пациент

La paciente – пациент-женщина

Исключения:

El jefe – шеф

La jefa – шеф-женщина

El presidente – президент

La presidenta – президент-женщина

–o: mercado (рынок), perro (пес, собака – он), caso (дом).

Исключения: (la) foto (фотография), (la) radio (радио), (la) moto (мотоцикл) и некоторые другие относятся к женскому роду.

–e: cine (кино), coche (машина) и т.д. Здесь также имеются исключения: noche – ж.р. (ночь), parte – ж.р. (часть) и др.

Согласные **-r**, **-s**, **-l**, **-n**: mar (море), mes (месяц), árbol (дерево), pan (хлеб). Но к женскому роду будут относиться: miel (мед), flor (цветок).

На принадлежность к женскому роду указывают и такие флексии:

–a: mesa (стол), abuela (бабушка). Но: (el) día – м.р. (день).

–z, –ión, –d: cruz (крест), lección (урок), salud (здоровье). Однако avión – м.р. (самолет), pez – м.р. (рыба).

Группа слов, имеющих в испанском языке греческие корни, с окончаниями –ma, –ta относят к мужскому роду (problema (проблема), poeta (поэт) и др.). Исключения: fama – ж.р. (слава), cama – ж.р. (кровать) и rama – ж.р. (ветка).

Существительные, обозначающие род занятий, звания, профессии, обладают одинаковыми флексиями, как для женского, так и для мужского рода. Их род определяется только по употребляемому с ними артиклю:

(Un) cantante – м.р. (певец) – (Una) cantante – ж.р. (певица)

(Un) joven – м.р. (юноша) – (Una) joven – ж.р. (девушка)

(el) periodista – м.р. (журналист) – (la) periodista – ж.р. (журналистка)

В испанском языке есть небольшая группа именных единиц, используемых и в форме мужского, и в форме женского рода без каких-либо изменений в области семантики:

(la, el) fin (конец); (la, el) mar (море); (la, el) canal (канал);

El fin corona la obra – м.р. (Конец – делу венец); Al fin – ж.р. (В конце концов).

Другие существительные могут, напротив, менять свою семантику в зависимости от своей родовой принадлежности:

(el) cura – м.р. (священник), но la cura – ж.р. (лечение); el capital – м.р. (капитал), но la capital – ж.р. (столица); el parte – м.р. (сообщение), но la parte – ж.р. (часть).

Существуют парные родовые соответствия, которые обозначают животных и людей в зависимости от их половой принадлежности. Обычно они различаются своими конечными аффиксами:

(el) muchach – м.р. (парень); (la) muchacha – ж.р. (девушка); (el) lobo – м.р. (волк); (la) loba – ж.р. (волчица).

Присутствуют в испанском языке и существительные, обозначающие животных или людей (лиц) в зависимости от своей половой принадлежности. Они образуются от совершенно разных основ:

(el) hombre – м.р. (мужчина), но (la) mujer – ж.р. (женщина); (el) toro – м.р. (бык), но (la) vaca – ж.р. корова и т.д.

В отличие от русских, испанские существительные сохраняют род и во множественном числе: (los) muchachos – мн.ч., м.р. (парни); (las) muchachas – мн.ч., ж.р. (девушки).

О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ТУРКМЕНСКОГО ЯЗЫКА

Ходжаназарова Огулкейик, студ. ПО, гр. М/И,
Дегтярева Т. О., к. филол. н., доцент

Туркменский – один из тюркских языков, который относится к огузской группе. В огузскую группу включают также азербайджанский, гагаузский, турецкий языки и бесписьменные огузские языки Ирана. Туркменский язык является государственным языком Туркменистана.

В туркменском языке выделяют около 30 диалектов и говоров, в основном соответствующих этническим группам туркмен.

Туркменский язык отличается от родственных тюркских языков особенностями фонетики и спецификой графики. В фонетике для туркменского языка характерно наличие первичных долгих гласных, межзубных согласных, последовательный губной сингармонизм (уподобление гласных в слове по признаку огубленности); палатальный сингармонизм (уподобление по признаку подъема).

В грамматике существуют своеобразные морфологические формы отрицаний. В туркменском языке отрицание выражается с помощью отрицательного глагола *yok*, не влияющего на лицо или число слова: *Onuň maşunu yok* («У него нет машины»). Другой способ выражения отрицания – присоединение суффикса *-mok*: *Men anatomyyadan okamok*. («Я не изучаю анатомию»). *Men bilemokdum* («Я не знал»).

В советский период особенно сильным было влияние на грамматику русского языка. Туркменская лексика также сохранила множество заимствований из персидского, русского и арабского языков.

В туркменской письменности на протяжении нескольких последних десятилетий произошли существенные изменения. Практически до середины 20 века на территории государства использовалась арабская графика. Затем в течение 12 лет применялась латиница, а ее заменила кириллица в симбиозе с некоторыми арабскими символами, отражающими специфику туркменского языка.

Но с 1996 года туркмены вновь перешли на латинизированный алфавит. За пределами Туркменистана туркмены пользуются алфавитом на арабской основе.

ПРИЛАГАТЕЛЬНЫЕ ЦВЕТООБОЗНАЧЕНИЯ ВО ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ МИКРОСИСТЕМАХ РУССКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ

Шарипов Зафаржон, студ. гр. ЛД - 328,
Дунь Н. Л., ст. преподаватель

Фразеология любого языка – это богатый материал для знакомства с инокультурой в процессе изучения языка, ибо в гораздо большей степени, чем другие уровни языка, несёт национально-культурную семантику.

Одним из проявлений национальной специфики быта народа, его духовной культуры является создаваемая в течение веков система цветообозначения. Эта лексическая микросистема концентрирует в себе не просто спектральное отражение объективного мира, а образно-эмоциональную и оценочную характеристику его свойств.

Сопоставление фразеологических микросистем русского и узбекского языков позволяет выделить следующие типы соответствий:

1. Структурно-семантические эквивалентные микросистемы. К ним относят такие пары фразеологизмов узбекского и русского языков, которые адекватны между собой по значению, структурной модели и компонентному составу. Например: *кора кун* – чёрный день, *кора руйхат* – чёрный список, *кора мушук утди* – чёрная кошка пробежала, *окни кора дейиши* – называть белое чёрным, *ок суяк* – белая кость *ок жоду* – белая магия, *ок байрокни кутариши* – поднять белый флаг.

2. Структурно-семантические соответствия, к которым относятся пары узбекских и русских фразеологических единиц, адекватных по значению, но отличающихся друг от друга либо по компонентному составу, либо по структуре. Например: *худди пахтадай оппок* (здесь и далее буквальный перевод – белый как хлопок) – белый как полотно; *анордай кизариб* (красный как гранат) – красный как рак; *кора сиёх билан ёзилгандой* (писать чёрными чернилами) – рисовать чёрными красками, показывать в чёрном цвете.

3. Семантические соотношения узбекских фразеологических микросистем с русскими соответствиями. Данный пласт микросистем представлен узбекскими фразеологизмами, в составе которых

имеются прилагательные с наименованием цвета, и их русскими соответствиями – фразеологизмами, свободными сочетаниями слов и одиночными словами, не имеющими в своём составе хроматических прилагательных. Подобного рода организации слов соотносятся друг с другом лишь в семантическом отношении. Например: *кора гирдобга тушиши* (попасть в чёрный водоворот) – попасть в беду, *кора карга* (чёрная ворона) – многословная громко разговаривающая женщина, *ок дори* (белые таблетки) – наркотики, *кизил калампирдай аччик тил* (язык как красный перец) – острый язык.

Такой тип соотношений представляет собой наиболее обширные узбекско-русские словосочетательные и словосочетательно-словесные взаимодействия.

Названия даже основных цветов двух языков, совпадая в парных значениях, не сходятся в производных. Узбекское *белый* больше, чем русское *белый*, употребляется в значении "чистый": *ок кунгил* (белая душа) – чистая душа, *ок сахифадан бошпаш* (начать с белого листа) – начать с чистого листа.

Русское прилагательное *серый* имеет переносное значение "незаметный", "неинтересный" (серая мышь, серые будни), совершенно не свойственное узбекскому *серый*.

Прилагательное *красный* в русском языке имеет фразеологически связанное значение "хороший", "прекрасный" (красная девица), "яркий", "светлый" (красное солнышко), "самый важный", "лучший" (проходить красной нитью, красная цена) и т.д. Узбекское *красный* за редким исключением (*кизил диплом* – красный диплом) не имеет таких значений.

В этот же ряд можно поставить и русские прилагательные цветообозначения *розовый*, имеющее переносное значение "идеализированный" (смотреть сквозь розовые очки, в розовом свете), и *жёлтый* со значениями "низкопробный" (жёлтая пресса), "сумасшедший" (устаревшее – жёлтый дом).

Таким образом, с каждым цветом у разных народов связываются определённые представления, впечатления, чувства. Поэтому прилагательное с обозначением одного и того же цвета в разных языках рождает различные сознания. Появление подобного рода расхождений в переносных дополнительных значениях прилагательных с наименованием цвета в составе фразеологических единиц связано с особенностями познавательной деятельности человека, с разными географическими, историческими и другими факторами.

СИСТЕМА УПРАЖНЕНИЙ ПО ФОРМИРОВАНИЮ СЛУХОПРОИЗНОСИТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ В КУРСЕ ВВОДНОЙ ФОНЕТИКИ РУССКОГО ЯЗЫКА

Голованенко Е. А., *ст. преподаватель*,
Дунь Н. Л., *ст. преподаватель*

На начальном этапе изучения иностранного языка важно сформировать у студентов навыки понимания речи на слух и правильного её фонетического оформления. В формировании слухопроизносительных навыков на этом этапе обучения выделяют следующие звенья: а) работа над отдельным звуком, звукосочетанием; б) работа над акцентно-ритмическими моделями слов; в) работа над интонационным оформлением фраз; г) работа над диалогами и микротекстами.

Характер курса русского произношения определяется принципом коммуникативности. Этому подчинена и система фонетических упражнений, под которой следует понимать организацию взаимосвязанных действий, с учётом нарастания языковых и операционных трудностей и последовательности становления навыков и умений. Эта последовательность определяется следующими этапами развития навыка: осмыслением, сознательным выполнением, автоматизацией элементов действий и наконец гибким и целенаправленным их выполнением.

Поскольку слухопроизносительные навыки являются компонентами речевых навыков, система упражнений должна включать в себя два блока:

- 1) рецептивные упражнения, направленные на формирование навыков восприятия и понимания речи в процессе слушания и чтения;
- 2) репродуктивные упражнения, направленные на порождение речи в процессе говорения и письма.

В свою очередь как рецептивные, так и репродуктивные упражнения могут быть подготовительными и речевыми. Развитие рецептивных и репродуктивных навыков и умений должно быть взаимосвязано.

Подготовительные рецептивные упражнения направлены на различение, идентификацию, опознавание русских звуков и интонационных конструкций. Это задания типа *слушайте, обозначая слово с услышанным парным звуком: порт – борт; слушайте,*

выберите и обозначьте предложение с услышанным типом интонации: Это книга. Это книга?

Речевые рецептивные упражнения направлены на обучение восприятию диалогической и монологической речи, в процессе работы с которыми учащиеся осознают смысловозначительную роль звуков и интонационных структур. Эти упражнения обучают воспринимать диалог и монолог «со стороны», а также реплики собеседника при участии в диалоге. Это задания типа *прослушайте мини-текст, выберите правильное утверждение из предложенных истинных и ложных ситуаций; слушайте, поставьте знаки препинания в конце предложений.*

В процессе выполнения подготовительных репродуктивных упражнений учащиеся сначала имитируют звуки, слова, интонационные конструкции, а в ходе последующих – трансформируют и комбинируют. Это задания типа *замените парный звук в слове и произнесите пару слов: пашня – ...ашня (п – б); определите интонационный центр в конструкциях с общим вопросом, опираясь на ответ, и произнесите эти фразы: Это твоя мама? – Да, моя. Это твоя мама? – Нет, это моя тётя.*

Речевые репродуктивные упражнения направлены на обучение подготовленному и неподготовленному диалогу и подготовленному монологу. Это задания типа *восстановите реплики диалога по ответам: – ... ? – Меня зовут Улугбек. – ...? – Из Узбекистана.; разыграйте диалог по предложенному образцу, обменяйтесь впечатлениями о состоявшейся экскурсии и т.д.*

Следует отметить, что упражнения на обучение неподготовленной диалогической речи характеризуются минимальной степенью управления со стороны преподавателя, в отличие от всех предыдущих упражнений, которые являются управляемыми или частично управляемыми.

Построенная таким образом система упражнений позволяет развить фонетический и фонематический слух учащихся, разработать артикуляционную гибкость, автоматизировать интонационные навыки, что обеспечивает достижение основной цели вводно-фонетического курса – ввести студентов в освоение практической фонетики русского языка.

УЧЕТ НАЦИОНАЛЬНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ АФРИКАНСКИХ СТУДЕНТОВ КАК ФАКТОР УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ

Уче Джон, студ. гр. М-23,
Завгородний В. А., ст. преподаватель

Козьма Прутков когда-то отметил: «Легко судить о глупости ирокезов, не зная языка ирокезского». К сожалению, в отношении Африки, внесшей свой специфический вклад в современную общемировую цивилизацию, и людей, населяющих ее, в массовом сознании было и продолжает оставаться значительное количество однобоких оценок, различного рода штампов и просто заблуждений.

Итак, Ваши студенты – африканцы. Для начала исключите из лексикона слово «негр», являющееся для них оскорблением, если Вы не хотите, чтобы милые и обаятельные чернокожие студенты замкнулись в себе если не навсегда, то очень надолго.

Не поленитесь перед первым занятием заглянуть в Интернет. Разного рода энциклопедии, книги, журналы помогут поподробнее узнать о тех странах, из которых прибыли Ваши студенты: об их истории, языке, религии, традициях, об их городах и достопримечательностях. Это поможет Вам наладить контакты. Проявите интерес к их быту, попросите показать семейные фотографии — они с удовольствием откликнутся. Задавайте вопросы и сами рассказывайте им то, что Вы узнали и прочитали. Иногда студенты именно от Вас смогут узнать о своей стране и о себе много нового и интересного.

Общеизвестно, что именно Африка была «колыбелью человечества» — это единственный регион мира, где в хронологической последовательности и без перерыва научно засвидетельствованы все стадии развития человека. На сегодня здесь самое большое разнообразие этносов, языков, культур, религий. В каждой африканской стране по несколько десятков местных диалектов, поэтому общение между представителями разных стран осуществляется на европейских языках.

Африканская цивилизация очень непохожа на другие «мировые региональные цивилизации». Ее основу составляет гармоничное сосуществование с природой. Подобное сосуществование ученые называют «естественным встраиванием в природу». Полный симбиоз человека и природы определил очень многое в традиционной африканской жизни — от особенностей психологии людей до

специфических типов хозяйства. Единство человека и природы в Африке повлияло на человека непосредственно, обусловив такие специфические черты африканского характера, как общительность, доброжелательность, удивительную природную ритмичность, но вместе с тем и импульсивность. Этим же часто объясняют и некоторую косность, апатию, слабо выраженное желание что-нибудь изменить.

Африканская культура и цивилизация очень непохожи на западную (европейскую) с ее ярко выраженным индивидуальным началом. Вместе с тем она близка индийской и китайской культурам, в которых нашли отражение принципы «коллективизма». «Общность людей — одна из стержневых ценностей в Африке»[1, 18]. При этом коллективизм в Африке понимается очень широко — не только как общность людей. Человеку отводится равное место в сложнейшей африканской общине, вместе с «высшей силой», стоящей высоко над всеми различными духами (в т. ч. духами-людьми, давно умершими), животным и растительным миром, а также неодушевленной природой.

Совершенно непохожа на европейскую и африканская семья, которая включает в себя не только ныне здравствующих, но и умерших и даже еще не родившихся. Согласно африканским воззрениям человек как личность может существовать только в неразрывной связи с умершими и еще не родившимися. Это единая нить жизни — так считают в Африке. Главное в жизни — то, что каждый в идеале может стать предком. А для этого надо иметь потомков. Поэтому наличие массы родственников, большая семья — главное богатство человека.

Африканцы подарили миру также свою абсолютно самобытную культуру и искусство, оказавшее огромное влияние и на европейское искусство начала XX века. Многие явления африканской культуры трудно адекватно выразить на европейском языке. Африканец стремится, чтобы вещи, которые он изготавливает, были красивыми. Но прежде всего они имеют практические функции: это изображения предков и другие ритуальные и бытовые предметы, символы власти. Искусство как создание вещей в чисто эстетических целях — явление для традиционной Африки очень редкое. Африканское искусство очень экспрессивно, очень эмоционально, а главная идея, которую оно выражает, — есть некая безликая жизненная сила, разлитая по всему миру, и люди ее черпают. Поэтому африканская культура очень жизнеутверждающая. В европейских

странах (Украина не исключение) любят смеяться над тем, что африканец может лежать под деревом, ничего не иметь и быть счастливым. Но материалы [2] сравнительного психологического исследования жителей Франции, Турции и Нигерии свидетельствуют, что самые счастливые живут в Нигерии, а самые несчастные — во Франции. Если вы приедете в Нигерию, вас поразит обилие улыбающихся лиц на улицах. Эта идея жизненной силы легла в основу бытовой философии: нигерийцы умеют ценить жизнь как таковую, жизнь как факт.

Конечно, сегодняшняя Африка по-прежнему континент большинства стран так называемого «третьего мира» и, безусловно, ей очень сложно преодолеть экономическую отсталость. Однако в подавляющем большинстве стран понимают, что путь к улучшению ситуации пролегает прежде всего через развитие образования. Пока не хватает средств, зданий, учебников, преподавателей. Часто бедность не позволяет людям отправлять детей даже в школу, хотя начальное образование бесплатное: нет денег на учебники, ручки и тетради. Но качество образования очень хорошее: обучение в школах и университетах проходит в основном по американской или британской системе. Многие потом едут учиться за границу, так как поступить в университет дома трудно из-за высокой конкуренции. Думается, в Ваших силах сделать содержание, процесс обучения привлекательными для африканских студентов, чтобы студенты всегда с нетерпением ждали встречи с преподавателем. Дайте Вашим ученикам почувствовать, что они попали в хорошие руки, что Вы не только высококвалифицированный специалист, но и культурный, эрудированный современный человек, хороший психолог и надежный товарищ — и их природные способности и языковое чутье, свойственное почти всем африканцам, проявятся в полной мере.

Список литературы

1. Ксенофонтова Н. А. Африканки / Н.А.Ксенофонтова. – М., 1999.
2. Бондаренко Д. М. Чем и почему менталитет африканца отличается от нашего. [Электронный ресурс] / Д. М. Бондаренко. – Режим доступа: <http://svr.su/content/item/2904/>

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОЦЕССА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА

Абдуллаев Сирожиддин, *студ. гр. Ю-23,*
Казанджиева М. С., *к. п. н., доцент*

Современный кризис образовательной системы сделал очевидной необходимость изменения парадигмы обучения – причем не только в школьной, но и в вузовской системе. Одним из наиболее актуальных требований, предъявляемых к организации учебного процесса в высшей школе, является интеллектуализация образования.

В настоящее время много говорится о несоответствии методов познания объектам познания. Не много знать, а правильно думать; не воспроизводить знания, а генерировать идеи – таковы требования времени. Каков же потенциал университетского образования применительно к этим задачам?

Общеизвестно, что основной целью для студента являлось и по-прежнему является решение «классической» двуединой задачи: 1) освоение предметного содержания учебных курсов, 2) овладение профессиональными умениями. В совокупности перечисленное составляет профессиональную компетентность. Если понимать компетентность как интеллект, ограниченный формами профессионального функционирования, то интеллект в таком случае можно определить как компетентность, дополненную широким (общим) кругозором и обязательной гибкостью и глубиной мышления.

Контекстом интеллектуальной деятельности в нашем случае выступает учебный процесс. Задачи преподавателя с учетом необходимости интеллектуализации учебного процесса таковы: переосмысление предметного содержания учебных курсов с целью реализации системного подхода; междисциплинарная организация содержания обучения; формирование у студентов достаточного уровня развития рефлексии; осмысление и использование законов и закономерностей, принципов и механизмов обучения, направленных на становление творческой личности в целом и развитие интеллекта обучаемых в частности.

Прагматический подход, как скрытый, так и декларируемый, привел к постепенной детеоретизации университетского образования, осуществляемой в течение длительного периода, что в конечном итоге

привело к снижению профессионального уровня выпускников высших учебных заведений.

Обычно считается, что в вузах развитие интеллекта автоматически осуществляется в процессе овладения учебным материалом, хотя традиционное обучение опирается, как правило, в первую очередь на память, поскольку предполагает воспроизведение информации. Интеллект же, в соответствии с межпредметными представлениями о сути, – это интегрированная совокупность видов мышления и практических умений, обеспечивающая возможность решения теоретических и практических задач. Одним из фундаментальных параметров интеллекта (наряду с произвольным вниманием, умениями рефлексии, умениями абстрагирования, системностью и диалектичностью мышления) является осознанность выбора, интеграции и организации умственных действий.

Применительно к задаче формирования и развития интеллекта представляют интерес критерии развития мышления (сформулированные Н.Н. Поспеловым и Н.И. Поспеловым): степень осознанности операций и приемов мыслительной деятельности; степень владения операциями и приемами мыслительной деятельности; уровень сформированности умения осуществлять перенос осознанных операций и приемов мышления из одних ситуаций в другие – похожие или аналогичные; уровень сформированности словесно-логического, наглядно-образного, предметно-действенного мышления; объем тезауруса и его системность; состояние и динамика различных характеристик ума (глубина, гибкость, системность, быстрота, последовательность, критичность, самостоятельность); способность конструировать алгоритмы и использовать их в познавательной деятельности.

Интеллект является системообразующей основой обучения и в таком качестве предполагает наличие собственной теории формирования и развития, в том числе и переосмысления содержания предметного обучения – его целей, задач, подходов, принципов и методов, структуры, наполнения.

Интеллектуальная деятельность студентов с необходимостью должна быть включена в учебную систему либо перманентно (в рамках каждого учебного предмета), либо в качестве спецкурса (элективного курса). Только такой подход может обеспечить формирование у выпускников университета системного, профессионального, креативного мышления, что и является ключевой задачей качественного образования.

ПРОБЛЕМЫ АДАПТАЦИИ И МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ УРОВНЯ АДАПТИРОВАННОСТИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ К УСЛОВИЯМ НОВОЙ ДЕЙТЕЛЬНОСТИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ В УКРАИНЕ

Киселева А. И., *ст. преподаватель,*

Алфарра Ахмед, Алафанди Зеид, *студенты ПО, гр. №4*

Социальная, физиологическая, психологическая, биосоциальная, социокультурная и другие виды адаптаций тесно взаимосвязаны и являются составляющими единого процесса, который представляет собой основу человеческого существования. Интенсивное вхождение Украины в международное образовательное пространство, продвижение украинских образовательных услуг на международный рынок, социальный заказ на подготовку высококвалифицированных иностранных специалистов (примерно девять из ста обучающихся в СумГУ – иностранные студенты, преимущественно из развивающихся стран), интернационализация современного высшего образования – все эти глобальные процессы актуализируют проблему диагностики уровня адаптированности и организации процесса адаптации иностранных студентов к новой для них действительности высшей школы в незнакомой стране.

Для выяснения уровня адаптации и формирования адаптированности иностранного студента подготовительного отделения СумГУ педагогическим коллективом кафедры языковой подготовки иностранных граждан проводятся социологические исследования при помощи различных методик.

Анкетирование. В ходе анкетирования устанавливаются референтные показатели адаптированности – положительные эмоции в отношениях с окружающими, удовлетворительное самочувствие и ощущение душевного комфорта. Большинство вопросов анкеты допускают неформализованные дополнения и комментарии.

Полуструктурированное интервью. В ходе интервью выясняется степень мотивации студента на учебу, включенности в учебно-воспитательный процесс, оценки уровня жизни в общежитии, различных вузовских мероприятий. Такое интервью позволяет также определить оценку студентом группы в целом и межличностных отношений в ней, субъективное представление о его собственном положении и положении других членов группы, видение целей, ценностей, интересов, настроений учебной группы.

Формализованное интервью. Задачей такого интервью является изучение характера межгруппового и межличностного общения в ходе учебной и внеучебной деятельности.

В ходе проведенных опросов выявлялись основные преграды для эффективного формирования адаптированности иностранцев в новой действительности. Основной проблемой успешного вхождения иностранных студентов в учебный процесс является противоречие между уровнем коммуникативной компетенции для восприятия учебной информации и требованиями высшей школы, низкая социально-профессиональная адаптация, недостаточная ориентация на будущую профессию, неумение работать самостоятельно.

Обучение иностранных студентов СумГУ проводится в многонациональных учебных группах. Межнациональные отношения неизбежно оказывают существенное влияние на формирование личности студента, формируют у него как интернализацию групповых требований и ценностей, так и поведенческую составляющую, востребованную в группе. Адаптация к группе предполагает выработку определенных элементов рационального поведения, порой отсутствующих у студентов, имеющих недостаточный опыт межнациональной коммуникации.

Для большинства иностранных студентов главной проблемой остаются бытовые условия и условия проживания в общежитии. Большинство студентов не удовлетворены материально-бытовыми условиями проживания в общежитии, однако сам факт проживания иностранных студентов в общежитии благотворно влияет на их адаптацию к университетской действительности: налаживаются отношения с большим числом студентов, интенсивнее формируется коммуникативная компетенция в области русской речи.

В целом следует отметить недостаточную адаптацию иностранных студентов подготовительного отделения СумГУ к новой действительности, в которой они живут и учатся. Однако, благодаря целенаправленной работе педагогического коллектива, уже на первом курсе эти студенты выделяют из общего контингента более высоким уровнем адаптированности.

Рекомендации студентов должны служить ориентиром для оптимизации работы руководства Департамента международного образования и всех участвующих в процессе организации жизни и учебы иностранных граждан.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО И ФРАГИ МАХТУМКУЛИ – ДВА ВЕЛИКИХ ПОЭТА УКРАИНСКОГО И ТУРКМЕНСКОГО НАРОДА

Джумаев А., студ. гр. И-25,
Конек О. П., ст. преподаватель

В культуре каждого народа можно выделить яркую личность, которая служит выразителем основных черт национального менталитета. Для туркменского народа это Фраги Махтумкули, для украинского – это Тарас Шевченко.

Как основоположник новой украинской литературы и национального литературного языка Т.Г. Шевченко занимает такое же место в духовном развитии независимой Украины, как и поэту-классику XVIII века Фраги Махтумкули в современном Туркменистане. Поэзия в их произведениях соединилась с борьбой за справедливость, за освобождение народа, за духовное раскрепощение. Т.Г. Шевченко и Фраги Махтумкули говорили о народе как бы голосом самого народа, и их поэзия стала зеркалом нации, отразившим ее духовное прошлое, настоящее и будущее.

Тарас Шевченко и Фраги Махтумкули не только исторические фигуры, тесно связанные со своей эпохой. Их творчество сыграло большую роль в пробуждении национального самосознания украинского и туркменского народов. Чувство горячей любви к родной земле, преданности своему народу, вера в его силы и счастливое будущее воплотилась в проникающих в душу стихотворениях, которые и сегодня продолжают волновать сердца миллионов людей.

Фраги Махтумкули и Т.Г. Шевченко жили и творили разных столетиях, но у них много общего. И главное – это искренняя любовь к своему народу, надежда на светлое будущее. Более двух столетий отделяет нас от времени, когда жил и творил Махтумкули, отражая свое время:

Враг властвует, а день за днем идет.

В страданиях за родом гибнет род.

И мы – туркмены терпим этот гнет.

Вставайте, братья, нам нельзя смириться!

Эти поэтические строки удивительно созвучны словам великого украинского поэта Т.Г. Шевченко, который с большой силой

убеждения и смелостью провозгласил строгий приговор царям и панам в своем «Заповите», призывая народ:

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвите
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.

У обоих поэтов есть стихотворение «Сон», а у Т.Г. Шевченко и поэма «Сон». Фраги Махтумкули пишет, что в одну из пятниц ему приснилось, что может летать, и он был счастлив, что «взвыл в простор безгранный». В своей поэме «Сон» Т.Г. Шевченко также описывает, как он летит над Украиной, потом над Сибирью и Петербургом. Он видит тяжелую жизнь простого народа и преклоняется перед мужеством и силой воли народа, призывает его борьбе за счастливую долю.

Особое место в творчестве Фраги Махтумкули и Т.Г. Шевченко занимает тема любви – любви к женщине, любви к матери. Махтумкули пишет:

Друзья! У меня любимая есть, живет она в дали.
Но славу о ней по всей земле влюбленные разнесли.

Т.Г. Шевченко описывал в своих произведениях тяжелую женскую судьбу. Это яркой нитью проходит в поэмах «Катерина» и «Наймычка».

Поэзия двух великих мастеров слова открыла новую яркую страницу в истории туркменской и украинской литературы, явилась живительным источником вдохновения для следующих поэтов-классиков – Кемине, Сеиди и Зелили в Туркменистане, Л. Украинки, М. Рыльского, А. Малышка в Украине.

Очень символично, что в Киеве величественно стоит памятник великому туркменскому поэту Фраги Махтумкули, установленный в 2002 году, а в Ашхабаде есть памятник великому украинскому поэту кобзарю Т.Г. Шевченко, впервые установленный в 1926 году и реконструированный в 2009 году.

ПЕРЕВОДЫ СТИХОТВОРЕНИЙ Т.Г. ШЕВЧЕНКО В ТУРКМЕНИСТАНЕ

Медиев Р., *студент гр. ХМ-12,*
Конек О. П., *ст. преподаватель*

Первые переводы стихов Т.Г. Шевченко в Туркменистане появились в 1938 году в дни подготовки к празднованию 125-летия со дня рождения Великого Кобзаря. В журнале “Совет эдебияты” была помещена статья молодого писателя Беки Сейтакова, в которой сообщалось о том, что к юбилею великого поэта будет переведено на туркменский язык более двух тысяч его стихотворных строк. Многие лучшие поэты Туркменистана взялись за перевод поэзии Тараса Шевченко. Это Амандурды Аламышев, Дурды Агамаммедов, Помма Нурбердыев, Чары Аширов, Кемал Ишанов, Берды Солтанниязов, Дурды Халдурды и сам Беки Сейтаков.

Первый в Туркменистане сборник стихотворений Тараса Шевченко включал поэмы “Катерина”, “Батрачка”, “Гайдамаки” и “Кавказ” и такие знаменитые стихотворения, как “Завещание”, “Тополь”, “В неволе я один скучаю”, “Ой, одна я, одна”, “Что же мне так тяжело?”, “Бывало, думаю, гуляю” и др.

Усилиями тех же переводчиков в 1954 году в Ашхабаде был издан второй большой сборник украинского поэта-классика. В 1956 году увидел свет третий сборник сочинений Т.Г. Шевченко, в который вошло 42 его поэтических произведения. Все переводы осуществлены талантливым поэтом Чары Ашировым, в последующем народным писателем Туркменистана.

И хотя все переводы делались не с украинского оригинала, а с русских переводов, они передают содержание произведений гениального украинского поэта, сохраняют яркость шевченковских образов. Все увеличивающийся объем сборников произведений Т.Г. Шевченко, всё возрастающий тираж изданий его книг говорит о том, что поэзия великого украинского мастера художественного слова близка и дорога туркменским людям.

Следует отметить, что если раньше туркменские газеты и журналы печатали произведения Т.Г. Шевченко в основном в связи с круглыми датами его рождения и смерти, а также в дни нередких в прошлом декад украинской литературы и искусства Туркменистане, то в годы независимости, как правило, перед официальными визитами Президента Туркменистана в Украину и Президента Украины в

Туркменистан на страницах периодической печати появляются новые переводы сочинений Т.Г. Шевченко, осуществляемые народными писателями Аннаберды Агабаевым, Атамурадом Атабаевым и другими переводчиками.

Иногда газеты возвращаются к старым переводам. Так, литературный еженедельник “Edebiyat we sungat” (“Литература и искусство”) от 9 июля 2010 года посвятил целую страницу стихотворениям Тараса Шевченко и Леси Украинки, а также новелле Олеся Гончара в переводах Ч. Аширова, Б. Сейтакова, Б. Солтанниязова.

В разные годы воспевали Тараса Шевченко как великого писателя и художника туркменские поэты Шалы Кекилов, Ата Ниязов, Махтумкули Мышшиев, Окдем Эминов, Ыылгай Дурдыев и др.

Творчество Т.Г. Шевченко как основоположника новой украинской литературы и национального литературного языка играет такую же роль в духовном развитии независимой Украины, как и творчество великого туркменского поэта-классика XVIII века Махтумкули Фраги в современном Туркменистане.

Список литературы

1. Аманниязов К. Тарас Шевченко среди туркмен / К. Аманниязов // Туркменская искра. – 1969. – 26 окт.
2. Большаков Л. Н. Оренбургская Шевченковская энциклопедия [Электронный ресурс] / Л. Н. Большаков. – Режим доступа : www.encyclopedia.ru/cat/online/detail/415/ (16.06. 2010).
3. Кулиева Г. Тарас Шевченко на туркменском языке / Г. Кулиева // Известия АН Туркменской ССР. – 1961. – № 2. – Серия общественных наук.

МОВНІ ЗАСОБИ ОБРАЗОТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ДУМАХ НЕВІЛЬНИЦЬКОГО ЦИКЛУ

Набок М. М., к.філол. н., ст. викладач

Мовленнева комунікація – це процес спілкування засобами мови. Цей процес має свої внутрішні закономірності й ґрунтується на певній системі усталених мовних і мовленневих норм. Однією з основних форм мовного спілкування є діалог. *Діалог*, або *діалогічна мова* (грец. dialogos – бесіда, розмова між двома особами) – розмова

чи суперечка, в якій беруть участь дві особи, на відміну від монологу – роздумів у голос однієї людини [1:111].

Діалог в епосі тяжіє до монологізації, тому репліки героїв можуть переходити у ліричний та драматичний час розвитку подій. В українських народних думах невільницького циклу монологи та діалоги мають психолого-ситуативні мовні особливості, адже у внутрішній природі пізнавального процесу оповідач, творець і виконавець дум керувався чуттєвим сприйняттям навколишнього світу і себе в ньому [2: 14]. Власне, потрібно наголосити на прихованому внутрішньому монолозі творця дум, який співом передає страждання героїв у неволі. Адже саме “співцеві треба перенестися передусім на свій внутрішній світ, чинити нещадний опір всіляким сумнівам, спокусам і зневірі” і все це “щиро і правдиво, привільно і легко” передати своїм слухачам [3: 352].

У думах невільницького циклу “Невільників”, “Плач невільника”, “Маруся Богуславка”, “Утеча трьох братів із города Азова”, “Іван Богуславець”, “Самійло Кішка” відбір життєвого матеріалу заснований на зображенні героїв поза межею рідної землі. За цього вони глибоко страждають. Для них Україна мислилась як найрідніша, найближча серцю і душі сторона. Тому саме на основі розуміння героями понять “свій – чужий”, *рідна земля, Україна, Бог* формувалася своєрідна образна система цих дум. Опозиція “свій – чужий” виявляється переважно у конфлікті, що виникає між двома ворогуючими сторонами. В діалогах переважає драматична, напружена тональність, виражена в прикметникових конструкціях. У думах “Невільники”, “Плач невільника”, “Маруся Богуславка” образ “чужого” не конкретизується, ним виступає “*каторжна неволя*”, “*темниця кам’яная*”, “*розкоші турецькі, лакомства нещасні*” (дума “Маруся Богуславка”), “*тяжка неволя*”, “*турецько-бусурманська каторга*”, “*баша турецький*”, “*турки-яничари*”, “*віра бусурманська*” (дума “Невільники”), “*земля турецька і віра бусурманська*”, “*тяжка неволя*”, “*город Царь-град*”, “*рабська земля*”, “*неволя проклята*” (дума “Плач невільника”). В образі “свого” виступають “*города християнські*”, “*родина сердечна*” (“Плач невільника”), “*ясні зорі*”, “*тихі води*” (“Маруся Богуславка”), “*святий день Великдень*”, “*край веселий*” (дума “Іван Богуславець”), “*слава славна*”, “*військо запорізьке*” (“Самійло Кішка”).

Монологічна форма викладу у зачинах дум підсилює драматизм буття героїв: Гей, що на Чорному морі / Та на білому

камені, / А в потребі царській, / В громаді козацькій, / Там багато
війська понажено ... / По три, по два у купу посковано, / По два
кандали на руки, / на ноги покладено [4: 8] (“Невільники”, запис
О.Сластьона від кобзаря М.Кравченка).

Важливим прийомом художнього зображення є розгорнуті
адресатні вокативи на основі образного паралелізму, які є, на думку О.
Любашенко, “зображально-виражальними чинниками художньої
реалізації творчого задуму” [5: 41]. Звертання містить й “слов’янську
антитезу” – фігуру з початковим запереченням і наступним
ствердженням (“Не ясний сокіл квилить-проквіляє, Як син до батька
до матері...”). Цей поетичний засіб О. Потєбня та Ф. Колесса називали
заперечним паралелізмом. Він бере початок, на думку Ф. Колесси, ще
з анімістичних часів. Цей художній засіб “стає до послуг співця як на
початку думи, так і всередині, при викладі сюжетних перипетій. До
того ж у першому випадку він виконує переважно психологічні, а в
другому – поетично-синтаксичні функції” [6: 36]. Такі заперечні
паралелізми властиві й думі “Утеча трьох братів із города Азова”.
Монологічна форма викладу зосереджена на мотиві втечі братів із
неволі: Гей, то не *чорні хмари* наступали, / Не *дробні дощі* накрапали, /
Гей, то не *сиві тумани* й уставали, – / Як три брати з турецької, /
Бусурменської, тяжкої неволі, / Із города Озова утікали [4: 127].

Для підсилення загального психологічного стану героїв дум у
монологіях часто використовується поетичний засіб “троїстості”:
“Тікало *три* братіки рідненькі, *Три* товариші сердешні. Два кінниць,
третьій піший–піхотинець, За кіньми біжить–підбігає, Чорний пожарь
підь білі ноги підпадає” [4, с. 104] (дума “Втеча трьох братів із города
Азова”). В числі “3” О. Колесса вбачав основу арійської системи, за
якою воно було “святим”, а потім перейшло до “системи солярної з
“святими” числами 7 і 12” [7: 435–436]. Драматизують діалогічну
форму викладу епітети “три братіки рідненькі”, “товариші сердешні”,
звертання “братте миле, братте любе”, “голубоньки сиві”.

Отже, діалоги та монологи у структурі мовних засобів
образотворення українських народних думах передають загальний
психологічний стан героїв, а також допомагають у виразити особисті
переживання оповідача, творця і виконавця дум. Епітети,
прикметникові конструкції, форма звертань, слов’янська антитеза,
засіб “троїстості”, лірична та драматична тональність реплік і т. д.,
увиразнюють реалістичне відображення дійсності в думах,

розкривають багатство внутрішнього світу героїв українських народних дум.

1. Словник літературознавчих термінів / [Упоряд. В.М.Лесин, О.С.Пулинець]. – К. : Рад. школа, 1971. – С. 111.
2. Дей О. Поетика української народної пісні / О. Дей. – К. : Наук. думка, 1978. – С. 14.
3. Черемський К. Шлях звичаю / Кость Черемський. – Х. : Глас, 2002. – С. 352.
4. Українські народні думи. Том перший корпусу. Тексти № № 1–13 і вступ Катерини Грушевської. – Х., 1927. – 166 с.
5. Любашенко О. Моделі комунікативно-функціональних конструкцій як елемент фольклорної поетики у народних думках / Олеся Любашенко // Література. Фольклор. Проблеми поетики: зб. наук. пр. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2002. – Вип. 11. – С. 41.
6. Нудьга Г.А. Український поетичний епос (Думи) / Г.А. Нудьга. – К. : Знання, 1971. – С.36.
7. Колесса О. Люнарно-астральний мітологічний сюжет у старинній українській колядці (боротьба гордого молодця з чорним туром) / Олександр Колесса // Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця ХІХ – ХХ століття (з нагоди 130-річчя від дня народження академіка Філарета Колесси та 100-річчя від дня народження академіка Миколи Колесси) : зб. наук. праць та матеріалів. – Львів : Львівськ. нац. унів. ім. Івана Франка, 2005. – Вип. 5. – С. 435 – 436.

РАБОТА С ПОЭТИЧЕСКИМИ ТЕКСТАМИ ПРИ ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ

Албоета Мустафа Наджи Камил, *студ. гр. ЛС – 024,*
Пилипенко-Фрицак Н. А., *преподаватель*

Одним из эффективных приемов в обучении русскому языку как иностранному (РКИ) является использование на занятиях поэтических текстов. Стихи, обладая огромным эмоциональным потенциалом, обогащают внутренний мир студента, учат видеть красоту природы и человека, развивают эстетические чувства, стимулируют образное мышление, заставляют интенсивно работать творческое воображение, что, в свою очередь, способствует

повышению интереса к предмету. Использование стихотворений на занятиях русского языка позволяет учащимся познакомиться с культурой, историей, традициями, менталитетом народа, способствует углублению языковых знаний и компетенций студентов. При работе с поэтическим текстом решаются практические цели обучения: отрабатывается произношение, усваивается и закрепляется лексика, расширяется словарный запас, развиваются навыки выразительного чтения, формируются грамматические навыки, а также речевые умения говорения, аудирования.

Как указывала И. В. Попадейкина, работа с поэтическими текстами на уроках РКИ является необходимой: «с одной стороны, учащиеся знакомятся с разнообразием лексического и грамматического материала, с другой стороны, активизируется их познавательная деятельность и расширяются культурологические знания» [1, 144].

Использование поэтических текстов на занятиях РКИ являются актуальными как на начальном этапе обучения, так и на продвинутом.

Подбирать поэтический материал целесообразно по таким приоритетным принципам, как:

- принцип аутентичности, что обусловлено культурологической ценностью поэзии и обеспечивает расширение лингвокультурологического кругозора студентов;
- принцип методической ценности для развития всех видов речевой деятельности и формирования языковых (лексических, фонетических и грамматических) навыков;
- тематический принцип предполагает отбор поэтических текстов по определенным лексическим темам: Семья, Дружба, Любовь, Природа и др. и переплетается с принципом актуальности;
- принцип доступности в информационном и языковом планах. Поэтический текст должен быть таким, чтобы учащиеся могли его понять; для этого студентам необходимо знать все грамматические конструкции, которые встречаются в тексте, лексические же единицы могут быть на 50% неизвестными;
- принцип эмоциональности, воздействия на мотивационную сферу личности при учете возрастных особенностей и интересов учащихся. Студенты должны иметь возможность установить определенные связи между содержанием текста и своим опытом;

- принцип познавательности, под которым подразумевается полезность и эффективность работы с данным стихотворением, ту информацию и знания, которые студенты могут получить при работе с данным поэтическим материалом.

Главный критерий отбора текстов - интерес обучаемых, а также межкультурная валентность текста.

Понимание поэтического текста имеет стратегический характер и требует от читателя активного, творческого поведения. Именно для того, чтобы учащиеся постепенно овладели стратегиями чтения поэтического текста и приобрели самостоятельность в процессе чтения и анализа стихотворения, предназначены речевые, текстовые, творческие упражнения и задания. Задания и упражнения распределяются по разным этапам работы, на каждом из которых учащиеся должны приобрести определенные навыки и умения.

Аудиторная работа над поэтическими текстами включает в себя следующие аспекты: 1) краткая литературно-биографическая справка, 2) непосредственно само стихотворение, 3) словарь, толкование новой лексики, 4) комментарий к стихотворению, 5) задания.

Методика работы над поэтическими текстами включает в себя три блока работы с текстом: блок предтекстовой работы, блок притекстовой работы, блок послетекстовой работы. Каждому блоку работы с поэтическим текстом соответствует система упражнений.

Цель предтекстовых упражнений состоит в актуализации и моделировании определенных фоновых знаний, в частности, знаний об авторе, времени создания произведения. Важной стороной предтекстовых упражнений является то, что они должны обеспечивать введение учащихся в смысловой макроконтекст, снять трудности путем семантизации лексических единиц.

Притекстовые упражнения имеют своей целью создать коммуникативную установку на чтение стихотворения. Кроме того, важной составной частью упражнений данной группы должна стать работа по выявлению средств поэтической выразительности и определение способов создания и передачи определенного эмоционального настроения с применением личных знаний учащихся и осуществлением когнитивных операций, установлением связей между частными смыслами и читательскими представлениями.

Целью послетекстовых упражнений является развитие устной речевой деятельности учащихся и проверка понимания ими содержания поэтического текста, выявление его концептуальной информации, а также обсуждение проблематики и идейного содержания стиха. Послетекстовая работа позволяет учащимся выразить свое мнение и личное отношение к прочитанному. Выполнение данных заданий связано с конкретной речевой деятельностью, что делает послетекстовую работу над поэтическим текстом более эффективной и предполагает вовлечение учащихся в дискуссию.

Живой интерес у студентов вызвало изучение творчества русской поэтессы Юлии Друниной, ее поэзии, посвященной темам Войны, Дружбы, Любви. Стихотворения Ю. Друниной соответствуют предъявляемым учебно-методическим требованиям к изучаемому поэтическому материалу на занятиях РКИ. Кроме того поэзии Ю. Друниной, ее тяжелый жизненный путь нашли отклик в сердцах студентов, дали импульс к творческой работе.

Большой интерес у студентов вызвали задания, связанные с переводом изучаемых стихотворений на родной язык. Это специальный вид работы, требующий не только соответствующих грамматических знаний, богатого лексического запаса, но и творческого подхода, литературного таланта. Главную трудность при переводе поэтического текста представляет собой задача вместить в стихотворную форму родного языка исходный смысл, идею и даже литературные приемы изучаемого стихотворения. Надо сказать, что дословный и точный перевод возможен очень редко. Необходимо делать основной упор на передачу главной мысли и настроения оригинального текста, его неповторимого ареола. Главное, чтобы произведение выглядело целым, что будет свидетельствовать о том, что студенты смогли понять оригинальный авторский поэтический текст, приобщиться /постичь особенности культуры и менталитета, получили импульс к творческому воображению, эмоциональное воздействие.

<p>Юлия Друнина ТЫ – РЯДОМ</p>	<p>يوليا درونينا انت قريب</p>
<p>Ты - рядом, и все прекрасно: И дождь, и холодный ветер. Спасибо тебе, мой ясный,</p>	<p>انت قريب وكل شيء بخير و الأمطار والرياح الباردة شكرا لك يا شمسي المشرقة</p>

<p>За то, что ты есть на свете.</p> <p>Спасибо за эти губы, Спасибо за руки эти. Спасибо тебе, мой любый, За то, что ты есть на свете.</p> <p>Ты - рядом, а ведь могли бы Друг друга совсем не встретить.. Единственный мой, спасибо За то, что ты есть на свете!</p>	<p>ل لأجل وجودك في هذا العالم</p> <p>شكرا ل تلك الشفاه ين شكرا ل تلك ال يد شكرا لك يا حبيبي ل لأجل وجودك في هذا العالم</p> <p>انت قريب وفي واقع الأمر يمكن انت تكون لأننا قابل بعضنا البعض مطلقا شكرا لك يا يايها الفريد ل لأجل وجودك في هذا العالم</p>
---	---

Использование поэтических текстов на уроках русского языка как иностранного направлено на формирование системных знаний о русских языковых и культурных ценностях. Изучение поэтических произведений открывают широкие возможности для эффективного обучения русскому языку как иностранному. Поэзия дает импульс к творческому воображению и обладает большим потенциалом эмоционального воздействия; использование поэтических текстов играет огромную роль при обучении фонетическому, лексическому и грамматическому аспектам русскому языку как иностранного. В процессе работы с поэтическими текстами совершенствуются умения учащихся в устной речи и чтении, происходит тренировка языкового материала, расширение языковых, литературоведческих и страноведческих знаний, а также развитие эстетических чувств учащихся.

Список литературы:

1. Попадейкина И. Художественный текст на занятиях по русскому языку как иностранному // Теория и практика преподавания русского языка как иностранного. Вроцлав, 2012. С. 136-144.

ТРАДИЦИИ И ОБЫЧАИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА

Роденко А. В., *ст. преподаватель,*
Сагдуллаев Г., *студ. гр. М-11/1*

Традиции и обычаи – это вековая память народа. Традицией можно назвать множество представлений, обрядов, привычек и навыков практической и общественной деятельности, передаваемых из поколения в поколение, выступающих одним из регуляторов общественных отношений. Обычай – это унаследованный стереотипный способ поведения, который воспроизводится в определённом обществе.

Обычаи и традиции народов Центральной Азии формировались в течение столетий и касались всех сторон жизни. Многие из них связаны с религиозными верованиями и представлениями. Все нормы общественной жизни должны были строго соблюдаться, независимо от происхождения и социального статуса человека. С течением времени в Узбекистане стали формироваться собственные обычаи и традиции, но основные практически не претерпели изменений.

Одним из самых древних и почитаемых народных обычаев, дошедших до нас, является хорошо известное всем восточное гостеприимство. В древние времена у узбеков, как и у других народов Центральной Азии, гостеприимство было жизненным правилом и нравственным законом. Многие жители вели кочевой образ жизни, и, отправляясь в дальний путь, никто не опасался, что в чужом краю он будет испытывать лишения. Странники знали, что в ближайшем кишлаке, даже в одиноком шатре, ему дадут приют, накормят и обогреют, потому что не принять гостя или плохо его принять, не соблюдая традиций, значило опозорить семью, селение, род. Народный обычай предписывал принимать и угощать даже врага. Недаром старинная поговорка гласит: "Гостеприимство – выше мужества".

В современном Узбекистане обычаи гостеприимства стали добрыми и полезными правилами, помогающими во взаимном общении и налаживании добрососедских отношений. Узбеки живут большими семьями, состоящими из нескольких поколений, где традиционным является почтительное отношение к старшим по возрасту. В узбекских семьях любят принимать гостей. Некоторые

обычаи гостеприимства выражены в изречениях: "Кто зовет на ужин, должен позаботиться и о ночлеге", "Лучше прийти вовремя, чем прийти рано",

Важную роль в жизни узбекского народа играют семейные традиции, которые связаны с рождением и воспитанием детей, свадьбой и поминанием усопших родственников.

Больше всего обрядов связано со свадьбой. Традиционной узбекской свадьбе обязательно предшествует помолвка "Фатиха туй". Помолвка проходит по строгим правилам. В назначенный день в доме девушки вместе со свахами собираются гости. После того, как свахи изложат цель своего визита, проводится обряд "Нон синдириш" – "Переломление лепешки" и назначается день свадьбы. Родственники невесты вручают подарки родным жениха и свахам. С этого мгновения молодые считаются обрученными.

Свадьба, главный праздник семьи, отмечается особенно торжественно и состоит из целого ряда обрядов, которые надлежит неукоснительно выполнять. Так, в доме невесты родители надевают на жениха сарпо – свадебный халат-чапан. Далее проходит религиозный обряд, когда мулла читает молодым молитву о бракосочетании и объявляет их мужем и женой. Затем молодожены едут в ЗАГС, чтобы союз перед богом дополнить гражданскими брачными обязательствами. По окончании этой торжественной процедуры начинается настоящий праздник с обильным столом и многочисленными гостями. Двести, триста человек на свадьбе – это обычное явление.

Центральным событием свадьбы является переход невесты из дома родителей в дом жениха. В некоторых районах Узбекистана сохранился древнейший ритуал очищения, восходящий к зороастрийской традиции, – молодожены трижды обходят огонь, прежде чем жених введет невесту в свой дом.

Свои традиции и обычаи есть в любой семье. Они бывают значительными и не очень, гласными и негласными. Гласные традиции обязательны для исполнения, о них говорят, ими гордятся, они передаются из поколения в поколение. О негласных традициях не принято говорить, но они тоже достаточно крепки. Негласные традиции и обычаи касаются повседневных обязанностей членов семьи. Несмотря на то, что у каждой семьи есть свои особенные негласные обычаи, все же прослеживается определенное их сходство. Особенно это касается роли женщины в семье, которая традиционно заключается в ведении домашнего хозяйства и в воспитании детей.

К ВОПРОСУ О ПОРЯДКЕ СЛОВ В РУССКИХ И МОНГОЛЬСКИХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ

Скварча О. Н., *ст. преподаватель,*
Батбаяр Болортуяа, *студ. ПО, гр. М-1*

Одним из самых трудных вопросов для монгольских студентов при изучении РКИ на ПО является вопрос о порядке слов в русском языке, значительно отличающемся от порядка слов в родном языке. Именно порядок слов играет важную роль в оформлении синтаксической структуры отдельного предложения и целого текста.

Сопоставление норм порядка слов в русском и монгольском языках, установление причин возникновения ошибок в письменной и устной речи монгольских студентов, разработка системы упражнений, отражающей закономерности изучаемого явления, являются наиболее эффективными способами решения этой проблемы у обучающихся.

С целью выработки лингводидактических принципов и методических приемов обучения монгольских студентов нормам порядка слов в русском языке, на занятиях решается ряд задач, таких как установление закономерностей расположения слов в различных синтаксических конструкциях в обоих языках, выявление и характеристика тех участков синтаксической системы, которые представляют наибольшие трудности для изучения в монгольской аудитории и для обучения студентов соответствующим нормам синтаксиса.

Остановимся на основных вопросах сопоставительного лингвистического анализа. В отличие от русского языка, в монгольском языке место сказуемого строго фиксировано, т.е. сказуемое должно находиться в конце предложения, например, в русском языке: Студент быстро и правильно решил задачу. – Студент решил задачу быстро и правильно. А в монгольском языке возможен только один вариант: Сурагч бодлогоо хурдан бас зэв бодсон.(букв. Студент задачу быстро и правильно решил).

Каждый второстепенный член предложения предшествует тому, от которого он зависит: определение – определяемому слову, дополнение и обстоятельство – сказуемому. Например: Я прочитала книгу. – Би ном уншсан. (букв. Я книгу прочитала.); Преподаватель проверил диктант. – Багш цээж бичиг шалгасан. (букв. Преподаватель диктант проверил.); Студент быстро прочитал текст. – Сурагч хурдан текст уншсан. (букв. Студент быстро текст прочитал.). Сегодня мама прочитала интересную книгу. – Ээж сонирхолтой ном снээдвр уншив. (букв. Мама интересную книгу сегодня прочитала.).

Таким образом, подлежащее всегда предшествует сказуемому, а самому подлежащему могут предшествовать только относящиеся к нему определение и обстоятельство времени. Например: Экскурсия состоится завтра. – Маргааш аялал зохиогдоно. (букв. Завтра экскурсия состоится.); Взял книгу старший брат. – Том ах ном авсан. (букв. Старший брат книгу взял).

В монгольском языке в словосочетании с управлением зависимое слово препозитивно по отношению к главному слову, в отличие от русского языка, например, в русском языке: тетрадь студентки, заниматься на курсах, заниматься спортом; в монгольском языке: сурагчийн дэвтэр (букв. студентки тетрадь), курсээр хичээллэх (букв. на курсах заниматься), спортоор хичээллэх (букв. спортом заниматься).

Остановимся на вопросительных предложениях. В монгольских вопросительных предложениях подлежащее всегда предшествует вопросительному слову, например: – Где находится аудитория № 228? – 228 анги хаана байдаг вэ? (букв. 228 аудитория где находится?).

Если в предложениях есть вопросительные местоимения или наречия, то в конце предложений располагаются вопросительные частицы вэ, бэ, например: – Когда у нас экзамен? – Манай шалгалт хэзээ вэ? (букв. У нас экзамен когда?); – Откуда ты приехал? – Чи хаанаас ирсэн бэ? (букв. Ты откуда приехал?); – Сколько стоит словарь? – Толь хэр их байна вэ? (букв. Словарь сколько стоит?).

Если в монгольском вопросительном предложении нет вопросительных слов, то употребляются вопросительные частицы уу, үү, соответствующие русской частице «ли», но находящиеся в конце предложения, например: – Холодно ли на улице? – Гадаа хйтэн байна уу? (букв. На улице холодно ли?); Придёт ли она сегодня? – Тэр унуудур ирж байгаа? (букв. Она сегодня придёт ли?).

Порядок слов в монгольском языке является фиксированным; в частности, строго фиксировано место сказуемого в конце предложения, тогда как в русском языке порядок слов нефиксированный, т.е. каждый член предложения может занимать различные позиции в предложении, на основании чего часто делается ошибочный вывод о его свободе. Несвободный порядок слов в русском языке означает, что последовательность слов в предложении задается их ролью как компонентов актуального членения предложения, поэтому изменение порядка слов приводит к изменению коммуникативного смысла высказывания.

К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ КАК ФУНДАМЕНТА КОММУНИКАТИВНОСТИ ПРИ ОБУЧЕНИИ РКИ

Скварча О. Н., *ст. преподаватель*

Опыт работы в преподавании РКИ показывает, что многие неудачи в обучении иностранных студентов объясняются отсутствием у них элементарных лингвистических знаний и связаны с тем, что для учащихся большую трудность в изучении иностранного языка представляет грамматика.

Этими трудностями обусловлена необходимость формирования у студентов всех компонентов иноязычной коммуникативной компетенции, и в первую очередь, лингвистической компетенции, которая является основополагающим базисом коммуникативности.

Решением этой проблемы может быть приближение процесса обучения языку к условиям естественного общения, к коммуникативной деятельности, направленной на формирование лингвистической компетенции. Рациональное сочетание объяснительно-иллюстративного и коммуникативного обучения усиливает внимание к устным формам разработки учебных материалов, сопровождаемой использованием игровых, динамичных форм работы, вовлечением в учебный процесс мотивационно оправданных разговорных тем, приближением содержания курса обучения и каждого отдельного занятия к реальным жизненным ситуациям.

Вся методическая система должна быть направлена на формирование коммуникативной компетенции, в частности, на особенности усвоения исходных, базовых моделей русского языка.

В процессе обучения русскому языку при формировании коммуникативной компетентности преподаватель должен выявить основные психолингвистические закономерности в сознании учащихся, определить причины, тормозящие процесс овладения новым языком, указать возможности преодоления и устранения трудностей, разработать систему заданий, обеспечивающих формирование деятельностно-коммуникативной компетенции учащихся в условиях обучения на ПО.

Процесс овладения иностранным языком должен иметь осознанный и творческий характер, критерием качества усвоения языка должна выступать не только языковая корректность, но и результативность выполнения различных коммуникативных задач.

К тренировке грамматических явлений должно предъявляться следующее требование: отработку любого грамматического явления необходимо осуществлять в коммуникативном контексте, в условиях, имитирующих процесс общения, в содержательно актуальных для студентов упражнениях.

Одним из наиболее эффективных методов формирования продуктивных грамматических навыков является смоделированная учебно-речевая ситуация. Для тренировки грамматических структур должны создаваться реальные ситуации, в которых каждый коммуникант выступает в собственной роли или "принимает" роль другого лица.

Рассматривая речевую деятельность как решение коммуникативных задач, А. А. Леонтьев ставит в центр внимания не закрепление стереотипных навыков говорения, а выработку гибких, способных к свободному переносу, внутреннему и внешнему варьированию коммуникативных умений обучаемых. Поэтому вместо чисто тренировочных упражнений выдвигаются на первый план продуктивные, проблемные, творческие упражнения. Речевая деятельность рассматривается как единство общения и обобщения, включенное в систему деятельности. Происходит своеобразный семантико-логический сдвиг с обучения речи на проблему обучения общению на изучаемом языке.

Именно использование общей, вызывающей у студентов интерес проблемы, побуждает их к развернутым высказываниям, в

которых они выражают и аргументируют свою точку зрения. Таким образом, через их представление упражнений в виде проблемных и творческих задач происходит интеграция обучаемых в коммуникативные задания.

Очевидно, что ситуация и языковая среда, как специально смоделированная в учебных целях совокупность объективных и субъективных факторов, направленных на удовлетворение учебной потребности, при которой обучаемый представляет собой субъекта учебного поведения, являются главным условием и формой функционирования общения. Основная их функция заключается в том, что они вызывают мотив и потребность общения, а также обозначают конкретные речевые действия коммуникантов, связанные с выполнением определенной учебной задачи.

МОВНІ ЗАСОБИ ОБРАЗОТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ДУМАХ НЕВІЛЬНИЦЬКОГО ЦИКЛУ

Набок М. М., к. філол. н., ст. викладач

Мовленнєва комунікація – це процес спілкування засобами мови. Цей процес має свої внутрішні закономірності й ґрунтується на певній системі усталених мовних і мовленнєвих норм. Однією з основних форм мовного спілкування є діалог. *Діалог*, або *діалогічна мова* (грец. dialogos – бесіда, розмова між двома особами) – розмова чи суперечка, в якій беруть участь дві особи, на відміну від монологу – роздумів у голос однієї людини [1:111].

Діалог в епосі тяжіє до монологізації, тому репліки героїв можуть переходити у ліричний та драматичний час розвитку подій. В українських народних думах невільницького циклу монологи та діалоги мають психолого-ситуативні мовні особливості, адже у внутрішній природі пізнавального процесу оповідач, творець і виконавець дум керувався чуттєвим сприйняттям навколишнього світу і себе в ньому [2: 14]. Власне, потрібно наголосити на прихованому внутрішньому монолозі творця дум, який співом передає страждання героїв у неволі. Адже саме “співцєві треба перенестися передусім на свій внутрішній світ, чинити нещадний опір всьляким сумнівам, спокусам і зневірі” і все це “щиро і правдиво, привільно і легко” передати своїм слухачам [3: 352].

У думах невільницького циклу “Невільників”, “Плач

невільника”, “Маруся Богуславка”, “Утеча трьох братів із города Азова”, “Іван Богуславець”, “Самійло Кішка” відбір життєвого матеріалу заснований на зображенні героїв поза межею рідної землі. За цього вони глибоко страждають. Для них Україна мислилась як найрідніша, найближча серцю і душі сторона. Тому саме на основі розуміння героями понять *“свій – чужий”, рідна земля, Україна, Бог* формувалася своєрідна образна система цих дум. Опозиція *“свій – чужий”* виявляється переважно у конфлікті, що виникає між двома ворогуючими сторонами. В діалогах переважає драматична, напружена тональність, виражена в прикметникових конструкціях. У думках “Невільники”, “Плач невільника”, “Маруся Богуславка” образ *“чужого”* не конкретизується, ним виступає *“каторжна неволя”, “темниця кам’яная”, “розкоші турецькі, лакомства нещасні”* (дума “Маруся Богуславка”), *“тяжка неволя”, “турецько-бусурманська каторга”, “баша турецький”, “турки-яничари”, “віра бусурманська”* (дума “Невільники”), *“земля турецька і віра бусурманська”, “тяжка неволя”, “город Царь-град”, “рабська земля”, “неволя проклята”* (дума “Плач невільника”). В образі *“свого”* виступають *“города християнські”, “родина сердечна”* (“Плач невільника”), *“ясні зорі”, “тихі води”* (“Маруся Богуславка”), *“святий день Великдень”, “край веселий”* (дума “Іван Богуславець”), *“слава славна”, “військо запорізьке”* (“Самійло Кішка”).

Монологічна форма викладу у зачинах дум підсилює драматизм буття героїв: *Гей, що на Чорному морі / Та на білому камені, / А в потребі царській, / В громаді козацькій, / Там багато війська понажено ... / По три, по два у купу посковано, / По два кандали на руки, / на ноги покладено* [4: 8] (“Невільники”, запис О.Сластьона від кобзаря М.Кравченка).

Важливим прийомом художнього зображення є розгорнуті адресатні вокативи на основі образного паралелізму, які є, на думку О. Любашенко, *“зображально-виражальними чинниками художньої реалізації творчого задуму”* [5: 41]. Звертання містить й *“слов’янську антитезу”* – фігуру з початковим запереченням і наступним ствердженням (*“Не ясний сокіл квилить-проквіляє, Як син до батька до матері...”*). Цей поетичний засіб О. Потебня та Ф. Колесса називали заперечним паралелізмом. Він бере початок, на думку Ф. Колесси, ще з анімістичних часів. Цей художній засіб *“стає до послуг співця як на початку думи, так і всередині, при викладі сюжетних перипетій. До того ж у першому випадку він виконує переважно психологічні, а в*

другому – поетично-синтаксичні функції” [6: 36]. Такі заперечні паралелізми властиві й думі “Утеча трьох братів із города Азова”. Монологічна форма викладу зосереджена на мотиві втечі братів із неволі: Гей, то не *чорні хмари* наступали, / Не *дробні дощі* накрапали, / Гей, то не *сиві тумани* й уставали, – / Як три брати з турецької, / *Бусурменської, тяжкої неволі*, / Із города Озова утікали [4: 127].

Для підсилення загального психологічного стану героїв дум у монологіях часто використовується поетичний засіб “троїстості”: “Тікало *три* братіки рідненькі, *Три* товариші сердешні. Два кінних, *третьій* піший–піхотинець, За кіньми біжить–підбігає, Чорний пожарь підь білі ноги підпадає” [4, с. 104] (дума “Втеча трьох братів із города Азова”). В числі “3” О. Колесса вбачав основу арійської системи, за якою воно було “святим”, а потім перейшло до “системи солярної з “святими” числами 7 і 12” [7: 435–436]. Драматизують діалогічну форму викладу епітети “три братіки рідненькі”, “товариші сердешні”, звертання “братте миле, братте любе”, “голубоньки сиві”.

Отже, діалоги та монологи у структурі мовних засобів образотворення українських народних думах передають загальний психологічний стан героїв, а також допомагають увиразнити особисті переживання оповідача, творця і виконавця дум. Епітети, прикметникові конструкції, форма звертань, слов’янська антитеза, засіб “троїстості”, лірична та драматична тональність реплік і т. д., увиразнюють реалістичне відображення дійсності в думах, розкривають багатство внутрішнього світу героїв українських народних дум.

1. Словник літературознавчих термінів / [Упоряд. В.М.Лесин, О.С.Пулинець]. – К. : Рад. школа, 1971. – С. 111.
2. Дей О. Поетика української народної пісні / О. Дей. – К. : Наук. думка, 1978. – С. 14.
4. Черемський К. Шлях звичаю / Кость Черемський. – Х. : Глас, 2002. – С. 352.
4. Українські народні думи. Том перший корпусу. Тексти № № 1–13 і вступ Катерини Грушевської. – Х., 1927. – 166 с.
5. Любашенко О. Моделі комунікативно-функціональних конструкцій як елемент фольклорної поетики у народних думах / Оlesia Любашенко // Література. Фольклор. Проблеми поетики: зб. наук. пр. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2002. – Вип. 11. – С. 41.

6. Нудьга Г.А. Український поетичний епос (Думи) / Г.А. Нудьга. – К. : Знання, 1971. – С.36.

7. Колесса О. Люнарно-астральний мітологічний сюжет у старинній українській колядці (боротьба гордого молодця з чорним туром) / Олександр Колесса // Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця ХІХ – ХХ століття (з нагоди 130-річчя від дня народження академіка Філарета Колесси та 100-річчя від дня народження академіка Миколи Колесси) : зб. наук. праць та матеріалів. – Львів : Львівськ. нац. унів. ім. Івана Франка, 2005. – Вип. 5. – С. 435 – 436.

ЯЗЫКОВОЕ СВОЕОБРАЗИЕ СТИХОТВОРЕНИЯ ЗУЛЬФИИ "ПРИШЛА ВЕСНА, СПРАШИВАЕТ О ТЕБЕ"

Юнусова Наргиза, *студ. гр. ЛД -328,*
Дунь Н. Л., *ст. преподаватель*

В жизни и творчестве узбекской поэтессы Зульфийи Исраиловой особую роль играет весна. Она родилась в первый день весны. Каждую весну с момента гибели спутника жизни поэта Хамида Олимджана, любившего эту пору, Зульфийа посвящала ему стихотворение. Всего их пятьдесят.

Вошедшее в этот своеобразный цикл стихотворение "Пришла весна, спрашивает о тебе" особенно глубоко выражает самые сокровенные чувства автора.

Ощущение весны в стихотворении возникает благодаря синестетическому эпитету "почек *хлопающей* звук", порождающему аудиально-визуальные ассоциации.

Развернутая метафора-олицетворение, охватывающая несколько строф, подчёркивает напор весны в поисках любимого. Динамизм описанию придают моторные элементы языка – глаголы: *ворвалась в сады, обыскала, озлилась* и, наконец, *покатила камни с гор*. Динамизм усиливает также нанизывание глагольных форм – деепричастий: *за ворот зиму ухватив, трубя, гудя*.

Высшей точкой напряжённости является гиперболическая метафора-олицетворение:

*И не найдя тебя опять,
Не видя более путей,
Мне сердце начала пытаться.*

Глагол *пытать* как своеобразный экспрессивный усилитель подчёркивает отчаяние и боль.

Напряжённость поддерживается с помощью приёма повтора: *зачем..., зачем*. Особую роль в стихотворении играют перифразы. Поэтесса избегает прямой номинативной лексемы *умер*, заменяя её перифразами *покинул свежесть трав, перо выронил из рук*, как бы пытаясь смягчить горечь утраты, но тут же читатель чувствует холод смерти: *снег не тает в волосах*.

В итоге ветер уносит печаль, а сравнение души поэта с песней соловья имплицитно указывают на торжество вечной памяти о поэте.

Таким образом, благодаря своеобразию языка стихотворения поэтессе удалось донести до читателя свои чувства.

АББРЕВИАЦИЯ В ТУРКМЕНСКОМ ЯЗЫКЕ

Нурметова З. , студ. 1-го курса,
Тубол Н. А., преподаватель

Развитие экономических и общественных отношений в Туркменистане, связи туркменского народа с другими народами, в частности, с русским народом привели к различным видам языковых контактов. Одним из результатов такого взаимодействия, получившим отражение в туркменском языке, являются аббревиатуры.

Развитие лексического состава туркменского языка происходит прежде всего за счет использования его внутренних ресурсов. Однако при этом невозможно исключить прямое или косвенное влияние и других языков. Вначале аббревиатуры входили в туркменский язык преимущественно из русского языка как обычные готовые слова, но в последующем в туркменском языке оформились как самостоятельный способ словообразования. В настоящее время аббревиатуры используются во всех стилях туркменского языка.

З. А. Алихулов говорил, что "народы ..., являясь активными носителями двуязычия, повседневно сталкиваясь с русскими аббревиатурами, первоначально использовали их в своей речевой практике в иноязычной форме, а затем стали образовывать свои собственные сокращения за счет средств родного языка"[1, 5].

Образование аббревиатур самим туркменским языком не является достаточно продуктивным, это объясняется спецификой внутренних закономерностей туркменского языка и тем, что в нем

каждая корневая морфема является словом, она выполняет номинативную функцию и обладает грамматическим значением. Такими признаками не обладают аббревиатуры. Они неразделимы на корневую и аффиксальную морфемы: каждый компонент, входящий в состав аббревиатуры, в отдельности не выполняет номинативной функции, не обладает грамматическим значением.

Аббревиатура отличается от самостоятельного слова по своей структуре, степени употребления, орфографии, орфоэпии, стилю. Вместе с тем она имеет общие черты со словом. Все аббревиатуры, функционирующие в туркменском языке, относятся к именам существительным, и приобретают присущие ему грамматические категории. Аббревиатуры в туркменском языке либо переходят из русского языка, как заимствованные слова, либо образуются на основе процесса аббревиации в туркменском языке по русским моделям. Заимствование и образование аббревиатур в туркменском языке осуществляется следующими способами:

а) переход аббревиатур из русского языка в туркменский без перевода, т.е. в готовом виде (*КамАЗ, ТПИ, СССР*).

б) калькированные аббревиатуры из русского языка на туркменский (*РГУ, МДУ, УНО*).

в) использование русских моделей для образования собственных аббревиатур туркменского языка (*СТА, МГ, ТКС*).

В туркменском языке преимущественно функционируют полные варианты аббревиатур. В письменной речи часто употребляется сначала полный вариант, в дальнейшем он уступает место образованному от него сокращению. Например, *Азия композиторларыным лигасы* (лига композиторов Азии) – АКЛ, *Бирлешен миллетлер гурамасы* (Организация Объединённых Наций) – БМГ, *Республикан пионер гурамалары* (республиканская пионерская организация) – РПГ, *Чагалар федерацияларынын гурамалары* (детская федеративная организация) – ЧФГ, *Учяннэбелли объект (неопознанный летающий объект)* – УНО, *Американын бирлешен штатлары* (Соединённые Штаты Америки) – АБШ, *Гарашсыз доветлер аркалашыгы* (Союз независимых государств) – ГДА.

Следует отметить тот факт, что десятки интернациональных аббревиатур перешли в туркменский язык из русского: ООН, СЭВ, НАТО, ЮНЕП, ЮНИСЕФ, ФИФА, ЮНЕСКО и др.

Не все аббревиатуры, образованные в русском языке, заимствуются туркменским языком. Вместо ряда аббревиатур

используются их полные варианты, которые не являются аббревиатурами. Например, СБСЕ (Совет безопасности сотрудничества Европы) – *Европа ховисузлык ве хызматдаилы кбарадакы Совет*, ГАТТ (Генеральное соглашение о тарифах и торговле) – *Совда ве тарифлер барадакы баш ылалашык*.

Список литературы

1. Аликулов З.А. Аббревиатуры в современном узбекском литературном языке :автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук / З.А.Аликулов. – Гавконт, 1976.

СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ СОГЛАСОВАННЫХ ОПРЕДЕЛЕНИЙ В РАССКАЗЕ А.П. ЧЕХОВА «ЧЕЛОВЕК В ФУТЛЯРЕ»

Абдужалилова Насиба, студ. гр. ЛС-330,
Хомула Н. А., к. филол. н., доц.

В «Грамматике русского языка» определение трактуется следующим образом: «Определение – это второстепенный член предложения, относящийся к члену предложения – слову с предметным значением (существительному, местоименному существительному, количественному числительному, а также к любому субстантивированному слову) и характеризующий называемый этим словом предмет со стороны его качества, признака или свойства».

Как второстепенный член предложения определение не входит в предикативную основу предложения, оно поясняет главный или второстепенный член предложения, всегда зависит от определяемого слова. Определение обозначает непредикативный конкретизирующий признак предмета и может быть выражено прилагательным, существительным, существительным с предлогом, местоимением, порядковым числительным, причастием, глаголом или наречием. Определение может быть выражено одним словом (*новый дом*) или словосочетанием, если оно неделимо вообще или входит в состав определённой синтаксической конструкции (*дом в двадцать четыре этажа*).

Неделимое слово сочетание рассматривается как единый член предложения.

В зависимости от характера грамматической связи с определяемым словом определения делятся на согласованные (*Рассказывали **разные** истории*) и несогласованные (*Это был человек **небольшого роста**...*).

Среди согласованных определений наиболее употребительными являются определения, выраженные качественными и относительными прилагательными, которые обозначают разнообразные признаки предметов.

Качественные прилагательные в современном русском языке употребляются в роли определения, как правило, в полной форме. Обычным является также выражение согласованного определения формами превосходной степени имен прилагательных: *Луч то исчезал с моих глаз, то опять появлялся, смотря по тому, входил ли в область луча или выходил из неё шагавший по моей спальне наш **милейший** уездный врач...*

Согласованные определения, выраженные относительными прилагательными, обозначают признаки предметов через отношение к другим предметам или действиям, а также к месту, времени: *...Умер у нас в городе некий **Беликов**, учитель **греческого** языка, мой товарищ.*

Широко распространены в современном русском языке согласованные определения, выраженные как действительными, так и страдательными причастиями: *Было жарко, душно, в **закрытые** двери стучался ветер, в печке гудело. Атмосфера у вас **удушающая**, поганая.* Довольно часто согласованные определения бывают выражены причастиями вместе с относящимися к ним словами (причастными оборотами): *Однако же этот человек, **ходивший всегда в калошах и с зонтиком**, держал в руках всю гимназию целых **пятнадцать лет!***

Указательные местоимения в роли согласуемого определения, кроме общей функции конкретизирующего или обобщающего указания, дают представление о пространственном положении определяемого предмета, о степени временной близости или отдалённости того, о чём сообщается: *Беликов жил в **том** же доме, где и я.*

Определения, выраженные определительными и неопределёнными местоимениями, могут означать свойства и качества в соответствии со своими общими значениями: *Женишься, а потом, чего доброго, попадёшь в **какую-нибудь** историю.*

Личные местоимения указывают на лицо или выражают отношение лиц к говорящему: *Мы все почему-то вспомнили, что наши Беликов не женат.*

Согласованные определения, выраженные порядковыми числительными, обозначают положение определяемого предмета в порядке счёта: *А главное, это была **первая** женщина, которая отнеслась к нему ласково, сердечно...*

А. П. Чехов, наряду с типичными способами выражения согласованных определений, для акцентирования подлежащего употребляет определения, выраженные цельными словосочетаниями, например: *Слушали мы, слушали, и вдруг всех нас осенила **одна и та же** мысль. Он даже название дал Беликову «**глитай абыж паук**». В рассказе находит место определение, выраженное сравнительным оборотом: *...И по лицу видно, что говорит басом, и в самом деле голос как из бочки: **бу-бу-бу...****

ОСОБЕННОСТИ РЕЧЕВОГО ЭТИКЕТА В РУССКОМ И ЯПОНСКОМ ЯЗЫКЕ

Чернышова Т. Г., преподаватель,
Улзийсайхан Болортоль, студ. гр. ЛС-226

Речевой этикет является важным элементом национальной культуры разных стран. В языке, речевом поведении, устойчивых формулах общения сохранился богатый народный опыт, обычаи, образ жизни, условия быта каждого народа. Речевой этикет – это система правил речевого поведения и устойчивых формул вежливого общения. Знание правил речевого этикета, их соблюдение позволяет человеку чувствовать себя уверенно, не испытывать затруднений в общении. Для более успешного освоения культурных навыков общения используют такое понятие, как формулы речевого этикета.

Система речевого этикета включает ситуации приветствия, обращения, приглашения, благодарности, извинения, поздравления и т. д. Приветствие является одним из самых важных знаков речевого этикета. С его помощью устанавливается контакт между теми, кто общается, приветствия начинается общение.

Специфика приветственных формул при встрече у разных народов разнообразна. Например, в русском обиходе речевые формулы приветствия со временем менялись. Еще в XVIII в.

использовались формулы «Здравия тебе желаю!», «Желаю здравия!», «Здравствуй» и др. В наше время устойчивыми оказались утренние, дневные и вечерние формулы приветствия: «Доброе утро», «Добрый день», «Добрый вечер». В этих формулах не содержится указания на местоимения «ты» или «вы» в отличие от формул «Здравствуй» или «Здравствуйте». В русском языке основное приветствие «Здравствуйте» «восходит к старославянскому глаголу здравствовать, т.е. быть «здравым» (здоровым). Помимо общеупотребительных приветствий существуют приветствия, которые подчеркивают радость от встречи, уважительное отношение, желание общения. Например, «Очень рад вас видеть (приветствовать)», «Разрешите вас приветствовать», «Добро пожаловать», «Мое почтение», «Здравия желаю» (среди военнослужащих).

С речевым этикетом связано употребление личных местоимений. Обычно обращение на «ты» согласно русской традиции касается близкого человека, в неофициальной обстановке, а «вы» - в официальной обстановке, при обращении к незнакомому или малознакомому человеку. Кроме того, не принято употреблять по правилам этикета местоимения третьего лица единственного числа «он» или «она» при названии людей, присутствующих при общении. Принято их называть по имени или имени и отчеству. Но заметим, что этикетом других стран предусмотрено использование такого приема, как «исключение» присутствующего. Японцы вообще отбрасывают прямое обращение, заменяя его безличной конструкцией. Так, например, вопрос «Куда вы идете?» звучит по-японски «Куда имеется хождение?», хотя местоимения в японском языке есть.

Очень разнообразные формулы приветствий и благопожеланий можно встретить у монголов. Эти приветствия разнятся в зависимости от сезона. Например, осенью спрашивают: «Жирный ли скот?» или «Хорошо ли проводите осень?». А вот весной: «Благополучно ли встречаете весну?», зимой спрашивают «Как зимует?».

В Японии, например, в отличие от русского этикета, в ситуации общения люди всячески избегают слов «нет», «не могу», «не знаю». Даже отказываясь от второй чашки чая, гость вместо «нет, спасибо» употребляет выражение, которое в переводе звучит «мне уже и так прекрасно». Или, например, если японец говорит: «Я должен посоветоваться с женой», – это тоже один из вариантов не произносить слова «нет». Одним словом, иной образ жизни – иные этикетные формулы.

В русском речевом этикете также есть своя национальная специфика, с которой сталкиваются иностранцы, изучающие русский язык. Для иностранных студентов особенно интересной, национально-специфической формой обращения к знакомому человеку является имя и отчество. Иностранцы подтверждают: у русских обычаи – чтобы быть «вежливым, надо знать имя отца собеседника. «Волшебная сила речевого этикета всякого народа в том, что он отражает особый уровень информации, которой мы обмениваемся в процессе общения.

ПОСЛОВИЦЫ С КОМПОНЕНТОМ «ДРУЖБА» В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКЕ

Шамуратов Нозимжон, студ. гр. И-1,
Шевцова А. В., к. филол. н., доц.

Пословицы – малые фольклорные формы, которые в кратком формате отражают глубину опыта и переживаний народа. Одной фразой можно одобрить, наказать, высмеять, дать наставление на правильные поступки. Пословицы передают представления народа о таких главных ценностях жизни, как труд, семья, родина, долг, любовь, дружба. Пословицы дают человеку знание о языке и о самом себе. Пословицы о дружбе в русском и узбекском языке не являются исключением.

С доисторических времен человечество высоко ценит дружеские отношения. Дружба занимает одно из важных мест в жизни человека. Выражая многовековой опыт человеческого общения, пословицы о дружбе содержат в себе подсказки, как распознать настоящего товарища, и поучения о необходимости верности, а также предостерегают о последствиях предательства.

Пословицы, связанные с понятием «дружба», в русском и узбекском языке указывают на прочность товарищеских отношений между людьми. Как в радости важно иметь верного друга и самому быть верным другом, так и в печальные моменты жизни нельзя быть другом до первой беды. Русские пословицы *Не тот друг, кто на пиру гуляет, а тот, кто в беде помогает; Коня в рати узнаешь, а друга в беде* имеют эквивалентные варианты в узбекском языке: *Дастурхонга боққан дўст бўлмас.* – Кто смотрит на скатерть, тот не друг; *Ўқиз ўлди, ўртоқ чилик йўқолди.* – Умер вол – и дружбе конец.

Одинаковое значение и одинаковую образную основу этого значения в обоих языках имеет пословица *Друг познается в беде – Дўст боғига кулфат тугиганда синалади*, которая учит дорожить дружбой, беспокоиться о своих друзьях, стоять горой за своих товарищей.

Пословицы о дружбе в русском и узбекском языке остерегают от мнимых новых друзей, так как они могут быть ненадежны. Русским пословицам *Старый друг лучше новых двух, Вещь хороша, пока новая, а друг – когда старый, Вешний лед обманчив, а новый друг ненадежен* соответствуют узбекские : *Кийимнинг янгиси яхши, дўстинг – эскиси*. – Платье хорошо новое, а друг старый; *Дўстлик ипини узма, уласанг тугуни қолар*. – Не рви узы дружбы; *Дўстсиз бошим – тузсиз ошим*. – Без друга моя голова, что без соли еда. Поэтому следует полагаться на человека, которого давно знаешь.

В русских и узбекских пословицах о дружбе главное – это взаимопонимание между друзьями. Русские пословицы *Друг за друга держаться – ничего не бояться; Кто друг прямой, тот брат родной; С кем хлеб-соль водишь, на того и походишь* имеют узбекские варианты: *Куч – бирликда* – Сила в единстве, *Бодом пўсти билан, одам дўсти билан* – Миндаль бережет кожура, человека – друзья, *Олтовлон ола бўлса оғзидагини олдиран, тўртовлон тўда бўлса, унмаганни ундирар* – Когда шестеро не ладят, они упускают даже то, что у них уже во рту, если четверо дружны, то добудут даже невозможное.

Пословицы о дружбе и друзьях в русском и узбекском языке посвящены теме, какими бывают настоящие друзья: Не имей сто рублей, а имей сто друзей. – *Юз сўм пулинг бўлгунча юзта оғайнинг бўлсин* (Чем иметь сто рублей, лучше иметь сто друзей), *Дружи с умным – не будешь дураком*. – *Яхши ўртоқ – жон озиғи, ёмон ўртоқ – бош қозиғи* (Добрый друг – душу радует, плохой друг, как колом по голове).

В русских и узбекских пословицах прослеживается извечный вопрос добра и зла в дружбе. Так, русские пословицы *Лучше горькая правда друга, чем лесть врага; Недруг поддакивает, а друг спорит* перекликаются по своему смысловому значению с узбекскими : *Дўст ачитиб гапирар, душман – кулдириб* (Друг говорит колко, а враг – потешая); *Дўст боғига боқар, душман – оёққа* (Друг смотрит на голову, а враг – на ноги).

Таким образом в русском и узбекском языке пословицы о дружбе сжато и остроумно отображают разные стороны этого явления, раскрывают красоту и важность истинной дружбы, способствуют формированию добрых взаимоотношений между людьми, а также позволяют подчеркнуть смысл сказанного.

Список литературы

1. Даль В. И. Пословицы русского народа / В. И. Даль. – М. : Эксмо, 2003. – 616 с.
2. Абдурахимов М. Краткий узбекско-русский фразеологический словарь / М. Абдурахимов. – Ташкент : Ўқитувчи, 1980. – 183 с.
3. Даль В. И. Пословицы и поговорки русского народа / В. И. Даль. – СПб. : Диамант, 1988. – 544 с.

СУБСТАТИВНЫЕ СЛОВСОЧЕТАНИЯ В РУССКОМ И АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ

Шевченко И. М., *ст. преподаватель,*
Мамедов Ризван, *студ. гр. Ф-12*

Сопоставление языков – родного и изучаемого – занимает важное место в процессе обучения русскому как иностранному. Такая необходимость продиктована лингводидактическими интересами, выявлением сходств и различий между русским и азербайджанским языком как разносистемными и разноструктурными.

Словосочетание как синтаксическая единица, которая выполняет коммуникативную функцию в составе предложения, является одной из структурных единиц каждого языка. Описательный анализ словосочетаний в русском и азербайджанском языке и их сопоставительное исследование с целью выявления идентичных, частично сходных и противоположных явлений позволяет указать на следующие особенности: словосочетания служат средством номинации, обозначая предмет, явление, качество, количество и т.д. Вместе с тем, различны в них выражения грамматического значения и особенности сочетаемости слов. Причиной тому является отсутствие грамматических категорий рода, одушевленности/неодушевленности, вида и залога в азербайджанском языке.

В обоих сопоставляемых языках встречаются синтаксически свободные и не свободные словосочетания. По структуре различают

простые, сложные и комбинированные словосочетания. По составу они включают, как правило, главные и зависимые компоненты. Многие из этих словосочетаний можно проследить на материале субстативных словосочетаний с зависимым именем существительным в родительном падеже. Данный тип словосочетаний является самым распространенным в азербайджанском языке.

В современном азербайджанском языке выделяются разряды субстативных словосочетаний с зависимым родительным падежом, выражающие родственные отношения (*бабасынин гардаши* – отца брат), личные (*мудирин йолдаши* – приятель директора), служебные (*мудирин катиби* – секретарь директора); отношение к автору (*Лермоновун Бэласы* – «Белла» Лермонтова), предмета к владельцу (*огланын кейими* – одежда сына), к организации (*университетин талиби* – студент университета).

Путем сочетания различных существительных в форме родительного падежа с названием общего понятия времени выражаются конкретные временные отношения (*сабаһын заманы* – утра время, т.е. утром).

В стилизованной речи функционируют и такие субстативные словосочетания с родительным, в которых названия веществ представлены в виде минимальной доли (*суйун дамчисы* – капля воды). В русском языке подобным словосочетаниям соответствуют также субстативные со значением части целого (стакан чая(-ю), тарелка супа). Ближе к ним стоят субстативные словосочетания с родительным по лексикограмматическим свойствам, где главный компонент представляет собой название: части целого (*окузун башы* – голова вола), участка или части неодушевленных предметов (*ишһрин кучэлэри* – улицы города), одной из однородных слагаемых или сопоставляющих единое целое (*китабын сәһифәси* – страница книги), определенного понятия, связанного с явлением природы (*айын ишыгы* – свет луны).

Особую группу образуют словосочетания, в которых подчиненный компонент представляет собой название носителя признака (*гызын козэллиги* – красота девушки), субъекта действия (*ушагын агламасы* – плач ребенка), объекта чувств или мысли (*анасынындәрди* – горе матери). Несколько реже используются словосочетания, в которых оба компонента называют отвлеченные понятия. Своеобразны встречающиеся в речи устойчивые словосочетания, в которых в роли главного слова выступают названия

частей целого (*эшигин башы* – голова осла (о дурном человеке), *тулкунун гуйругу* – хвост лисы (о хитром человеке)).

Таким образом, субстативные словосочетания азербайджанского языка с зависимым родительным падежом характеризуются рядом особенностей, которые проявляются в системе синтаксических связей, в словопорядке и других свойствах сочетающихся слов. Сходства и различия таких словосочетаний в русском и азербайджанском языке свидетельствуют о специфике этой синтаксической единицы в каждом языке.

Определение, данное В.В. Виноградовым, «словосочетание – это соединение полнозначных знаменательных слов, одно из которых является главным, а другое зависимым» в равной мере распространяется и на азербайджанский язык. Каждый из этих языков располагает своей собственной уникальной системой, закодированной в соответствующих грамматиках.

ИМЕННЫЕ СЛОВСОЧЕТАНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ

Шевченко И. М., *ст. преподаватель,*
Саладов Элчин, *студ. гр. Ф-12*

Словосочетание – это самостоятельная синтаксическая единица, лишенная коммуникативной значимости, предикативности и модальности. В качестве коммуникативной единицы оно может быть реализовано только в зависимости от речевой ситуации. Некоторые разряды словосочетаний могут выполнять и номинативную функцию, характерную для отдельного слова. Словосочетание состоит из двух и более знаменательных слов, соединенных на основе подчинительной связи. В нем обязательно наличие главного и зависимого слова, между которыми устанавливаются различного рода отношения.

Именные словосочетания (субстативные, атрибутивные, адъективные и адвербиальные) азербайджанского языка характеризуются следующими особенностями: 1) оба компонента употребляются с нулевым показателем, т.е. без словоизменяющих аффиксов, например: *гала палтар* – черное платье, *гырмызы алма* – красное яблоко; 2) только второй компонент принимает словоизменяющий аффикс, например: *алма агачы* – яблоневое дерево, *Бакы кучэси* – Бакинская улица, *хала ушагы* – двоюродный брат,

ребенок тети; 3) оба компонента принимают словоизменяющие аффиксы, например: *шаирин вэтэни* – родина поэта.

Первый компонент словосочетания называется определением (подчиненный член), второй – определяемым (подчиняющий член). Грамматические показатели присоединяются только ко второму компоненту.

Именные словосочетания по структуре делятся на две группы: простые именные и сложные именные. Простые именные словосочетания состоят из двух полнозначных слов, например: *гырмызы саат* – золотые часы, *шэнэрин мэркэзи* – центр города, *чобанан агачы* – палка пастуха.

Сложные именные словосочетания образуются путем распространения членов словосочетания, когда у них появляются собственные определения, например: *Нэсэнин дунуакормуш атасы* – поведавший на своем веку отец Гасана.

Именные словосочетания, оба компонента которых выражены существительными, имеют следующие семантические отношения частей: 1) в первом компоненте называется материал, из которого изготовлен предмет, обозначаемый вторым компонентом, например: *даш эв* – каменный дом, *даш হাসар* – каменная ограда, *даш алэт* – каменное сердце, *даш балта* – каменный топор; 2) первый компонент обозначает род занятий, например: *муэллим Сулейман* – учитель Сулейман, *дэмирчи Муса* – кузнец Муса; 3) первый компонент определяет лицо, названное вторым, по признаку родства, например: *бачыоглу Надир* – сын сестры Надир; 4) первый компонент обозначает национальную принадлежность лица, названного во втором компоненте, например: *рус Иван* – русский Иван, *озбэк Гулам* – узбек Гулам; 5) первый компонент обозначает должность, звание, научную степень лица, названного вторым компонентом, например: *депутат Хэлил* – депутат Халил, *капитан Ризван* – капитан Ризван; 6) первый компонент обозначает прозвище животного, названного во втором компоненте, например: *гатыр Мэммэд* – мул Маммед, *кирпи Нэсэн* – еж Гасан, *хоруз Сэмэд* – петух Самед, *чучэ Керим* – цыпленок Керим.

Именные словосочетания, первый компонент которых выражен прилагательным, второй – существительным, имеют такие семантические отношения: 1) первый компонент обозначает цвет предмета, обозначенного вторым компонентом, например: *гырмызы алма* – красное яблоко, *кой чэмэн* – зеленый луг, *аг узум* – белый виноград; 2) первый компонент обозначает характер лица, названного

во втором, например: *агыллы ушаг* – умный ребенок, *пахыл адам* – завистливый человек, *хэсис адам* – скупой человек; 3) первый компонент определяет предмет, названный во втором, например: *узаг йол* – далекий путь, *узаг гоншу* – дальний сосед, *узунсов стол* – длинный стол; 4) первый компонент определяет второй по признаку принадлежности, отнесенности, например: *йэкэрли ат* – оседланная лошадь, *эуванлы эв* – дом с балконом.

Часть именных словосочетаний превратились в сложные слова, например: *алакоз* – сероглазый, *гаракоз* – черноглазый, *тэпэкоз* – глаза на макушке, *гырмабадам* – раздробленный миндаль, *шэлэгуйруг* – кличка лисицы.

В языке существуют потенциальные модели сочетаемости слов, определяемые лексическими, семантическими и грамматическими факторами, встречающимися в виде комбинации различных слов и словосочетаний. В предложении словосочетания реализуются как сочетание двух или более членов предложения, нередко – в качестве одного неделимого его члена.

EFFECTIVE WAYS OF TRANSFORMING OUR CLASSROOMS INTO COLLABORATIVE ENVIRONMENTS

Bashlak I.A. *Senior instructor*

There are generally two chains of thought about the purpose of our education system. One is that they exist to give students both the learning skills required to locate and digest information, and the love for learning that encourages them to constantly live on the hunt for new things. The other is more utilitarian and suggests that universities exist to provide people with the skills to then become effective members of society.

The demands of a social business probably fall between the two, but it's not a bad idea to focus today on the former and on how universities can prepare young people for the way they will work when they enter the workforce. Much has been written about various attempts to bring collaboration into the classroom, and a major element of these initiatives is to remove the boundaries that exist in the classroom and encourage students to collaborate with other people on their work. Collaboration prepares students for their futures and engage them as global citizens. By enabling students to interact and collaborate with partners in other countries, they

help students develop the digital citizenship and global competence they need to be successful in an increasingly interconnected world.

This intellectual diversity is a fundamental aspect of crowdsourcing, and indeed for the strong performance of many groups of knowledge workers. Just as professionals should be open to exploring and connecting with people from different companies and industries, so too should students. This ability to locate information and knowledge from outside your immediate confines is an invaluable skill to develop. In order to work out the meaning of ‘‘crowdsourcing’’ let’s refer to the article of Daren C. Brabham who defined "crowdsourcing" as an "online, distributed problem-solving and production model.” Jeff Howe and Mark Robinson, editors at Wired Magazine, coined the term "crowdsourcing" in 2005 after conversations about how businesses were using the Internet to outsource work to individuals. Howe first published a definition for the term "crowdsourcing" in a companion blog post to his June 2006 Wired magazine article, "The Rise of Crowdsourcing," which came out in print just days later.” "Simply defined, crowdsourcing represents the act of a company or institution taking a function once performed by employees and outsourcing it to an undefined (and generally large) network of people in the form of an open call. This can take the form of peer-production (when the job is performed collaboratively), but is also often undertaken by sole individuals. The crucial prerequisite is the use of the open call format and the large network of potential laborers."

So, if you’re a teacher looking to bring a more collaborative style to your classroom, how can you get started? Here are a couple of ideas that might get you going. Most are pretty low tech so should be possible with minimal outlay.

1. Collaborative problem solving – a lot of academic work is done in isolation so that teachers can then grade performance. Try instead to post a question and then allow students to openly tackle it, akin to how crowdsourcing challenges work. This can be achieved either in a physical environment or via something like Google Docs.

2. Collaborative learning – learning from the teacher is great, but learning from each other is much more common in the workplace. The collaborative classroom should therefore be one where students are not only helping each other with the answers, but also with the working out. Sharing notes and research can be a great way to help other students develop.

3. Collaborative research – with social media it’s easier than ever before to tap into the thoughts and insights of subject matter experts. What’s more, it’s increasingly straightforward to coral those findings into a narrative that can be shared with others. For instance, students could follow an expert online, and then summarise their findings into Storify for their peers. Some people might have a very vague idea of this term. Storify is a social network service that lets the user create stories or timelines using social media such as Twitter, Facebook and Instagram. Storify was launched in September 2010, and has been open to the public since April 2011. The main purpose of Storify is to allow users to create stories by importing content from various forms of media into a timeline. Users can search for content related to their story from sources such as Youtube, Twitter (one of the more popular ones), Instagram, and Google, as well as other stories on Storify, and then drag that content into their own Storify story timelines. Users can add comments to the links that they provide within their stories, and can also embed urls in their stories. Users can also embed their own Storify stories elsewhere on the internet.

4. Crowdsourcing quantitative research – it has never been easier to produce a survey or other quantitative research tool, and then recruit participants in that research, whether that’s from a platform such as Mechanical Turk or from opening up the survey to participants on Twitter via a hashtag.

5. Collaborative analysis – in #3 we spoke about following thought leaders and digesting their thoughts. It’s also good practice to analyse these thoughts to determine if they remain worth following or not. This can be done collaboratively as a group exercise to train students in the art of analysing the credibility of both information and its source.

These are five really straightforward ways to bring collaboration into the classroom.

TEST CLASSIFICATION

Yarmak L.P. *EL teacher*,
Gladchenko O.R. *EL teacher*

We will outline here rather briefly some of the ways tests can be classified. Understanding contrasting exam types can be helpful to teachers since tests of one kind may not always be successfully substituted for those of another kind.

Table 1 - CONTRASTING CATEGORIES OF ESL TESTS

Knowledge Tests	Performance (or Skills) Tests
Subjective Tests	Objective Tests
Productive Tests.....	Receptive Tests
Language Subskill Tests	Communication Skills Tests
Norm-referenced Tests	Criterion-referenced Tests
Discrete-point Tests	Integrative Tests
Proficiency Tests.....	Achievement Tests

Let's review the contrasts shown in Table 1. First, tests of *knowledge* are used in various school subjects, from math and geography to literature and language. While ESL *knowledge* exams show how well students know *facts* about the language, ESL *performance* exams show how well a student can *use* the language. Today's ESL teachers are concerned with teaching and measuring language skills.

The second contrast shown in Table 1 is that of *subjective* and *objective* examinations. Subjective tests, like translation and essay, have the advantage of measuring language skill naturally, almost the way English is used in real life. However, many teachers are not able to score such tests quickly and consistently. By contrast, objective exams, such as multiple-choice or matching tests, *can* be scored quickly and consistently.

Productive measures, like speaking exams, require active or creative answers, while *receptive* measures, like multiple-choice reading tests, tend to rely on recognition, with students simply choosing the letter of the best answer.

Tests of *language subskills* measure the separate components of English, such as vocabulary, grammar, and pronunciation. *Communication skills* tests, on the other hand, show how well students can use the language in actually exchanging ideas and information.

Another set of contrasting tests is that of *norm-referenced* and *criterion-referenced* exams. Norm-referenced tests compare each student with his classmates (most classroom tests are like this). But criterion-referenced exams rate students against certain standards, regardless of how other students do.

Still another pair of categories is that of *discrete-point* and *integrative* tests. In discrete-point exams, each item tests something very specific such as a preposition or a vocabulary item. Integrative tests are those like dictation that combine various language subskills much the way we do when we communicate in real life.

A final classification is *proficiency* and *achievement* tests. Proficiency tests can measure overall mastery of English or how well prepared one is to use English in a particular setting such as an auto mechanics course or a university. Achievement tests, on the other hand, simply measure progress-gains for example in mastery of count-noncount noun use or mastery of the skills presented in an entire language text or course.

It should be apparent from this discussion that several labels can be applied to any one test. But we normally apply only one pair of labels at a time, just as we do in reference to an individual who might simultaneously be a friend, lawyer, wife, mother, and mayor.

THE USE OF PROJECT METHOD IN STUDYING ENGLISH

Kurochkina V. S.

Project method is a special philosophy of education: a philosophy of purpose and activity, performance and achievements. It was renounced by the Soviet school known for its quality of education. But it has been accepted today because it allows to combine incongruous – the foundations of culture and the process of active socialization.

Probably it won't be an exaggeration to state that a significant majority of teachers prefer the traditional system of conducting lessons. This rhythm is very convenient for its certainty, clarity and organization. But nowadays the mere use of this way seems to be insufficient, and in order to achieve the goals you should also use a fundamentally different (though not new) philosophy of educational process construction. It is believed that it dates back to the works of John Dewey, an American scientist, who a century ago offered to teach students through their purposeful activity, taking into account their personal interests and goals. So, in order to make students perceive knowledge as really essential for them, it is necessary to create a situation when they set goals themselves, solve the problems taken from life, apply their knowledge and skills in order to achieve the goal, and ultimately get real, tangible results.

The basic principles of modern methods are: the motion from the whole to the individual, the focus on students (learner-centered lessons), purposefulness and meaningfulness of classes, language integration and acquisition from the other fields of science.

The latest methods of teaching foreign languages contribute to the development of communication skills, making emotional contact with

students, teaching them to work as a team, taking into account the thoughts and utterances of others. They also allow to relieve tension, to change the activities, to draw attention to the major issues of the lesson.

ROLE OF GOOD COMMUNICATIVE TEACHERS

I.A. Morozova, *Senior Teacher*

The role of the teacher in the communicative method is different from the traditional role of the teacher in some ways. The teacher provides stimulus and opportunities for the student to experience the language but the learning occurs inside of the student and the teacher doesn't have direct control over this. The more the student feels that the material presented is of relevance to him, the more he will internalize and the faster he will do so. Teachers now have to assume the role of facilitator and monitor. Rather than being a model for correct speech and writing and one with the primary responsibility of making students produce plenty of error-free sentences, the teacher has to develop a different view of learners' errors and of her/his own role in facilitating language learning. The teacher must coordinate classroom activities so that they form a smooth progression leading towards greater communicative ability. In many of them, he or she will perform the regular role of language instructor, present new language, exercise direct control over the learner's performance, evaluate and correct it, etc. Sometimes, the teacher will not intervene after starting an activity but will let learning take place through independent activity. While an activity is in progress, the teacher may be a consultant or an adviser. She may move around the class to check for the strengths and weaknesses of the students and this information will be used as a basis for future planning. Being a participant in an activity, she can stimulate and present new language without taking the main initiative for learning away from the students. The following psychological factors are very important:- The teacher must be understanding, patient, tolerant, gently critical, very encouraging and helpful. The classroom atmosphere must give the students a feeling of security and value as individuals and must break down their inhibitions, tensions and negative concept regarding their abilities. Communicative activities give the students a wide scope to contribute their own personalities to the learning process. The teacher sets up the activity and explains the procedure. The students are then free to take the activity in any direction they wish providing they stay within the given conditions (e.g.

You have 10 minutes to prepare). The freer the students feel, the better the results will be. It may be necessary to move into the communicative method slowly because the students are probably not used to this type of "free" activity. Perhaps, at the beginning, the teacher would be better off just using a few short communicative activities per day until the students see how these activities are helping them. It would probably be wise to begin with activities that make relatively light demands on the students linguistically and from there move step by step to more complicated work. This will help build the students' self confidence. The teacher should realize that creative work may not be evident in the first activity which the students try, but with a lot of encouragement and support from the teacher, creativity usually increases dramatically in the classroom. The teacher should be a psychological support for shy or slow students. Extra assistance and easier roles can be given to these students in the initial stages so that they have more time to build their self confidence. The mother tongue should not be used in the classroom unless absolutely necessary. This is so for the instructions the teacher gives, the preparation of the activity by the students and the presentation of the activity. Each of these stages gives the students the opportunity to practise different English skills.

So to be a good communicative teacher one must: create a classroom atmosphere where the students feel comfortable experimenting with the language. This is absolutely essential. Be very careful what and how to correct. Students should not feel intimidated or afraid to make a mistake. It is very important to convince them that they can communicate their message well even if they make mistakes. Remember that in the beginning stages of language learning, students have to be given a chance to play with the language. As a result of "fun" activities, they gain confidence in their abilities and begin to take bigger chances with the language. It is necessary to encourage the students to experiment with the language and to acknowledge their successful attempts. Student focus must be shifted from obtaining perfect accuracy.

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ

Міхно С. В.

Метою навчання іноземних мов є не система мови, а іншомовна діяльність. Метод проектів дозволяє творчо застосувати мовний матеріал, перетворити заняття з іноземної мови в дискусію, дослідження.

В останні роки проектом стали називати створення практично будь-якого продукту навіть без цілісного і детального опрацювання. Якщо ми говоримо про метод проектів, то маємо на увазі саме спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми. Розробка має завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим тим або іншим чином. Цей результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Щоб досягти такого результату, необхідно навчити студентів самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучати для цього знання з різних областей, прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів рішення.

Представлений досвід використання проектної методики при вивченні іноземної мови отримано на прикладі індивідуальних завдань для студентів 1-2 курсів технічних спеціальностей та 3-4 курсів дисципліни за вибором для технічних спеціальностей Сумського державного університету. Індивідуальні завдання представляли собою доповіді, презентації, різні види креативних завдань, читання уривків з художньої літератури та інше.

Проектна методика вимагала створення позитивних умов для активного і вільного розвитку особистості в діяльності. У загальному вигляді ці умови зводилися до наступного: студенти отримували можливість вільного вираження своїх думок і почуттів у процесі роботи над проектом; самовираження особистості мало важливіше значення ніж демонстрація мовних знань; заохочувалися суперечливі, парадоксальні, навіть «неправильні» судження, що свідчило про самостійність студентів, про їх активну позицію; виконавці проектів були в безпеці від критики, переслідування за помилки і покарання; використання мовного матеріалу підкорялося задачі індивідуального мовного задуму; мовний матеріал відповідав можливостям студентів; навчальною нормою вважалися окремі порушення мовних правил і

випадкові помилки. Відзначимо, що мовні помилки в умовах комунікації не тільки можливі, а й нормальні. Розмовна граматики допускає певні відхилення від граматики писемного мовлення.

Практика використання цієї методики виявила деякі проблеми, а саме: вибір теми і виду завдання, строків виконання, якість виконання і представлення, звіт про хід роботи, саморефлексія. Під час вибору теми і виду завдання студенти намагалися обирати найлегші види, тому доводилося використовувати педагогічний авторитет і аргументовано підводити студента до вибору таких завдань, які б найбільше допомогли йому реалізувати свій потенціал і вміння. Узгодження з викладачем на цьому етапі вважаємо обов'язковим. Строки виконання студенти зазвичай не витримували і навіть фіксування їх не допомогло досягти значних змін. Враховуючи різний рівень підготовки, якість роботи була різною, тому дуже часто роботи оцінювалися відповідно до прикладених зусиль. Рефлексію і саморефлексію проводили рідко, бо не вистачало часу у зв'язку з завантаженістю занять, недостатніми вміннями і досвідом цього методу і т.д. На другому році використання саморефлексії результати були значно кращі, що ми пов'язуємо з накопиченим досвідом.

Отже, досвід використання проектної методики при вивченні іноземної мови на прикладі індивідуальних завдань для студентів 1-2 курсів технічних спеціальностей та 3-4 курсів дисципліни за вибором для технічних спеціальностей виокремив певні проблеми, що потребують подальшої психолого-педагогічної уваги. Основні і найважливіші з них: строки і звіт про хід роботи, а також ініціативність студентів.

THE FIRST LECTURE PRESENTATIONS OF UNIVERSITY TEACHERS, WHO WORK WITH FOREIGN STUDENTS

*S. Zolotova, foreign languages department,
Sumy State University*

The final seminar of the first lecture presentations of university teachers, who have finished a special two-year course of English, is intended to expose teachers' abilities to introduce themselves to multinational audience, to expose their plans and intentions concerning their subjects, to give the thorough description of the material they are

going to propose to the foreign students. Teachers must be able to demonstrate their readiness to describe the process of studying their subjects in English, to explain the rules of running classes, attending lectures and practical lessons, and performing tests at the end of the course.

The teachers of different subjects (mathematics, informatics, economics, etc.) are also required to spend two or three additional weeks outside of regular class time preparing to lead and participate in the final seminar discussion. Maximum participation by all teachers in both leading and participation in discussions is a primary goal of this seminar. The seminar activities emphasize the enhancement of language skills through the integration of listening, speaking, reading and writing which results in the intensive development of public speaking skills of teachers who are going to work in the groups with foreign students. At the final stage of learning English these teachers are expected to prepare the seminar topics outside the classroom using assigned materials and activities.

The final seminar of the first lecture presentations will be teachers' training of their abilities to demonstrate how they can use their public speaking skills in reality. They also try to show how they can use audio-visual aids, and how they can explain details and data, working with chart, graphs and tables.

During this training, teachers of different subjects will be able to further practice, review and develop the four language skills and increase their self-confidence in the manner of behaviour in front of the English speaking audience.

THE EFFECTIVE AND BALANCED ENGLISH LESSON PLANNING

PhD N.V.Malovana

Foreign Languages department

Essentially, planning is only effective if it actually works for the individual teacher within his or her classroom. The most vital component of a good plan is that it leads to a high-quality lesson, in which effective learning takes place. It could be that the children do not actually learn what was originally intended by the teacher in his or her plan, but that the learning outcomes are nevertheless very good. The following tips will give every teacher some guidance about creating good plans:

1. *Find a balance:* Aim to achieve a sense of balance in your planning. This balance is perhaps one of the hardest things for new teachers to find, and it can take a good couple of years before you feel you have got it right.

Balance comes in two forms: there should be a balance in your working life between the time spent on planning and on other important parts of the job; there should also be a balance of activities within the lessons themselves.

2. Don't spend too much time on it: If only it were as easy to follow this piece of advice as it is to say it! First, you need to work out what constitutes 'too much time' from your perspective. Planning is a key part of this, and you will need to devote a fair amount of time to getting lesson plans right. The secret is not to go overboard or plan in excessive or superfluous detail.

3. Make it work for you: A plan is only useful if you can actually use it during the lesson. This is why too much detail can actually be a bad thing — if you find it impossible to refer to the plan quickly and easily, it will tend to stultify rather than aid your teaching. At the same time, your plan must give sufficient detail to make you feel confident about teaching the lesson.

4. Make it reusable: At the opposite end of the scale from those teachers who plan in excessive detail are those who write down a few vague ideas moments before entering the classroom. With more experience, you may find that you can get away with this approach. At this stage in your career, though, it's best to ensure that your plans have enough detail to be reused at a later date.

5. Make it engaging: To my mind, one of the most vital qualities of a good teacher is that he or she is able to engage the children in what they are learning. A large part of this engagement is to do with planning appropriate, interesting, imaginative and creative tasks for your students. Although we are constrained somewhat by the demands of the curriculum, we should still strive to make our lessons as exciting and engaging as possible.

6. Make it work for your induction tutor: Spend some time early on in the year talking through planning with your mentor. He or she will be able to advise you about how to plan, and also what is required during your observed and formally assessed lessons. It's likely that you will have to plan in some detail for observed lessons, including information about special needs, differentiation, and so on.

7. Fit your plans to statutory requirements: You will have many wonderful and imaginative ideas for lessons.

Achieving a balance in your plans is vital for successful lessons, but it is tricky to achieve. With practice, you will find that you can instinctively sense what is balanced and what is not. However, experience will only

come by making mistakes and by being willing to experiment with more unusual ideas and approaches. Balance essentially means that your lessons should include a variety of strategies to keep everyone interested. A range of tasks will also mean you appeal to the different ways that your students like to learn. Finding a good balance will also encourage you students to behave well. For achieving a good balance in teacher's lessons one can take the following steps:

Put yourself in the children's shoes: When planning, ask yourself how you would feel if you were presented with the activities you have in mind. There's a big difference between being asked to read a textbook in silence for an hour and being given 10 minutes' reading time before discussing what you have discovered.

Make use of time limits: Set a time limit for each task to ensure that the students stay focused and work to their maximum capacity. Time limits give a sense of forward momentum to a lesson and keep the children on task. Experiment with different time limits to see how your children respond; perhaps two or three minutes for a quick discussion activity or five to ten minutes for something more complicated.

Limit teacher talk: The temptation to lecture your class is strong, but it's something that should on the whole be avoided. Talk for much more than about ten minutes to students of any age, and it's likely that they will start to drift off.

Maximize student activity: Keeping your students active will ensure that they stay involved in the lesson, and will also discourage low-level misbehaviour. Look for hands-on, kinaesthetic-style activities. If you do have to talk to the class for a longer period, give the students something to do while you talk (make notes, draw a mind map).

There are many possibilities for different approaches to teaching and learning. Although some of the activities below are traditionally associated with particular subject areas, it can often be great fun to make more unusual cross-connections (a graph in English, a poem in science). Be experimental — students often respond really well to the unexpected. The model balanced lesson plan below shows how you might put some of these approaches together.

Types of learning activities

Reading activities: individual reading, shared reading ,e.g the whole class, reading for information, memorizing facts or vocabulary, reading in pairs or groups,

speed or skim reading , reading from textbooks, reading on a computer screen, reading each other's work ,wordsearches and crosswords.

Writing activities : answering questions, summarizing the main points of a text, note taking, writing reports/ essays, factual/analytical writing)

Speaking and listening activities : discussions, explanations, role play and improvisations, question and answer sessions, quizzes, oral presentations, debates, listening to the CD disks (dialogues, monologues, etc)

Physical and practical activities: games and warm-ups, individual skills work, group exercise, drawing, modelling and painting, practical experiments, designing, building and testing.

A balanced lesson plan of one hour might contain the strategies and activities given below. I have assumed an actual teaching time of 50 minutes, giving five minutes at the start of the lesson for the students to arrive/settle and five minutes at the end for clearing away. This example is for a very straightforward lesson — once you've got the hang of balanced lessons you can play around with more experimental and practical approaches.

5 minutes — Quick starter activity on the desks for when the students arrive

Student based, this helps to settle them ready for the lesson 5 minutes —

Teacher introduces the aim and topic of the lesson.*Teacher talks, students listen* 10 minutes —

Students brainstorm ideas on the topic in their coursebooks. *Students find out for themselves what they already know* 10 minutes —

Ideas are correlated on the board and copied down. *This brings everyone's ideas together* 15 minutes —

Students do individual writing on the topic. *Focus on individual written work for a limited time* 5 minutes —

A couple of students read out their work. *Brief oral presentation to the class.*

As well as balancing the different strategies and activities used, you should also be aware of what you are asking the students to do during a lesson. While taking your students' needs into account, do not forget yourself. Ensure that there is a balance within the lesson for you — that you are not doing all the work or all the talking. Your natural enthusiasm may encourage you to put huge amounts of energy into every lesson that you teach. It is only as the academic year drags on, and your energy starts to run out, that you realize why it is so important to find balance for yourself within lessons. Some tips for doing this are:

- *Don't be too controlling*: It can be tempting to overcontrol your lessons, by using lots of teacher input (the 'chalk and talk' style). The temptation is to lead from the front because this makes you feel more secure in managing behaviour. This can be a mistake, though, as teacher-led lessons will often lead to behaviour problems because the students are not *doing* all that much. Don't be afraid to hand over the reins to your children. Often, the best learning will take place when the students are working in small groups or individually, with you standing back and helping out when it is needed.

- *Give yourself some time out*: Aim for at least one period of quiet, calm individual work in most lessons, preferably with the children working in silence. This will give you a rest from the noise created by a class of students. It will also free you up to go around and help any individuals who need extra attention.

- *Take a lesson off*: From time to time, you may need a lesson off (a restful lesson): don't feel bad about this. Although the students may feel that they work really hard the whole semester, it is the teacher who makes the majority of the effort in most classroom situations. Give yourself a break when you need it.

All-in-all, your teaching practices will have given you a good idea of what life as a teacher is really like, part of the whole process of becoming a qualified teacher in future. The key to success is to concentrate on what really matters, i.e. how well the students are doing and how you are developing your skills in the classroom to help them learn. If you do the job to the best of your ability, the probability is that you will succeed.

ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО МЕТОДУ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Нефедченко О.І., *викладач*

Кожен з батьків хоче мати здорових та розумних дітей, але інколи трапляється неоправиме. Онкологічні захворювання все частіше поширюються серед дітей різного віку. Через довге перебування в лікарні школярі пропускають заняття. В деяких медичних закладах починають працювати вчителі, але для таких дітей потрібний особливий підхід. Маленькі пацієнти потребують живого спілкування, позитивних емоцій, підтримки. Серед обов'язкових навчальних предметів є також і вивчення іноземної мови. Щоб правильно обрати метод викладання необхідно взяти до уваги низку

критеріїв згідно з якими методи, які використовуються під час навчання, повинні: створювати атмосферу, в якій учень почуває себе комфортно та вільно; стимулювати зацікавлення дитини до іноземної мови та бажання практично застосовувати її; звертатися до особистості учня, захопити до навчального процесу його емоції, відчуття.

Для дітей, які перебувають більшість свого часу на одинці, традиційний комунікативний метод викладання підходить найбільше. Метою цього методу є подолання страху говорити іноземною мовою. Перший етап навчання складається з дискусії, ролевої гри, інсценування різних подій із повсякденного життя. Учні використовують на заняттях ситуації з життя, які дають можливість застосовувати лексичний матеріал та граматичні форми для вираження своїх думок. У нашому випадку учень сам обирає тему бесіди з вчителем. Наявність лексичних або граматичних помилок не є проблемою в цій методиці, тому що вони корегуються під час спілкування.

Під час застосування комунікативного методу ведеться бесіда з «відкритим закінченням». Тобто, учень сам керує своєю бесідою та її завершення залежить від співрозмовника. Для того, щоб заняття були більш цікавими, вчитель допомагає обрати актуальну тему, яка мотивує учня до бесіди.

ТЕСТУВАННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ

Марченко Д. О., *ст. викл. кафедри іноземних мов*

Одною з важливих складових навчання є контроль знань.

Як відомо, традиційні прийоми перевірки знань, умінь і навичок студентів, які застосовуються у навчальному процесі, не завжди відповідають вимогам раціонального контролю. Пошук ефективних форм контролю зумовив зростаючий інтерес до методу тестування.

Теоретичні основи тестування, які розроблено у нашій країні, та практика застосування дидактичних мовних тестів базується на розумінні мови, як специфічно-суспільного явища, на психолого-фізіологічних уявленнях процесів.

У самій організації тестів закладено ряд особливостей, що дають змогу бачити в їх застосуванні один з ефективних способів інтенсифікації навчального процесу у ВНЗ.

Найефективніші результати застосування тестів діють у сфері контролю лексико-граматичних навичок студентів, при цьому тести являють собою засіб навчання та контролю, даючи студентам можливість, знаючи свої результати, спланувати свою подальшу роботу над мовою.

Можна виділити наступні переваги тестування як засобу інтенсифікації процесу навчання:

- 1) тестування дозволяє одночасно перевірити усіх студентів підгрупи, групи, курсу;
- 2) виконання тесту займає небагато часу;
- 3) при виконанні тесту всі студенти знаходяться у рівних умовах (об'єктивність);
- 4) тест дає можливість включати великий обсяг матеріалу;
- 5) тест дозволяє контролювати не лише засвоєння певного матеріалу, а й наявність певних умінь та навичок користування ним.

Складання тестових завдань є дійсно діагностичним, відображаючим креативність та рівень інтелекту викладача, ступінь його професійних знань і педагогічної майстерності.

Вдало складений тест – вершина методичної творчості педагога.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ: ДІАГНОСТИЧНА ФУНКЦІЯ

Плохута Т. М., викладач кафедри іноземних мов СумДУ

Педагогічна діагностика та її невід'ємний засіб – тестовий контроль – базуються на глибоких історичних коренях і культурно-педагогічних традиціях, які у радянські часи з кінця 30-х років ХХ століття були штучно виведені за рамки вітчизняної освітньої практики, в результаті чого багато викладачів опинилися поза межами справжньої діагностичної культури як важливої складової практичної педагогічної діяльності.

Зазначене вище можна пояснити тривалим традиційним використанням у вітчизняній теорії навчання лише терміну «контроль» як родового поняття, «перевірки» як процесу контролю, «оцінки» як кількісної фіксації виявленого рівня знань, умінь та навичок.

Сутність діагностики навчання полягає, по-перше, у виявленні рівня знань, умінь, навичок, способів діяльності учнів і студентів, по-друге, в аналізі умов і способів перебігу дидактичного процесу, по-третє, у виявленні причин допущених помилок і недоліків та, найголовніше, у прогнозуванні подальшого розвитку як особистості студента, так і процесу навчання.

На сучасному етапі розвитку педагогічної діагностики тестування стає найбільш оперативним і достатньо об'єктивним методом вимірювання навчальних досягнень.

До числа основних функцій педагогічного контролю відносять контролюючу, навчальну, виховну, мотиваційно-спонукальну і розвивальну функції контролю. Список досить традиційний, оскільки орієнтований виключно на традиційні засоби контролю.

Поява тестів спричинила певне розширення переліку – введення ще однієї функції контролю – діагностичної.

Діагностична функція витікає безпосередньо з самої суті будь-якого контролю, але при тестовому вона проявляється ще й у тому, що він націлений на виявлення прогалин і недоліків у підготовці того, хто навчається, і прийняття за результатами діагностики деяких управлінських рішень, необхідних для вдосконалення навчального процесу.

Окрім виявлення прогалин і недоліків до сфери діагностики відносяться встановлення їх причин, отримання науково обґрунтованої інформації про характер труднощів, що виникли у студента в процесі виконання тесту.

Активізація ролі діагностичної функції є, поза сумнівом, найважливішою умовою підвищення якості сучасного навчального процесу шляхом його індивідуалізації.

Завдяки детальному аналізу характеру утруднень педагогічна тестова діагностика відкриває нові можливості в індивідуалізації процесу навчання, який набуває диференційованого характеру не на словах, а на ділі. Кожен студент має приступати до вивчення нового матеріалу незалежно від інших тільки після усунення усіх труднощів і недоліків, що перешкоджають засвоєнню наступних розділів курсу. Темп навчання стає гнучкішим: ті, хто знають більше, просуваються швидше, ті, хто знають менше, змушені витратити додатковий час і зусилля для усунення недоліків підготовки. Кінець кінцем систематичне усунення недоліків і виявлення характеру труднощів, що зумовили їх появу, не може не позначитися на якості підготовки

студентів, змінюючи її в сторону підвищення.

Діагностику, контроль й оцінювання навчальної діяльності студентів найчастіше викладач здійснює одноосібно. Студентів, як правило, не залучають до цієї роботи, і вони є лише об'єктами вимірювання, їх не завжди навчають самостійно користуватися зазначеними методами. Критерії, за якими викладач оцінює навчально-пізнавальні досягнення студентів, значною мірою не відомі останнім. Іноді самі викладачі не усвідомлюють застосованих ними мірил, які досить часто є випадковими й залежать від обставин, настрою викладача, що змінюється, його суб'єктивного відношення до особистості студента. Як результат – випускники ВНЗ не володіють в повному обсязі формами самодіагностики, самоконтролю й самооцінювання процесу та результатів власної діяльності.

У контексті ідей особистісно зорієнтованого евристичного навчання з пріоритетом пізнавально-творчої самостійності студентів і діагностичного підходу до вимірювання їх навчальних досягнень, проблема контролю й оцінювання мають набути нового змісту: студент перетвориться з об'єкта контрольної-оцінної діяльності викладача на її повноправного суб'єкта, самоконтроль і самооцінювання стати невід'ємними складовими педагогічної діагностики, мають змінитися і пріоритети у розробці критеріїв, показників та рівнів якості пізнавально-творчих (навчальних) здобутків студентів.

АКТУАЛЬНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНО - ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ НА НЕЯЗЫКОВЫХ ФАКУЛЬТЕТАХ ВУЗОВ

*Смирнова М.Л., преподаватель немецкого языка
Днепропетровский национальный университет
железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна*

В настоящее время особую актуальность приобретает профессионально ориентированный подход к обучению иностранного языка на неязыковых факультетах вузов, который предусматривает формирование у студентов способности иноязычного общения в конкретных профессиональных, деловых, научных сферах и ситуациях с учетом особенностей профессионального мышления при

организации мотивационно- побудительной и ориентированной исследовательской деятельности. Под профессионально-ориентированным понимается обучение, основанное на учёте потребностей студентов в изучении иностранного языка, диктуемого особенностями будущей профессии или специальности. Оно предполагает сочетание овладения профессионально ориентированным иностранным языком с развитием личностных качеств обучающихся, знанием культуры страны изучаемого языка и приобретением специальных навыков, основанных на профессиональных и лингвистических знаниях. Сущность профессионально-ориентированного обучения иностранному языку заключается в его интеграции со специальными дисциплинами с целью получения дополнительных профессиональных знаний и формирования профессионально значимых качеств личности. Иностранный язык в данном случае выступает средством повышения профессиональной компетентности и личностно-профессионального развития студентов и является необходимым условием успешной профессиональной деятельности специалиста — выпускника современной высшей школы. Профессиональная направленность деятельности: во-первых, требует интеграции дисциплины «Иностранный язык» с профилирующими дисциплинами; во-вторых, ставит перед преподавателем иностранного языка задачу научить будущего специалиста на основе межпредметных связей, использовать иностранный язык как средство систематического пополнения своих профессиональных знаний, а также как средство формирования профессиональных умений и навыков; в-третьих, предполагает использование форм и методов обучения, способных обеспечить формирование необходимых профессиональных умений и навыков будущего специалиста. Таким образом, разработка модели профессионально ориентированного обучения, способствует более прочному усвоению иностранного языка студентами неязыковых факультетов вузов, мотивирует учебную деятельность, повышает уровень творческой активности, что, в свою очередь, является обязательной предпосылкой их успешной профессиональной деятельности. Результат профессионально-ориентированного обучения иностранному языку представляется профессионально-ориентированной иноязычной компетенцией, включает в себя следующие её виды: информационно-тематическая (предметный план); понятийная; концептуальная; речевая (умение строить связное

высказывание в устной и письменной формах для выражения своих мыслей в процессе общения); социолингвистическая (владение речевыми регистрами в соответствии с ситуациями общения); страноведческая; культуроведческая (знание традиций, обычаев, образа жизни). Указанные виды профессионально-ориентированной иноязычной компетенции успешно реализуются в системе междисциплинарного обучения иностранному языку, базирующегося на социально-педагогических, психологических, дидактико-методических и общеметодических принципах.[1.с/42]

В последние годы в теории и практике профессионально-ориентированного обучения иностранному языку в неязыковых вузах большое внимание уделяется вопросам, связанным с использованием его как инструмента общения в диалоге культур (И.Л. Бим, Н.Д. Гальскова, А.А. Мильруд, С.Г. Тер-Минасова). Коммуникативное и социокультурное развитие студентов средствами учебного предмета «иностраный язык» осуществляется в большей мере за счёт правильной реализации лингвострановедческого подхода. Такой подход обеспечивает усвоение языка в тесной связи с иноязычной культурой, которая включает в себя разнообразные познавательные сведения об истории, литературе, архитектуре, быте, нравах, образе жизни страны изучаемого языка. [2. С.65]

Литература

- 1.Образцова П.И. Иванова О.Ю. .Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов. Орёл, ОГУ. 2005, 114с.
- 2.Гальская Н.Д. Современная методика обучения иностранному языку. Пособие для учителя М: АРКТИ-Глосса, 2000, 165с.

СЕКЦІЯ 4

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

ЗОБРАЖЕННЯ ЖІНКИ-УКРАЇНКИ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ Л.УКРАЇНКИ «БОЯРИНЯ»)

Гришко О. П.,

аспірантка кафедри журналістики та філології

Українським жінкам властива споконвіку самозаглибленість, ліризм, естетизм та філософічність українського характеру. Головне, це чуттєве ставлення до навколишнього світу. Українська жінка живе казкою від тисячоліть, і саме ця здатність до створення психологічно гармонійного середовища стає основою збереження роду і тієї стабілізуючої ролі, яку відіграє саме жінка в українській родині, це та сама Берегиня роду [1]. У Гоголя жінка зображена лише як господиня дому, яка може тільки лити сльози, коли коханий іде на війну. Вона сприймає неповагу до себе як належне. Жінці в народно-визвольних змаганнях була відведена роль хранительки родинного вогнища, самозреченої матері-виховательки свідомих «синів-борців».

Жінка після століть забуття, «творчого сну» вийшла за межі призначення, вигаданого поколіннями, а не обраного самостійно, що призвело до руйнування структури патріархальної родини, дисгармонізації стосунків між поколіннями, послаблення родинної ієрархії, зміни моральних норм. Поки що важко поєднувати відчуття свого призначення та слідування йому з тим, що складає основу життя кожної людини – з творенням сімейного ладу, що, на жаль, під силу лише жінці [4].

Леся Українка була інтелектуальною феміністкою: добре ознайомлена як з літературними, так і з філософськими теоріями своєї доби, вона часто порушувала перед глибокі філософські проблеми. Замість того, щоб описувати становище «пересічної» жінки з її проблемами, Леся Українка, дбаючи про багатомірне зображення жіночої ментальності, створювала образи неординарних жінок великої сили волі й інтелекту, поставлених перед проблемою самореалізації через власний вибір.

Драми Лесі Українки відкривають дорогу в українську літературу жіночим дійовим особам, які, будучи складними особистостями, залишалися водночас жінками з тіла і крові, – людьми

з інтелектуальними та емоційними потребами. Авторка досягає багатогранних зображень жінок за допомогою різних художніх засобів, зокрема епітетів, метафор, порівнянь, діалогів та монологів, використовувала окличні синтаксичні фігури для підкреслення емоційного характеру української жінки.

У деяких п'єсах Лесі Українки «фемінне» переважає над «маскулінным». До цієї категорії належить і «Бояриня». У цій драмі жінка-українка домінує над своїм чоловіком. Проте, слід зазначити, що не завжди ці жінки в моральних чи будь-яких інших аспектах вищі від чоловіків, з котрими поділяють життя. По суті, однією з визначальних характерних особливостей жінок у творчості Лесі Українки є їхня здатність помилятися. У «Боярині», наприклад, Оксана добре розуміє, що вона відповідальна за своє падіння, яке відбувається через засліплену любов до Степана, а також і через власний страх перед конфліктною ситуацією. Замість того, щоб докоряти своєму недосконалому чоловікові та обставинам, що призводять її до трагедії, Оксана бере на себе повну відповідальність за свої вчинки і приймає долю як кару. Вразливість, представлена на тлі трагічної любові, притаманна всім жінкам у творах Лесі Українки. Вона сприяє розкриттю повноти характеру героїнь так само, як і надана їм схильність до марнославства та інших хиб, традиційно притаманних чоловікам.

У драмі «Бояриня» яскраво проявляється спорідненість феміністичної та націоналістичної проблематики. Фемінізм зливається з націоналізмом, бо в дійсності обидва поняття в розумінні письменниці поставали як ідеології визволення. У результаті з'явився український феміністичний націоналізм [2].

Оксана – діяльна натура, але не героїчна. Вона хоче жити громадським життям, вона не може замкнутись у своїй сім'ї :

«– Кому потрібне те моє здоров'я, та й я сама?

– Мені, моя єдина! Я ж так тебе люблю !», – і ця відповідь Степана, яка б задовольнила пересічну жінку, не задовольняє Оксану. Вона все мусить або вишивати прапор для Дорошенка, або збирати гроші на визвольну боротьбу, хоча б носити корогву («Я перша братчиця в дівочім братстві») – аби тільки не сидіти без діла («насліддя я лузати не люблю»).

Коли ж виявляється, що поліцейний режим перекрив їй буквально всі можливості для самовияву, вона згасає, не в силі ані

виступити на боротьбу проти гніту, ані вигадати для себе нові форми самовияву: «Я гину, в'яну, жити так не можу!»

Вона порівнює долі Степана і свою із заіржавілими шаблями, зброєю, яка не знайшла вжитку: «А нас важка, страшна душила змора, і нам не вділено було снаги ту змору подолати...»

Отже, Леся Українка зображує жінку, що прагне самореалізації в житті та злагоди в сім'ї.

Список використаних джерел

1. Зборовська Н. Фемінний характер української ментальності: За допомогою літературного дзеркала / Н. Зборовська // Сучасність. - 2001. - №7-8. - С. 146-155.
2. Крупка М.А. Рецептивні моделі творчості Лесі Українки: гендерний аспект / М.А. Крупка // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. - Вип. XII. - Рівне: РДГУ, 2002. - С. 25-38.
3. Українка Л. Твори у 5 т. / Л. Українка – К., 1956. – Т.5.
4. Кірошка І. Фемінізація у літературному просторі: особливості інтерпретації жіночих образів, або Чи потрібна гендерна рівність? / І. Кірошка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://h.ua/story/13574/#ixzz2ta0iRJC8>

ВПЛИВ МАТЕРИНСЬКОГО КОДУ НА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ РОДИНІ

Лаврик Д. С.,

аспірантка кафедри журналістики та філології СумДУ

Зростання дитини та засвоєння нею мови починається з сім'ї, яка була і є оберегом наших виховних традицій, цінностей, культури та звичаїв. Саме живе слово, у якому закладений материнський код, є необхідною умовою формування україномовної особистості в сучасній родині. У процесі спілкування дитини з матір'ю відбувається підключення до рідномовного коду, закладеного ще на генетичному рівні.

Підтвердженням цієї думки є дослідження С.А. Хименка «Аналіз особливостей мовленнєвої домінанти особистості матері», де автор зосереджує увагу на важливості материнського слова для гармонійного розвитку дитини: «...для дитини Мати є

першоджерельним та незмінним носієм соціокультурних якостей. Саме через матір дитина отримує інформацію про навколишній світ, формує своєрідний архів, котрий надалі перетворюється у світ почуттів та відносин. Матір'ю закладається духовно-емоційний фундамент особистості» [2, 103].

Відтак, мова матері формує основи мовного розвитку дитини, а також сприяє передачі материнського коду засобами народної творчості – казки, забавлянки, колискової пісні.

Поняття материнського коду необхідно розглядати в декількох площинах, що дасть можливість простежити особливості його різноаспектного функціонування та максимально розкрити змістове наповнення терміна «материнський код».

Враховуючи мовно-психологічний аспект, «материнський код» визначаємо, як рідномовний код, який передається матір'ю дитині за допомогою мовних засобів материнською мовою, світоглядний – як код світобудови, що сприяє підключенню до Божественного начала.

На думку відомого філософа О.М. Айванхова: «Питання духу та матерії є вічно живими, бо в іншій формі дух і матерія – це чоловік і жінка, ... Небо і земля. Немає нічого важливішого за ці два принципи.» [1, 55].

Працюючи над проблемою формування мовної особистості в українській родині та збереження материнського коду, нами було проведено опитування серед студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій спеціальності «Журналістика» Сумського державного університету.

Так, згідно з його результатами виявилось, що 50 % респондентів у дитинстві слухали колискову з голосу матері, 5 % – з голосу батька, 5 % – з голосу бабусі, а 40 % – взагалі не чули її від своїх рідних.

На запитання «Який вплив має на дитину колискова пісня з голосу матері?» дали такі відповіді: 40 % – «заспокоює дитину», 5 % – «пробуджує любов», 10 % – «не знаю», 14,5 % – «позитивний», 5 % – «формує світобачення дитини», 10 % – «захисний», 5 % – «важливе значення», 5,25 % – «формує характер», 5,25 % – «можливість проявити турботу».

Серед найпоширеніших назв українських колискових, які виконувалися в сімейному колі, студенти виділили лише дві: «Ходить сон», «Місяць по небу ходить», проте російськомовних виявилось

більше: «Серенький волчек», «Спи, моя радість», «Спят усталые игрушки», що ілюструє функціонування двох мовних систем в одній сім'ї. Тому нині, безперечно, проблема збереження рідномовного коду є актуальною.

Отримані результати свідчать про те, що в сучасній родині не надається значна увага колисковій пісні з голосу матері, хоча більшість опитаних осіб розуміють важливість материнського слова та його вплив на формування особистості дитини.

Таким чином, материнський код, закладений у мовних знаках народної творчості, зокрема, колисковій пісні з голосу матері, є необхідною умовою формування україномовної особистості, а також збереження національної ідентичності народу.

Література

1. Айванхов О.М.Познай самого себя / О.М. Айванхов. – М.: Просвета, 2008.– 452 с.
2. Хименко А. Аналіз особливостей мовленнєвої домінанти особистості матері (на матеріалі сучасної англійської мови). Режим доступу <http://studentam.net.ua/content/view/8613/97>

УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ ПАТРІОТИЧНИЙ РУХ ХІХ – ПОЧ. ХХ СТОЛІТТЯ: ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ

Руденко І.,

*Дніпропетровський національний
університет залізничного транспорту*

Дослідження багатьох патріотичних традицій, українського суспільства в епоху створення «будівельних блоків» національної ідентичності представляє безсумнівний інтерес як особливе соціокультурне явище кінця ХІХ – поч. ХХ століття. Традиційним в науковому дискурсі і суспільній свідомості України являється визнання високого патріотичного настрою, внесення посильного вкладу в створення основ формування національної ідентичності. І все ж більшість авторів традиційно розглядає лише «чоловічу» складову національно-патріотичного руху української інтелігенції, а «жіночий» патріотизм, як правило, висновується як вторинний, відображаючи загальні тенденції суспільної свідомості і ситуації в країні. Така

ситуація в дослідженнях пояснюється звичками та стереотипами свідомості патріархального суспільства.

У літературному доробку українських письменниць другої половини ХІХ століття починають виринати тенденції, що лягли в основу подальшого окреслення призначення жінки-українки в пошуках національною спільнотою своєї долі та волі. З певними застереженнями можна стверджувати, що вже тоді розпочинається пошук місця українки в суспільному просторі. В подальшому ці пошуки завершуються однозначними утвердженнями такої чесноти, як жертовність особистості у боротьбі за національне визволення українського народу, що, зокрема породжує і образ жінки-лицарки в культурному дискурсі першої половини-середини ХХ століття. [1]

Життя та діяльність цілого ряду видатних українських жінок можуть слугувати яскравим прикладом неабиякого патріотизму, глибокого почуття відповідальності перед своїм народом, почуття громадського обов'язку. Яскравим прикладом може служити Софія Русова, життя якої це яскравий приклад втілення на практиці основного принципу українського жіночого руху, який сформувала видатна українська діячка, дослідниця з діаспори, одна із найвідоміших сучасних українських феміністок М. Богачевська-Хомяк: «Фемінізм і націоналізм – одна монета спільного вжитку» [2]. Ця формула сьогодні стала класичною для розуміння специфіки взаємозв'язку українського націоналізму і фемінізму. Сформована як активна громадянка та діяльна особистість, вона пройшла страшні випробування царськими тюрмами та зазнала жандармських переслідувань у дореволюційній Росії. Однією із найяскравіших подій тодішнього суспільного життя було «ходіння в народ». І життєвий шлях С. Русової теж проліг у цьому напрямку. Потрапивши закордон, переживши особисті труднощі та фактичний розпад сім'ї, вже дуже в похилому віці Русова вже не полишає ниви суспільної праці, піднімаючи таким чином авторитет української нації в очах світової громадськості.

Досліджуючи «жіночий патріотизм» не можна не згадати молодшу сестру Лесі Українки – Ізидору Косач-Борисову, яка зазнала утисків тогочасного режиму і зуміла виконати свою патріотично-історичну місію. Вона врятувала і донесла до сучасного покоління незалежної України безцінне надбання української історії і культури – архівну спадщину родини, яка подарувала світові творчий геній Лесі Українки.

За своє захоплення українською культурою і пропаганду всього українського полатилася життям лікар Віра Олександрівна Матушевська, яка не приховувала своїх політичних поглядів, сміливо ділилася ними зі своїми пацієнтами. Переймалася вона і долею «занепащеного» Дніпропетровського історичного музею після зустрічі з Яворницьким.

Говорячи про непересічні жіночі постаті кінця XIX ст. не можна не згадати і матір Лесі Українки, Олену Пчілку. Сама Софія Русова в своїх «Мемуарах» писала про неї «Сама пані Косач є одним з найбільш видатних жіночих типів. Це була завзята українка, яка своє українство виявила не лише в патріотичних словах, а провадила його активно в родинному життю і в громадянстві. Балакала вона тільки по-українськи, чистою полтавською мовою. Дітей своїх виплекала в родині на українській культурі». [3]

Соломія Павличко слушно відмічає, що життєві долі українських письменниць-феміністок Наталі Кобрицької, Ольги Кобилянської, Лесі Українки можуть дати матеріал не для одного захоплюючого біографічного роману. Вони неординарні і далеко не такі, «як про них зі святенницькою цнотливістю звикли писати наші історії літератури»

Таким чином, розглядаючи патріотичні традиції епохи IX-поч. XX століть, яка характеризується зростанням національної свідомості, необхідно брати до уваги гендерну складову цього явища. Саме в цей час формувалася нова плеяда жінок, які активно займалися суспільною діяльністю, виконуючи свій патріотичний обов'язок, дозволяючи проявитись найкращим рисам жіночої душі через їхню самореалізацію.

1. Купцова Т.А. Українська «Нова жінка» як відображення образу європейського феномену «війни статей» // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Українізований альманах. – Випуск №11. – Київ : 2013. – с. 145-147

2. Богачевська-Хомяк М. Мілена Рудницька / Марта Богачевська-Хомяк // Українки в історії. – К. : Либідь, 2004. – с. 124-129

3. Русова С. Мемуари. Щоденник /Софія Русова – К. : Поліграф книга, 2004, 544с.

Павличко, - Київ : Видавництво Соломії Павличко « Основи », 2002-322

Наук. кер. - Купцова Т.А., кандидат філософських наук, доцент

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ОБРАЗУ УКРАЇНИ

Мічкарьова Л. Л.,

ДНУЗТ, м. Дніпропетровськ

Як відомо, Батьківщина представляється матір'ю тому, що земля також мати і подавиця всього існуючого. Батьківщина асоціюється з усім, що родить, кормить, забезпечує, у тому ж числі з землею, іншими словами з архетипом Великої Матері в цілому. Як підкреслюється, цей архетип включає в себе матір, знайомі з дитинства ландшафти, звичне коло друзів, звичаї і т.п. Поняття Батьківщини органічно пов'язане з усвідомленням історичного буття народу, тому що Батьківщина - це не тільки сьогоднішня країна, але і вся її історія, історія її культури, її духовного і морального становлення, її негараздів і триумфів.

Архетип Великої Матері виступає в творах Лесі Українки в образі рідної землі, України. Поетеса називає її «безталанною матір'ю», «бездольною», але в той же час відчувається велика любов та туга за Україною-ненькою: «До тебе наша бездольная мати, струна моя перша озветься, і буде струна урочисто і тихо лунати, і пісня від серця поллеться» [1, с.7]. Поетеса піклується неволею рідного краю: «Україно! Плачу слізьми над тобою... Неделе моя! Що pomoже ся туга? Що вдію для тебе сією тяжкою журбою? Гай-гай, невелика послуга!» [1, с.15]. Вона розуміла, що проливати сльози над долею України – марна справа: «Ті сльози розтрують рани, загоїться їм не дадуть. Заржавіють від сліз кайдани, самі ж ніколи не спадуть» [1, с.17]. Вона вважала, що краще взятись до роботи і «змагатись за нове життя» своєї країни. Поетеса у вірші «Мамо, іде вже зима» пише, що навіть маленька пташка не боїться морозу і зими і «не покине країни рідної» [1, с.80].

Очевидно, що українці сприймають свою країну як матір, а не як батька. Це досить принципова характеристика нашої країни. Переважання материнського початку звичайно пояснюють специфічні риси “української душі”, її переваги і недоліки. Дослідники вважають, що для українського типу культури основним являється “довіра до буття” і пов'язують його з тим, що для українця рідна земля не ворог, у якого він відбирає плоди своєї праці, а мати, котра милосердна і щедра. Але зайва поблажливість до людських недоліків, безтурботність - це також наслідки такої довіри. Головні атрибути “матрифокальності” - надія на допомогу і захист з боку своєї держави,

що пояснюється певною інфантильністю; загострене почуття обов'язку перед Батьківщиною - Ненькою, якщо їй потрібна допомога; тісний емоційний зв'язок зі своєю країною і велика некритичність в оцінці її дій - «мати завжди права». «Матрифокальністю» пояснюють притаманну українцям амбівалентність в сприйнятті України і внаслідок цього відсутність патріотизму і національної гідності.

Так виразник модерністських віянь в культурі філософ Іван Мірчук, характеризуючи основну складову духовного обличчя української надії говорить про «незвичайно тісний внутрішній зв'язок із тією землею, що на ній живе споконвіку народ» [2].

Українська жінка сильна. Вона нерідко стає символом національного порятунку. Серед рис, котрі включені в її ідеалізований образ, зазвичай називають моральну і фізичну силу, турботу, жалість, вірність, цнотливість. Неважко помітити, що вищезгадані риси відносяться до материнського архетипу. Жінка в Україні - це перш за все - мати, іноді -бабуся, в образі якої материнські риси виражені ще виразніше. На протязі віків просліджується культ Марії як Богоматері (виключне місце Богородиці в українському православ'ї), матері-сирої землі в народній релігійності, культ Премудрості Божої.

Постійна фемінінна характеристика українців, як і слов'ян взагалі, - це м'якість по відношенню до ближнього, вона проявляється як доброта, по відношенню до інших народів - як миролюбність та здатність уживатися, по відношенню до влади - покірність, по відношенню до життєвих обставин - покірливість і терпіння. І, нарешті, інтуїтивне пізнання і релігійність. Жіноча Україна-ненька викликає симпатію завдяки своїй близькості до природи, відкритості, душевності, пріоритету любові над законом братств у релігійності.

Дуже важливим питанням в даному контексті являється питання патріотизму. Переживання обов'язку по відношенню до Батьківщини та почуття її єдності для себе, а в зв'язку з цим - невміння відділяти дійсну Батьківщину від фальшивого образу. Ненька -Батьківщина повинна бути матір'ю, а не злою і бездушною мачухою (як, наприклад, нацистська Германия). Вона не може вимагати від своїх дітей безоглядної любові тільки тому, що людина народилася в цій країні і являється її громадянином, а сама при цьому була жорстокою і бездушною до неї. Так як і рідна мати не має підстав розраховувати на подібні почуття, якщо не любить і не піклується про свого сина чи дочки.

Список літератури

1. Українка Леся . Драматичні твори . Твори в чотирьох томах / Леся Українка . – К. : Вид. худ. Літератури «Дніпро» . , 1982 . – т. 2 – 526 с.
2. Мірчук І. Світогляд українського народу : Спроба характеристики / Іван Мірчук // Філософські студії / За ред. Р. Яремка . – Мюнхен : Український Вільний Університет . – Серія : Монографії . – с.383-409.

Наук. кер. - Купцова Т.А.,
кандидат філософських наук, доцент

ЖЕНЩИНА-УЧЕНЫЙ В ПУБЛИЧНОМ ПОЛЕ ВЫСШЕГО ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ (НА ПРИМЕРЕ ДНУЖТ)

Перец А. А., студ. гр. 1041, національний університет
залізничного транспорту ім. академіка В.Лазаряна,
м. Дніпропетровськ

Гендер убедительно демонстрирует, что он является принадлежностью как социальных институтов, так и индивидуальной идентичности.

Как доказывает С. Бем, скрытые предписания в отношении пола и гендера и сегодня остаются внедренными в культурные дискурсы, общественные институты и души людей [1; 34]

Исследователи утверждают: для женщин одним из основных препятствий на пути гендерного равенства является профессиональная сегрегация – дискриминация по признаку пола. Следствием последнего является так называемый “стеклянный потолок” в карьерном росте женщин. “Стекло́нный потолок” как образное выражение появилось в мировой литературе в 70-е годы XX века для обозначения невидимых искусственных барьеров в форме предубеждений и организационных преград, мешающих женщинам занимать высшие управленческие должности. Метафора “стеклянный потолок” означает, что женщина видит и чувствует возможность своей вертикальной мобильности, но не может реализоваться, а если все же продвигается наверх, то возникает угроза его разрушения. Фактически эта формула отражает неравенство полов, особенно на верхних уровнях структурной иерархии [2; 9]

Анализ, проведенный в Днепропетровском национальном университете железнодорожного транспорта, продемонстрировал, что при кажущемся равном доступе к ресурсам и статусным достижениям в ДНУЖТ помимо вертикальной складывается также горизонтальная сегрегация (“стеклянные стены”), в результате которой мужчины находятся на более ответственных и лучше оплачиваемых местах, а женщинам предоставляются менее значимые должности. “Гендерный портрет” нашего университета выглядит следующим образом: 34% студентов-девушек учатся на дневном отделении, однако, немаловажным является тот факт, что большинство отличников составляют девушки (60%). Отсюда следует вывод о более высоком качестве учебы и самодисциплины среди студенток-женщин. Среди преподавательского состава женщины составляют лишь 36%. Женщины с учеными степенями оказываются в меньшинстве, но среди старших преподавателей и преподавателей без ученой степени женщины составляют большинство.

Необходимо заметить, что мы говорим о “мужском” университете в его традиционном понимании. Обращаясь к истории нашего ДИИТа, преподавательский и студенческий контингент состоял в первую очередь из “сильной половины” человечества. Однако, следует отметить, что почетное место среди преподавательского состава нашего университета занимают женщины, которые начиная с военного периода и до наших дней внесли значительный вклад в развитие науки. Среди авторитетных исследователей нашего университета, были такие ученые, как:

Мария Занчевая, которая будучи начальником участка вагонного депо, защитила диссертацию и была награждена знаком “Вагонник с отличием”, с 1920 года работала преподавателем в ДИИТе, 20 лет заведовала кафедрой графики;

Валерия Георгиевна Зазимко, которая защитила в 1968 году кандидатскую диссертацию, а с 1973 года возглавила кафедру “Строительные материалы”, активно занималась научными исследованиями и совсем неудивительно, что достижения этой кафедры славились на всю страну; в 1989 году защитила докторскую диссертацию; а заведующая кафедрой “Гидравлики” Нона Андреевна Волковницкая, внесла огромный вклад в ее развитие: была инициатором внедрения программного обучения, использования электронно-вычислительной техники.

На диитовской кафедре “Технологии материалов” женщины еще с довоенных времен занимали почетное место. Работа доцента Ф.С.Вольфовской по вопросам холодной сплавки чугунных изделий принесла ей широкую известность в 1950-1960е годы.

Почти 10 лет заведующей кафедрой “Технологии материалов” была доктор технических наук Наталья Александровна Воронова. Ее работы печатались не только в нашей стране, но и за ее пределами. Она принимала активное участие в научных конференциях и симпозиумах. Доцентом этой же кафедры с 1974 по 1979 год была кандидат технических наук Лариса Ивановна Котова, которая активно занималась научной деятельностью, напечатала множество методических разработок.

Почетное место в ДИИТе занимали женщины, со славой прошедшие Великую Отечественную войну.

Первая женщина с офицерским званием, Чернова Александра Карловна, проявила мужество и отвагу в условиях жестоких Сталинградских сражений. С 1951 года работала доцентом кафедры “Химии”.

Старший сержант медицинской службы, участник военных действий Костылева Нина Викторовна с 1962 года была доцентом кафедры “Основания и фундаменты”.

Бесспорно, социальное представление о профессиях в разной степени сегрегированно по признакам пола. Гендерные стереотипы оказывают решающее влияние и на “гендерный портрет”. Невзирая на это, в нашем техническом вузе женщины и сегодня продолжают занимать почетные должности в сугубо “мужских” специальностях и приносят весомый вклад в развитие университета. Они обнаруживаются в гендерном разделении труда, распределения сфер ответственности, социорольевых характеристиках. Важно то, что гендерные стереотипы маскируют гендерные проблемы, и в этом состоит их опасность. Более того, стереотипы создают иллюзорное видение проблем и мнимые подходы к их решению. Так, в сфере высшего образования стереотип о традиционно мужских и женских сферах знания все еще очень силен.

Список использованной литературы:

1. Бем С. Линзы гендера. Трансформация взглядов на проблему неравенства полов. – М.: РОССПЭН, 2004. – 336с.
2. Гендерные стереотипы в меняющемся обществе. – М.: Наука, 2009. – 273с.

3. Куліш, А.І. Легенди ДПТУ/А.І.Куліш. – 2-ге вид. –Д.:Вид-во нац ун-ту залізн. тр. ім. акад.. Лазаряна, 2010. – 659 с.

Науч. рук. - Власова Т.И., к. филос. н., проф.,
національний університет залізничного
транспорту ім. академіка В.Лазаряна, м. Дніпропетровськ

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО БРЕНДИНГУ

Яненко Я. В.,

ст. викладач кафедри журналістики та філології, к. соц. н.

Сучасна реклама відображає цінності сучасного суспільства та є важливим механізмом впливу на ціннісну свідомість. Відповідно, цінності українського суспільства багато в чому формуються під впливом реклами, яка є домінуючою в інформаційному просторі сучасної України. В рекламних повідомленнях успішних брендів присутні цінності та стереотипи, які використовуються для створення ефективної реклами, орієнтовані на мотивацію споживачів та формування у них інтересу до рекламованих продуктів.

Актуальним у сучасному брендингу є застосування гендерних стереотипів, адже, як зазначає Г. А. Мірошніченко, «сформовані рекламною комунікацією гендерні стереотипи здобувають перемогу над традиційними соціальними стереотипами, що дозволяє рекламі активно впливати на пріоритети і уподобання масової аудиторії, мотивувати її на придбання рекламованих продуктів як символів відповідності рекламному образу» [1, 121].

Наприклад, стереотипне сприйняття цінності жіночої краси займає вагомe місце в українській рекламі, де демонструється ідеальна зовнішність моделей, їх привабливість і здатність подобатися цільовій аудиторії. Особливо важливе значення відіграє краса в неадаптованій рекламі міжнародних брендів, де задіяні світові знаменитості (актриси, моделі тощо).

Домінування в інформаційному просторі України реклами міжнародних брендів змушує українських рекламодавців дотримуватися схожих ціннісних пріоритетів, відповідно, в їх рекламі теж демонструються образи ідеальної краси. У свою чергу, українські споживачі теж намагаються відповідати рекламним «ідеалам», купуючи товари та послуги, реклама яких базується на цінності краси.

Незважаючи на те, що гендерна реклама «стала для представниць слабкої статі експертом, порадиником по створенню привабливого іміджу сучасної жінки, яка впевнено живе в шаленому ритмі постійно мінливого світу» [2, 115], деякі відомі бренди у своїй рекламі використовують «патріархальні» стереотипи, демонструючи жінку як сексуальний об'єкт.

Так, бренд парфумованих дезодорантів «АХЕ», гіперболізуючи властивості продукту, неодноразово демонстрував у своїй рекламі жінок, єдине завдання яких полягало у демонструванні непереборного сексуального потягу до героя реклами (споживача, який користується дезодорантами «АХЕ»). Максимального рівня гіперболізації було досягнуто у рекламному роліку «АХЕ Excite» (у перекладі *excite* означає «збудження») зі слоганом «Навіть янголи не встоять», де молоді привабливі жінки падали з неба, відчуваючи тяжіння до героя реклами. Українські телеканали демонстрували скорочену версію цієї шокуючої міжнародної реклами із додаванням титрів «Янгол – це фентезійний образ ідеальної дівчини».

Іншим шляхом пішли власники ще одного відомого бренду. Як вказують В. В. Тамберг та А. В. Бад'їн, всі атрибути бренду «Gillette» традиційно підтверджували слоган «Найкраще для чоловіків!»: образи мужніх чоловіків в рекламі, позиціонування процесу гоління як суто чоловічої справи тощо. Але з появою, розвитком і розширенням ринку жіночих засобів для гоління, власниками бренду «Gillette» було створено суббренд «Gillette Venus». Відкинувши варіант створення повністю автономної торгової марки, власники бренду «поєднали під одним ім'ям те, що поєднати неможливо – мужність і жіночність... тож бренд став відмінною мішенню для нападу інших брендів, чітко орієнтованих лише на чоловічі або жіночі цінності» [3, 86].

Варто зауважити, що подібний шлях відкриває бренду можливість позиціонування на основі сімейних цінностей, адже тепер всі члени родини можуть купувати все необхідне для процесу гоління у одного-єдиного виробника.

В Україні подібне позиціонування брендів є доволі розповсюдженим, відповідно, в рекламі демонструються сімейні цінності у процесі споживання рекламованого продукту, а персонажі втілюють традиційні гендерні ролі та уявлення про ідеальну сім'ю (типовий сценарій – життя української сім'ї, в якому діючими особами є споживачі рекламованого продукту: затишний інтер'єр, елементи побуту сучасної української сім'ї, дитячі іграшки тощо).

Список літератури:

1. Мирошниченко Г. А. Рекламный дискурс как инструмент формирования новых гендерных стереотипов / Г. А. Мирошниченко // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2013. – № 8 (26). – В 2-х ч. – Ч. II. – С. 121–124.

2. Мирошниченко Г. А. Образ современной женщины в рекламе / Г. А. Мирошниченко // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2013. – № 8 (26). – В 2-х ч. – Ч. I. – С. 113–116.

3. Тамберг В. В. Бренд: боевая машина бизнеса / В. В. Тамберг, А. В. Бадьин. – М. : Олимп-Бизнес, 2005. – 240 с.

МІСЦЕ ПОЛІТИЧНИХ ТЕОРІЙ У СУЧАСНОМУ ФЕМІНІСТСЬКОМУ ДИСКУРСІ

*Лебідь Є. О., д. філос. наук, професор,
Хальота О. В., студентка СумДУ*

Звичайно, між політичними мислителями від Платона і до Ю. Габермаса існує багато відмінностей, але традиційні постулати західної політичної думки конструюються через виключення жінок із політичної діяльності. По суті, ми до цих пір застрягли в маскулінних політичних концепціях, у яких все протилежне і протиставлене політичному життю і політичним чеснотам, презентується жінками. Здається, нині тільки феміністичний політичний дискурс енергійно намагається проблематизувати усталені політичні онтології, не дивлячись на те, що в умовах патріархатних уявлень про жінок фемінізм дискредитується як античоловічий проект, а маскулінні політичні теорії несвідомо містифікують основи чоловічого домінування і жіночого підкорення в сучасному суспільстві. Крім того, в умовах, де чітко артикульовані політичні позиції і стратегії повністю відсутні (як би нас не запевняли у зворотному політики), у кращому випадку обмежені суто ситуативними чи інструментальними констеляціями (як в Україні), процес розробки нових продуктивних теорій практично неможливий. Якщо ми можемо говорити про буденне, то про цілком наукове політичне мислення ми можемо говорити лише гіпотетично. Справджується дещо видозмінений афоризм Б. Латура: політики як і полководці, звичайно з'являються на

поле бою з запізненням на одну війну. Феміністки ж з'являються на полі бою з запізненням принаймні на дві війни.

Аналізуючи класичні тексти, які визнаються значущими політичною теорією і практикою, феміністична критика піднімає питання, наскільки зміст того чи іншого твору може бути корисним для феміністських теорій. Ця критика, як і в 1970-і рр. намагається показати, що уявлення про властиві чоловікам і жінкам відмінні ознаки та властивості є основоположними для політичної теорії. Доволі складною залишається справа включення жіночої частини людства в західну політичну традицію.

Рівність статей з необхідністю вимагає радикальної перебудови соціальних інституцій, які трансформують рівність між чоловіками та жінками не на користь жінки і неадекватність розуміння того, як у дійсності витончено працює механізм дискримінації жінок у сучасному суспільстві. Намітився перехід від гендерної нейтральності до стратегії особливого захисту жінок, яка наказує створювати особливі умови на робочих місцях, щоб це слугувало компенсацією жінкам їх материнської ролі.

Феміністський дискурс до цих пір живиться опозиціями. На початку руху ставилося питання: схожі жінки на чоловіків, чи зовсім не схожі? Нещодавно почалася розробка ще однієї альтернативи: чи схожі одна на одну жінки різної расової та етнічної приналежності, різних класів, релігій, сексуальних переваг тощо, щоб утворити групу, об'єднану політичними інтересами і єдиною програмою соціальних змін? Чи здатні вони прийти до загального феміністського розв'язання питання жіночої нерівності? Наскільки актуальним залишається давній феміністський проект створення такого соціального світу, в якому поняття «жінка» більше не буде синонімом поняття «нерівність»? Феміністська критика розширяється за рахунок аналізу соціальних інституцій, які продовжують приховану дискримінацію бідних і кольорових людей, етнічних і сексуальних меншин.

Сучасний фемінізм вичерпав енергетику «фемінізму рівності» і перейшов на стадію проблематики відмінності. У цілому ж фемінізм трансформувався в постфемінізм, який відповідає парадигматичі постструктуралізму і постмодернізму. Постфеміністський дискурс маніфестує фрагментарність і суперечність суб'єкта (постфеміністська концептуалізація постмодерністської «смерті суб'єкта»), гнучкість і рухливість структури ідентичності. Суб'єкт може сприйматися як «матеріально-семіотичний актор» або «кіборг-суб'єкт» як якийсь

гібридне «ми» (Д. Хереуей). Більш того, замість поняття «гендер» все частіше використовується конструкт «криза ідентичності» (Р. Брайдотті). Таким переформатуванням постфемінізм кидає виклик «феміністському епістемологічному фундаціоналізму» (Е. Брукс). При цьому зберігається установка на політизацію і політичну ідентифікацію традиційного фемінізму.

ГЕНДЕРНІ РОЛІ ЯК ВИЯВ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ НЕРІВНОСТІ

Шарапова Н.,
*ДВНЗ «Ужгородський
національний університет», м. Ужгород*

Поняття «роль» має досить широке застосування як у соціальному, так і політичному аспектах. Роль –це соціальна функція особистості, відповідна прийнятим нормам, спосіб поведінки суб'єкта в залежності від його статусу або позиції у системі міжособистісних відносин, що визначає його права, обов'язки та привілеї. Через широке застосування даного поняття у контексті досліджень різних авторів екстраполюється його сутність, структура та різновиди (соціальна, політична, гендерна і т.д.).

Гендерні ролі – соціально очікувана поведінка чоловіків і жінок, пов'язана з їхнім соціальним статусом у певних культурних, соціально-економічних і політичних умовах. Якщо розглянути гендерні ролі, розумієш, що вони відрізняються залежно від суспільства, місця та часу. Приміром, розглянувши характеристики, властиві жінкам однієї епохи, стає зрозумілим, що ці характеристики притаманні чоловікам іншої епохи (часи матріархату та патріархату). Російський дослідник Ігор Кон відзначає: «Гендерні ролі завжди пов'язані з певною нормативною системою, яку особистість засвоює і переломлює у своїй свідомості і поведінці [1].

Гендерні ролі зумовлені диференціацією всіх членів суспільства на дві категорії – чоловіків і жінок – та передбачають очікувану від них ціннісно й нормативно визначену поведінку. Маскулінна гендерна роль приписує чоловікам бути домінантними, агресивними, орієнтованими на кар'єру, більш успішними в технічних науках. Від чоловіків також очікують, що вони тамуватимуть свої емоції і почуття. Жінки, навпаки, мають бути слабкими, залежними, м'якими,

успішнішими в гуманітарних науках, а також більш емоційними. Вважається, що жінки прагнуть до створення сім'ї та обмежуються домогосподарством і піклуванням про родину [2]. Щодо типових «політичних» ролей, то існує думка, що жінки і визначають владу, і використовують її інакше, ніж чоловіки. Саму владу в руках жінок цілий ряд дослідників бачить як більш кооперативну та менш конфронтаційну, ніж у руках чоловіків. Таку думку поділяє більшість жінок-політиків, що дозволяє сподіватися на існування іншого (відмінного від чоловічого), але не менш продуктивного підходу до розв'язання політичних проблем [3]. Розглядаючи традиційні гендерні ролі, можна виділити, що у кожній з них є свої переваги та недоліки. Але, як показує практика, тенденція виконання виключно традиційних ролей втрачає актуальність, так як підвищення рівня життя та демократизація суспільства дає все більше можливостей для обрання ролі на власний розсуд.

Особливості гендерної політичної структури у країнах світу значно різняться за своїм сприйняттям тих, чи інших гендерних ролей. Найбільш категоричним до об'єктивного нетрадиційного сприйняття даної категорії є країни Близького Сходу, де головними є традиції, тому у політиці беруть участь виключно чоловіки. Країни Європи та Америки є найбільш лояльними, особливо Скандинавські країни, де у владному апараті керівні посади займають жінки. Аналізуючи шляхи потрапляння жінок та чоловіків до політики, можна побачити цікаву закономірність: представники чоловічої статі приходять до політики здебільшого за допомогою активної діяльності політичних партій, членами яких вони є, жінки ж, як правило, залучаються до політичного процесу завдяки співпраці з неурядовими організаціями. Чоловіки мають більшу електоральну і фінансову підтримку, ніж жінки. Причиною цього є стереотипізація ролі жінки. Свого часу жінка-парламентарій з Буркіна-Фасо зазначала, що: «Те, що ти жінка – вже є перешкодою само по собі, особливо у поєднанні з соціокультурним тиском патріархальної системи». Тому у багатьох парламентах країн світу існують гендерні квоти – вид позитивної дискримінації (система пільг, заохочень, заборон і компенсацій), спрямованих на підвищення соціального статусу жінок. Саме вони зможу збільшити кількість жінок у політиці не тільки декларативно, але й реально [4].

Гендерні «політичні» ролі в Україні не відрізняються своїм сприйняттям. Панування патріархального типу політичної культури

досі впливає на доступ жінок до політики, вважаючи її суто «чоловічою справою», але, сьогодні, ця тенденція дедалі зменшується, що і демонструє сучасний гендерно-політичний аспект політики в Україні, де жінки активно «поповнюють лави» різних політичних партій. Як показали соціологічні дослідження, значна частина громадян України позитивно ставляться до того, що жінки почали активніше займатися політикою: 54,3% опитаних респондентів повністю схвалюють політичну активність жінок як політичних лідерок та діячок; скоріше позитивно, ніж негативно – 21% і тільки 8,4 % – негативно [5].

Отже, очевидно, що традиційне виконання гендерних ролей дедалі зменшується. Світова політична сфера поповнюється все більшою кількістю жінок, парламенти країн застосовують гендерні квоти, стереотипізація різноманітних якостей особи відносно політики втрачає позиції. Сучасне суспільство виходить на новий рівень розвитку, який дозволяє відійти від усталених уявлень про гендерні ролі, а також можливість проявити та реалізувати себе відповідно власних уподобань.

Список використаних джерел:

1. Кон І.С. Психологія статевих відмінностей // Питання України. – 1981. – № 2.
2. T Williams J. E., Best D. L. Sex stereotypes and intergroup relations // S. Worshel, W.G. Austin (eds.) Psychology of intergroup relations. Chicago : Nelson-Hall., 1986. – P. 244-259.
3. Чикалова И. Партии и власть в США и Великобритании: Гендерная политика в 1970–1990-е годы // Ирина Чикалова. – Минск : Тесей, 2000. – 288 с.
4. Шведова Н. Квоты: благо или новые проблемы? [Электронный ресурс] / Н.А. Шведова. – Режим доступа: <http://www.owl.ru/win/books/policy/quota.htm>.
5. Центр політичних та соціологічних досліджень "Социс" – <http://www.byut.com.ua/ukr/news-753>.

Наук. кер. - Колодій М. М., *ст. викл.*

«КРИЗА МАСКУЛІННОСТІ ТА ЧОЛОВІЧИХ СТУДІЙ» У СУСПІЛЬНИХ НАУКАХ

Колодій М.,
*ДВНЗ «Ужгородський національний
університет», м. Ужгород*

Сьогодні у науковій літературі з'являється чимало монографій і статей, присвячених трансформації образу чоловіка у сучасному суспільстві, яку визначають як «кризу маскулінності». На думку російського дослідника Ігоря Кона, в сучасному світі відбувається процес «руйнування гендерного порядку», який часто називають «кризою маскулінності» [3, с. 359]. Тобто, за умов збереження базових, обумовлених статевим диморфізмом відмінностей, у суспільстві проходить закономірний процес ослаблення традиційної гендерної поляризації, який зачіпає як нормативні уявлення і фактичний поділ соціальних ролей і функцій, так і пов'язані з ними індивідуально-психологічні риси і здібності. Це ставить чоловіків і жінок перед серйозними новими викликами і сприяє їх особистісній індивідуалізації.

Так зване «чоловіче питання» було виразно артикульоване як проблема суспільного і особистісного рівнів в останній третині ХХ століття – на сто років пізніше від актуалізації добре відомого «жіночого питання». Традиційний чоловічий спосіб життя (орієнтований на незалежність, досягнення, домінування), суто чоловічі чесноти і цінності (мужність, сила, відвага, агресивність, незворушність), навіть суспільні чоловічі ролі (годувальника, захисника, опікуна, керівника) часто вже не відповідали тим суспільно-політичним змінам, що їх зазнало людство впродовж ХХ та на початку ХХІ століть.

Починаючи з 1970-х років, спочатку на Заході, а потім і в СРСР почали багато говорити і писати про те, що традиційний чоловічий стиль життя, а, можливо, і самі психологічні якості чоловіка не відповідають сучасним соціальним умовам і що чоловікам доводиться розплачуватися за своє пануюче становище у суспільстві та культурі. Однак причини цієї кризи маскулінності і можливі шляхи її подолання трактувалися по-різному і навіть протилежно. Одні дослідники та дослідниці вбачали проблему в тому, що чоловіки як гендерний клас чи соціальна група відстають від вимог часу: їх установки, діяльність і особливо групова свідомість, уявлення про те, яким може і повинен

бути чоловік, не відповідають соціальним умовам, які змінилися і підлягають радикальній зміні та перебудові. Інші ж автори, навпаки, вбачають у соціальних процесах, які відбуваються, загрозу споконвічним «природним» основам людської цивілізації і закликають чоловіків як традиційних захисників стабільності і порядку, покінчити з цією деградацією і повернути суспільство назад, у спокійне і надійне минуле [1, с. 562].

Самі по собі ці дискусії не унікальні. У періоди швидких історичних змін, коли попередні форми гендерних відносин ставали неадекватними завжди згадували про фемінізацію чоловіків і зникнення «справжньої маскулінності». Можна припустити, що часто трансформація чоловічого гендерного конструкту, чоловічої ідентичності пов'язана зі спробою жінок активізувати свою соціальну значущість, отримати незалежність у всіх сферах суспільного життя. На думку Елізабет Бадінтер, в історії людства відбувалися не одна криза маскулінності. Переважно, всі ці кризи виникали у країнах з «витонченою культурою», де жінки користувалися більшою свободою, наприклад у XVII і XVIII століттях у Франції та Англії та у XIX і XX століттях у Сполучених Штатах Америки та країнах Європи [4, с. 25]. У ці періоди чоловіки були докорінно незгодні з пропозицією жінок зрівняти всі права, стерти кордони між статями. Помилкове припущення про те, що рівність тотожна ідентичності, є однією з причин специфічного явища у сучасній культурі – зменшення, стирання відмінностей між статями. Жінки намагаються вести себе, як чоловіки, а чоловіки, відповідно, – як жінки, і відмінність між чоловічим і жіночим поступово зникає.

Дискусія про кризу маскулінності у СРСР розпочалася у 1968 році статтею радянського демографа Бориса Урліса в «Літературній газеті» в під назвою «Бережіть чоловіків!». Протягом 70-80-х років XX століття ця дискусія тривала; були сформульовані показники кризи маскулінності: низька тривалість життя чоловіків в порівнянні з жінками, самодеструктивні практики (шкідливі звички та соціально-ризикована поведінка), зростання захворюваності серед чоловіків і т.д. На думку дослідниці О. Здравомислової, «у пізньорадянському дискурсі» криза маскулінності – це метафора, за якою ховається визнання соціальної хвороби суспільства. Неможливість виконання традиційних чоловічих ролей, пов'язана з обмеженнями ліберальних прав (власності, політичних свобод, свободи совісті), вважається причиною руйнування істинної мужності [2, с. 4].

«Криза маскулінності», про яку у суспільних науках багато говорять і пишуть починаючи з останньої третини ХХ століття, – перш за все криза звичного гендерного порядку і традиційної маскулінної ідеології, яка перестала відповідати зміненим соціально-економічним умовам і створює соціально-психологічні труднощі як для жінок, так і для самих чоловіків. Однак, слід визнати, що руйнування традиційного гендерного порядку – це процес закономірний і незворотній. Його причиною є не фемінізм чи емансипація жінок, а новітні інноваційні технології, які роблять природні статеві відмінності менш значущими, ніж раніше.

У сучасних суспільних науках «чоловічі дослідження» або «чоловічі студії», переважно, представляють критичний, значною мірою політизований напрямок гендерної теорії. Їх виникнення в якості самостійної дослідницької сфери у 1970-ті роки безпосередньо пов'язане з впливом, який справила друга хвиля фемінізму на зміст і напрям розвитку соціальної теорії. Якщо одним із завдань жіночих досліджень було формування фемінінності як категорії гендерного аналізу та введення її до публічного дискурсу наукового пізнання, то мета чоловічих досліджень більшою мірою була політичною. Вона полягала, у першу чергу, в артикуляції владної складової, включеної у взаємини не тільки між статями, а й у середині кожної з статей. Внаслідок цього акцент в гендерному аналізі змістився з критики традиційної чоловічої ролі та способів її реалізації на осмислення і критику відносин домінування і підпорядкування, що існують між різними типами мужності.

Інституціалізація «чоловічих студій» у соціальних науках відбулася ще у 1970-х роках, однак й до сьогодні ці дослідження залишаються дуже неоднорідними як концептуально, так і політично. Власне так само, як і «жіночі» і власне гендерні дослідження. «Чоловічі студії» як науковий міждисциплінарний підхід, значною мірою, своєю появою завдячують гендерним дослідженням та квір-студіям (вивчення традиційних та нетрадиційних сексуальностей та сексуальних ідентичностей).

Первинна увага гендерних студій до дослідження жіночого досвіду була пов'язана з намаганням подолати андроцентризм (репрезентацію виключно чоловічого досвіду та перспективи), який був притаманний для більшості соціальних та гуманітарних наук. Тому одним із завдань гендерних студій було і залишається сприяти переосмисленню того, що розуміється як знання, та доповнення цього

знання жіночою перспективою, таким чином сприяючи його гендерній реальності. Це мало на меті подолати «невидимість» жіночих соціальних ролей та досвіду, а також сприяти приверненню громадської та наукової уваги до проблеми гендерної нерівності та подвійних стандартів, які залишаються актуальними для більшості сучасних суспільств.

Водночас внаслідок цього в гендерних студіях виник неминучий дисбаланс на користь дослідження жінок та різноманітних аспектів фемінності при практичному ігноруванні маскулінного досвіду. Головна проблема такої гендерної перспективи полягала у неврахуванні того, що хоча чоловіки практично завжди були у фокусі уваги соціогуманітарних наук, вони, переважно, розглядалися не як гендеризовані, а як узагальнені суб'єкти, що репрезентують універсальний людський досвід.

Очевидно, що трансформація традиційних чоловічих цінностей і канонів маскуліності – загальна вимога часу. Традиційний канон, точніше – канони маскуліності зазнають у сучасному суспільстві істотних змін, і ця трансформація має об'єктивні межі, обумовлені, з одного боку, рамками статевого диморфізму, а з іншого – індивідуально-типологічними відмінностями. Ідея систематичного перевиховання чоловіків за єдиним зразком – це утопія. Проте, очевидно, що сучасний світ стає все більш багатобарвним. Індивідуалізація і плюралізація соціального життя веде за собою неминучість визнання не тільки різних типів маскуліності та фемінності, але і таких індивідуальних стилів життя, які взагалі не вписуються у біполярно-статеву модель взаємовідносин.

Список використаних джерел:

1. Вейнингер О. Пол и характер: Принципиальное исследование / Отто Вейнингер / – М. : Терра, 1992 – 480 с.
2. Здравомыслова Е. Советская маскулинность / Елена Здравомыслова // Наслаждение быть мужчиной: Западные теории маскулинности и постсоветские практики / Под ред. С. Жеребкиной. – СПб. : Алетейя, 2008. – С. 168-198.
3. Кон И.С. Гегемонная маскулинность как фактор мужского (не)здоров'я [Електронний ресурс] / Игорь Семенович Кон // Социология: теория, методы, маркетинг – 2008. – №4. – Режим доступа : <http://www.archipelag.ru/authors/Kon/>
4. Бадинтер Э. Мужская сущность / Элизабет Бадинтер [пер. франц. И.О. Крупицовой, Е.Б. Шевченко]. – М. : АО «Изд-во «Новости», 1995. – 304 с.

РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРО ГЕНДЕРНУ РІВНІСТЬ

*Кобзей Н. В., кандидат філологічних наук,
доцент Івано-Франківський національний
медичний університет*

Демократичні та соціально-економічні процеси в сучасній Україні певним чином споріднені з проблемами суспільної диференціації. Йдеться про те, що нерідко дві основні категорії суспільства – чоловіки та жінки – час від часу відчувають дисбаланс власних можливостей, пов'язаний зі певними обмеженнями та утисками їх у прагненні самореалізувати себе у різних сферах людської життєдіяльності.

Так уже історично склалося, що вищі позиції в системі соціальної ієрархії традиційно посідають чоловіки. Вони займають престижніші, більш оплачувані посади, виконують керівні і владні повноваження, відзначаються інтелектом, стриманістю, авторитарністю, іноді агресивністю, наділені сильним характером і, зазвичай, стримують свої емоції. Жіночу ж половину людства прийнято вважати слабшою, соціально нижчою категорією, консервативною і практичною, чуйною і співчутливою, інтуїтивною і комунікативною, схильною до надмірної емоційності, яка досить часто заважає їй раціонально мислити, а, отже, негативно впливає на формування ідеального лідера та керівника. На думку С. Оксамитної, „культура кожного суспільства, як і уява соціалізованого в ній індивіда, містить узагальнені уявлення про те, якими є чоловіки й жінки та чим вони повинні займатися. Такі узагальнені усталені уявлення стосовно спільнот чоловіків і жінок загалом називають гендерними стереотипами. Зазвичай вони можуть бути далекими від реальності, неточними, стійкими відносно нової інформації та вельми віддаленими від реальних рис і поведінки конкретного індивіда” [1, 157 – 158]. А ще, враховуючи визначення андрогінності, введеної у психологічну термінологію Карлом Юнгом, досить часто чоловічі та жіночі характеристики можуть поєднуватися в одній особі. Це дозволяє їй значно краще пристосовуватися до різного роду суспільних умов, проявляти гнучкість та варіативність гендерної поведінки.

Зважаючи на сказане, досить актуальною постає проблема докорінної зміни усталених стереотипів стосовно суспільного статусу чоловіка і жінки та визнання названих категорій суспільства рівноправними. Левову частку праці над досягненням позитивного результату має взяти на свої плечі вища школа. Саме вона повинна раз і на завжди в свідомості майбутньої еліти нації знищити міф про гендерну нерівність статей, має допомогти їй правильно вибрати свою гендерну роль у суспільстві, від якої залежить „характер життєвого сценарію” людини, її стиль життя і поведінка в різноманітних життєвих ситуаціях. Відрадно, що, досліджуючи становлення ідентичності студентів вищих навчальних закладів, Т. Потапчук стверджує, що „в Україні XXI століття формується нова філософія освіти. Це парадигма, що узагальнює всю різноманітність прогресивних психолого-педагогічних ідей” [2, 40]. Перший крок на шляху до здійснення мети уже зроблено. В освітній процес впроваджується гендерний підхід, який передбачає, „що відмінності в поведінці та сприйнятті чоловіків і жінок визначаються не так їх фізіологічними особливостями, як вихованням на основі поширених в даній культурі уявлень про сутність чоловічого та жіночого. Таке конструктивістське розуміння статі передбачає витравлення стереотипів ієрархічності, дискримінації, асиметрії в навчальному процесі й визначає принципово новий сучасний підхід до інтерпретації освітніх проблем” [1, 478]. Розвиток гендерних студій в нашій країні забезпечується впровадженням гендерної проблематики в навчальний процес, розробкою цілої низки методичних рекомендацій, спецкурсів та лекцій, вивченням міжнародного досвіду країн, в яких вже успішно функціанують принципи гендерного навчання, залученням громадських організацій та засобів масової інформації до співробітництва та поширення гендерної культури серед населення.

Завдяки таким нововведенням перед сучасними студентами відкривається ціла низка переваг, які дозволяють їм використовувати набуті під час навчання знання, уміння та навички у значно ширшому ключі. По-перше, знищуються рамки традиційних гендерних ролей і особистість сама вирішує, за якими принципами їй жити, як формувати сім'ю і виховувати дітей, де вчитися, ким працювати. По-друге, участь у різноманітних тренінгах, проектах, конференціях та круглих столах, присвячених проблемам гендеру, дозволяє значно соціалізувати особистість, вивести її на якісно новий рівень

демократичних відносин, у яких стереотипи „залежна жінка” і „владний чоловік” повністю стираються.

До головних цінностей гендерного виховання молоді можна віднести такі пункти:

1. Забезпечення гендерної грамотності і обізнаності у надскладній сфері взаємовідносин між чоловіком і жінкою.

2. Усвідомлення рівноправності усіх без винятку суспільних груп, визнання їхніх гендерних прав і свобод.

3. Повага до специфічних особливостей та індивідуальних проявів особистості незалежно від її статі.

4. Уміння, відкинувши гендерні стереотипи, самостійно вибирати модель суспільної поведінки, диктованої не традиційними уявленнями, а особистісним самовідчуттям.

Таким чином, впровадження гендерного підходу в навчально-виховний процес вищої школи має стати пріоритетним завданням кожного вузу на шляху до виховання гормональних та соціальностійких особистостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Оксамитна С. М. Гендерні ролі та стереотипи / С. М. Оксамитна // Основи теогії гендеру : Навчальний посібник. – К.: „К.І.С.”, 2004. – С. 157 – 182.

2. Потапчук Т. В. Становлення ідентичності студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Т. В. Потапчук // Педагогіка і психологія. – 2013. – № 1. – С. 87 – 91.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІВЧАТ-ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ГАЙДІВСЬКОГО РУХУ

Партала К. С.,
*студентка Ніжинського державного
університету імені Миколи Гоголя*

Гендерна соціалізація – це процес засвоєння людиною соціальної ролі, визначеної для неї суспільством від народження, залежно від того, чоловіком або жінкою вона народилася. Проблема цього феномену не є новою, проте актуальність її не тільки не зменшується, а, навпроти, зростає. Гендерна соціалізація дитини починається від народження, коли дорослі, визначивши стать малюка, починають навчати його гендерній ролі хлопчика чи дівчинки [1]. Статеворольова

соціалізація відбувається протягом усього життя людини, тільки дорослішання сприяє формуванню самостійності у виборі цінностей і орієнтирів. Статеворольова соціалізація здійснюється на рівні суспільства через різні інституції. У сучасних умовах освітньо-виховний та соціалізуючий простір формують, насамперед, соціальні інститути. Одним із таких соціальних інститутів є дитячі та молодіжні громадські організації як різновид соціально-педагогічної діяльності дітей і молоді у відкритому мікросередовищі, як одна з ефективних форм соціального виховання, як соціальний інститут, який відіграє важливу роль в особистому самовизначенні молодої людини. Сучасні громадські організації орієнтуються на задоволення, насамперед, інтересів і потреб своїх учасників, перетворення їх на активних суб'єктів соціовиховного процесу. Особистість дитини, підлітка в громадській організації розкривається, передусім, в соціальному аспекті. Її інтуїтивні уявлення про себе стають усвідомленими завдяки системі соціальних характеристик особистості – соціальних статусів. Статус і роль члена організації стимулюють дитину до творчого ставлення до справи, оволодіння новими знаннями, прагнення самовдосконалюватись, формування позитивних комунікативних якостей тощо. Цьому сприяє створення та втілення в реальність різноманітних програм, які мають різноманітну спрямованість та в результаті яких особистість (член організації) отримує нові знання, вміння та навички, які, в свою чергу, сприятливо впливають на розвиток.

Серед всього розмаїття сучасних громадських дитячих і молодіжних організацій слід відмітити організації гайдівського спрямування. Адже саме гайдівський рух створює необхідні умови для гендерної соціалізації своїх членів. Вже від початку створення у 1910 році на основі скаутських виховних традицій рух гайдів швидко поширюється в інші країни. У 1928 році була створена Всесвітня асоціація дівчат-гайдів і дівчат-скаутів (ВАДГДС), яка на сьогодні нараховує близько 10 мільйонів членів зі 145 країн світу.

У жовтні 1994 року у Києві відбувся перший всеукраїнський тренінг для лідерів гайдівського руху, підсумком якого стало заснування робочого комітету. Його метою була розробка програмних документів, пошук та підготовка лідерів, поширення Гайдингу. Завдяки плідній роботі комітету вже у листопаді 1995 року відбулася Установча Конференція Асоціації Гайдів України (АГУ), в якій взяли участь представниці 13 областей України, а також гості з Норвегії та

Великобританії. На Конференції був прийнятий і затверджений Статут АГУ та обрані установчі органи. У листопаді 1996 року організація була офіційно зареєстрована у Міністерстві юстиції України [3]. Основною метою діяльності АГУ є сприяння розвитку та формуванню соціально-зрілої жіночої особистості в її власних інтересах та в інтересах держави, захист законних соціальних, вікових, економічних та інших спільних інтересів своїх членів. АГУ в своїй діяльності керується такими завданнями [3]:

залучати дівчат та молодих жінок до гуманітарної системи цінностей загальнолюдського значення;

всесічно розвивати особистість шляхом активної участі у різних програмах;

підвищувати культурний рівень, збагачувати знаннями з історії, світової та національної культури, краєзнавства, медицини та ін.;

розвивати відповідальність за себе та за інших;

сприяти прагненню до самовиховання і саморозвитку;

виховувати почуття відповідальності та поваги до України, її духовної та матеріальної спадщини;

вивчати навколишній світ та допомагати у здійсненні природоохоронних проектів;

оволодівати навичками життя на природі.

Асоціацією Гайдів України були розроблені програми («Українознавство», «У світі гайдингу», «Школа медицини», «Вічні істини», «Світова культура», «Господарочка», «Життя на природі», «Планета – наш дім»), які орієнтувалися на різні напрями підготовки членів організації до самостійного життя [2].

Аналіз змісту сучасних програм АГУ, які діють з 2005 року і розроблені для 3 вікових груп підтверджує їх спрямованість на гендерно-рольову соціалізацію. Наприклад, "Освітня програма АГУ для дівчат-гайдів" реалізується за такими напрямками:

- особиста гігієна, репродуктивне здоров'я, профілактика захворювань та шкідливих звичок, здорове харчування, надання першої долікарської допомоги, фізична активність, спорт ("Живи здорово!");

- коло спілкування, родинні стосунки, вирішення складних ситуацій у спілкуванні, етикет і культура поведінки, розмаїття національностей, історія та особливості різних релігій ("Спілкуйся вільно!");

- планування активного дозвілля, мистецтво, література, історія мистецтв, заняття за інтересами, заохочення індивідуальних досягнень у "додаткових" видах діяльності ("Відпочивай цікаво!");

- приготування їжі, створення затишку в оселі, догляд за одягом, вміння розпоряджатися грошима, організація та проведення свят, підготовка до міжнародної поїздки, виживання на природі, безпека в різних ситуаціях ("Навчись і зроби!");

- народні, національні, державні свята і традиції, знання історії, географії, сучасного життя України ("Пишайся своєю країною!");

- одяг, макіяж, стиль, імідж ("Створи свій стиль!").

Разом з тим, нами було здійснено дослідження особливостей гендерної соціалізації дівчат-підлітків в умовах гайдівського руху, яке проходило на базі Чернігівської міської дитячої громадської організації АГУ «Полісяночка». В результаті анкетування дівчат-членів даної громадської організації віком від 11 до 17 років ми дійшли до певних висновків. Було визначено загальну тенденцію вподобань, інтересів та причин членства в даній організації, серед яких високі показники мають активність та нові знайомства. Також з'ясовано, що членство в даній організації посприяло помітній зміні світогляду дівчат-підлітків. Серед пріоритетних якостей сучасної людини респонденти виділили наступні: активність, самостійність, винахідливість та енергійність, що показує власну життєву позицію та прагнення керуватись даними якостями. Окрім того виявлені високі показники фемінності: характерними якостями цього феномену є м'якість, лагідність, чуйність, емоційність. Це свідчить про наявність у дівчат характерних форм поведінки, яких очікують від жінки у даному суспільстві. Як бачимо, членство в дитячих та молодіжних організаціях дає свої «плоди»: діти не лише отримують певні знання, вміння та навички, а й активізується їх творчий потенціал. У даному випадку ми прослідковуємо зміну їх світогляду, усвідомлення значущості своєї діяльності взагалі та прагненням до самоствердження. У разі ж відсутності членства дитини в будь-якій дитячій і молодіжній організації результати соціалізації можуть бути нижчими та менш ефективними.

Список використаної літератури:

1. Берн Ш. Гендерная психология / Ш. Берн. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗ-НАК, 2001. – 320 с.

2. У світі гайдингу. Посібник для організаторів роботи з дівчатами та жіночою молоддю / Під заг. ред. А.В.Гулевської. – К.: «Манускрипт», 1998. – 128 с.

3. Асоціація Гайдів України: офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.girlguiding.org.ua/>

Наук. кер. - Лісовець О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи, Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя

КОНЦЕПЦІЯ ПАМ'ЯТІ У ТВОРІ МАКСА ФРІША «БІОГРАФІЯ»

Похилько Г.,

Київський національний університет ім. Т.Г.Шевченка

Проблема пам'яті людини до сьогодні залишається загадкою, при цьому, не втрачаючи своєї актуальності. Ця тема є провідною у творчості багатьох письменників, які присвятили своє життя розгадці феномену людської пам'яті. Одним з таких представників є Макс Фріш, швейцарський письменник двадцятого століття, жанрове розмаїття якого захоплює та вражає. У творчому доробку письменника є як романи та оповідання, так і публіцистика та мемуари. Але окреме місце він відводить п'єсам, які пов'язані об'єднуючою темою незгоди з загальноприйнятим ходом речей. В своїх п'єсах доби зрілої драматургії, а саме 50 – 60-х років, Макс Фріш експериментував з поняттям особистості в історії, з версіями людської долі та життєвої позиції, зі спробами протистояння суспільству, намагаючись подолати зневіря та розфарбувати життя яскравими кольорами. Письменник, як велика дитина, керувався ідеєю неможливого: прожити не одне життя а багато, мати змогу вносити зміни в людську долю, та обирати хід подій, маючи можливість робити потрібні коректури. Головне – це перспектива свободи, яка постає перед людиною, право вибору. А це, насамперед, тісно пов'язане з минулим, адже для моделі людської поведінки базовою основою є досвід предків, як підсвідомо, так і свідомо пам'ять. Проблема вибору одного життєвого шляху із багатьох перегукується з одною з найважливіх проблем повоєнного мистецтва – питанням відповідальності людини за себе та за історію. Макс Фріш максимально наблизився до цієї теми в останній своїй п'єсі «Біографія», адже в ній мова йде безпосередньо про вибір життєвого шляху, що, в свою чергу, має нерозривний зв'язок із феноменом людської пам'яті.

Пам'ять в мистецтві – це не тільки естетична категорія, а й моральне оцінювання минулого, вона виступає фундаментом не тільки для художнього світу, а й для пошуків нового світу в глибинах людської душі. Що ж до основних концепцій пам'яті людини, то протягом двох тисяч років панувала Арістотелівська концепція, суть якої полягає в тому, що різноманітні фактори та ситуації впливають на життя людини, залишаючи свій слід в її душі. Але з часом, він поступово та непомітно зникає. В пєсі Фріша «Біографія» головному герою

Кюрману надали можливість змінити свою біографію, хід подій. При цьому читач повинен розуміти, що події відбуваються не в реальному житті, а переносяться на сцену, де відбувається те, що можливе лише в театрі. В деякому розумінні, цей процес тотожний грі в шахи, коли людина намагається повторити основні ходи вже програної партії, щоб визначити, з якого момента та яким чином потрібно було змінити хід, щоб виграти в фіналі. Так і Кюрман, зробивши 3 спроби запобігти тієї рокової ночі зі своєю майбутньою дружиною Антуанеттою, з якої в них починається роман, а згодом і подружнє життя, не досяг бажаного результату, яких би зусиль він не докладав. Адже врешті решт, він прислухався до свого нестримного бажання не відпустити цю жінку, а не до здорового глузду, як йому здавалося. Прокинувшись наступного ранку, Кюрман так і не усвідомив своєї помилки. Він, навпаки, впевнився в тому, що Антуанетта – виняткова, надзвичайна та дивовижна жінка. І ось вже здається, що Кюрман і зовсім не пам'ятає про ті нещасті 7 років свого подружнього життя з нею, які він так жадав стерти зі своїх спогадів. Так, людина залишається лише людиною, піддаючись миттєвому бажанню.

В сучасному гуманітарному знанні домінуючою є концепція історичної пам'яті, яка в свою чергу є складовою колективної пам'яті, так само як і культурна (соціальна). Вона характеризується тим, що пам'ять зберігає та відтворює спогади про минуле на основі уяви, яка є нерозривною з почуттями, викликаними теперішнім. Колективна пам'ять у п'єсі «Біографія», насамперед, має вираження в подіях Другої світової війни – тобто, за М. Хальбваксом¹, спільний досвід, пережитий певною групою людей разом. Ця трагедія торкнулася всіх і кожного, чи то громадян воюючих країн, чи то просто спостерігачів. А отже людина, ставши свідком тих страшних часів, сприймає теперішнє через призму подій Другої світової війни. Індивідуальна пам'ять, в свою чергу, притаманна перш за все в дослідженні жанру автобіографії, в якому проблема пам'яті є органічною складовою жанра. Це безпосередньо стосується як самого Фріша, який провів роки війни в нейтральній Швейцарії, страждаючи потім комплексом провини, так і героя п'єси Кюрмана, який після оголошення війни залишився до 1941 року в Сан-Франциско. Так само, як і автор,

¹ Л.П. Репин Культурная память и проблемы историописания(историографические заметки); 2003.- Ст. 11

головний герой не хоче і не може змиритися з тією стороною соціально-політичного життя, що включає в себе фашизм, війни, пригнічення та політичне насилля. Тому вони займають доволі чітку позицію, щодо цього, або точніше сказати опозицію. Так само можна провести паралель між любовними перипетіями Фріша та потягом Кюрмана до розмаїття та нових відчуттів, де вирішальну роль зіграли Елен, Катрін, Антуанетта, Марліс, та вірогідно ще більша кількість жінок, які, мали не таке велике значення в житті головного героя.

Концепція історичної пам'яті виражається і у відмові Кюрмана зробити будь-які зміни, щоб, в кінцевому результаті запобігти і травмуванню Шміга, і самогубства дружини, і смерті його матері в самотності, не маючи можливості побачити сина в останній раз. Зупиняючим фактором для Кюрмана є те, що, згадуючи ці події, він усвідомлює, що зроби він хоч щось інакше - нове рішення безповоротно змінить хід усього його життя. І зараз, замислюючись над тим, що він би міг так ніколи і не стати батьком, або так і не отримати докторську ступінь з біхевіоризму, і врешті решт не познайомитися з найголовнішою жінкою свого життя – Кюрман використовує надану йому можливість на незначні зміни, такі як вступ до партії, або рішення відмовитись від алкоголю заради здоров'я.

Відомий історик П. Нора, спеціаліст з напрямку історичної пам'яті, визначив у своїй праці «Проблематика місць пам'яті»² таке поняття як «місця пам'яті», чим власне можуть стати події, традиції, предмети, люди, географічні точки, які мають символічний характер. Так, наприклад, символом рокової ночі для Кюрмана та Антуанетти є антикварний годинник. Щоб ще раз послухати його магічний бій, жінка і затримується у головного героя, що є вирішальним в подальшому розвитку подій. Так само територією пам'яті можна назвати і окуляри Антуанетти, які Кюрман то знімає з неї, рішуче наважившись на дії, то надягає знову, начебто обміркувавши ситуацію ще раз, приймає зовсім протилежне рішення. Важливим символом є також букет, який мати Кюрмана, будучи при смерті, отримує від свого улюбленого сина з Америки, тому що через декілька десятиліть сам Кюрман отримує такий же букет вже від свого сина, що є свідченням того, що історія людська повторюється. У кожного своє

² П. Нора, М. Озуф, Ж. де Пюимеж, М. Винок Проблематика мест памяти; 1999.- Ст. 17-50

життя, і найбільше, що можна зробити – це продовжувати жити далі, адже не у всіх є можливість та бажання пережити певні події.

Що ж стосується соціальної концепції, то видатні радянські психологи Л.С. Виготський та А.Р. Лурія виділили термін «культурна пам'ять». В «Етюдах з історії поведінки» вони написали, що «розглядаючи пам'ять дорослої культурної людини, потрібно брати її не такою, якою її створила природа, а такою, якою її створила культура.»³. Аналізуючи це визначення через призму п'єси «Біографія», спостерігається паралель у стосунках Батько-Кюрман і Кюрман-Томас. Так само, як виховували і Кюрмана, так і він виховує свого сина, а саме читачу очевидна віддаленість, невелика зацікавленість, та ще й схильність до пияцтва батька в обох варіантах.

Пам'ять – загадковий феномен. Зберігаючи щось у своїй пам'яті, своїх думках, людина з часом трансформує ці спогади під впливом певних подій чи то в більш привабливі, чи то зовсім видаляє їх. І тільки одне залишається незмінним: наслідки та відповідальність за прийняте рішення, що може змінити все життя. Людині притаманно помилятися, але, зробивши цю помилку, вона настільки звикається з наслідками, відчуттями та подальшим плином життя, що повернутися назад і зробити щось по-іншому здається неможливим та безглуздим. Кюрман, в свою чергу, програв декілька варіантів розвитку подій; варіантів, що наближувалися до реальності. Тому в цьому розумінні – вся п'єса є лише репетицією, де Кюрман, однак, виступає не актором, а простою людиною. І не існує жодного варіанта, який би не міг бути розіграний по-іншому. Тільки сам Кюрман не може стати іншою людиною.

Наук. кер. – Пилипенко Р.Є., *д-р філол. н., доцент*

^{3 3} Л.С. Виготський, А.Р. Лурия Этюды по истории поведения; 1993. - Ст. 144

СЕКЦІЯ 5

ФІЛОСОФІЯ ДОБИ ГЛОБАЛІЗМУ ТА ПОСТМОДЕРНІЗМУ

РОЗУМІННЯ КІНЦЯ ІСТОРІЇ ЖАНОМ БОДРІЙЯРОМ

Сапронов А. Л.,

історичний факультет Полтавського

Національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка

Жан Бодрійяр значну увагу приділив розробці питань, що стосуються соціального, економічного, сексуального, політичного, які зараз тісно поєднані одне з одним, що було не притаманне попереднім епохам. У наші дні розмиваються всі орієнтири, всі бінарні опозиції, які були створені попередніми епохами. Для сучасності характерна активна комунікація усього з всім, збільшення швидкостей, скрізь, де це можливо, звільнення всього, що можна уявити звільненим, нескінченний ріст в нікуди та безупинне виробництво. Цей стан Ж. Бодрійяр назвав «після оргії» [1, 8]. У таких умовах французький філософ задається питанням про те, де криються витоки таких явищ. Також він задумується у багатьох своїх творах про те, чим є реальне в умовах інформатизації, створення інформаційного двійника дійсності, її моделі, Заміна «реального його знаками реального» -- ось що стає суттю сучасності [2, 18]. Простір, створений ідеальними, нелюдськими моделями, Ж. Бодрійяр називає гіперреальністю.

У Західному світі йде тотальний процес симуляції подій в межах створеної моделі світу. Повсюдно відбувається переосмислення минулого задля пояснення сучасності в найдрібніших деталях. Це призводить до «стирання начал і причин; референції, спроби вичерпати феномени, доводячи їх до безкінечно малих причин» [3, 11]. Повсюдно відбувається відбілення історії.

Одним із найпомітніших «кінців», проголошених французьким мислителем, є кінець історії. В творах Жана Бодрійяра можна вичленити три версії кінця історії.

Перша полягає в тому, що внаслідок постійного прискорення комунікації, збільшення кількості і тиражування подій, а також технологічних інновацій, що змінюють темпоральність процесів, людство перестало співвідноситись із сферою реального та історії.

Друга версія є протилежною до першої. Навпаки, все, що раніше становило основу історії (різні соціальні і політичні процеси), були загальмовані. На перше місце виходить фактор мас.

Раніше соціальні верхи не допускали участі мас в історії, останні не мали там власного обличчя. Зараз ситуація змінилась і влада, навпаки, хоче максимально залучити маси до участі в управлінні через різні соціологічні опитування, вибори, профспілки, але маса мовчить [4, 30-31]. Як результат – влада через інформацію симулює відповідь замість мас, а маси пропускають цей інформаційний потік або реагують через гіперконформізм і далі продовжують займатися буденними справами, а не справами політичної, історичної і т. п. важливості.

В умовах, де соціальне твориться за планом, є рукотворним, спротив мас у формі мовчання є смертельним для влади, адже не працює стара ідея прогресу, яка є гарантом майбутнього в історії.

Третій варіант кінця історії полягає в тому, що завдяки медіа-інформаційним впливам історія перестає існувати як така. Більше у людства не буде історії, якою вона була до епохи інформації і ЗМІ. Ми вже не зможемо ніколи ізолювати історію від її модифікованої, поліпшеної версії, яка створена для її розповсюдження і життя з нею. І одночасно з цим, в умовах припинення творення власної історії і культури, наша епоха перетворюється на музей для трупів минулих епох. На думку мислителя, існують тільки ті події, які мають свій кінець в осяжному майбутньому або вже закінчилися. Але сучасна доба не дає завершитися нічому.

Значну увагу у своїх творах Жан Бодрійяр приділяв критиці різних утопій. Він дійшов висновку, що в сучасності реалізація будь-якої з них є неможливою. Тому віра в прогрес у будь-якому напрямі є пустою, а це означало кінець однієї з основ епохи модерну.

Також у 1980-их з'явився значний інтерес до минулого через відсутність майбутнього. Він переріс у повторну переробку історичних подій (розігрів минулого у ЗМІ, науці, політиці) і процес ліквідації наслідків подій ХХ століття (наприклад, II світової війни через падіння Берлінської стіни і т.п.). Процес цей є безкінечним. Таким чином, історія не матиме свого кінця, а отже, і кінцевої мети [5, 40-41].

Використана література

1. Бодрийяр Ж. Прозрачность зла / Жан Бодрийяр; пер. с франц. Л. Любарской, Е. Марковской. — М.: Добросвет, 2000. — 258 с.
2. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция / Жан Бодрийяр; — пер. с франц. О. А. Печенкина. — Тула, 2013. — 204 с.
3. Бодрийяр Ж. Фатальні стратегії / Жан Бодрийяр; — пер. з франц. Л. Кононовича. — Л.: Кальварія, 2010. — 192 с.
4. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства, или конец социального / Жан Бодрийяр; — пер. с франц. Н. В. Сулова. — Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2000.
5. Бодрийяр Ж. Пароли. От фрагмента к фрагменту / Жан Бодрийяр; пер. с франц. Н. Сулова. — Екатеринбург: У-Фактория, 2006. — 199 с.

Наук. кер. - Вакуліна В. М.,
*кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії
Полтавського Національного педагогічного університету
ім. В.Г. Короленка, заступник завідувача кафедри*

КУЛЬТУРА ПОСТМОДЕРНІЗМУ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНУ РОБОТУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Варивода Т. В., *ЧНУ ім. Б. Хмельницького*

Постановка проблеми. В умовах динамічного розвитку сучасного суспільства, змін ціннісних орієнтацій та пріоритетів кожної особистості та соціуму в цілому стають актуальними ідеї культури постмодернізму — інтелектуальної течії, культури постіндустріального, інформаційного суспільства, що виходить за межі культури та тією чи тією мірою проявляється в усіх сферах суспільного життя, включаючи соціальну роботу. Характерними рисами сучасного суспільства стають прояви постмодерністичного суспільства, що і зумовлює актуальність цієї статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з теми: Британський соціолог С.Леш здійснив чи не першу спробу соціологічного аналізу постмодернізму, як явища західної культури.

У вітчизняній соціологічній науці теж помітний інтерес до деяких аспектів постмодернізму. Серед українських дослідників можна назвати В.Бакірова, В.Бурлачука, Б.Головка, В.Королька, Н.Костенко, М.Наумову, О.Погорілого, А.Ручку, В.Степаненка, В.Судакова, В.Танчера, В.Тарасенка.

Метою статті є визначення характерних рис постмодернізму в сучасному соціумі та впливу їх на соціальну роботу.

Виклад основного матеріалу.

Виходячи з досвіду осмислення постмодерну в сучасному філософському вченні, можна запропонувати його узагальнене визначення. Під постмодернізмом сьогодні розуміють інтелектуальну течію, що намагається обґрунтувати нинішній етап розвитку людської цивілізації, визначену систему філософських, соціологічних і культурологічних поглядів, яка намагається, перш за все, сформулювати певне нове світосприйняття, виразити дух нашого часу [1].

Енциклопедія літературних напрямків і течій подає такий список рис постмодернізму:

- культ незалежної особистості;
- потяг до архаїки, міфу, колективного позасвідомого;
- прагнення поєднати, взаємодоповнити істини (часом полярно протилежні) багатьох людей, націй, культур, релігій, філософій;
- використання підкреслено ігрового стилю, щоб акцентувати на ненормальності, несправжності, протиприродності панівного в реальності способу життя;
- зумисне химерне переплетення різних стилів оповіді (високий класицистичний і сентиментальний чи грубо натуралістичний і казковий та ін.; у стиль художній нерідко вплітаються стилі науковий, публіцистичний, діловий тощо);
- суміш багатьох традиційних жанрових різновидів;
- сюжети творів – це легко замасковані алюзії (натяки) на відомі сюжети літератури попередніх епох;
- запозичення, перегуки спостерігаються не лише на сюжетно-композиційному, а й на образному, мовному рівнях;
- як правило, у постмодерному творі присутній образ оповідача;
- іронічність та пародійність [2, 86].

Так, постмодернізм визначається як нова тенденція в культурному самоусвідомленні західних суспільств, яка характеризується відходом від ідей і цінностей попередньої доби, таких як ідея прогресу, послідовного розвитку свободи, емансипації особистості, великої мети, універсальності знань, індустріально-технічного розвитку тощо. Разом з тим, під постмодерном сьогодні розуміють глобальний стан цивілізації останніх десятиліть, який

характеризується великою кількістю невизначеностей в усіх сферах життєдіяльності, що свідчить про катастрофічний, неспокійний стан планети. Також постмодернізм проявляється як новий напрям у соціальній теорії, що намагається пояснити явища і процеси, які відбуваються останнім часом у соціальній дійсності і формують «постсучасну» реальність у вигляді постмодерного, постіндустріального суспільства, а також визначити стратегії, цілі і завдання подальшого розвитку людства, адже духовно-культурний арсенал модерну вичерпав себе.

Е. Ільюшина [3] підкреслює, що зміни в культурному житті деякі соціологи (Р.Інглхарт) пов'язують з фундаментальним зсувом в системі цінностей західної людини – зсувом від “матеріалістичних до постматеріальних цінностей”, який характеризується як “ціннісний синдром постмодерну”. Стверджується, що якщо аграрне суспільство і індустріальне були сформовані цінностями виживання, то постмодерне суспільство з'являється завдяки постматеріалістичним цінностям, які характеризують якість життя чи суб'єктивний добробут, таким як можливість самовираження, політична участь, міжособистісна довіра, терпимість тощо. Ці цінності, як наголошується, утворили ядро того зсуву постмодерну, який переформовує політичний світогляд, релігійні орієнтації, гендерні ролі і сексуальні норми західного суспільства, внаслідок чого відбувається занепад традиційних політичних, релігійних, соціальних і сексуальних норм.

Вивчаючи точки перетину соціальної роботи та постмодернізму, потрібно виділити два моменти. З одного боку, в силу свого особливого статусу в суспільстві соціальна робота є одним із джерел нетрадиційних ідей, які увібрала в себе течія постмодернізму. З іншого боку, під впливом постмодернізму соціальна робота в процесі розвитку виробляла нові підходи та форми, що відповідають новим поглядам на природу людини і суспільства.

За видом діяльності соціальні працівники постійно стикаються з явищами, які в сукупності можна схарактеризувати як «соціальна патологія». Офіційне призначення соціальної роботи – викорінювати цю «патологію», «оздоровлювати» суспільство. Співвідношення «норми» і «відхилення від норми» є актуальною проблемою у соціальній роботі. Професійна діяльність підштовхує соціальних працівників до перегляду сформованих стереотипів мислення,

традиційних уявлень і оцінок, а така «деструкція» характерна для постмодернізму.

Окрім того, соціальна робота має справу з конкретними людьми. Прагнення допомогти людині породжує потребу якомога краще зрозуміти її, а для цього необхідно поставити себе на місце клієнта. Така децентрація сприяє розширенню горизонту сприйняття, звільненню від стереотипного мислення, перегляду звичної системи цінностей.

Для постмодернізму характерне заперечення вищих авторитетів, абсолютних істин, універсальних принципів, утверджується право на індивідуальність, своєрідність, неповторність. Сучасна соціальна робота глибоко увібрала ці установки, нові підходи та методи роботи, які поширені в останні роки та несуть на собі явний відбиток способу мислення, притаманного постмодернізму.

Висновки. Вивчивши риси постмодерного суспільства ми з'ясували, що соціальна робота за своєю сутністю має глибоко постмодерністичний характер. Постмодернізм підкреслює необхідність особистості бути унікальною та індивідуальною, що підкріплює основоположні цінності соціальної роботи. Тому, на нашу думку, розуміння культури сучасної епохи постмодернізму є важливим в діяльності соціального працівника.

Література:

1. Щербина В. В. Ідейно-методологічні передумови постмодерну: соціологічна концепція Ж.-Ф. Ліотара / В. В. Щербина // Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах «Грані». – 2011 – №6. – С. 85-88

2. Ільюшина Е. Я. Постмодерністське теоретизування в сучасній соціології [Текст]: автореф. дис. ... кандид. соціолог. наук : 28.01.2005 / Е. Я. Ільюшина. – К., 2007. – 22 с.

3. Соловьев Л. В. Постмодернизм и социальная работа / Л. В. Соловьев // Московская Высшая школа социальных и экономических наук. – Режим доступа <http://ecsocman.hse.ru/data/658/679/1219/038Solovev.pdf>

Наук. кер. - Тютюнник О. В., *канд. пед. наук, кафедра соціальної роботи та соціальної педагогіки ЧНУ ім. Б. Хмельницького*

ДО ПРОЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ СІМ'Ї

Савельєва Ю. М., *аспірантка*
Сумський державний університет

У науковому та суспільному дискурсі часто і наполегливо лунають твердження щодо кризи сучасної сім'ї. До аналізу кризових явищ у цій сфері останнім часом долучається все ширше коло науковців, вживаються мультидисциплінарні підходи. На цьому тлі пробудження інтересу соціальних філософів до непопулярної донедавна в філософії теми заслуговує на особливу увагу. Але якщо у випадку широкого кола дослідників сім'ї застосування в аналізі раціоналістичних підходів та опора на прояви об'єктивації проблеми (рейтинг розлучень, кількість абортів, час створення сім'ї, народження дітей тощо) була виправданою аж до другої половини ХХ століття, то в епоху постмодерну таке соціально-філософське опрацювання проблеми сім'ї з пошуком «універсальної» істини вже розглядається лише як один з багатьох можливих методологічних підходів. На сьогодні до уваги соціальних філософів-дослідників сім'ї беруться ситуативність цього феномену (структура, функції, типи, правові основи) та особистісний досвід дослідника, які і стають компонентами істини.

Підхід до з'ясування суті сім'ї через виконання нею певних, нехай і специфічних, цілей в соціальній філософії на сьогодні має бути переглянутим. Тобто, має бути окреслено основне філософське питання щодо сім'ї. На противагу формулюванню на кшталт: «Для чого існує сім'я?» запропонувати: «Чому сім'я існує?». В переважній більшості випадків розробляються концепції сім'ї із загальним формулюванням «Сім'я як джерело користі». В чому «єргон» сім'ї, за Аристотелем, ще доведеться з'ясувати [1]. Варто поглянути на сім'ю не як на засіб для чогось, а як на окрему, значиму саму по собі річ.

Нами виокремлено кілька причин, що ускладнюють пошук сенсу сім'ї.

Перш за все, це удавана очевидність її походження з самої природи людини, ідентичність утворення сім'ї, яку ми спостерігаємо в усіх культурах світу. Тим не менше, знаходячи традицію сім'ї у різних культурах, ми, тим не менше, допоки не маємо філософської теорії сім'ї.

По-друге, труднощів додає той факт, що навіть теоретично нелегко розмежувати шлюб та сім'ю, визначити - де закінчується одне

і починається інше. Зрозумілим є лише те, що один феномен перетинається і переплітається з іншим.

По-третє, спотворює істину уявлення про сім'ю, як про підпорядковану річ, домінуючою над якою виступає публічна сфера. В розумінні багатьох політологів приватне існує для того, щоб слугувати публічним інтересам. Але сім'я не може розглядатись як майданчик, що існує для того, аби продукувати якісь інші речі. На доказ цього виступає реальність: людина створює сім'ю незалежно від того, що саме остання їй дає. Наслідком створення сім'ї не є один і той самий сценарій для всіх, тим не менше, людство продовжує створювати сім'ї впродовж відомого нам часу свого існування, незалежно від статі, раси, культури, віросповідання, рівня цивілізованості. Створення сім'ї приводить як до економічного блага, так і до фінансових втрат, несе з собою як любов, так і ненависть, може супроводжуватись народженням дітей, а може й ні.

По-четверте, найчастіше ми маємо справу з вивченням окремих аспектів сім'ї – дітонародження, сімейне виховання, любов, права жінки. Сім'я не вивчається як ціле.

По-п'яте, вульгаризований підхід до феномену сім'ї як до лишень природного утворення, що базується на інстинктах. Дійсно, складно знайти інституцію, ближчу до природи, але для реалізації інстинкту розмноження утворення сім'ї не є обов'язковим.

По-шосте, упередженість ставлення до об'єкту «сім'я», взяття за основу ідеальної моделі сім'ї з переліком переваг, які вона несе. Сім'я як щось традиційно, споконвічно добре, в цілому суспільно-схвалюване. В той же час існує немало сімей, за визначенням соціологів - деструктивних, в яких відсутні звичні сімейні блага - любов, захист, притулок. Але, не дивлячись на це, такі сім'ї існують. Причинами існування таких сімей, напевно, виступає дещо інше, хоча сутність, скоріш за все, збережена.

Цікавим є висновок одного з істориків щодо сім'ї: «Ні за якого суспільного ладу сім'я не була особистою справою людини»[2]. В той час як суспільна думка постійно намагається визначати сенс сім'ї, соціальна філософія поки що відзначилась лише спорадичними розвідками цього феномену, базуючись, переважно, на соціологічних, етнографічних, історичних даних.

Дійсно, сім'я в різні часи, в різних умовах економічної системи, ідеології, релігії була різною. Укладання сімейного союзу переслідувало різні, лише на перший погляд зрозумілі та прагматичні

цілі. Сім'я довго виступала чи не єдиним надійним засобом існування, уявляла собою створення спілки, діяльність якої була спрямована на самозабезпечення всіх членів сім'ї. Коли питання самозабезпечення починає відступати, бо цю функцію перебирають на себе інші інституції, то з'являється, принаймні, гіпотетична можливість дістатись до суті сім'ї.

Список літератури

1. Elizabeth F.Cohen. Contemporary Debates in Social Philosophy. – P. 57-75. URL:

http://books.google.com.ua/books?id=TV5ZxyCVKZUC&pg=PA75&lpg=PA75&dq=social+philosophy+of+family&source=bl&ots=fV LuY-ur21&sig=BqN-aoMkIFrTn8ItTxY7I9x7QA&hl=ru&sa=X&ei=z_ixUvSXLdTo4QT Uz4D4DA&ved=0CEMQ6AEwA#v=onepage&q=social%20philosophy%20of%20family&f=false (дата доступу: 02.04.2014).

2. Карабанова С.Ф. Теория и практика домоведения (конспект лекций). – 50 с. URL: http://abc.vvsu.ru/Books/1_domoved/ (дата доступу: 02.04.2014).

Наук. кер. - Козинцева Т. О., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, політології та інноваційних соціальних технологій Сумського державного університету

ГАЙДЕГЕРІВСЬКІ ВИТОКИ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИХ ОНТОЛОГІЙ СУБ'ЄКТА

Карпенко А. О.,
старший викладач кафедри філософії,
соціально-політичних і правових наук ДВНЗ
«Донбаський державний педагогічний університет»

Минуле століття було багатим на різноманітні онтології, в яких «розчинялися» ті або інші варіанти антропологій разом із відповідними концептуальними моделями суб'єкта . в категоріальній тріаді «буття-істина-суб'єкт», яка визначає вихідні координати будь-якого філософування, буття постало домінантою, витіснивши істину та суб'єкта в тінь метафізики, розмітивши їх в певному

симптоматологічному лімбі підозри, сумніву та непевності як знаменники юрми централізмів, похідних від неподоланної метафізики.

Тема суб'єкта охоплює цілий ряд каегорій: самість, індивідуальність, сингулярність, тощо. У історико-філософському контексті суб'єкт ідіоматично прив'язаний до картезіанського *Cogito* і загалом до модерної філософії. Численні спроби подолати апорії суб'єкт-об'єктної матриці філософування від Спінози до постструктуралістів ставили тему суб'єкта в критично-негативний спосіб. Але критика не є запереченням. Тому актуальним для сучасної історико-філософської науки постає вирішення завдання реконструкції контекстів критики різноманітних концептуальних моделей суб'єкта (план історіографії); виявлення логічних моделей суб'єктивності та узагальнення відповідності сучасної теорії суб'єкта до логіки історії теорії суб'єкта.

Постмодерні онтології виходять з критики трансцендентального суб'єкта, але чи пропонують вони натомість власну антропологію, ось у чому полягає головне питання нашого дослідження.

Філософом, у творчості якого онтологічна домінанта і критика метафізичних теорій суб'єкта складають певний тематичний лейтмотив, є Мартін Гайдеггер. У своїх пошуках спочатку онтологічного, згодом – поетичного мислення Гайдеггер одразу натрапляє на фігуру модерного суб'єкта, похідну від руху забуття та згнічення питання буття. Гайдеггер однозначно ототожнює історію трансцендентального суб'єкта з еволюцією нігілізму. Він постійно підкреслює необхідність деструкції форм філософування, в яких простежується домінування суб'єктивізму. Постановка питання про буття передбачає постійну боротьбу з похідними від метафізики суб'єктивності антропологічних і гуманістичних ідеологій. Осмислення буття виносить за дужки проблематику суб'єктивності.

Прагнення позбутися суб'єкта є глибинною інтенцією гайдеггерівського проекту, реалізація якої робить неможливою побудову цілісної етичної теорії. І не даремно саме етична сторона гайдеггерівської філософії постала об'єктом гострої критики та загальним місцем реконституювання нередукованої внутрішньої самосвідомості в каркас фундаментальної онтології. Тінь неможливості антропології та гуманізму, яку відкидає постать онтології, викликає занепокоєння і острах: Чи не є спроба подолання метафізики суб'єктивності, яка породжує немичну фігуру смертної

людини водночас надмірною і реакційною? Наскільки можна відсторонитися від внутрішнього виміру досвіду, конституйованого відношенням до власної самості? Стереотипною є думка про надмірність деструктивності в проекті фундаментальної онтології елімінує беззаперечну індивідуальність того, хто мислить, вимір самореференційності мислення та свідомості.

На наш погляд, онтологічне мислення не так заперечує або елімінує проблематику суб'єктивності, як прагне викрити глибинні горизонти детермінації існування людини, а це з необхідністю передбачає критику конкретних концептуальних моделей суб'єктивності людини, метафізичної репрезентації суб'єкта. Симптоматичним для певних рефлексивних текстів є позірне, однозначне ставлення до дискурсу Гайдеггера, що породжує чисельні інверсії операцій екзистенціальної аналітики і фундаментальної онтології. В «Бутті та часі» Гайдеггер чітко експлікує антиципації таких інверсій.

Природа самості актуалізується Гайдеггером у аспекті екзистенції (смысловому модусі буття), а не в аспекті субстанціональності (модусі присутності, наявності). Філософ наполягає на тому, що тільки в екзистуванні Dasein є саме. У модусі екзистенції Dasein спонукається до самості. Згідно Гайдеггера, модерне відчуття суб'єктивності не може вичерпати ресурси детермінації самості в екстенсивному плані її смислу і не повинно служити єдиною моделлю в плані конструювання її форми. Навпаки, той факт, що у модерній формі людина «постає розпорядником, опікуном, ба навіть власником і володарем суб'єктивності» лише виразніше окреслює відмінності між ними і відкриває простір для залучення інших можливостей детермінації сутності людини.

Тут проявляється відмінність між суб'єктивністю модерних традицій та ще не визначеною фігурою, про яку так наполегливо сповіщає Гайдеггер. Він відмовляється вбачати сутність буття людини в дослідженні універсальної людяності, людини взагалі, а наполягає на конкретні постановці: «Ким є ми самі?» знаменник «хто» контрапунктом відмічає наскрізну тему гайдеггерівської філософії. Топіка суб'єкта також прив'язана до тематики відповідальності буття людини стосовно буття як такого, питання про необхідність у існуванні людини як свідка даності буття, постійні вказівки на турботу та пильнування про істину буття як єдине покликання людини.

Від ідеї про Dasein як принципово мое до міркувань про належність до події привласнення буття простежується думка про найближчу, найбільш властиву та свою якість людини, концептуалізація цієї думки віднаходить спосіб власного здійснення – деструкцію суб’єктивності, яка є нічим іншим як «подоланням перешкод» на шляху до глибинних сутнісних горизонтів буття людини. Згідно Гайдеггера, таке запитування про пізнання первісних фаз становлення свідомості, які визначають її оберненість до самої себе (авторerefлексивність). Суб’єкт демонтується, щоб відкрити доступ до його онтологічного базису. суб’єкт з першою темою, за якою екзистенціальна аналітика відкриває Dasein. І якщо мислення буття має йти всупереч суб’єктивності, якщо воно має наважитися на інтерпретаційне насилля, то ці обставини впливають із тієї герменевтичної ситуації, в якій Dasein завжди вже існує посеред певної зрозумілості речей. І форми такого стихійного, інерційного розуміння мають бути критично осмисленими в контексті експлікації смислових модусів індивідуального ества, формально означених зв’язкою «я є». Насилля герменевтичної деструкції, тим не менш, є конструктивним стосовно закритих для суб’єктивістських і антропологічних версій метафізичних категорій – людина як мисляча тварина, людина як чиста свідомість – онтологічних умов, які конституують існування людини. Увага до humanitas є постійним мотивом гайдеггерівської думки. Мислення буття як у формі фундаментальної онтології, так і в рефлексіях щодо Ereignis, принципово ґрунтується на спробах осягнати існування людини в його сутності.

Тему суб’єкта у філософії Гайдеггера репрезентовано в дискурсі про Dasein людини. Гайдеггер наголошує, що будь-яка онтологія, навіть найпримітивніша, із необхідністю оглядає Dasein. Там, де пробуджується філософія, у полі зору постає це суще, кожного разу з відмінним усвідомленням та баченням власної фундаментальної онтологічної функції.

Суб’єктивність постає тут не в якості моменту, який можна залишити осторонь, а в якості необхідного горизонту філософського запитування. Гайдеггер вбачає гомологічність в структурах модерного повороту до суб’єкта і власного повороту до Dasein як до локації питання про буття. Він визнає, що шлях, яким пішов Кант, повертаючи до суб’єкта, є єдино можливим і правильним.

В текстах періоду фундаментальної онтології питання стосувалося способу виявлення буття суб'єкта, в тій мірі, якою Dasein людини є місцем розуміння буття. Розробка такого способу вимагала онтологічного прояснення суб'єкта, тобто способу буття cogito.

В історичному спрямуванні план екзистенціальної аналітики можна пояснити наступним чином: Декарт, кому приписаний винахід cogito sum як точки відліку модерного запитування філософії, досліджував cogitare цього ego – у відомих межах. Водночас sum залишилося цілковито недослідженим, хоча воно й ставиться разом із cogito. Аналітика ставить онтологічне питання про буття цього sum. Лише після відповіді на це питання, постане відкритим для мислення спосіб буття цього cogitationes. Таким чином встановлюється розрізнення між суб'єктивізмом і онтологічною аналітикою суб'єкта як перешкодою на шляху постановки питання про буття і єдиною можливістю такої постановки.

Гайдеггер вважав, що в епоху модерну до людини ставляться як до суб'єкта у відповідності до певної негативної логіки, оскільки «людина є суб'єктом рівно настільки, наскільки вона не є Dasein». Історія цієї суб'єктивності йде від Декарта, який шукав абсолютний та непохитний засновок для мислення. Але, як ми вже зазначали, Гайдеггер не обмежується критикою картезіанського дискурсу. Суб'єктивність постає чимось на зразок «перекрученої» форми, у якій Dasein конститує відмінність між відношення до речей і відношенням до себе. Гайдеггер звертається до неологізму Subjektivität, задля деструкції теорій суб'єктивності.

Згідно Гайдеггера, суб'єктивізм полягає в поєднанні епітемологічної переваги суб'єкта з відсутністю онтологічного дослідження його буття, характерного для модерної філософії. Модерна філософія, навіть якщо вона покладає суб'єкта як центр, норму та основу, не зважає на значення його буття і, відповідно приписує йому хибні категорії, які походять від християнської теми творіння і антично-середньовічної онтології природи. Конституювання первісності суб'єкта в модерній онтологічній традиції аж ніяк не означає того, що виявленим постав особливий спосіб його буття, а саме це і складає завдання екзистенціальної аналітики. Думка про те, що фігура суб'єкта є перешкодою на шляху постановки питання про буття в контексті цієї цитати набуває певної конкретизації щодо характеру подолання цієї перешкоди, яке визначається лише в якості онтологічного осмислення категорії

суб'єкта, а не її однозначного запереченням. Більше того, проблема онтологічного визначення категорії суб'єкта посідає центральне місце в горизонті орієнтації екзистенціальної аналітики. На увагу заслуговує також той факт, що Гайдеггер констатує наскрізний характер теми суб'єкта в історії філософії, лише «загостреної» у декартівській версії. Розгляд проблеми існування людини є необхідним у постановці питання про буття.

МОВНА ГРА В ТВОРЧОСТІ А. ПЛАТОНОВА: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Похтель М. О., студ. гр. ПР-23,
Козинцева Т. О., доц.

Однією з форм виявлення ігрового елемента є використання так званої мовної гри в художньому дискурсі, поняття про яку в 1945 році ввів Л. Віггенштейн. Мовна гра у творчості А. Платонова (що раніше досліджувалась лише лінгвістами) презентує філософічність та міфологічність його прози.

Говорячи про міфологізм Платонова, можна виділити три його аспекти:

- Міф як мистецький прийом: використання в художніх творах власне міфологічного матеріалу (наприклад, використання біблійського міфу про пошуки землі обітованої, що презентується в повісті «Джан»);

- Міф як світовідчуття: зображення міфологічного мислення та породженого ним сприйняття світу (наприклад, повість «Впрок»);

- Міф як індивідуальна міфотворчість: Створення Платоновим власного авторського міфу, як власного пояснення буття.

До основних характеристик міфологічного сприйняття дійсності в творах А. Платонова можна віднести:

- синкретичність, яка презентується в нероздільності ідеального і реального, загального та часткового, в опредмечуванні та одухотворенні всього сущого;

- дихотомія сакрального та профаного, що реалізується через магію слова, тобто те, що не можливо пояснити раціонально;

- протиріччя, яке виникає внаслідок зіткнення трансцендентного та іманентного в умовах створення нової, раніше не відомої, а тому майже віртуальної реальності;

- лексична і семантична надмірність в текстах А.Платонова, яка має звести в єдине ціле досвід минулого та очікування приходу ідеального майбутнього.

Аналізуючи феномен мовної гри в процесі відтворення міфопоетичної реальності та засоби обживання часу та простору, наближення майбутнього до себе героями творів А.Платонова, можна дійти висновку, що:

- іронічність, певний комізм ситуацій, пов'язаних з мовною грою, який, на перший погляд, створений штучно, є насамперед виявом занадто серйозного відношення автора до реальності, наприклад: «...перестань брати слово, коли мені спиться...».[1, с.132]

- сплетіння офіційної мови з народною може бути розглянуто як засіб презентації нової, дещо міфологічної реальності: «Сьогодні зранку Козлов ліквідував як почуття свою любов до однієї середньої дами». [1,с.151]

Одним із способів виявлення міфологічного уявлення про світ є відношення до часу, якому у творах А.Платонова приділяється особлива увага і який також постає в якості елемента мовної гри через співвідношення сакрального та профаного часу, його опредмечення, виявлення його природи завдяки просторовим характеристикам.

Утвердитися у часі може тільки те, що називається. Це робить можливим ствердити у бутті сакральне або майбутнє. Але це твердження реалізується через зведення названого сакрального з профаним світовідчуттям, яке наближує власними доступними засобами сакральне до світу: «Він очікував коли ж там буде винесена резолюція про припинення вічності часу». [1,с.154]

Таким чином, сакральний час завжди є і ніколи не перебуває, а час профаний завжди перебуває, примушуючи людину відчувати постійну тугу і турботу про нездійснене: «...рожева квітка була зображена на обличчі механізму щоб втішати всякого, хто бачить час». [1, с.115]

Таким чином, А. Платонов, використовуючи евристичні, креативні можливості мовної гри, досягає ефекту включеності читача в процес створення міфопоетичної реальності, робить його співпричетним до повсякденної боротьби героїв платонівської прози за наявне буття через опредмечення майбутнього.

Література:

1. Платонов А. Котлован / Платонов А.П. Государственный житель: Проза, письма. —М.: Советский писатель, 1988. — С.108-197

ТІЛЕСНІСТЬ ЛЮДИНИ ЯК ФЕНОМЕН РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ (МЕТОДОЛОГО-СИНЕРГЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ)

Возний А.П., канд. филол. наук, доцент,
Семенчук О.В., студ. СумГУ

*Время человеческой жизни - миг;
Её сущность - вечное течение;
Ощущение – смутно
Строение всего тела – брэнно;
Душа – неустойчива;
Судьба – загадочна;
Слава – недостоверна.
Марк Аврелий*

Проблема людини в усьому розмаїтті характеристик її сутності й існування завжди виступала актуальною проблемою філософії науки. Проте, сьогодні вона набуває особливої гостроти. Сучасність характеризується небувалими за своїми масштабами економічними, соціально-політичними, духовними потрясіннями, які проявляються у конфлікті між людиною та її соціальним середовищем. Водночас – це період надзвичайно швидкого технічного прогресу і фундаментальних наукових відкриттів, які перетворюють уявлення про тілесність людини та її вплив на всі сфери буття.

Сучасні вчені підкреслюють велику різницю між темпами формування тілесності людини та революційними перетвореннями в ході розвитку цивілізації. В цьому зв'язку актуалізується проблема тілесності людини як феномену розвитку фізичної культури в суспільстві. Найбільш вагомий внесок після Арістотеля та мислителів середньовіччя в розвитку знань про людську тілесність був внесений творчістю Р. Декарта, представниками німецької класичної філософії Г. Гегеля, І.Канта, Л.Фейєрбаха. В більш пізніший час в розглянутому контексті велике значення мають роботи: Б.Акчурина, В.Аршинова, Л.Боженова, Н.Бучило, В.Галкіна, О.Гомілко, І.Дворецького, І.Добронравової, В. Косяка, Є.Кисельова, О.Летова, А.Лосєва, Л.Лубишевої, В.Цікіна.

Діалектика взаємозв'язку в різноманітні форм та способів існування тілесного, духовного та ментального глибоко розглянута в філософських вченнях Ібн Сіні, Б. Спінози, С. Франка.

Слід зауважити, що проблема тілесності в історії філософії є одним з мотивів, що визначає сам стиль філософського мислення. Як зазначає дослідниця історії питання тілесності О. Гомілко, «генезис та теоретична еволюція західної метафізики невід'ємні від апеляції до тілесності», а, отже, у зв'язку з цим поняттям, у ставленні до нього знаходить своє відображення сама сутність того чи іншого філософського напрямку.

Передусім зазначимо, що розмежування понять «тіло» і «тілесність» є надзвичайно складною проблемою. Це пов'язано, по-перше, із «самозрозумілістю» або «природною очевидністю» тіла, на яке, свідомо чи ні, покладається більшість дослідників, намагаючись висвітлити цей феномен, а по-друге, з традиційною опозицією природничих та гуманітарних наук у стратегіях дослідження «природи людини».

В дослідженні тілесності людини як феномену розвитку фізичної культури нами були наведено теоретичні узагальнення і нове рішення цієї проблеми.

1. Важливим методологічним принципом дослідження співвідношення людської тілесності і фізичної культури є застосування багатовимірного підходу:

а) тілесність – це субстрат людської життєдіяльності, що являє собою багатомірне утворення, яке існує в трьох вимірах: біологічне (природне) тіло, внутрішня тілесність, зовнішня тілесність і конструюється на їхньому перетині [2,7-8].

б) тілесність – це набір інформаційних, енергетичних, системно-структурних та функціональних властивостей, що належать кожній окремій біосистемі людини[1,16-17].

в) людина за своїми основними сутнісними характеристиками – тілесно-соціальне утворення. Тому тілесність – це змістовна складова людини, що забезпечує саму можливість соціального буття.

Феноменом є той факт, що власне тілесність здійснює важливий вплив на структуру фізичної культури та забезпечує її існування та розвиток.

2. Фізична культура – це органічна частина загальної культури людського суспільства, сукупність його досягнень у створенні і

раціональному використанні спеціальних засобів, методів та умов спрямованого фізичного розвитку людини:

а) **з нашої точки зору**, фізична культура – це сукупність усвідомлених біологічних, психологічних, соціальних і духовних факторів за розвитком людського організму. Вона виступає головним засобом підвищення соціальної активності окремої людини, впливає на розвиток культури в цілому;

б) **фізична культура** – це усвідомлена діяльність людини, соціальної групи, суспільства по удосконаленню тілесних, духовних і психічних якостей під впливом природних, соціальних і культурних факторів;

в) фізична культура є складним і багатофункціональним явищем суспільного життя. З моменту свого створення зазнавала значну кількість біфуркацій, тобто вибухових змін, які давали нові непередбачувані явища її еволюційного розвитку, що підтверджує її **нелінійний розвиток**. Це пояснюється тим, що в фізичній культурі в цілому і в одному з її основних елементів – спорті, виникла значна кількість випадковостей, як конструктивного початку. В ньому у найрізноманітніших пропорціях синтезуються впорядковані і неупорядковані, завчасно сплановані і спонтанні дії. Синергетичне бачення проблем міжнародного спортивного руху передумовлює раціональне усвідомлення його змісту і ролі в системі цінностей фізичної культури з точки зору найбільш загальних механізмів його самоорганізації, розуміння перспектив основних тенденцій розвитку.

3. Синергетика – це новий діалог людини з природою, новий синтез людських знань і мудрості. Синергетика – це новий підхід до пізнання еволюційних процесів, нестабільності та хаосу. Синергетика – це новий підхід до оволодіння методами нелінійного керування складними системами, які знаходяться в стані нерівноваги і якою в першу чергу є тілесність людини[3,3-4].

4. Дослідження міждисциплінарного характеру біоетики дозволило виявити, що вона є специфічна галузь співпраці біології, філософії, етики та права. Сучасна біоетика стверджується, як життєво необхідна умова функціонування гуманістично - орієнтовного наукового пізнання у сфері живої матерії та альтернативи цьому не існує ні для науки, ні для людства, але наука не може регулюватися лише на етичному рівні, її здатність до етичного самоконтролю не вирішує все. Обмежитись лише моральними обставинами та персональними оцінками вченого вже не можливо, виключивши при цьому державні та суспільні регламентації біомедичних досліджень.

Необхідне створення системи етико-правового та соціологічного контролю над ними, з включенням домінуючих в кожному конкретному суспільстві морально-релігійних цінностей.

5. Людина – це істота, яка здатна і визначати, і проходити межі будь-яких своїх визначень, так як визначеність людини, крім всього іншого, залежить і від її волі, а це означає, що будь-яка її визначеність не є кінцевою. З часом вона може бути скасована суб'єктом волі. Воля людини здатна перетворювати будь-яку визначеність людини у невизначеність. Людське існування у світі, таким чином, постає, як щось багатообразне, невизначене, пластичне, яке дає перетворення за допомогою гуманотехнологій.

«О сущности спорта»

В спорте много вершин,
Покоренных людьми.
Это труд,
Это прелесть спортивной
борьбы.
Это соль на губах,
Это жизни борьба,
Это воля, терпенье, любовь,
красота.
Это взлет и паденье
Прекрасных светил.
Цвет земной красоты,
Украшающий мир.

Возный А. П.

Література

1. Газарова Є.Е. психологія тілесності. – М: Інститут загально гуманітарних досліджень, 2002.-192с.
2. Гомілко О. Метафізика тілесності: концепт тіла у філософському дискурсі / О. Гомілко. – К. : Наук.думка, 2001. – 340 с.
3. Цикин В. А. Философские проблемы синергетики / В. А. Цикин. – М. : Сумы: Слобожанщина, 1997. – 144 с.

ПОНЯТТЯ ДУХУ І ДУШІ В ХРИСТІЯНСТВІ

Стовпак О., студ. гр. ПР-21

Ортодоксальна православна Церква завжди трималася вчення про те, що душа твориться разом з тілом в момент його зародження. Таку позицію визнає і католицька Церква. Виходячи з цього, людина складається із нематеріальної і розумної душі і матеріального тіла. Але, як в Старому, так і в Новому Заповіті поняття «душа» і «дух» представлені різними грецькими термінами: душа (ή ψυχή), а дух (τό πνεῦμα). Це викликало бурхливу полеміку серед Отців Церкви. Кирило Єрусалимський ("пізнай самого себе, хто ти є; пізнай, що ти людина, яка складаються з двох частин, із душі й тіла, і що Бог є Творець душі й тіла"; Св. Василій Великий («...людина складається з душі и тіла; плоть взята з землі, душа ж небесна»), Григорій Богослов («...в мені двояка природа; тіло створено з землі, а душа є Боже дихання, и завжди бажає мати кращу долю пренебесних»), Іоан Златовуст, Августин Блаженний та Іоан Дамаскін вважали, що душа і дух – це лише дві різні назви однієї і тієї ж частини. Душа за життя людини об'єднана з тілом, а після смерті вони роз'єднуються. Св. Юстин висловив думку, що тіло – це оселя душі, а душа – оселя духа. Тертуліан та Климент Олександрійський розглядали душу як початок тілесного життя, а дух як мисляче і вільне джерело. Інші під поняттям дух у людині розуміли Духа Божого як Божественну благодать, яка оживляє людину. Св. Іринеї говорив, що «...людина власне складається із душі і тіла, але душа сприймає в собі Духа Божого як початок для вищого вдосконалення і тому дух (пневма) є лише в людях благочестивих, а нечестиві позбавлені його і мають лише душу і тіло».

Існує також тлумачення духу в якості третьої частини людини, відмінної від душі. Св. Єфрем, наприклад, вбачає в цьому подібність людського ества до образу Божественної Трійці. Авторитетним підтвердженням трьохчастної природи людини традиційно вважається Послання до Євреїв 4:12: «Бо Слово Боже живе і діюче, гостріше всякого меча двосічного; воно проникає аж до розділення душі і духа, суглобів та мозку, судить думки і наміри серця»; (Послання до Солунян 5:23): «І Сам Бог миру нехай освятить вас у всій повноті; нехай ваш дух, душа і тіло будуть у всій цілості збережені непорочно до приходу Господа нашого Ісуса Христа!»

Феодорит, Григорій Нисський і Августин висловили думку, що образ Божий знаходиться не в тілі людини, а в її нематеріальній душі, тому що Бог є Дух. Він має розум, свободу і безсмертну природу. Подібно до Нього і людина володіє розумом, вільним вибором волі і безсмертною душею. Божий образ, під яким розуміється внутрішнє єство Бога – це прояв Його божественних якостей, найвидатнішими з яких є любов (Іоана 4:8), світло(1:5), святість(Отк. 4:8) і праведність (Ср. 23:6). Св. Макарій, в свою чергу, натхненно возвеличує душу людини: « Господь створив душу такою, щоб вона могла стати нареченою Його, одним духом з Ним, як і говорить апостол : «А хто поєднується з Господом, той є один дух з Ним» (1 Кор. 6:17).

Тіло першої людини перебувало в повній гармонії з душею, а душа перебувала в повній гармонії з духом, тобто із силою розуму – цим найвищим достоїнством душі людської. Боротьба між складовими частинами людини – це виявлення смерті, що живе всередині – боротьба, яка нині не переривається і не дає спокою людині ні вдень, ні вночі, тоді не мала місця. Дух перебував постійно вгорі, при Богові; захоплював туди із собою душу; вона підносила туди із собою тіло. Неважко і природно було тілу, нездатному не лише до насолод гріховних, але й плотських, навіть навпаки, здатному єдино до насолод духовних, силою вродженого йому бажання і прагнення перебувати при Богові, Ним жити і насолоджуватися, Ним жити.

Наук. кер. - Козинцева Т. О.

РЕКЛАМНЫЙ ОБРАЗ КАК ОБРАЗ СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЫ В «СИСТЕМЕ ВЕЩЕЙ» Ж. БОДРИЯРА

Гнибида Я., студ. гр. РК-21

Реклама – это вид коммуникационной деятельности, который непосредственно относится к СМИ. В конце 20 века ученые стали рассматривать рекламу на более высоком уровне, наделяя её привилегиями по отношению к остальным видам СМИ, ведь она представляет собой сильный механизм воздействия на потребителя, который способен не только информировать о товаре, но и внушать потребителю тот факт, что именно этот товар ему необходим.

Следовательно, можно выдвинуть тезис, что реклама – это система знаков, образ вещи, созданный с целью обеспечить ей

продажу.

В "Системе вещей" обыгрывается следующая ситуация: "Вообразим на миг, что в наших современных городах вдруг не стало никаких знаков – одни голые стены, словно пустое сознание. И тут появляется ГАРАП – одно единственное слово "ГАРАП", написанное на всех стенах. Чистое означающее без всякого означаемого, означающее лишь самого себя, оно начинает читаться, обсуждаться, истолковываться в холостую, начинает невольно что-то значить: оно потребляется в качестве знака" [1, с. 197]. Этот «знак», невольно начинает выполнять функцию рекламы – рекламировать полное ничто. Так и в наше время, если некий «знак» ассоциируется у людей с конкретной вещью, то успех ее продажи обеспечен, ведь ГАРАП уже прочно внедрил в коллективное сознание, и люди в какой-то мере поверили в него. Уже не реклама подстраивается под товар, а, наоборот, товар под рекламу.

Таким образом, чтобы стать объектом потребления, вещи необходимо стать знаком: «каждый товар, достойный своего имени, обладает маркой, иногда даже подменяющей само название вещи ("фрижидер" вместо "холодильник")» [1, с. 207].

Мы, в свою очередь, наделяем товары теми или иными ассоциациями и образами, приписываем им многообразную значимость, – только так они будут хорошо продаваться, и вызывать к себе привязанность, которая выражается в верности покупателя к той или иной марке. Мы неоднократно можем замечать, что больше платим не за сам товар, а за бренд. Это одно из эффективных воздействий рекламы на потребителя.

Второй тезис, реклама – иллюзия опеки. Даний факт можно рассмотреть с нескольких сторон. В рекламе нас покоряют скорее не слова и образы, а заботливость, с которой к нам обращаются, что-то показывают, пекутся о нас. Причем, опека эта носит индивидуальный характер, ведь реклама создает *иллюзию* того, что она направлена именно на тебя, именно ты тот единственный и уникальный, достойный ее внимания.

Так же, это *иллюзия чувства общности*, которую она в себе несет. Когда индивид приобретает разрекламированный товар, он покупает не саму вещь, а скорее образ жизни, с которым она в рекламе связывается. Потребитель *индивидуально* приобретает *тот же самый* товар, что и другие, он, осуществляя свое желание, якобы выделиться из массы, но в тот же момент становится таким же как все,

сливаюсь з той или іншою соціальною общиною. Цей процес можна охарактеризувати так: «Покупайте це, тому що воно ні на що більше не схоже!» — разом з тим і друге: «Покупайте це, тому що цим користуються всі». І тут взагалі немає протиріччя [1, с. 200].

Як і будь-яка інша інформаційна технологія, реклама повністю виконує свою функцію – інформувати покупців про товар, але крім того, вона робить і щось більше, а саме входить в свідомість людини. В наше час, реклама стає не тільки характеристикою товарів, але і характеристикою суспільства в цілому.

Література:

1. Бодрийяр Ж. Система речей // Пер. з французького і супров. стаття С. Зенкіна. Видавництво "Рудомино" — М., 2001
Науч. рук. - Козинцева Т. А.

КОНЦЕПЦІЯ «ВТЕЧІ ВІД СВОБОДИ» ЕРІХА ФРОММА У ПОСТМОДЕРНУ ДОБУ

*Вегеш І. М., кандидат політичних наук, доцент
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород*

В умовах процесів наростаючої глобалізації будь-яке суспільство обов'язково ступає на шлях трансформації. Зміни в структурі сучасних суспільств торкаються в однаковій мірі економіки, соціальних інститутів, а також культурної складової. Позначаються вони також і на соціальному індивіді, перед яким постає нелегке питання вибору власної ідентичності та світосприйняття. З огляду на це виникає необхідність ревізії знань про людську особистість, викладених у концепціях тих вчених, які ґрунтовно дослідили причини та характерні особливості трансформаційних процесів, а також проблем, пов'язаних із усвідомленням людиною свого місця у цих процесах. Одним із найважливіших науковців даного напрямку був якраз Е. Фромм.

Будучи представником фрейдомарксизму, кар'єра якого починалась у Франкфуртській школі, Е. Фромм (1905-1980), на відміну від інших франкфуртців, таких як Г. Маркузе чи Т. Адорно, виступив із більш поміркованими поглядами на проблему масового суспільства.

В цьому контексті його концепцію можна з певністю віднести до гуманістично-ліберальних традицій. Вчений зауважував на тому, що «середня» людина у розвинутому суспільстві боїться власної свободи, оскільки наявність свободи передбачає також відповідальність. Щоб якось уникнути відповідальності, людина позбувається власної свободи, фактично тікає від неї у пасивність та розчинення в масі, контрольованій більш сильними особистостями – вождями. Це призводить до деградації суспільства, яка може проявитись у крайніх формах, які спостерігались в диктатурі А. Гітлера та Й. Сталіна.

Оскільки авторитарний тип особистості, на думку Е. Фромма, є домінуючим у сучасних суспільствах, незалежно від рівня їхнього розвитку, то в даному контексті вкрай важливим є встановити причини, які призвели до такого стану. Саме аналізу витоків авторитарності та конформізму присвячена найбільш популярна робота Е. Фромма «Втеча від свободи». В ній вчений стверджував, що поступове перетворення особистості у засіб досягнення економічних цілей впливає з особливостей капіталістичного способу виробництва, при якому єдиною метою економічної діяльності людини стало накопичення капіталу. Цей принцип, з одного боку, став основою передумовою найбільших досягнень сучасної промислової системи. Однак, з іншого боку, він примусив людину працювати не на себе, не заради власного блага, а заради позаособистісних цілей, зробивши її рабом величезної машини, яку людина створила сама, що тим самим і посилює в ній відчуття безпомічності та самотності [1, с. 111-112].

На думку, Е. Фромма, за даних умов, коли порушені зв'язки, котрі давали людині впевненість, коли індивід протистоїть навколишньому світові як чомусь цілком чужому, коли йому необхідно подолати нестерпне відчуття безсилля та самотності, перед ним відкриваються два шляхи. Один шлях веде його до «позитивної» свободи; він може спонтанно з'єднатися зі світом через любов і працю, через вільне виявлення своїх чуттєвих, інтелектуальних та емоційних можливостей. Інший шлях – це шлях назад: відмова людини від свободи у спробі подолати свою самотність, позбувшись розриву, який виник між її особистістю та навколишнім світом. Цей другий шлях ніколи не повертає людині органічну єдність зі світом, він є просто втечею від нестерпної ситуації [1, с. 139-140].

Е. Фромм описав декілька механізмів «втечі від свободи», до яких може вдаватися сучасна людина. Перший шлях – авторитаризм, який трактується як «тенденція відмови від незалежності своєї

особистості, злиття свого «Я» з кимось або чимось зовнішнім, щоб таким чином здобути силу, якої не вистачає самому індивіду» [1, с. 140]. Авторитаризм проявляється як в мазохістських, так і в садистських тенденціях. При мазохістській формі авторитаризму люди виявляють у відносинах з оточуючими надмірну залежність, підконтрольність та безпомічність. Садистська форма авторитаризму, навпаки, виявляється в експлуатації інших, домінуванні та контролі над ними. Другий спосіб втечі – деструктивність. Слідуючи цій тенденції, людина намагається подолати відчуття неповноцінності, знищуючи або підкоряючи інших. За Е. Фроммом, обов'язок, патріотизм і любов є загальнопоширеними прикладами раціоналізації деструктивних дій [4, с. 249]. Третім механізмом «втечі від свободи» є конформізм. Людина прагне позбутися самотності та відчуження шляхом абсолютного підкорення соціальним нормам, які регулюють поведінку. Люди в суспільстві конформістів стають невіддільними від свого оточення, вони поділяють ті самі цінності, переслідують ті самі кар'єрні цілі, купують ті самі продукти, думають та відчувають так само, як кожен в їхній культурі.

Особливо гостро за таких умов постає питання вибору між двома вирішальними модусами – «мати» чи «бути», під якими вчений розумів два способи існування людини у світі, дві різні особистісні складові, переважання яких визначає цілісність індивіда. Людина з орієнтацією на «мати» ставиться до світу, як господар до власності, а те, чим вона не може заволодіти, так чи інакше, стає метою для жаги привласнення. Стосовно орієнтації на «буття», то тут Е. Фромм пропонує дві форми екзистенції. Одна з них є протилежністю володінню; ця форма буття означає життєлюбство та справжню причетність до світу. Інша форма буття є протилежною видимості; її варто розуміти як справжнє, природне, реальне існування індивіда, яке є протилежністю акторству та лицемірству [3, с. 44-45].

Саме крізь призму модусу володіння Е. Фромм виводив поняття «ринкової особистості». На думку вченого, тип особистості, який базується на авторитарності (адже накопичення завжди межує з підкоренням), почав складатися в XVI ст. і до XIX ст. почав переважати. Капіталізм привніс у цей тип особистості ринковий характер. Пояснюючи чому саме він обрав термін «ринкова особистість», Е. Фромм наголосив, що людина цього типу сприймає себе як товар на «ринку особистостей». При капіталістичних відносинах успіх в значній мірі залежить від того, наскільки вдало

людина вміє себе продати, підкреслити вигідні сторони своєї особи, а також подати її в красивій «упаковці» [3, с. 224-225].

Найвищою ціллю «ринкової особистості» є повне пристосування до вимог ринку. Людина цього типу позбавлена свого еґо, оскільки її «я» постійно змінюється, виходячи з принципу: «Я такий, яким ти хочеш мене купити». «Ринкова особистість» постійно перебуває в русі, вона хоче всім подобатися і робити все якомога краще та ефективніше. Як зазначив Е. Фромм: «Особистісна криза» сучасного суспільства полягає в тому, що його члени перевтілились у безликі інструменти, їхня основна цінність полягає в причетності до великого концерну (або іншої бюрократичної машини), а індивідуальний примітивізм ховається за корпоративною приналежністю до певного клану» [3, с. 227]. «Ринкова особистість» не вміє любити і ненавидіти. Ці «старомодні» почуття не вміщуються в її структурі, яка функціонує виключно на раціональному рівні і тому уникає як позитивних, так і негативних емоцій.

Ще однією важливою ознакою «ринкової особистості», на думку Е. Фромма є «маніпулятивний інтелект». Оскільки ціль такої особистості – оптимальне функціонування за даних умов, то і засоби, якими вона послуговується є виключно раціональними та прагматичними. З вірою в те, що розум – це дар, який дістався лише homo sapiens, маніпулятивний інтелект, не контрольований розумом, несе в собі загрозу самознищення людини. Відчужений, виключно науковий інтелект, механічне, маніпулятивне мислення супроводжується атрофією емоцій. Оскільки вважається, що почуття не допомагають, а скоріше заважають оптимальному функціонуванню системи, сфера почуттів не розвивається і залишається на інфантильному рівні [3, с. 229]. Саме ця інфантильність може стати причиною того, що «ринкова особистість», шукаючи контакту зі світом емоцій, не буде здатною визначити щирість спрямованих на неї емоцій інших людей та підпаде під згубний вплив сумнівних лідерів тих чи інших релігій та ідеологій.

«Ринкова особистість», у розумінні Е. Фромма, є різновидом соціальної патології, хвороби. Для робіт вченого взагалі притаманними є роздуми в контексті дихотомії «здоров'я»-«хвороба». Тому в даному контексті постає важливе питання про можливості «оздоровлення» суспільства. Для того, щоб відбувся перехід до «здорового суспільства», на думку Е. Фромма, необхідно здійснити перетворення у трьох основних напрямках: економіці, політиці та

культури. Економічні перетворення повинні стосуватися звільнення людини від монотонної, механічної праці, повинні спровокувати появу інтересу та прагнення до участі в робітничому процесі. Організація праці повинна будуватися на засадах робітничих общин. Говорячи про політичні перетворення, Е. Фромм зазначив, що демократія не може існувати у відчуженому суспільстві; якщо демократія означає, що індивід виражає свою переконаність та утверджує свою волю, то необхідною умовою повинна стати наявність у нього такої переконаності та волі. Е. Фромм зазначив, що для подальшого прогресивного розвитку демократичної системи потрібна нова орієнтація. По-перше, слід визнати, що істинні рішення не можуть прийматися в атмосфері масового голосування, а повинні прийматися у відносно малих групах. На зібраннях таких груп присутній особистісний контакт між людьми, що утруднює демагогічний та ірраціональний вплив на їхню свідомість. По-друге, кожен індивід повинен знати про найважливіші факти, які є необхідними для прийняття розумного рішення. По-третє, яким би не було його рішення як члена малої групи, воно повинно мати вплив на процес прийняття рішень парламентським органом [2, с. 373].

Культурні перетворення, у свою чергу, повинні бути спрямовані на те, щоб покінчити зі згубним поділом на теоретичні та практичні знання. Цей розподіл є частиною відчуження праці та думки. Якщо праця індивіда в «здоровому суспільстві» повинна перетворитися в діяльність, яка базується на його знанні та розумінні того, що він робить, то виникає необхідність в корінних змінах методів навчання: теоретичне знання повинно суміщатися з практичною роботою.

Отже, в концепції «втєчі від свободи» Е. Фромма сучасна людина постає як витвір капіталістичного суспільства, яке нав'язує їй спосіб існування у вузьких межах ринкових стандартів. Людина зводиться до функції, яку вона виконує у суспільстві, і прирівнюється до речей, які вона виробляє та споживає в ритмі монотонної стабільності. Для позначення такого типу людини Е. Фромм запропонував поняття «ринкова особистість». Майбутнє суспільства видається філософу вкрай невтішним, якщо воно не ступить на шлях реформізму та «оздоровлення». Для цього людині необхідно відмовитись від споживацького модусу існування, який базується на ідеї матеріальної власності, та зосередитись на модусі буття, покликаному відкрити особистості її справжнє «Я», вільне від впливів

суспільства пізнього капіталізму. Людина повинна у повній мірі розкрити свою суб'єктивність та творчий потенціал, що стануть першочерговими умовами її звільнення.

Список використаних джерел:

1. Фромм Э. Бегство от свободы / Эрих Фромм / [пер. с англ.]. – М. : АСТ : Астрель, 2012. – 284 с.
2. Фромм Э. Здоровое общество / Эрих Фромм / [пер. с англ.]. – М. : АСТ : Астрель, 2011. – 446 с. – (Psychology).
3. Фромм Э. Иметь или быть? / Эрих Фромм / [пер. с нем.]. – М. : АСТ : Астрель, 2010. – 314 с.
4. Хьелл Л. Теории личности / Лари А. Хьелл, Дэниел Дж. Зиглер / [пер с англ.]. – СПб. : Питер, 2011. – 607 с. – (Серия «Мастера психологии»).

ПОЛИАСПЕКТНОСТЬ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ФЕНОМЕНА МОДЫ

Братушка А.

Мода как предмет исследования является недостаточно изученной, не смотря на всю свою актуальность для понимания социального строя и исторических эпох в целом. Особое внимание стоит уделить детерминации слова «мода», ведь именно оно может стать ключом к пониманию самого явления. Термин «мода» весьма натужно поддается определению. Слово «мода» происходит от латинского *modus*, значения которого определяются как «мера, эталон, норма, стандарт, способ, манера, образ действий, форма, вид, свойство, качество, природа» [1]. Этимология этого слова как нельзя лучше показывает неоднозначность данного феномена. Сложно выделить одну грань этого латинского слова, чтобы раскрыть в определении именно ее, и не учесть все остальные грани понятия.

Определяя понятие «мода», можно выделить две главные категории. С одной стороны, моду можно рассматривать только применительно к одежде. С другой – она выступает как основной механизм, логика или идеология социального строя, в том числе применимая и к сфере материальных благ. Механизм этот имеет и социальный, и психологический и, безусловно, когнитивный характер. Например, мода на одну идеологию задает направление мысли социуму; модные взгляды на институт брака могут повлечь

психологические проблемы индивидуумов; мода на способы обмена информацией, безусловно, влияет на наши когнитивные способности.

Долгое время понятие моды считалось недостойным пера великих философов, которые предпочитали исследовать более фундаментальные вопросы. Адам Смит был одним из первых философов, который указал в своих антропологических исследованиях на центральное место моды. Он утверждал, что мода проявляет себя в первую очередь во всех сферах, где основой для взаимоотношений является чувство вкуса. В большей степени это применимо к одежде и мебели, но также и к музыке, поэзии и архитектуре [2, с.195]. Он утверждал, что мода, кроме того, влияет на мораль, хотя в данной области это влияние проявляется значительно меньше. Сложно согласиться с ним, ведь в современном мире мода на моральные устои оказывает значительное влияние на личностное формирование, на образ человека нашей эпохи в целом.

Многие однозначно связывают понятие моды исключительно с одеждой. Элизабет Уилсон, которая занимается историей искусств, придерживается такого мнения: «Мода – это одежда, характерной чертой которой является быстрое и постоянное изменение стилей. Мода в определенном смысле представляет собой изменение, а в современном обществе без моды не существует никакая одежда» [6, с.3]. Уилсон дает двусмысленное определение, так как однозначно связывает моду с одеждой и с определенным свойством, а именно – изменчивостью. В данном случае ясно, что «изменчивость» не является необходимой чертой моды. Все меняется, но это совсем не значит, что во всем проявляется мода. Имеется ли тогда какое-нибудь другое свойство у этого феномена?

Может ли любая одежда стать основанием для системы ценностей? Вопрос достаточно спорный. Вполне допустимо тесно связывать понятия моды и одежды, однако в то же время ясно, что отнюдь не вся одежда подпадает под понятие «мода», и, таким образом, этот термин подразумевает более узкий круг предметов, чем термин «одежда». Одежда появилась задолго до моды. Кроме того, существует масса феноменов помимо одежды, которые также могут быть описаны термином «мода», а следовательно, указанное понятие распространяется не только на «одежду». В таком случае возникает искушение попытаться определить термин как определенное свойство (или определенный набор свойств), которое может проявиться в одежде, дизайне интерьера, политике, науке, искусстве и т. д. Но тогда

мы сталкиваемся с проблемой: каким образом точно определить это свойство? Вполне логичным может показаться попытка выделить такое свойство как «новизна». Можно попробовать сформулировать предварительное определение: что-либо является модой, если представляет собой часть системы, которая незамедлительно сменяется чем-то новым. Весьма спорно, что данное определение содержит необходимые и достаточные признаки. Вполне допустимо, что объект, не характеризующийся свойством новизны (к примеру, старые рваные джинсы, которые давно носили и которые вдруг стали актуальными), без сомнения может быть назван модным. Существуют также объекты, отвечающие признакам новизны (например, только что врученная грамота или диплом), которые не могут считаться объектами моды. Мода фактически вообще не нуждается во введении нового объекта, но вполне может проявляться не только в том, что человек носит на себе. Кроме того, мода влияет на такое большое количество различных сфер, что представляется сомнительной возможность сформулировать определение, в котором будет отражено, каким образом мода проявляет себя во всех этих сферах.

Попытку отойти от одежды в вопросах моды совершил еще Иммануил Кант, который, описывая моду, ключевыми считает коренные изменения в образе жизни людей: «Исходя из самого понятия, можно сказать, что любая мода – это меняющийся образ жизни» [3, с.135]. Однако, существуют и такие изменения в жизни людей, которые едва ли можно обозначить понятием «мода», и Кант, безусловно, с этим бы согласился.

Важное разделение провел философ и социолог Георг Зиммель в своей книге «Философия моды», различая моду на одежду и моду как важный социальный феномен, который проявляет себя во всех сферах жизни общества, в то время как одежда – всего лишь одна из этих сфер [4, с.13]. Он утверждает, что речь, манеры и многое другое также подвержены влиянию моды, однако в центре его исследования все же стояла одежда. Стоит обратить внимание на время написания работы – 1904 год. Прошло уже более ста лет, и в данную эпоху мода проникла в умы на столько глубоко, что практически любая сфера деятельности является ее нерукотворным плодом.

Последователем идей Г. Зиммеля был Жиль Липовецки, который во многом согласен с французским предшественником. Он утверждал, что мода – это определенная форма социальных изменений, которая не зависит от объекта. Она представляет собой

социальный механизм, который характеризуется своеобразной краткосрочностью и большей или меньшей степенью изменчивости и влияет на весьма разнообразные сферы жизни групп лиц [5, с. 16]. Итак, мы видим, что в данном случае Липовецки широко трактует понятие моды, ставя на центральное место элемент общего социального механизма, а не одежды как таковой. Сложно представить себе хотя бы один социальный феномен, который не зависит от изменений в моде, будь то искусство, наука или быт.

Интересный взгляд австрийского философа Людвиг Витгенштейна на социальную реальность вполне плодотворно можно применить к рассматриваемому вопросу. Витгенштейн описывает положение вещей в обществе понятием «игра»: не существует какого-либо особого свойства, которое является общим для того, что называется игрой, однако все игры связаны посредством комплексной системы сходств [7; с. 67]. Используя подход Витгенштейна, можно сделать очередную попытку сформулировать понятие моды. Так, мода является ни чем иным, как условной игрой, в которой есть свои правила, по которым играет социум, и выход за рамки этих правил не приветствуется. Все знают об этой игре, и все замалчивают то, что играют в нее не по своей воле, а лишь потому, что данная схема уже давно работает в обществе.

С интересной стороны можно подойти к предмету исследования благодаря взглядам американского философа Ричарда Докинза. В книге «Эгоистичный ген» Ричард Докинз вводит понятие мима как единицы передачи культурного наследия или единицы имитации [8; 135]. «Примерами мимов служат мелодии, идеи, модные словечки и выражения, способы варки похлебки или сооружения арок. Точно так же, как гены распространяются в генофонде, переходя из одного тела в другое с помощью сперматозоидов или яйцеклеток, мимы распространяются в том же смысле, переходя из одного мозга в другой с помощью процесса, который в широком смысле можно назвать имитацией» [8, с. 135]. Он вдохновляет на идею рассматривать моду как комплексный мим, или даже как миметический комплекс. Эта одна из последних попыток обосновать явление моды в понятийных категориях дает шанс понять суть этого явления. Однако, даже когда Докинз употребляет слово имитация, он не имеет ввиду точную копию, а скорее говорит об усовершенствовании или простом дополнении исходного материала. «Всякий раз, когда ученый слышит о какой-либо идее и сообщает о

ней кому-то другому, он, вероятно, немножко ее изменяет» [8, с. 136]. Если говорить о моде в таком свете, то логичным будет вывод, что мода – это бесконечное копирование мимов с привнесением некоторых изменений определенными индивидами. Нескромным, но вполне очевидным будет вывод, если согласиться с теорией Докинза о мимах, что вся история человечества, весь его прогресс (или регресс?), его развитие – это мода, это постоянная имитация, постоянное рождение, гибель, перерождение и копирование мимов.

Глобально смотрит на моду Ханс-Георг Гадамер, утверждая, что мода главенствует именно над теми вещами, которые вполне могли быть абсолютно иными [9; 42]. Таким образом, мода должна рассматриваться как нечто полностью произвольное, без каких-либо глубоких причин, то есть совершенно ни от чего не зависящая внешняя сила и, согласно, Гадамеру, отрицательная сила. По этому поводу Гадамер пишет: «И в сфере науки мы встречаем что-то наподобие “моды”. Нам известно, какое отрицательное воздействие имеет мода. Это слово в отношении науки употребляется исключительно в негативном смысле. Естественно, наше честолюбие заставляет нас стоять выше моды» [10, с.25]. Это мнение разделяет и Зиммель. Он утверждает, что по причине своей большой важности наука и религия не должны подчиняться «абсолютной непрактичности, определяющей развитие моды» [4, с. 13]. И тут возникает вопрос, сможем ли мы на самом деле стоять выше тех требований, которые нам диктует мода? Центральным моментом в герменевтике Гадамера является положение о том, что любая попытка познать что-либо, любое научное или ненаучное исследование всегда будут связаны с исторически обусловленной герменевтической ситуацией. В какой степени наша герменевтическая ситуация характеризуется логикой моды? Почему необходимо пытаться встать выше моды, как это утверждает Гадамер? Но будет ли тот, кто следует моде, соответствовать своему времени, и важно ли это соответствие? И тут не лишним будет вспомнить слова Гегеля, который говорит, что весьма глупо противиться моде [11, с. 557]. Вероятнее всего, ярые противники моды повторяют ошибку Сизифа, ведь отрицание или избегание влияния моды не дает плодов, а лишь удаляет индивидуума от окружающей действительности, а ученого лишает анализа целого ряда важнейших факторов.

Итак, ссылаясь на работы Г. Зиммеля, Ж. Липовецки и Л. Витгенштейна и Р. Докинза можно сформулировать понятие моды как

социального механизма с большей или меньшей степенью изменчивости, который влияет на весьма разнообразные сферы жизни, который был сформирован искусственно как условная игра, правила которой дают возможность более глубоко анализировать общество, и которые передаются из поколения в поколение как комплексные мимы.

Индивидуальность сегодня не связана с традициями, а в большей степени определяется нашими потребительскими предпочтениями. Мода формирует индивидуальность. Мы все, так или иначе, демонстрируем свою сущность через наш внешний вид, и эта демонстрация по необходимости соответствует моде. Что значит жить в мире, в котором мода является принципом? Нас постоянно стимулирует нескончаемый поток новых явлений и продуктов, но мы так же быстро ими пресыщаемся. Мы освобождаемся от ряда традиций, но становимся рабами новых институтов. Мы постоянно стараемся все лучше выразить свою индивидуальность, но делаем это достаточно парадоксальным образом, в результате выражая абстрактную обезличенность. Безусловно, на планете найдется масса людей, безразличных к моде, но в нашей части мира в данный исторический момент практически невозможно стоять вне поля воздействия данного феномена. В век компьютерных девайсов с изуродованным фруктом, социальных сетей, перерождения искусства в массовую мануфактуру понятие феномен моды особенно важно для открытия новых границ (или их стирания) личностного и всемирного масштаба.

Список использованных источников:

1. Большой латинско-русский словарь. Режим доступа: <http://linguaeterna.com/vocabula/>
2. Смит А. Теория нравственных чувств. Республика, 1997. – 350 с.
3. Кант И. Антология прагматического взгляда. Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000507/index.shtml>
4. Georg Simmel. Philosophie de la mode. Режим доступа: <http://www.babelio.com/livres/Simmel-Philosophie-de-la-mode/499940>
5. Липовецки Жиль. Эра пустоты. Эссе о современном индивидуализме. – Владимир Даль, 2001. – 336 с. Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/288183/>

6. Уилсон Э. Облаченные в мечты: мода и современность / Пер. с англ. Е. Демидовой, Е. Кардаш, Е. Ляминой. — М.: Новое литературное обозрение, 2012. — 288 с. Режим доступа: <http://books.imhonet.ru/element/9761527/>
 7. Витгенштейн Л. Философские исследования. Режим доступа: http://read.newlibrary.ru/read/vitgenshtein_1_/filosofskie_issledovanija.htm
 8. Докинз Р. Эгоистичный ген. Режим доступа: http://royallib.ru/book/dokinz_richard/egoistichny_gen.html
 9. Гадамер Х. Г. Истина и метод: основы философской герменевтики. Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000015/index.shtml>
 10. Гадамер Х. Г. Что есть истина? Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000040/index.shtml>
 11. Гегель Г. В. Ф. Лекции по истории философии. Книга 1. Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000389/index.shtml>
- Науч. рук. - Лебедь А. Е., канд. филос. наук, доцент

ВОЛОНТАРИСТСЬКЕ ПІДГРУНТЯ ІДЕОЛОГІЇ «ЧИННОГО» НАЦІОНАЛІЗМУ ДМИТРА ДОНЦОВА

Сременко А., студ. гр. Ю-24

Ідеологія «чинного» чи «вольового» націоналізму є ідеологією волонтаристською, бо за свою вихідну позицію приймає засаду, що воля є першоосновою буття та творцем дійсності. Формулюючи свою ідеологію, Донцов використав і відповідно до своїх потреб та цілей інтерпретував волонтаристичний філософський напрямок та здобутки політичної думки у світі, в першу чергу тих мислителів, які займалися вивченням національного характеру й досліджували елементи національної сили.

Донцов не оформив власної філософської системи, не розвинув оригінальної політичної доктрини і, треба припускати, що такого завдання він собі не ставив. Його перш за все цікавив практичний аспект української проблеми. Він прагнув знайти й застосувати до вимог і потреб української дійсності такі принципи філософсько-політичної думки, які б уможливили українській нації «утриматися на

поверхні жорстокого життя» та з допомогою яких можна було б ліквідувати «ядро болячки, яка нищила націю».

Підґрунтям ідеології вольового націоналізму Дмитра Донцова слугує насамперед волюнтаризм Артура Шопенгауера (1788–1860). В основі філософської теорії самого Шопенгауера лежить уявлення про те, що світ має свою сутність. І цією сутністю є Світова Воля, на протигагу, наприклад, гегелівській абсолютній ідеї. Волею пронизаний весь світ, що і є умовою його єдності. Сама воля не належить до світу феноменів, а тому як і у Канта вона є непізнана річ сама по собі. Така внутрішня сутність світу виступає єдиною реальністю назовні, стаючи явленням цієї реальності, і вона є тоді всім розмаїттям емпіричного світу, що складається із сукупності виникаючих і зникаючих речей, а тому в цілому «...все вещи мира – объективность одной и той же воли, следовательно, тождественны по своей внутренней сущности...» [3, с. 267]. Воля сама по собі характеризується відсутністю мети та меж, вона є безмежне прагнення («стремление вперед в бесконечное пространство без остановки и цели» [3, с. 271]).

Потім ця воля об'єктивує себе у феноменальному світі, у всіх проявах неживої та живої природи. На самому нижчому щаблі об'єктивації воля проявляє себе у вигляді таких загальних сил природи як важкість, непроникливість, твердість, плинність, пружність, електрика, магнетизм, хімічні властивості і т. п. Характеризуючи цей рівень об'єктивації волі, Шопенгауер пише, що «...на этой самой низкой ступени, воля предстает перед нами как слепое влечение, как темный, глухой порыв, далекий от непосредственной познаваемости. Это самый простой и слабый вид ее объективации. Таким слепым порывом и бессознательным стремлением воля являет себя еще во всей неорганической природе...» [3, с. 272]. На цьому рівні воля хоча й діє сліпо, але безпомилково. Із людиною у цей світ приходять усвідомлений вибір та рефлексія. І непомільний інстинкт поступається розмірковуванням, що створюють, у свою чергу, ситуацію невпевненості та життєвих коливань і врешті решт момент похибки, який заважає адекватній об'єктивації волі в цьому світі. Людський розум, на думку Шопенгауера хоча інколи й може звільнитись від «рабства волі» та все ж головною його функцією залишається відображати справжню природу метафізичної волі: «...познание вообще, как разумное, так и только созерцательное, первоначально проистекает из самой воли,

относится к сущности высших ступеней ее объективации в качестве простого... средства для сохранения индивида и рода, как и каждого органа тела. Следовательно, искони предназначенное к служению воле, к осуществлению ее целей, познание почти везде и всецело остается в услужении ей – у всех животных и почти у всех людей» [3, с. 275].

Так як ця емпірична реальність є об'єктивацією і явленням метафізичної волі, яка «...рвется и тяготеет к существованию, если возможно, к органическому, т. е. к жизни, а затем к возможному ее усилению; в животной природе становится очевидно, что воля к жизни – это основной тон ее сущности, единственно неизменное и безусловное ее свойство» [4, с. 391]. По-суті в емпіричному світі воля та воля до життя – це одне й те ж. Шопенгауер далі так характеризує цей момент: «...воля к жизни – не следствия познания жизни, не какая-либо юдина *ioh ex praemissis*, и вообще не нечто вторичное; напротив, она – первое и безусловное, предпосылка всех предпосылок и поэтому то, из чего должна исходить философия, ибо воля к жизни возникает не вследствие мира, а мир – вследствие воли к жизни» [4, с. 398].

Сама воля є безмежне прагнення, сліпа спонука чи імпульс, що не знає зупинки, і тому вона ніколи не може задовольнитись наявним станом речей чи досягнути спокою. Певна конкретна воля не може не поширювати себе, але поширювати себе вона може лише за рахунок переволення інших воль. Тому світ є постійне поле битви і конфліктів, що лише виявляє природу суперечливої і шматуючої самої себе волі. Тут Шопенгауер зазначає, що «...воля должна пожирать самое себя, ибо кроме нее нет ничего и она – голодная воля. Отсюда – поиски, тоска и страдание» [3, с. 277]. Тому у своєму житті така об'єктивація волі як людина, постійно шукаючи щастя, ніколи його не знаходить. Бо те, що ми називаємо щастям є лише тимчасове припинення бажання. Але стан звільнення від бажання не може тривати довго і скоріш все це обертається безцільним нудьгуванням, виходом з якого знову стає потяг до нових задоволень. Якраз тому, що в природі людини втілена невтомна метафізична воля до життя, вона не може звільнитись від боротьби, бажань і страждань.

На думку Донцова, Шопенгауер «найяскравіше сформулював противенство двох поглядів на світ: вольового та інтелектуалістичного», і тому не дивно, що він так багато почерпнув з учення цього німецького філософа. Познайомившись і захопившись

вченням Шопенгауера, Донцов шукає ідеологію волонтаризму й у творчості інших відомих інтелектуалів. Тому для нього воля – це «воля влади» (Ніцше), «життєвий елан» (Бергсона), «жадоба перемоги» (Джека Лондона), чин для чину, «без мети», «щоб гнатися в безвість» (Лесі Українки), «фантазія» (Шевченка), якій він жертвував видимий світ, звеличання «залізної сили ентузіазму», елементу «нерозсудного» (Гоголя), «правда сильного» і «право жити» (Куліша), – ось як характеризували цю волю чужі і наші провідники» [1, с. 351–352].

Як і у Шопенгауера, у Донцова воля до життя – «се вічне стремління, вічний невисипущий гін, що лише хвилино задовольняється, щоб знову стреміти наперед. Се стремління абстрактне, ірраціональне, щастя в собі. В нім людське щастя, і лише в нім, в сім переході від бажання до задоволення, а від нього до нового бажання...» [1, с. 352].

Ось ще декілька цитат з наступних сторінок «Націоналізму», в яких Донцов конкретизує своє розуміння волі. І якщо порівняти їх з поглядами Шопенгауера, то можна чітко зауважити, що Донцов ніколи не виходить за межі шопенгауерівського розуміння волі. Отже, далі зустрічаються такі цитати: «В сій жадобі жити, розростатися, змагатися й є суть життя, а не в її наслідках; в сліпим динамізмі, що не має ні ім'я, ні постаті, і який ми усвідомлюємо собі лише тоді, як він вибухає в нас»; «Головним мотором наших вчинків є власне бажання, афекти, пристрасті, за якими в хвості йдуть мотиви»; «Бо «воля ділає навіть там, де її не провадить жодне пізнання»; «Однорічний птах не має жодного уявлення про яйця, для яких він буде своє кубло; молодий павук не знає нічого про грабунок, задля якого він плете свою сітку»; Головним двигуном поступків є «...сліпа діяльність, яка вправі йде в парі з пізнанням, але ніколи не ведеться ним». Що більше, «уява як мотив не є конечна та істотна передумова діяльності волі». Певно, що закон залежності ділає в світі, але «...те власне, що каже якійсь причині... ділати, є природна сила, і як така, безпричинна, себто лежить цілковито поза ланцюгом причин», є безмотивна. Мотиви з'являються потім...».

Може тому ми й не можемо пристати на думку відомого українського історика Івана Лисяка-Рудницького, який, спираючись на теорію К.Г. Юнга, твердив, що феномен волі обов'язково включає «елемент раціональної рефлексії, морального рішення, вільного вибору між альтернативами» [2, с. 401]. Звідсіля він вважає, що

головною помилкою волюнтаристського вчення Донцова є «затерта різниця між свідомо і несвідомо зумовленими проявами психічної енергії» [2, с. 402]. Але вся справа в тому, що Донцов у даному випадку просто копіює ідеї Шопенгауера, чого й не помічає Лисяк-Рудницький.

Формування філософської складової світогляду Дмитра Донцова стає зрозумілим у контексті тогочасної політичної ситуації в Україні та Європі. Початок ХХ століття характеризується подіями епохального характеру: Перша світова війна, розпад імперій, революції, невдала спроба утворити самостійну Українську державу. Все це екстраполюючись на духовно-ідеологічну сферу, породжує зростання популярності месіанських та авторитарно-тоталітаристських теорій. І Донцова можна вважати їх виразником, адже за фактор об'єднання та майбутнього розвитку української нації він обрав принцип волі. Власні філософські погляди Донцова ґрунтуються на традиціях школи «філософії життя» та деяких інших ірраціональних, в цілому, філософських доктрин. Він використовує фундаментальні засади цих шкіл на різних рівнях ототожнення себе з ними – від прямого плагіату і аж до оригінального їх розвитку у своїй власній теорії. І філософія Артура Шопенгауера стає філософським підґрунтям його ідеологічної доктрини.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Донцов Д. Націоналізм // Твори / Дмитро Донцов. – Т. 1: Геополітичні та ідеологічні праці. – Львів: Кальварія, 2001. – С. 243–425.
2. Лисяк-Рудницький І. На обороні інтелекту // Історичні есе: в 2 т. / Іван Лисяк-Рудницький. – Т. 2. – К.: Основи, 1994. – С. 381–407.
3. Шопенгауер А. Мир как воля и представление. – Т. 1; [пер с нем. М.И. Левиной] // А. Шопенгауер. О четвероюком корне... Мир как воля и представление. – Т. 1. Критика кантовской философии / Артур Шопенгауэр. – Т. 1. – М.: Наука, 1993. – С. 125–502.
4. Шопенгауер А. Мир как воля и представление. – Т. 2; [пер. с нем. М.И. Левиной] // Мир как воля и представление / Артур Шопенгауэр. – Т. 2. – М.: Наука, 1993. – С. 110–626.

Наук. кер. – Артюх В.О., доцент

О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ ТРАКТОВКИ ПОНЯТИЯ ИСТИНЫ Л. ВИТГЕНШТЕЙНОМ

Лебедь А. Е., *канд. филос. наук, доцент*

Как утверждает Г. Глок: «Нет ни одной теории истины, которую бы ни приписывали Витгенштейну». И продолжает, что «в ранний период своего творчества он придерживался теории корреспонденции, в поздний же (наряду с Ф. Рамсеем) – теории избыточности истины»⁴. Ему вторит Л. Макеева: «В вопросе истины Витгенштейн, подобно Расселу, придерживается корреспондентной теории»⁵.

Подтверждают эти выводы выдержки из «Tractatus logico-philosophicus»: поскольку «Мир есть совокупность фактов, а не предметов»,⁶ мы можем вывести суждение по поводу фактов, но не предметов. «Любой факт может иметь место или не иметь места»⁷. Факт имеет место, когда он соединяет в себе объекты (вещи, предметы). В этом случае он является «атомарным фактом», независимым от других атомарных фактов. Вся совокупность «атомарных фактов» представляет собой «мир», «действительность». Факты даны нам в образах, конструируемые нами и выступающие моделью действительности.

«Чтобы быть образом, факт должен иметь нечто общее с тем, что он отображает»⁸, а потому «образ соответствует или не соответствует действительности; он... истинен или ложен»⁹. И далее: «Чтобы узнать, истинен или ложен образ, мы должны сравнить его с действительностью»¹⁰.

В своих лекциях о Витгенштейне З. Сокулер обращает внимание на то, что «в описываемой Витгенштейном системе нет того, кто понимает смысл образов». Он (смысл) в её представлении существует как бы сам по себе, отождествляясь с неким возможным фактом. Вместе с тем З. Сокулер указывает на справедливость возражения: «возможный факт станет смыслом, только если есть люди, воспринимающие его в качестве такового». И далее: «однако

⁴ Glock H.-J. Słownik Wittgensteinowski. – Warszawa: Wydawnictwo Spacja, 2001. – S. 259.

⁵ Макеева Л. Язык, онтология и реализм. – М.: ИД ВШЭ, 2011. – С. 55.

⁶ [1.1] (по принятому «положению вещей» мы указываем на номер позиции в «Трактате»).

⁷ [1.21].

⁸ [2.16].

⁹ [2.21].

¹⁰ [2.223].

среди представлений, развиваемых в «Трактате», нет представления о людях, использующих образы»¹¹. Но как тогда они могут быть или не быть истинными?

В этом контексте упомяну доклад В. Горбатова «Модальности в онтологии Трактата: «следы» субъекта в пространстве фактов», представленный им на заседании научно-учебной группы «Современная метафизика» НИУ ВШЭ. Главная идея доклада такова: онтология «Трактата» модальна, вытекающая из понятия факта. Все модальности заданы априори.

$$F_p = p \bigwedge \square \circ \neg p$$

В фактичности заложена возможность отрицания, которого в самом бытии нет (что есть, то есть). Отсутствие не существует само по себе, оно в мир привносится субъектом. Поэтому в онтологии «Трактата», имеющей интенциональную структуру, всё-таки наличны следы трансцендентального субъекта. Сам субъект, равно как и сама способность суждения – за пределами мира и языка. Но весь мир своей структурой указывает на них.

В «Философских исследованиях» Л. Витгенштейн отмечал, что истина и ложь являются составными частями той или иной языковой игры, которой следует учиться, как и любой другой¹². Характерным для любой языковой игры является то, что мы в нее верим, соответственно, значение слов конкретизируются не средствами логики, а в процедуре их (слов) применения.

Философ отмечает: поскольку «истинность эмпирических высказываний относится к системе референций»¹³, то в «употреблении выражения «истинно или ложно» есть нечто дезориентирующее, потому что оно словно бы говорит: «Это либо соответствует, либо не соответствует фактам», - а вопрос-то как раз и состоит в том, что здесь означает «соответствует»¹⁴. Отсюда следует, что достоверность (истинность) - не просто то, в чём человек убеждён, а то, в чем он не может быть не убеждён¹⁵. Поскольку не существует единых критериев

¹¹ Сокулер З. Людвиг Витгенштейн и его место в философии XX века. – Долгопрудный, 1994.

¹² Витгенштейн Л. Философские исследования // Витгенштейн Л. Философские работы. Часть I. – М.: Гнозис, 1994. – С. 133.

¹³ Витгенштейн Л. О достоверности // Витгенштейн Л. Философские работы. Часть I. – М.: Гнозис, 1994. – С. 333.

¹⁴ Там же. С. 347.

¹⁵ Там же. С. 346-347.

истинности для всех языков и языковых игр, уместным представляется отказаться от понятия «истина», заменив его более динамичным и менее ангажированным понятием «достоверность», что подтверждает выводы Г. Глока, обозначенные в начале нашего текста.

В. Ладов квалифицирует идеи «раннего» Л. Витгенштейна как референциалиста, а «Логико-философский трактат» репрезентирует референциалистскую семантику и онтологию умеренного реализма¹⁶. В то время как «философия языка позднего Витгенштейна есть антиреализм, причём выраженный в наиболее радикальной форме»¹⁷

С. Элленбоген считает, что «поздний» Л. Витгенштейн решительно отвергая позицию реализма, тем не менее, не должен рассматриваться в качестве анти-реалиста¹⁸. В подтверждение этой мысли она предлагает обратиться к §607 «О достоверности» Л. Витгенштейна. Теорию истины позднего Л. Витгенштейна она называет «ревизионистской», связывая её с отказом и от теории истины как соответствия и от семантического реализма. Ещё одна причина состоит в том, что истинность предложения устанавливается через выполнимость условий его истинности. Условия истинности предложения определяются на основании обычных критериев, которые являются исторически изменчивыми, в зависимости от той или иной языковой игры, в рамках которой они представлены.

Список литературы:

1. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат. – М.: Канон⁺, 2011. – 288 с.
2. Витгенштейн Л. О достоверности // Витгенштейн Л. Философские работы. Часть I. – М.: Гнозис, 1994. – С. 323-405.
3. Витгенштейн Л. Философские исследования // Витгенштейн Л. Философские работы. Часть I. – М.: Гнозис, 1994. – С. 77-319.
4. Ладов В. Онтологическая проблематика в аналитической философии // Эпистемология & философия науки. – 2010. – Т. XXIII. – №1. – С. 84-97.
5. Ладов В. Формальный реализм. – Томск: Изд-во Томского гос. ун-та, 2011. – 132 с.

¹⁶ Ладов В. Формальный реализм. – Томск: Изд-во Томского гос. ун-та, 2011. – С. 27.

¹⁷ Ладов В. Онтологическая проблематика в аналитической философии // Эпистемология & философия науки. – 2010. – Т. XXIII. – №1. – С. 97.

¹⁸ Ellenbogen S. Wittgenstein's account of truth. – Albany: State University of New York Press. – P. 55-59.

6. Макеева Л. Язык, онтология и реализм. – М.: ИД ВШЭ, 2011. – 310 с.
7. Сокулер З. Людвиг Витгенштейн и его место в философии XX века. – Долгопрудный, 1994.
8. Ellenbogen S. Wittgenstein's account of truth. – Albany: State University of New York Press. – 164 p.
9. Glock H.-J. Słownik Wittgensteinowski. – Warszawa: Wydawnictwo Spacja, 2001. – 417 s.

СЕКЦІЯ 6

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПОТРЕБИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Беленко А., *СумДУ, зр. РК-22*

Створення Е-врядування у той час, як інформаційні технології набули максимального розвитку, стало однією з найактуальніших проблем в області вдосконалення державного управління в Україні, США, Росії та інших державах світу. Проте, на відміну від багатьох інших, у нашій державі воно все ще залишається на рівні «поняття», не маючи належного практичного застосування. Тому постає питання: чи стане вигідним Е-врядування не лише громадянам, але й самому урядові, державі, зокрема, для підвищення ефективності організації та функціонування державних органів.

У цьому зв'язку постає завдання аналізу існуючих систем в різних державах для того, щоб переконатися у важливості, корисності та ефективності такої системи управління з метою її розробки та впровадження в Україні.

Е-врядування – це система державного управління на основі електронних засобів обробки, передачі та розповсюдження інформації. Завдяки Е-врядуванню кожен громадянин має можливість щоденно спілкуватися, отримувати адміністративні послуги та

вирішувати важливі питання з органами державної влади та місцевого самоврядування не відходячи від екранів своїх комп'ютерів.

Громадяни багатьох держав, зокрема США та Росії, вже користуються перевагами Е-врядування. Так, уряди обох держав надають громадянам різноманітні послуги через Інтернет: видачу ліцензій, сплату податків, можливість он-лайн голосування у прийнятті урядових рішень тощо [1, с. 124]. Це дає можливість змінити саму природу влади, зробити її прозорою та підконтрольною громадськості.

Завданнями Е-врядування є:

1. Інформування громадян про діяльність органів виконавчої влади і місцевого самоврядування за допомогою інформаційних технологій.
2. Організація електронного документообігу в органах влади та місцевого самоврядування.
3. Забезпечення можливості звернення громадян до органів державної влади шляхом використання інформаційних технологій.
4. Надання інформаційних послуг через Інтернет.

Враховуючи сказане, сформулюємо такі загальні перспективи Е-врядування в Україні:

1. Можливість подання різноманітної звітності не на папері, а в електронному вигляді, що значно підвищує ефективність боротьби з корупцією;
2. Можливість он-лайн закупівель, участі в електронних торгах;
3. Одержувати різноманітні послуги, що надаються органами державної влади через мережу Інтернет.
4. Мати доступ до державних служб в Інтернеті, співпрацювати з державою з метою сприяння економічному розвитку [1, с. 125-126; 2, с. 192].

Перспективи впровадження Е-врядування у нашій державі наразі значні. Із допомогою сучасних технічних можливостей, електронних мереж кожен громадянин має змогу отримувати від держави послуги в режимі он-лайн. Ця передача здійснюється через різні канали доступу, а саме: портали, інформаційні кіоски і т. д. Таким чином, громадянам не потрібно збирати документи в різних державних установах та відомствах, адже цим займаються державні органи. Це є свідченням того, що успішна реалізація проекту Е-врядування стане стартом для всієї України з впровадження цифрових технологій. Поряд із цим, слід розуміти, що це масштабний, витратний і довгостроковий проект, який потребує чималих зусиль.

Список використаних джерел

1. Демкова М. Електронне урядування – запорука прозорості та ефективності влади / М. Демкова // Практика. – 2007. – № 3. – С. 124-126.
2. Ефремов А. А. Электронное правительство и международное право / А. А. Ефремов // Труды XIV Всероссийской объединенной конференции “Интернет и современное общество”, 10-12 окт. 2011 г. – СПб., 2011. – С. 190-196.

Наук. кер. – Опанасюк В. В., *доцент*

СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ ОБМЕЖЕНІ МОЖЛИВОСТІ

Гареева О. Е., Майборода Г. Я.
*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

Проблема інвалідності нині є актуальною тому, що громадяни, які мають обмежені можливості є серед усіх верств населення будь-якого суспільства. Це люди з такими вадами здоров'я, як ураження опорно-рухового апарату та центральної і периферичної нервової системи, психічними захворюваннями та розумовою відсталістю, ураженнями органів слуху та зору, ураженнями внутрішніх органів, онкологічними захворюваннями.

Кількість осіб із обмеженими можливостями постійно зростає, хоча причини та наслідки інвалідності можуть бути різними: зумовленими як неоднаковими соціально-економічними обставинами, так і різним ступенем забезпечення державами добробуту своїх громадян. Нині можна говорити про глобальний характер проблеми інвалідності – в усьому світі ті чи інші можливості обмежено приблизно в кожній десятій людині (650 млн. людей), з них майже 470 млн. осіб працездатного віку.

Відповідно до Закону України «Про соціальну реабілітацію інвалідів в Україні» інвалідність – це міра втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами

та забезпечити її соціальний захист [1, ст. 1]. Проблему інвалідності вивчали А. Воронцова, А. Лабінський, А. Петьо, Б. Бобат, В. Басова, В. Качесов, В. Козявкін, В. Ульзибат, Ж. Захарова, К. Бобат, М. Басов, Н. Топка, О. Грабоус, С. Бойцова та ін.

Людина з обмеженими можливостями – це людина, яка має функціональні можливості, нездатна до будь-якої діяльності в результаті захворювання, відхилень або недоліків у розвитку, нетипового стану здоров'я, внаслідок, внаслідок не адаптованості зовнішнього середовища до особливих потреб індивіда, через негативні стереотипи, забобони, що виокремлюють нетипових людей в соціокультурній системі [2, с. 152].

Обмеження життєдіяльності – це помірно виражена, виражена або значно виражена втрата особою внаслідок захворювання, травми (її наслідків) або вроджених вад здатності до самообслуговування, пересування, орієнтації, контролю своєї поведінки, спілкування, навчання, виконання трудової діяльності нарівні з іншими громадянами [1, ст. 1].

Наслідком різних функціональних порушень є обмеження життєдіяльності у сфері самообслуговування та пересування. Здатність до самообслуговування – це здатність самостійно задовольняти основні фізіологічні потреби, здатність щоденно виконувати побутову роботу та навички гігієни. Здатність до самостійного пересування – це здатність самостійно пересуватися у просторі, долати перешкоди, зберігати рівновагу тіла в межах побутової, громадської, професійної діяльності.

В Україні соціальне обслуговування людей із обмеженими можливостями здійснюється шляхом надання соціальних послуг: за місцем проживання (насамперед послуги догляду, медико-соціального патронажу), у стаціонарних інтернатних установах та закладах, у реабілітаційних установах та закладах, в установах та закладах денного перебування, у територіальних центрах соціального обслуговування, в установах та закладах постійного або тимчасового перебування тощо.

Нині в Україні найпоширенішими проблемами людей із обмеженими можливостями є: низький рівень матеріального забезпечення, соціальна інтеграція в суспільство, неможливість безбар'єрного доступу до соціальних інститутів, низький рівень фізичної і психологічної реабілітації, трудова та побутова адаптація, «соціальне виключення», дискримінація тощо.

Суспільство, в якому людей із обмеженими можливостями направляють до стаціонарних закладів, а не створюють можливості для їхньої інтеграції, не передбачають безбар'єрного доступу до соціальних інститутів, схильне сприймати інвалідів крізь призму стереотипів. Значна кількість людей звикла ставитися до них упереджено, вважаючи неприцездатними.

Актуальною є активізація зусиль людей із обмеженими можливостями для задоволення власних потреб. У такій ситуації обов'язок держави – сприяти розвитку громадських організацій людей із особливими потребами. Зокрема, важливо передбачити розвиток таких служб у громаді, як кризові центри, центри тимчасового догляду, будинки компактного проживання, майстерні, консультаційні центри, юридичні служби тощо.

Система соціального захисту людей із обмеженими можливостями включає широкий спектр послуг людям із вадами опорно-рухового апарату, активно діють громадські організації, реабілітаційні центри та спеціалізовані центри. Однак, їх робота потребує вдосконалення [3, с. 207]. Так, у м. Черкаси соціальна робота з людьми, які мають обмежені можливості проводиться відділенням соціальної допомоги вдома Придніпровського територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Відділення соціальної допомоги вдома є або підрозділом управління соціального захисту населення районної, районної у містах Києві та Севастополі державної адміністрації, або ж підрозділом територіального центру соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких неприцездатних громадян, призначене для надання соціально-побутової допомоги одиноким неприцездатним громадянам та інвалідам, в домашніх умовах. Такі відділення створюється за наявності не менше 80-ти одиноких неприцездатних громадян, які потребують соціально-побутової допомоги вдома.

Спостереження за роботою такого відділення допомогло нам виявити основні види послуг, які надають працівники відділення соціальної допомоги вдома: послуги прибирання, доставки продуктів харчування з магазину або ринку, оформлення документів на оформлення субсидій, по оплаті житлово-комунальних послуг, читання преси, допомогу в обробі присадибних ділянок тощо. На обслуговування приймаються одинокі інваліди I та II груп старше вісімнадцяти років. Соціальний робітник згідно з висновками лікарів про стан здоров'я людини з обмеженими можливостями та згідно з

умовами договору і з погодженим з обслуговуваним громадянином графіком, але не менше двох разів на тиждень, відвідує закріплених за ним громадян і надає передбачені договором послуги, виявляє додаткові потреби, вживає заходи щодо їх виконання [4, п. 9].

Отже, специфіка соціальної роботи з людьми, які мають обмежені можливості характеризується тим, що вони мають змогу довгий час залишатися у домашніх умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про реабілітацію інвалідів в Україні : Закон України № 2961-IV від 6 жовтня 2005 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2961-15/page>

2. Холостова Е. И. Словарь-справочник по социальной работе / под. ред. д-ра ист. наук проф. Е. И. Холостовой. – М. : Юристь, 1997. – 424 с.

3. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика): підручник / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. – К.: Каравела, 2009. – 368 с.

4. Типове положення (взірцеве) про відділення соціальної допомоги вдома : № 44 від 1 квітня 1997 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0442-97/conv>

ТОЛЕРАНТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СВІТУ

Кананихіна О. М., Шевченко Г. А.

Одеська національна академія харчових технологій

Стрімкий наступ ери глобалізації, яка характеризується нарощуванням інтегративних процесів у світовій економічній системі, міжнародною уніфікацією політико-правових норм, збільшенням значущості міжнародного права, технологічною стандартизацією, зростанням регулятивної ролі наднаціональних організацій, глобальним розповсюдженням масової культури, стандартизованої продукції тощо, супроводжується системним ускладненням та розвитком взаємозв'язків і взаємозалежностей людей та держав: відбувається формування планетарного інформаційного простору,

світового ринку капіталів, товарів та послуг, інтернаціоналізація техногенних проблем, виникнення і стрімкий розвиток міжетнічних конфліктів і т. д.

У такій ситуації виникає необхідність у формуванні парадигми нової глобальної етики, філософії сучасного світу, яка обумовить нові форми взаємовідношень цивілізацій, культур, держав і народів.

До ідеї терпимості зверталось багато мислителів минулого: Аврелій Августин — у період пізньої античності, Б. Спіноза — у Новий час, Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дідро — у час Просвітництва; слов'янські філософи — В. Соловйов, П. Флоренський, М. Бердяєв, а Ф. М. Достоевський писав: «Способность примирительного взгляда на чужое есть высочайший и благороднейший дар природы, который дается очень немногим ...» [1].

Інтелектуальну традицію теоретичного обґрунтування принципів толерантності було засновано Д. Локком, І. Кантом і Д. Міллем. Ліберальна терпимість є таким способом відношення до іншої людини, при якому особливості її приватного життя сприймаються байдуже, відбувається деполітизація часткових відмінностей.

Сучасні науковці продовжують дослідження феномену толерантності та розуміють її як «готовність прийняти інших такими, як вони є, і взаємодіювати з ними на основі розуміння та згоди» [2]; «странную ценность воздержания от применения своей силы во вред принципиально неприемлемому отклонению» [3] тощо. У науковій літературі сьогодні існує чотири методологічних підходи до толерантності: 1) аксіологічний; 2) ідеально-типологічний; 3) онтолого-історичний; 4) «конфліктний».

Аксіологічний підхід розуміє толерантність як «ціль-у-собі» (Г. Маркузе), «благо-у-собі» (П. Ніколсон), як одну з основних цінностей ліберальної демократії. Представники ідеально-типологічного напрямку, наприклад, Д. Ролз, вбачають у толерантності моральний ідеал, до якого повинно прагнути суспільство. Прихильники онтолого-історичного дослідження толерантності трактують останню як певний спосіб співіснування соціальних груп в історії (М. Уолцер). «Конфліктний» підхід (Ш. Муфф, Ж. Лаклау) розуміє толерантність не як відміну боротьби, не як протилежність ній, а як боротьбу, проте у межах, які задає практика боротьби і які неможливо встановити апріорно. Наприклад, у моделі «агоністичного плюралізму» Ш. Муффа ціллю демократичної політики вважається

таке конструювання опонента, коли він перестає розумітися за ворога, якого потрібно знищити, і стає суперником, тобто тим, з чікими ідеями ми ведемо боротьбу, але у чиему праві відстоювати свої ідеї ми не сумніваємось.

Але толерантність як цінність і соціальна норма громадянського суспільства, яка має прояв у праві усіх громадян бути різними, забезпеченні гармонії між різними соціальними групами, повазі до різноманіття світових культур, цивілізацій, народів, готовності до порозуміння і співпраці з людьми, які відрізняються за зовнішністю, мовами, вірою, звичками тощо, стає парадигмою філософії сучасного світу у тому смислі, що в умовах глобалізації затвердження норм толерантності це і необхідна умова стабілізації міжнаціональних відносин, чинник подолання зростання агресії, насильства, і рух за збереження національної культури, самобутності та унікальності кожного етносу, конфесії й т. д.

У такому світлі толерантність сприяє формуванню у суспільній та індивідуальній свідомості гуманістичних настанов на затвердження ідей діалогу культур — нової системи цінностей як реальної можливості руху людства до цивілізаційного синтезу за умови збереження єдності різноманіття культур.

Боротьба за толерантність у контексті глобалізації світу є боротьбою, перш за все, за збереження своєї національної культури, своєї самобутності, за багатонаціональний розквіт світу. Разом з тим, затвердження норм толерантності є однією з необхідних умов стабілізації міжнаціональних відносин, попередження подальшого прояву конфліктів на національній основі, чинник запобігання зростання агресії, насильства, послаблення міжетнічної напруги у світі.

Список літератури

1. Достоевский Ф.М. Политическое завещание. Сб. статей за 1861-1881. – М., 2006. – С. 13.
2. Дробижева Л.М. Социальные проблемы межнациональных отношений в современной России. – М., 2003. – С. 305.
3. Социология межэтнической толерантности. – М., 2003. – С. 15.

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ПОГЛЯД НА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНУ ОСВІТУ ТОТАЛІТАРНОЇ ДОБИ: ТРУДОВІ РЕЗЕРВИ (1940-1950-ТІ РР.)

Король В. М.

Дослідження питань підготовки кваліфікованих кадрів для різних галузей господарства завжди актуальні, оскільки на багатьох рівнях постійно відбувається пошук найефективніших шляхів організації якісного навчання персоналу і оптимальної політики забезпечення потреб економіки у робочій силі.

Очевидним є той факт, що система кадрового забезпечення завжди має відповідати характеру розвитку господарства країни. В умовах зростаючої мілітаризації радянської адміністративно-командної економіки напередодні та на початку II Світової війни успішне виконання п'ятирічних планів потребувало якісно нової структури профтехосвіти, яка б централізовано займалася мобілізацією молоді, її професійно-технічною підготовкою, акумулюванням і розподілом нових кваліфікованих робітничих кадрів для стратегічних галузей у межах цілого СРСР. Такою напіввоєнізованою за своєю суттю структурою стала система державних трудових резервів (ДТР). Найбільшою ж своєї потужності в Україні вона досягла за відбудови економіки протягом 1943-1950 рр.

Система державних трудових резервів була створена указом Президії Верховної Ради СРСР від 2 жовтня 1940 р.

Головні особливості цієї структури полягали в тому, що:

- процес підготовки кадрів керувався і контролювався з одного загальнодержавного центру;

- основними типами навчальних закладів стали ремісничі та залізничні училища і школи фабрично-заводського навчання (ФЗН);

- учнівський контингент формувався не тільки на добровільних засадах, але й шляхом примусових призовів у відповідності до планів, затверджених РНК СРСР.

- усі учні (як призвані примусово, так і добровольці) отримували статус мобілізованих, залишати навчання їм було категорично заборонено, втеча розглядалася як кримінальний злочин;

- навчання велося за уніфікованими програмами, значна увага приділялася політичному вихованню та військовій підготовці;

- запроваджувалося повне державне забезпечення учнів житлом, формою, харчуванням на час навчання;

- випускники були зобов'язані чотири роки відпрацювати за направленням, на цей час їм надавалася відстрочка від призову до збройних сил.

Керувало діяльністю досліджуваної структури Головне управління трудових резервів (ГУТР) при РНК СРСР. Наступною ланкою в межах УРСР було Республіканське управління трудових резервів (РУТР). Навчальні заклади трудових резервів на місцях підпорядковувалися відповідним обласним управлінням, а ті, в свою чергу, – РУТР.

Структура керування системою ДТР після завершення війни зазнала певних змін. У травні 1946 р. на базі Головного управління трудових резервів та Комітету з обліку і розподілу робочої сили при Раді Міністрів СРСР було утворено Міністерство трудових резервів СРСР. З кінця 1947 р. серед його структурних підрозділів замість РУТР в Україні з'явилося Головне управління залізничних і ремісничих училищ та шкіл ФЗН УРСР. Саме воно тепер керувало обласними управліннями трудових резервів. На Донбасі, де концентрація училищ та шкіл ФЗН була найбільшою, а кількість цих закладів налічувала кілька сотень одиниць, на місцях довелося перейти на дворівневу структуру управління. Тобто навчальні заклади розподілялися між запровадженими міськими управліннями, над якими стояли облуправління ДТР.

Крім того поза системою державних трудових резервів продовжувала функціонувати значна кількість шкіл фабрично-заводського учнівства (шкіл ФЗУ) та інших аналогічних їм закладів професійно-технічної освіти. Вони готували робітничі кадри для конкретних підприємств легкої, харчової промисловості, комунального господарства та інших галузей, визнаних радянським урядом нестратегічними, другорядними. Підпорядковувалися вони не ГУТР та Мінтрудрезерву, а відповідним відомствам, до яких належали базові підприємства. Потрапляли до цих навчальних закладів виключно на засадах відкритого набору, учні не отримували статусу мобілізованих і могли вільно залишити навчання.

Рішення про кардинальне реформування і, зокрема, уніфікацію усіх установ галузі професійно-технічної освіти було ухвалене Верховною Радою СРСР у грудні 1958 р. Наступного 1959 р. система державних трудових резервів перестала існувати.

Отже, трудові резерви були саме тією моделлю професійно-технічної освіти, що відповідала потребам радянської тоталітарної системи у 1940-1950-их рр.

МІЖРЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Король С. М.

Європейська політика сусідства визначає транскордонне та міжрегіональне співробітництво як важливий чинник в процесі розбудови відносин між Європейським Союзом та його країнами-сусідами.

Закарпатською областю здійснюється активне співробітництво з окремими регіонами країн ЄС, зокрема в рамках підписаних угод з повітами Марамуреш та Сату Маре (Румунія), Саболч-Сатмар-Берег та Гевеш медье (Угорщина), Кошіцьким та Пряшівським самоврядними краями (Словаччина), Підкарпатським воєводством (Польща), регіоном Оберфранкен (Німеччина), краєм Височіна (Чехія) та Вуковарсько-Сремською жупанією (Хорватія), а також підписано Протокол намірів з Ханті-Мансійським автономним округом - Югри (Росія) та Угоду з Боршод-Абауй-Землен медье (Угорщина). Найближчим часом планується підписання нових угод з регіоном Південний Тіроль (Італія), федеральною землею Бургенландом (Австрія), Ханті-Мансійським округом - Югри (Росія).

Закарпаття багато років поспіль є постійним учасником всіх програм сусідства Європейського Союзу, які діють на східному кордоні ЄС. У розвиток області залучено міжнародну технічну допомогу по Європейських програмах сусідства та партнерства, а саме: CADSES 2002-2004 – 300 тис. євро, TACIS 2004-2006 – 10,5 млн. євро, ENPI (ЄІСП) 2007-2013 – 41 млн. євро [1, с. 8].

Основними країнами-партнерами, які співпрацюють із Закарпаттям у сфері зовнішньої торгівлі є: Угорщина, яка займає 25,8 % загального обсягу зовнішньої торгівлі області, Німеччина – 8,5 %, Російська Федерація – 8,4 % Чеська Республіка – 8,4 %, Китай – 7 %, Білорусь – 6,3 %, Австрія – 4,6 %.

Таким чином, Закарпатська область активно розвиває міжрегіональні відносини з країнами світу, що сприяє залученню інвестицій та реалізації проєктів в різних сферах господарювання.

Література

1. Нусер, Е. Транскордонне співробітництво. Інструмент додаткового залучення міжнародних фінансових потоків в економіку та інфраструктуру Закарпатської області / Е. Нусер // Закарпаття. – 2012. – № 5. – С. 8-9.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВОКАЦІЙНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ (НА ДОСВІДІ М.СУМИ)

Корж Е., студ. гр. ПР-12,
Павленко В.

Провокаційна соціальна реклама – порівняно новий для України вид некомерційної масової комунікації, мета якого не лише привернути увагу людей до суспільних проблем, але й зробити це у доволі різкій, майже образливій формі. Річ у тім, що у демократичних країнах ефективною є і звичайна соціальна реклама: вона викликає жваве обговорення, створення громадських організацій по лобюванню необхідних змін і, зрештою, самі ці зміни. Натомість у країнах, де кризові переживання домінують над співчуттям, традиційна соціальна реклама виявляється не надто дієвою, а тому небайдужі до суспільних проблем організації намагаються зачепити, підбурити свідомість людей доволі екстремальними, провокаційними зверненнями, на кшталт тих, що вивішувались у двох українських містах, Миколаєві та Сумах у 2013 році і стосувались так званого «бидла» на їх вулицях.

Соціологічне дослідження, проведене серед жителів – і насамперед студентів (як найактивнішої частини населення) – міста Суми у жовтні 2013 року, мало на меті визначити ступінь дієвості саме цієї провокаційної акції. Дієвість впливу даної реклами оцінювалась авторами за параметрами її відомості та упізнаваності (того, що в рекламі називається терміном «пабліситі»), а також – наявності та сили емоцій, які вона викликала.

Попередній науковий аналіз з точки зору теорії соціальної реклами (і зокрема – провокаційної, яка давно існує і досліджується на Заході) показує, що білборди із написами «Суми – місто бидла?» є, по-перше, достатньо *виразними* (звичайно, не вірець креативності, але в умовах одноманітно-пафосних комерційних реклам явно вирізняються), по-друге, досить, хоча і не надто *девіантними* (такими, що до певної міри порушують усталені форми і навіть табу рекламного спілкування), а по-третє, *неоднозначними* (такими, що не роблять прямих повчань і закликів, а змушують зупинитись, задуматись, обмінятись думками).

Але ця їх теоретична правильність і, додамо, оригінальність (адже Суми досі не були розбалувані подібними новаціями) ще не гарантувала, що ці звернення помітять, а тим більше – будуть

обговорювати. І справді, результати опитування були неоднозначними. Так, паблісіті було значним: 60% городян відповіли, що бачили або чули про цю рекламу. Так відповіли всі люди віком 35-45 років, тоді як серед молоді було 30% незнайомих із нею (хоча всі інші її бачили), а серед пенсіонерів 40% її бачили і ще 40% навіть не чули. Це показує, що різні частини молоді менше спілкуються між собою, аніж дорослі, працюючі люди, і менше обговорюють соціальні проблеми.

Водночас важливо, що 35% опитаних (і це переважно люди 16-24 років) зазначили, що реклама «Суми – місто бидла?» змусила їх задуматись. У 29% опитаних реклама викликала відразу (і це якраз була категорія людей 35-45 років), а лише 14% зазначили, що їх вона зовсім не вразила і залишила байдужими. 22% опитаних (здебільшого – пенсіонери) скоріше уникали відповіді, фіксуючи позицію «інше», що говорить про невміння розібратись і брак власної позиції. Можна сказати, що емоції вона викликала більше, ніж у 60% людей. Проте лише 30% опитаних обговорили рекламу з друзями і знайомими, а це означає, що до активних дій (принаймні – комунікаційних) вона більшість населення не спонукала.

Зрозуміло, що це перша спроба змусити людей бути небайдужими, яка за визначенням не могла змінити ситуацію радикально. Однак навіть ті, хто обурився лише самим звинуваченням, а не фактом чисельності людей із низькою культурою, і хто, тим самим, відгородився від необхідності обговорювати цю проблему, - проте і вони, заспокоївшись після першої реакції відрази, все одно, напевно, визнали, що щось із цим треба робити (хоча даний факт можуть виявити лише подальші дослідження). А значить, ця реклама досягла саме тої мети, якої лише і могла досягнути: спровокувала сплеск емоцій і, меншою мірою, обговорень щодо наявної суспільної проблеми, - що, загалом, не характерно для міста Суми, більшість населення якого, очевидно, не є «бидлом», але і не є небайдужими щодо своїх же проблем громадянами.

А ще досвід застосування даної реклами показав, що це доволі дієвий спосіб формування громадянського суспільства, і що саме з цієї точки зору і варто оцінювати його результати.

СТИЛІСТИЧНИЙ СИНТАКСИС ПРОЗИ ПАВЛА ЗАГРЕБЕЛЬНОГО

Прокопенко Н. М.

Стилістичне дослідження синтаксичної будови мови є одним з основних напрямків української лінгвостилістики.

Стилістичні особливості синтаксису стали предметом дослідження в працях таких визначних мовознавців як О.Потебня, В.Виноградов, І.Білодід, В.Русанівський, В.Ващенко, Л.Мацько, Н.Тоцька та ін. Деякі з них особливий акцент зробили на дослідженні стилістичного синтаксису в художніх текстах. Основні аспекти аналізу стилістичних параметрів синтаксису сформульовано в працях Л.Мацько [1], в академічній «Стилістиці» за ред. І.Білодіда [2] та ін.

Стилістичний синтаксис прози - це сукупність найбільш вживаних синтаксичних конструкцій у художньому мовленні письменників, що забезпечує найбільшу виразність та емоційність тексту, сприяє розумінню та актуалізації змісту.

«Сучасний письменник, на мою гадку, - писав Павло Загребельний, - не має права не знати хоч однієї вдало збудованої фрази у світовій літературі, принаймні за останню тисячу років» [3]. Безперечно, рівень мовної компетенції Павла Загребельного, що передбачає володіння мовою як системою, має максимальні показники свого вираження, це наслідок інтелектуального розвитку та значного досвіду духовно-практичної діяльності. Синтаксис творів Павла Загребельного, зокрема особливості складних багатокomпонентних речень у текстах його романів, до сьогодні мало досліджувались. Тому вивчення специфіки синтаксичних структур у його творах, на наш погляд, є особливо доречним.

Аналізуючи синтаксичну структуру речень, складних синтаксичних цілих прозових творів Павла Загребельного, можна визначити певні стилістичні особливості організації його історичної прози:

- вживання ускладнених синтаксичних конструкцій, що надає реченню особливої виразності, змістовності і служить для емоційно точного зображення характерів героїв;

- актуалізація додаткових смислів вставленими та вставними конструкціями;

- вживання комплексних засобів стилістичного синтаксису, а саме однорідних членів речення, парцеляції та періоду, що виконують у тексті змістопідсилювальну і ритмомелодійну функції;
- використання односкладних, неповних речень;
- семантична варіативність текстотворення (подання паралельно двох текстових масивів);
- вживання багатокomпонентних складних речень з різними видами зв'язку;
- надфразні єдності (композиційно-синтаксичні конструкції, що об'єднують в собі способом сполучникового (сурядного та підрядного), безсполучникового зв'язків кількох речень, фраз і навіть абзаців, які створюють певну гармонійну завершеність, закінченість, конденсованість висловлення щодо його смислового змісту, а також і завершеність структурну, із певною ритмомелодичною, інтонаційною та естетичною організацією [2]).

Великі розгалужені синтаксичні конструкції - найбільш характерна особливість мовностилістичної творчості Павла Загребельного. Центром побудови таких конструкцій є категорія однорідності, що надає мові письменника більшої експресивності, емоційності художнього мовлення, деталізації та сприяє досягненню семантичної глибини висловлення.

Неповні речення різних структурно-граматичних різновидів у його творах відрізняються особливим стилістичним колоритом і мають особливу семантику. Саме з граматичним поняттям неповноти речення пов'язані такі прийоми експресивного синтаксису як парцеляція, еліпсис, приєднання, градація, використання яких у романах Павла Загребельного є стилістично вмотивованим [4].

Письменник вдало використовує парцеляцію як прийом стилістичного синтаксису, що полягає в розчленуванні цілісної змістово-синтаксичної структури на інтонаційно й пунктуаційно ізольовані комунікативні частини - окремі речення. В результаті членування одного речення, переважно складного або досить поширеного, виникає дві частини, з яких основна (більша) є базовою, а менша - парцелятом. Стилiстичний акцент зосереджується саме на парцеляті [5].

Парцеляція як прийом стилістичного синтаксису в художньому мовленні використовується «для створення стилістичних ефектів живомовності, невимушеності, спонтанності спілкування» [6],

передусім у тих текстах, мова яких має виразні ознаки роздумів розмовного мовлення, як-от прозова творчість Павла Загребельного.

Підсумовуючи висловлене, можна зробити висновок, що синтаксична організація художнього тексту є важливим компонентом стилю Павла Загребельного. Естетична функція синтаксичних конструкцій і стилістичних фігур його творів полягає у розкритті внутрішнього світу людини, вираженні ідейно-емоційної глибини авторської свідомості, людино- та світовідчуття. Лінгвостилістичне дослідження словесної прозової творчості Павла Загребельного доводить, що стилістичні та експресивні можливості синтаксису - яскраві та безмежні.

Література

1. Мацько Л. І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови: Підручник / За ред. Л.І. Мацько. - К.: Вища школа, 2003. - 462 с.
2. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика / За заг. ред. акад. І. К. Білодіда. - К: Наук. думка, 1973. - 588 с.
3. Загребельний П.А. Спроба автокоментаря / П.А. Загребельний // Урок української. - 2001. - 11-12. - С. 38-42.
4. Дегтярьова І. Стилїстичний синтаксис української постмодерністської прози // Українська мова. - 2009, № 3. - с.32.
5. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. Навч. посіб./ К.: Вища шк., 2003. - 311с.
6. Россман В. Техники пунктуації: знак препинання як філософський метод // Вопросы философии. - 2003. - № 4. - С. 68 - 76.
Наук. кер. - Переломова О.С., *д-р філол. наук, проф.*

ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Ящинська Г. Л.,
*Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки*

За роки незалежності Україну можна охарактеризувати як державу з високою політичною активністю населення. Політична діяльність населення як складова політичної системи суспільства

аналізується на основі ряду показників, найважливішими з яких є електоральний потенціал, електоральна активність та електоральні уподобання населення.

Електоральний потенціал держави залежить від кількості населення у ньому, проте менш заселені регіони можуть частково компенсувати низький електоральний потенціал високою електоральною активністю і, таким чином, впливати на політичні процеси в державі. Найбільший електоральний потенціал протягом 1991-2012 рр. в Україні мала Донецька область, у якій проживає 3362 тис. осіб, які мають право голосу (табл. 1). Великим електоральним потенціалом володіють також адміністративні області – Дніпропетровська, Харківська та м. Київ. У той же час, електоральний потенціал ряду найменш заселених областей (Волинська, Закарпатська, Чернівецька, Рівненська, Тернопільська) коливається від 700 тис. до 1 млн. осіб. Як бачимо, диспропорції у електоральному потенціалі адміністративно-територіальних одиниць України є досить помітними (табл. 1).

Таблиця 1

Електоральні показники адміністративно-територіальних одиниць України, 2012 р.

Адміністративно-територіальні одиниці	Електоральний потенціал (млн. осіб)			Електоральна активність (K_{ea})		
	Великий (понад 2)	Середній (2-1)	Малий (до 1)	1,04-1,08	0,99-1,03	0,88-0,97
АР Крим		+			+	
Вінницька		+		+		
Волинська			+		+	
Дніпропетровська	+			+		
Донецька	+			+		
Житомирська		+		+		
Закарпатська			+	+		
Запорізька		+			+	
Івано-Франківська		+			+	
Київська		+			+	
Кіровоградська			+	+		

Луганська		+			+	
Львівська		+			+	
Миколаївська			+		+	
Одеська		+		+		
Полтавська		+			+	
Рівненська			+			+
Сумська			+			+
Тернопільська			+			+
Харківська	+					+
Херсонська			+			
Хмельницька		+				
Черкаська		+				
Чернівецька			+			
Чернігівська			+			
М. Київ	+					
М. Севастополь			+			

Складено за [1]

Електоральна активність населення України є стабільно високою, що підтверджується під час різних голосувань (табл. 2).

У межах України електоральна активність населення коливається із великою амплітудою. Наприклад, на президентських виборах 2010 р. значення коефіцієнта електоральної активності в регіоні змінювалося від 1,08 (Тернопільська, Львівська області) до 0,88 (м. Севастополь). Просторовий розподіл коефіцієнта електоральної активності в державі є неоднорідним. Чітко вимальовується різниця між активністю міського і сільського населення області. У більшості адміністративно-територіальних одиниць ця різниця є досить значною.

Таблиця 2

Електоральні показники регіонів України

Показники		Україна	Максимальне значення	Мінімальне значення	Амплітуда коливань
Електоральна	Президентські вибори 1994 року	68,04	97,15 (Тернопільська)	53,59 (м. Київ)	43,56

Парламентські вибори 1998 року	70,78	84,70 (Тернопільська)	64,20 (АР Крим)	20,50
Президентські вибори 1999 року	74,87	90,07 (Тернопільська)	59,76 (АР Крим)	30,31
Парламентські вибори 2002 року	69,27	82,10 (Тернопільська)	61,0 (М. Київ)	21,10
Президентські вибори 2004 року	77,32	87,81 (Тернопільська)	65,25 (Закарпатська)	22,56
Парламентські вибори 2006 року	58,97	66,60 (Рівненська)	48,80 (Одеська)	17,80
Парламентські вибори 2007 року	57,94	69,33 (Львівська)	47,61 (Закарпатська)	21,72
Президентські вибори 2010 року	69,15	76,98 (Донецька)	56,37 (Закарпатська)	20,61
Парламентські вибори 2012 року	58,02	65,74 (Волинська)	49,46 (АР Крим)	16,28
Електоральний потенціал, тис. осіб, 2010 р.	36968587	3463353 (Донецька)	313036 (м. Севастополь)	3150317

Складено за [2; 3]

Просторовий аналіз електоральної активності населення України у розрізі територій адміністративно-територіальних одиниць

підтверджує загальну закономірність – своєрідну “широтну зональність” і поляризацію “центр-периферія”, втілену в електоральний розкол “місто-село”.

Протягом 1991-2012 рр. електоральна активність населення зазнавала певних змін, які, як правило, підпорядковувалися трьом головним закономірностям:

- зростання електоральної активності у другому турі виборів, порівняно із першим;
- підвищення електоральної активності населення на президентських виборах порівняно із виборами до парламенту і місцевих органів влади;
- зростання електоральної активності населення до 2004 р., та певний спад після президентських виборів 2004 р.

Проте ці закономірності можна прослідкувати, лише аналізуючи електоральну активність населення держави в цілому. Розглядаючи електоральну активність населення у розрізі адміністративних районів та міст обласного підпорядкування, бачимо дещо іншу тенденцію. Зокрема, помітно, що загальний спад електоральної активності торкнувся найбільше міського населення.

Отже, електоральна активність населення України є високою. Вона зростає у напрямі від міської до сільської місцевості. Найвища електоральна активність спостерігається у других турах президентських виборів.

Список використаних джерел:

1. Васильченко С. Електоральний портрет України. Аналіз активності громадян на виборах 1994-2004 рр. в Україні у регіональному розрізі // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: vasylchenko.maidan.org.ua/act.pdf 2. Відомості про вибори Президента України (1994, 1999, 2004, 2010) та Верховної ради (1998, 2002, 2006, 2007, 2012) // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua> 3. Відомості про кількість виборців по регіонах України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/drv/vybortsi/Regions.01032011.rtf>

Наук. кер. - Кулик С. М.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри країнознавства і
міжнародних відносин Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ АСПЕКТІВ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Андрєєва Д. Є.,
*доцент кафедри цивільного та господарського права
Державного вищого навчального закладу
«Національний гірничий університет»*

Упродовж історії людства суспільство розвивалося завдяки ускладненню соціумних зв'язків та соціальної структури, поділу праці, стратифікації.

Постіндустріальний образ економічної моделі побудови суспільства виходить з первинної самоцінності розвитку людини, в якому економічна могутність створюється та примножується переважно за рахунок творчої інноваційної праці, на відмінну від теорії людського капіталу. Базовим принципом концепції людського розвитку є не постійне надання підтримки знедоленим людям, а забезпечення випереджувальних заходів з недопущення зубожіння, безробіття, втрати здоров'я, що передбачає обов'язковою умовою високу трудову мотивацію та безперервний розвиток людей, підвищення їхньої ролі у суспільстві, розширення можливостей прийняття рішень щодо своєї долі, а відповідно - постійне зростання людських потреб і цінностей та перспектив їх задовольняти, але, водночас, й посилення відповідальності за прийняте рішення та його виконання. Визнання продуктивної природи вкладень у людський розвиток має своїм наслідком збалансоване співвідношення економічної та соціальної складових суспільного прогресу, соціально орієнтовану економіку. Динамічний приріст валового внутрішнього продукту сам по собі вже не відображає високої якості піднесення людського потенціалу - гуманітарна концепція людського розвитку ґрунтується на інтегральних показниках стану соціально-економічного розвитку країни (індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП) та індекс бідності).

Українське суспільство, зазнавши помітних змін порівняно з радянським часом, досі зберігає багато його рис й надалі втрачає стабільність і однозначність. Для істотної трансформації необхідне системне перетворення інституцій влади й власності, в т.ч. інтелектуальної власності, морально-вольових показників організаційно-правового режиму стратифікації суспільства.

Українське суспільство дієво бажає і вимагає перебудови. Справою честі постають питання про скасування політичної культури в тій формі та за змістом, в якій дане перебуває зараз в Україні. Кумівство, злодійство, нечесність й безладність, бездіяльність й безвідповідальність правоохоронних та судових органів швидше асоціюється з поняттям «безкультурність». Поняття «політика» і «Особистість у політиці» - спаплюжені. А базовим пріоритетом цінностей правової держави й суспільства є культура в усьому! Українська сучасна культура - це середньостатистичне явище, примітивізм, що вже визрів... І чим складнішою стає ментальна організація кожної людини у суспільстві, тим складнішим стає суспільство. Велику роль в цьому процесі відіграє державна через створення правових механізмів, організації систем навчання та виховання.

Буття, світ є поза політикою. Ідеологічний аспект у формуванні нового українського суспільства повинен носити аполітичний характер. Адже виховати Особистість, людяність у прогнилій корумпованій системі цінностей дуже складно... в той час як характер системи освіти й її соціальної цінності (місія, модель взаємовідносин «вчитель-учень», масив навчальних дисциплін тощо) визначаються відповідним ступенем суспільного розвитку, матеріальної й духовної культури та змінюється відповідно до даного.

На перший погляд сучасний світ висуває перед людством нові освітні завдання. Але вони старі як мир. Падіння моралі, соціальної культури, освітніх «диспозицій» не модернові категорії в дослідженнях гуманітарних наук. За час незалежності в Україні проявилася тенденція незатребуваності освіти, професійних здібностей, наукового потенціалу особистості, що призводить до знецінення освіченості у свідомості людей. З одного боку, береться до уваги переважно прагматичний сенс освіти, тобто освіта не завжди сприймається як цінність, а усвідомлюється як потреба; з іншого боку, фінансування сфери освіти в Україні здійснюється за залишковим принципом. У зв'язку з цим, дослідження соціально-культурних, соціально-політичних, соціально-психологічних аспектів розвитку сучасного українського суспільства, морально-етичної функції освіти, що складається в трансляції соціального досвіду і забезпечує стабільність дієздатності соціуму, набувають за теперішніх вітчизняних умов особливу актуальність.

Змінюються конкретно-історичні умови-декорації, культурні загальнопланетарні досягнення людської цивілізації, економічні формації розбудови суспільства, форми державності, але моральна основа про «Гуманність», «Людськість» - вічна: поза часом, модою, політикою!

Головним акцентом у новітній державній організації та управлінні українським суспільством мають стати засади про забезпечення високого рівня освіти, який неможливо досягти без перерозподілу коштів державного бюджету на користь оплати праці педагогів й тренерів усіх ланок і рівнів в системі освіти. Сучасне українське суспільство повинно чітко зрозуміти: якщо не буде переглянуто принципових засад фінансування і так високооплачуваної частки державних чиновників вищого щабля провладдя, то буде пропорційно зменшуватися гідність педагогів, соціальна цінність надання освітніх послуг, престиж роботи в галуззі освіти, що, безумовно, возносить систему корупції.

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ІНТЕРАКЦІЇ З ІНСТИТУТОМ ДЕРЖАВИ

Чумаков Д. Д.,
*аспірант кафедри політології та міжнародних відносин
Східноукраїнського національного університету
імені В. Даля, м. Луганськ*

Конституція України визначає, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, відповідно, громадянська активність – є невід’ємною частиною політичних взаємовідносин і виступає джерелом формування політики. Означене наводить на думку, що громадянське суспільство є основним гарантом того, що державна влада не може бути узурпована та використана не на користь народу. В ідеалі, інтеракція між інститутом держави та громадянським суспільством має відбуватись на конструктивних, функціональних засадах. Однак суспільно-політична ситуація яка склалася сьогодні в країні повністю доводить, що протягом останніх років діалог та партнерські відносини між державною і громадянською сферою були відсутніми. У наслідку, це призвело до розколу суспільства та загострення кризових явищ у багатьох сферах.

Україна завжди була державою, що знаходиться на межі двох глобальних геополітичних блоків – американо-європейського та євразійського. Тому безумовно, говорячи про особливості розвитку громадянського суспільства в Україні, потрібно враховувати цей вплив. У свою чергу, українська держава має генерувати власну модель громадянського суспільства, та відповідно, власну модель громадянсько-державної взаємодії. Необхідно відмітити, що за період самостійності в Україні відбулися значні зміни в площині розбудови громадянського суспільства. Деякі показники нашої держави свідчать на думку про значний прогрес у відповідному напрямку. Так, наприклад, в 1991 році в Україні діяло близько 300 зареєстрованих громадських організацій, а станом на початок 2014 року – їх налічується 77584 [4]. Також, у період з 1992 по 2013 рік було прийнято значну кількість актів, які були покликані нормативно забезпечити розвиток громадянського суспільства в країні, як наприклад: Закон України [“Про соціальний діалог в Україні”](#); Закон України “Про об’єднання громадян” (втратив чинність); Закон України [“Про громадські об’єднання”](#); Постанова КМУ [“Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики”](#); та ін. При цьому, сьогодні можна казати про суттєву відмінність між декларативною та практичною активністю громадянського суспільства. Мова йдеться про реальні можливості громадянського суспільства контролювати і впливати на процес вироблення й прийняття політичних рішень, визначати складові соціальної політики, виступати сферою проведення діалогу між сторонами тощо. Суспільно-політичні події 2013-2014 років в Україні повністю підтверджують неадекватність існуючих норм, зв’язків і механізмів у сфері розвитку громадянського суспільства та його взаємодії з державою. Аналізуючи рівень відповідного діалогу за останні роки можна відмітити, що по суті, він не відбувався на практиці. Процес сегментизації та інституціоналізації громадянського мав суто декларативний характер, а існуючі форми інтеракції між громадянами та державою виявилися неадекватними до сучасних реалій.

Базовою перешкодою на шляху подальшого розвитку громадянського суспільства в Україні та адекватного рівня його взаємодії з державою на нашу думку є перш за все суспільно-політичні, комунікаційні та культурні деформації. Справа в тому, що в політичній, соціальній та економічній площині існує широкий тіньовий сегмент не тільки у вигляді неофіційних та полуофіційних

зв'язків та інституцій, а й вигляді подвійних орієнтирів та цінностей. Так, наприклад, незважаючи на задекларовану державну підтримку розвитку громадянського суспільства, серед впливових політичних кіл та політично-економічної еліти існує фундаментальне небажання сприяти відповідним процесам. Закритість політичної та економічної еліти, і відповідно, обмежений рівень діалогу між сторонами призвів до того, що між усіма сферами буття українського суспільства домінують комунікаційні зв'язки кулуарного характеру. Такі зв'язки проходять криз призму елітарних та псевдо-елітарних детермінант, які є далекими від суспільних цілей громадянського розвитку. Сьогодні, більшість громадян продовжують оперувати марними поняттями та керуватись застарілими життєвими принципами (як наприклад, патерналістична залежність від влади та держави). У свою чергу, новітні цінності політичної культури поширюються досить повільно та носять обмежений характер. Це зумовлює політичну пасивність громадян, єдина форма політичної активності виявляється в електоральній дії, яка у більшості своїй зводиться до підтримки найбільш прийняттого та харизматичного кандидату, а ніяк не ідеології, політичного вектору, громадянської платформи. Значна кількість існуючих громадських та недержавних організацій є фінансово залежними від інвесторів або бюджетної підтримки, а штучна політизація таких організацій перетворює їх на структури захисту певних інтересів. Багатолітня криза довіри громадян до політичних інститутів перетворила існуючі інституції громадянського суспільства у філіали, які підпорядковані різноманітним фінансовим та політичним угрупованням.

Тобто ми бачимо, що перешкоди на шляху розвитку громадянського суспільства носять досить фундаментальний характер. Вихід з суспільно-політичної кризи можливий лише за умов соціальних, економічних, політичних, культурних й інтелектуальних трансформацій в усіх сферах буття українського суспільства. Не слід обмежувати увагою також значимість поширення загальних національних ідей та орієнтирів, які мають консолідувати українське суспільство. Особливою умовою становлення громадянського суспільства в Україні є побудова оновленої національної держави, яка спирається як на засади широкої демократії, так і етнокультурні підстави громадянської самоідентифікації. В основу розвитку функціональної взаємодії держави та громадянського суспільства перш за все мають бути покладені засади самоорганізації,

саморегуляції, пропорціональності, взаємоінтеграції. Впливовим аспектом виявляється саме пропорціональне співвідношення в контексті централізації та децентралізації владних повноважень між державними і громадянськими організаціями, центром і регіонами. Так, у наслідку, має утворюватися певна саморегуляційна система, як результат консенсусної інтеграції взаємодії державної і громадянської площини [1]. Для оптимізації функціональної дієздатності громадянського суспільства ефективно взаємодіяти з державою воно має бути забезпечено законодавчими та контролюючими ініціативами, широким правом моніторингу діяльності виконавчих інституцій та органів місцевого самоврядування, що у результаті надасть змогу ефективно впровадити засади прямої та представницької демократії і запобігати тінізації суспільних, економічних та політичних відносин.

Забезпечення адекватного рівня взаємодії між державою та громадянським суспільством є назрілою та необхідною складовою політичної модернізації і демократизації, що є прямим шляхом до досягнення суспільної стабільності у майбутньому.

Література

1. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії: Монографія. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 211 с.
2. Дегтяр А.О. Взаємодія органів державної влади з громадськістю: теорія та практика державного управління: монографія / А.О. Дегтяр, А.В. Халецький, С.В. Белай. – Донецьк: Видавництво «Донбас», ООО «РА Ваш імідж», 2012. – 415 с.
3. Пасько Я.І. Соціальна держава і громадянське суспільство: співпраця versus протистояння. Монографія / Я.І. Пасько. – К.: ПАРАПАН, 2008. – 272 с.
4. Державна служба статистики України. Кількість суб'єктів ЄДРПОУ за організаційно-правовими формами господарювання (станом на 1 березня 2014 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

*Сыны Адама, скверно вы живете
В любви и ненависти вечно
лжете.*

Маарри Абу-ль-Ала

БРЕХНЯ ТА ОБМАН У НАШОМУ ЖИТТІ

Шостак М. М., *студентка групи МТ-01,*
Кудояр Л. М., *доцент*

«Кожна людина є брехня», - йдеться у псалмі 115. За думкою Ю.І. Холодного, брехня - це свідоме спотворення відомої суб'єкту істини: вона "являє собою усвідомлений продукт мовленнєвої діяльності суб'єкта, що має своєю метою ввести в оману" співрозмовника. Брехня є невід'ємною частиною людського буття, виявляється у різних ситуаціях, у зв'язку з чим це явище тлумачиться досить різнопланово. Брехня у психічно здорової, нормально розвиненої людини, як правило, визначається реальними мотивами і спрямована на досягнення конкретних цілей.

На відміну від брехні, обман - це напівправа, що провокує розуміючи її людину на помилкові висновки з достовірних фактів; повідомляючи деякі справжні факти, обманщик навмисне приховує інші, важливі, для розуміння, відомості.

Таким чином, деякі психологи виділяють брехню та обман як окремі категорії з різними функціями. Інші ж (наприклад, Пол Екман) не розмежовують брехню та обман, більш звертаючи свою увагу ні на визначення, а на її функції. У цілому, можна констатувати, що брехня і обман є соціально-психологічними компонентами життєдіяльності людини у суспільстві. Тому будь-які спроби "виключити" їх з нашого життя є утопічними, психологічно невірними і безперспективними. Проте, потрібно знати міру, щоб брехня тобі не зашкодила.

Виявити рівень брехливості серед студентів нам допомогли певні методики. Але, не дивлячись на достатню кількість методів психологічних досліджень ми у своєму дослідженні не знайшли таких, що повністю задовольняли б нас. Тому для дослідження ми використали «Особистісний тест Айзенка», у якому аналізували лише шкалу щирості (брехливості), тест ММРІ, у якому ми вибрали лише запитання, що характеризують щирість людини та тест «Ви хитрун?».

Аналіз одержаних результатів показав, що всі наші студенти брешуть у тій чи іншій мірі. Розглядаючи показники брехливості за тестами, ми констатуємо, що різні тести дали і різні результати. Так,

за тестом Айзенка більшість студентів мають низький рівень брехливості, близько третини – мають оптимальний рівень і лише декілька студентів – високий.

Дещо близькі результати дали тести ММРІ та «Ви хитрун?». Так, за тестом ММРІ лише декілька студентів мають низький рівень брехливості, більшість – оптимальний та лише один – високий. За тестом «Ви хитрун?» більшість студентів мають оптимальний рівень брехливості, лише п'ять – низький, дещо більше третини – високий.

Зазначені рівні брехливості суттєво впливають на психологічні особливості людей, визначають їх поведінку у тих чи інших ситуаціях. Розглянемо коротко особливості людей з певними рівнями брехливості.

Низький рівень брехливості. Люди з таким рівнем висувають великі вимоги до себе та оточуючих, брешуть мало, або намагаються не брехати. Їм важко живеться, адже вони завжди шукають раціональний вихід із будь-якої ситуації. Але це не завжди так. Іноді достатньо невеликого рівня брехні, щоб емоційно розрядити ситуацію. Крім того, ці люди досить наївні (бо всі не брешуть), їх легко брехнею завести в оману. Такі люди не завжди уважні, що викликає у оточуючих поблажливу посмішку. До того ж, вони часто стають об'єктами для жартів. Їх вважають диваками.

Оптимальний рівень. Одна лише назва говорить сама за себе. Це бажаний рівень брехливості, який дозволяє, при необхідності, легко вийти із скрутного становища, або легко створити комусь певні труднощі (щоб собі краще жилося). Такі люди брешуть по мірі необхідності: вони чітко знають коли, кому, де, що і як збрехали. Вони контролюють себе і свою поведінку, у тому числі, і брехню. Тому вони ніколи «не забрехуються», і їх важко спіймати на брехні. Серед співробітників та знайомих вони відомі як чесні люди, бо дійсно не брешуть багато і не люблять брехати.

Високий та дуже високий рівень. Люди з таким рівнем брешуть багато, брешуть з будь-якого приводу. Вони вважають, що їм все доступне. Такий рівень свідчить про нещирість людини, що приводить до проблем у соціальній взаємодії та спілкуванні. Своєю нещирістю такі люди намагаються показати себе у більш привабливих фарбах. Крім того, високий рівень брехливості свідчить про недостатню критичність розуму. Такі люди відомі у соціальному оточенні як брехуни, бо вони не можуть контролювати коли, кому, що, де, як і про що збрехали. Їх оточуючі

часто ловлять на брехні. Більшість людей намагаються якщо не уникати, то обмежувати спілкування з ними.

Різноманітність результатів ми можемо пояснити різноманітністю підходів авторів до складання тестів. Це ж спонукає нас продовжити дослідження у цьому напрямку.

ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ВАМПИРИЗМ И СПОСОБЫ ЗАЩИТЫ ОТ НЕГО

Кабанов А. А., студ. гр. СУс-31,
Воробченко Д. С., студ. гр. СУс-31

Есть люди, которым негативная реакция другого человека доставляет удовольствие и приносит силы. Их называют «энергетическими вампирами». Когда простой человек показывает эмоции, ссорится, кричит и тратит свою энергию, вампир при этом поглощает эту энергию и становится сильнее. Силы у него прибавляются и, кажется, что он не устанет никогда. После конфликтов люди морально истощаются, а энергетические вампиры наоборот, становятся активными и всё больше и больше спорят, продолжая провоцировать человека на трату энергии.

Существует несколько вариантов энергетического вампиризма. Выделяют пять основных типов социальных энергетических вампиров.

1. Первый тип характеризуется тем, что человек испытывает недостаток общения. Ему хочется постоянно быть в окружении людей, прижаться к кому-нибудь, погладить по руке, все время говорить самому или слушать других часами. При этом, если нет рядом людей, такой вампир может начать испытывать информационный голод, и тогда он будет сутками сидеть у телевизора или читать все без разбора. Тип этот больше характерен для людей пожилых.

2. Второй тип — это реальный или воображаемый несчастный человек. Они постоянно жалуется на что-нибудь. У такого человека в жизни обязательно что-то не так, и он готов рассказывать об этом каждому встречному. Он ищет сострадания и, получив его, присасывается к своей жертве, выкачивая вместе с жалостью его энергию.

3. Третий тип энергетического вампира очень опасен, так как его поступки прикрыты таким прекрасным чувством, как любовь. Этот человек влюбляет в себя других и беззастенчиво пользуется энергией каждого влюбленного в него человека. Чем больше таких влюбленных, тем лучше.

4. Четвертый тип — властный. Человек наделен властью, он упивается своей возможностью управлять людскими судьбами. Практически все подчиненные могут стать донорами такого вампира.

5. Пятый тип — семейный вампир. Такие люди обычно вырастают из избалованных детей. Они с детства привыкли все получать, ничего не отдавая. Они переносят присущие им дурные привычки в свою новую семью.

Выше приведена одна из самых распространенных классификаций энергетических вампиров, однако их можно выделить не только по основному методу воздействия. По тактике поведения можно выделить вампиров-«гиен», особенность которых состоит в том, что сами они не являются инициаторами или основными действующими лицами конфликта. Однако, такой человек не упустит случая вставить в разгоревшуюся ссору свое замечание. Случается так, что незначительный спор под воздействием такого «доброжелателя» может перерасти в серьезное противостояние, а «гиена» будет просто счастлива своему косвенному участию в зародившемся скандале.

В чем же заключается защита от энергетических вампиров?

Если вы знаете точно, что кто-то из ваших знакомых энергетический вампир, старайтесь с ним никогда не вступать в конфликт, а ещё лучше поменьше с ним общайтесь. Если же у вас нет возможности избегать такого человека, тогда каждый раз при общении с ним старайтесь воспринимать его не всерьёз, игнорируйте все его попытки каким – либо образом подцепить вас. Мысленно представляйте, что этот человек просто не в себе или просто шутит. Вторая задача состоит в том, чтобы искоренить даже малейшее чувство вины. Не воспринимайте ни его самого, ни его слова как что-то настоящее, во что надо верить. Не реагируйте эмоционально на его фразы или действия, не показывайте свою слабость перед ним. Всегда держитесь спокойно и уверенно, этим вы покажете свою самоуверенность, а значит и силу. Вампир может решить, что вы или сами являетесь таковым или просто у вас сильная защита, сильный характер. С такими людьми даже энергетические вампиры не будут связываться, потому что пользы они всё равно не смогут получить.

Кроме выше перечисленного, против вампиров-«нытиков» можно применить следующий прием: «А теперь расскажи мне что-нибудь хорошее!» Попробуйте произнести эту фразу сразу после того, как вам в сотысячный раз пожаловались на жизнь. Вы будете удивлены, но многие люди, не являясь классическими энергетическими вампирами, совершенно не осознают, какими депрессивными нытиками они становятся со временем. Негатив окружает их день за днем и становится привычной частью существования. Возможно, услышав вашу реплику, они вспомнят о том, что депрессия вовсе не является их привычным состоянием души, и начнут сознательно выбираться из этого состояния. Возможен и другой вариант развития событий: если человек все же является «энергетическим вампиром», он потеряет к вам всякий интерес.

Подобный метод – поведение прямо противоположное ожидаемой реакции - вполне может сработать и с другими типами вампиров, поскольку не дает развернуться конфликту, ради которого они и общаются с вами.

Науч. рук. - Кудояр Л. М.,
кандидат психологических наук, доцент

САМООЦІНКА ТА РІВЕНЬ ДОМАГАНЬ ОСОБИСТОСТІ ЛЮДИНИ

Усік Ю. Ю., *студ. гр. ХКс – 32/2,*
Кудояр Л. М., *доцент*

Людина не тільки накопичує інформацію про себе, а й переживає певне відношення до себе. Це відношення зосереджується у самооцінці.

Самооцінка – це оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей та місця серед інших людей, або, самооцінка – це емоційне відношення особистості до самої себе. Самооцінка має комплексний характер, оскільки розповсюджується на різні прояви особистості - інтелект, зовнішні дані, успішність у спілкуванні тощо. Вона також є динамічною, бо може змінюватись упродовж життя.

Залежно від того, як самооцінка, що має суб'єктивний характер, співвідноситься з реальними проявами людини, вона поділяється на види:

Рис.1 - Види самооцінки

Адекватна самооцінка - та, що відповідає реальності. Неадекватна самооцінка - коли людина себе неправильно оцінює. Неадекватна, в свою чергу, може бути завищеною - для неї характерна переоцінка людиною своїх позитивних якостей та заниженою, яка виявляється через применшення своїх переваг або перебільшення недоліків. Саме неадекватно занижена самооцінка значно важче піддається психологічній корекції через свою злитість з комплексом неповноцінності особистості.

Самооцінка значною мірою виявляється не стільки у тому, що людина думає або говорить про себе, скільки у її ставленні до досягнень інших. Людина із завищеною самооцінкою охоче критикує, без достатніх підстав, зроблене іншими людьми. Неадекватна самооцінка ускладнює життя не лише тим, кому вона властива, а й оточуючим. Конфліктні ситуації, в яких опиняється людина, зазвичай є результатом неправильної самооцінки.

Як компонент самосвідомості самооцінка теж не є вродженою, а поступово формується в онтогенезі людини, вперше виявляючись у дошкільному віці.

Самооцінка особистістю своїх якостей визначає оцінку можливостей у досягненні цілей діяльності. Від правильності самооцінки своїх можливостей залежить рівень домагань особистості.

Рівень домагань - це система перспективних завдань, які людина ставить для власного досягнення, або, рівень домагань – це бажаний рівень самооцінки.

Наприклад, орієнтація на відмінний рівень успішності навчання в університеті, або дотримання дісти через бажання схуднути до n кг -

для дівчат, і заняття хлопців у спортзалі на тренажерах через прагнення накачати мускульну масу до m кг).

Рівень домагань суттєво залежить від образу "Я", зокрема "Я-ідеального" (відповідно до образу себе у майбутньому людина ставить завдання досягти цього образу) та самооцінки (зазвичай висока самооцінка формує високий рівень домагань).

У зв'язку з недооцінюванням або переоцінюванням своїх можливостей в особистості починає виявлятися або комплекс неповноцінності або комплекс переваги. За наявності комплексу неповноцінності особистість втрачає самоповагу і у неї починає проявлятися сором'язливість, невпевненість та інші негативні якості. За наявності комплексу переваги самоповага необґрунтовано перебільшена і особистість виявляє самовпевненість, зверхне і зневажливе ставлення до оточуючих.

У даній формулі є зерно істини. Невдачі, зазвичай, наносять удари по самоповазі, тоді як від успіхів вона зростає. Успіх часто залежить не тільки від людини, а й від інших особистостей, від зовнішніх обставин у цілому. Тому регулювати самоповагу можна через збільшення або зменшення рівня домагань.

Залежність самооцінки та рівня домагань визначив ще на початку ХХ ст. американський психолог У. Джемс:

Самоповага = Успіх / Рівень домагань

Висновок. Таким чином, самооцінка особистості формується та змінюється у процесі життєдіяльності людини. Самооцінка людини значною мірою залежить від того, як вона ставиться до досягнень інших у різних сферах життя. Правильність і адекватність самооцінки формує правильний, і адекватний рівень домагань особистості, тобто ті завдання і цілі які вона може виконати не втрачаючи власної гідності.

ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИЙ КОНФЛІКТ

Тихоненко І. М., студ. гр.ТМс-32

Внутрішньоособистісний конфлікт один із найскладніших конфліктів, який відбувається безпосередньо у внутрішньому світі людини. Для психічно здорової людини внутрішньоконфліктна ситуація вважається природною. Будь-який розвиток особистості не може здійснюватися без внутрішніх суперечностей, а там де вони є,

там є конфлікт. Він є необхідним тому, що незадоволення собою змушує людину йти шляхом самовдосконалення, тим самим наповнюючи змістом не тільки своє власне життя, але й вдосконалюючи світ. Такі конфлікти умовно можна назвати як „конфлікти між тим, що є і тим, що хотілося б мати”, або „між тим, що ви хочете і тим чого не хочете”, „між тим, хто ви є і тим, ким хотіли би бути”.

Наукове вивчення внутрішньоособистісних конфліктів почалося наприкінці XIX ст. і було пов'язано з ім'ям засновника психоаналізу - австрійського вченого Зигмунда Фрейда. Він розкрив біопсихологічний і біосоціальний характер внутрішньоособистісних конфліктів. Він показав, що людське існування пов'язане з постійним напруженням і подоланням суперечності між біологічними потягами і бажаннями людини (передусім сексуальними) і соціально-культурними нормами, між несвідомим і свідомістю. У цій суперечності і постійному протиборстві названих боків і полягає сутність внутрішньоособистісних конфліктів. Таким чином, у теорії психоаналізу внутрішньоособистісний конфлікт виникає внаслідок суперечності між бажаннями «Воно» і «Над-Я» (моральними нормами та вимогами). У рамках психоаналізу теорію внутрішньоособистісних конфліктів розробляли також К. Юнг, К. Хорні та ін. Якщо для З. Фрейда джерело конфлікту, з якого витікає тривога - це протидіючі сили «Воно», «Я» і «Над-Я», то для А. Адлера - це комплекс неповноцінності, що протистойть прагненню до досконалості; для К. Юнга - непереборні суперечності між інстинктом і духом; для Г. Саллівена - конфліктуючі вимоги складних міжособистісних зв'язків; для Е. Еріксона - психосоціальні кризи, що виникають у процесі формування ідентичності особистості.

Карен Хорні, вивчаючи вплив середовища на формування особистості, показала, що саме ринкові відносини у значній мірі впливають на виникнення і розвиток внутрішньоособистісних конфліктів і навіть невротичної особистості. За її спостереженнями, ринок і загальна конкуренція на перший план у структурі особистості висувають проблему суперництва.

Широку популярність здобула концепція внутрішньоособистісних конфліктів одного з провідних представників гуманістичної психології американського психолога Абрахама Маслоу. Відповідно до Ма

слоу, мотиваційну структуру особистості утворює низка ієрархічно організованих потреб:

- 1) потреба в самоактуалізації;
- 2) потреба в повазі;
- 3) потреба в любові;
- 4) потреба в безпеці;
- 5) фізіологічні потреби.

Найвища потреба - в самоактуалізації, тобто у реалізації потенцій, здібностей і талантів людини. Вона виражається у тому, що людина прагне бути такою, якою вона може стати. Але це їй не завжди вдається. Самоактуалізація може бути присутньою у більшості людей, але лише у меншості вона є dokonаною і реалізованою. Цей розрив між прагненням до самоактуалізації і реальним результатом – складає підґрунтя внутрішньоособистісних конфліктів.

Відповідно до концепції австрійського психолога і психіатра Віктора Франкла, головною рушійною силою життя кожної людини є пошук сенсу життя і боротьба за нього. Але здійснити сенс життя вдається лише небагатьом. Відсутність його породжує у людини стан, який він називає екзистенціальним вакуумом, або почуттям безцільності і порожнечі. Саме екзистенційний вакуум породжує у широких масштабах внутрішньоособистісні конфлікти, що виражаються з найбільшою силою у «ноогенних (сміслових) неврозах».

На думку Франкла, внутрішньоособистісний конфлікт у вигляді ноогенного неврозу виникає через брак духовних потреб і пов'язаний з розладом «духовного ядра особистості», у якому локалізовані смисли і цінності людського існування. Таким чином, ноогенний невроз - це розлад внутрішньої структури особистості, викликаний екзистенціальним вакуумом, відсутністю у людини сенсу життя.

Проте, незважаючи на низку негативних наслідків внутрішньо-особистісних конфліктів, у них є і позитивні. Позитивні наслідки внутрішньоособистісних конфліктів полягають у тому, що вони є досить важливим способом розвитку особистості. Таким чином відбувається становлення характеру, волі і всього психічного життя особистості. У цьому плані конфлікти у середині власної особистості дають можливість насолодитися перемогою над самим собою.

Наук. кер. - Кудояр Л. М., *доцент*

НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ

Рижова А. С., студ. гр. СУМ-31

Успішна організація спеціальної підготовки студентів у системі вищої освіти вимагає цільової орієнтації на всіх ступенях навчання, оскільки сучасний фахівець повинен бути підготовленим до виконання соціальної і техніко-технологічної діяльності в умовах ринкової економіки. При цьому формування студента як суб'єкта навчальної діяльності передбачає вміння планувати, організовувати свою діяльність, визначати навчальні дії та програму їх виконання. Проте більшість студентів не вміє слухати і записувати лекції, конспектувати літературу. Студенти не вміють виступати перед аудиторією, вести суперечку, давати аналітичну оцінку проблем.

За результатами аналізу психолого-педагогічної літератури і практики підготовки фахівців у вищому навчальному закладі можна стверджувати, що суть навчання, його зміст, форми, методи і засоби не пов'язані із завданнями формування діяльності і мислення студентів. Широке використання нових інформаційних технологій, на жаль, спрямоване на засвоєння “готових знань”, віддалених від практичної діяльності.

Таким чином актуальним є дослідження та розробка нових форм навчально-професійної діяльності студента, які будуть зосереджені не тільки на наданні професійних знань, але й спрямовані на розвиток творчих навиків при вирішенні практичних задач, що передбачає наявність вмінь використовувати неструктуровану і розрізнену інформацію.

Наук. кер. - Барвінський А. О., доцент

ОСОБЕННОСТИ АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ К ОБУЧЕНИЮ В ВУЗЕ

Проклова М. Н., студ. гр. ИТм – 31/1

Адаптация - это процесс, при котором организм приспособляется к условиям внешней среды.

Социальная адаптация представляет собой процесс интегрирования индивида в социальную группу, предполагающий принятие им групповых норм, ценностей, стандартов, стереотипов и требований.

В. А. Якунин понимает под адаптацией процесс взаимодействия человека и окружающей среды, в результате которого у него возникают модели и стратегии поведения, адекватные меняющимся в этой среде условиям.

Проблема адаптации актуальна для всех уровней образования. Первый "адаптационный опыт" индивид получает в группе детского сада, затем в первом классе школы. Следующий "переломный" момент - это переход от начальной школы к средней и, наконец, наступает момент профессионального самоопределения.

Адаптированность выражается как принятие и эффективный ответ на те социальные ожидания, с которыми встречается каждый в соответствии со своим возрастом и полом.

Выделяют три блока факторов, оказывающих влияние на адаптацию к обучению в вузе:

- социологический;
- психологический;
- педагогический.

Первокурсникам адаптироваться нужно:

- к учебному процессу;
- к новому коллективу;
- к новым условиям жизни;
- к новым отношениям с родителями.

Сложность адаптации при переходе от общего к профессиональному образованию заключается не только в смене социального окружения, но и в необходимости принятия решения, возникновении тревоги по поводу правильности самоопределения.

У студентов одновременно растут противоречия и возникают трудности в становлении самооценки, самосознания и формировании образа - "Я".

Причины трудностей адаптационного периода:

- отрицательные переживания, связанные с уходом из школьного коллектива;
- неопределенность мотивов выбора профессии, недостаточная психологическая подготовка к ней;
- поиск оптимального режима труда и отдыха в новых условиях;
- отсутствие навыков самостоятельной работы, неумение конспектировать, работать с книгой;
- слабая база знаний из школьной программы.

Признаками неуспешной адаптации являются снижение работоспособности, усталость, сонливость, головные боли, доминирование подавленного настроения, возрастание уровня тревожности, заторможенность или, напротив, гиперактивность, сопровождающаяся нарушениями дисциплины, систематическое невыполнение домашних заданий, пропуски занятий, отсутствие мотивации учебной деятельности.

В настоящее время проблема адаптации студентов занимает одно из значимых мест в педагогической науке и практике.

Успешная адаптация первокурсника в ВУЗе является залогом дальнейшего развития каждого студента как человека и будущего специалиста.

Наук. кер. - Барвинський А. О., *доцент*

ИЗМЕНЕНИЕ В ПСИХИКЕ ЛЮДЕЙ, СТРАДАЮЩИХ СЕРДЕЧНО – СОСУДИСТЫМИ ЗАБОЛЕВАНИЯМИ

Барвинский А. А., *доцент*,
Реджепова З. Ж., *студ. гр ЛС-325*

Известно, что на развитие сердечно – сосудистых заболеваний большое влияние оказывают негативные эмоции . В то же время чаще всего ишемическая болезнь сердца развивается в целеустремленных, волевых личностей, так называемых личностей типа А. Дело в том, что для человека с личностью типа А характерно стремление работать до изнеможения и сильный дух соперничества во всех делах, поэтому люди такого типа глубоко, в течение длительного времени переживают негативные эмоции. Поведение личности, типа А можно показать с помощью следующей схемы:

- Временные факторы:** - всегда работает до изнеможения;
- занимается несколькими делами одновременно;
- раздражается в транспортных пробках и очередях;
- проявляет нетерпение в отношениях с другими людьми;
- теряется и нервничает, когда вынужден ничего не делать.

Дух соперничества:

- всегда играет, чтобы победить;
- очень самокритичен;
- измеряет успех в терминах материальной производительности.

Гнев и враждебность:

- чувство гнева защищает от внешнего мира, а иногда и от самого себя.

Инфаркт миокарда как тяжелое соматическое заболевание приводит к интенсивному психотравмирующему стрессовому воздействию, прежде всего, своей остротой, неожиданностью, неопределенностью и возможностью трагического финала. Результаты исследований показывают, что психологические нарушения при инфаркте миокарда разнообразные и сложные.

Так, в остром периоде инфаркта возможны аффективные изменения в виде тревоги, угнетенности, иногда с признаками двигательного беспокойства. Больной охвачен предчувствием будущей беды, не находит себя места, у него появляется подсознательный страх смерти. У некоторых больных, наоборот, наблюдается подъем настроения, убежденность в отсутствии соматического заболевания. В остром периоде инфаркта миокарда больные жалуются на то, что все явления действительности утратили яркость и все проходит в каком-то замедленном темпе.

Чаще всего изменения психического состояния человека наблюдаются в периоды постепенного развития инфаркта миокарда. Здесь проявляются устойчивые ипохондрические нарушения: ранее активная личность ограничивает круг своей деятельности, стремится избегать даже необходимых медицинских рекомендаций. Во время беседы с такими пациентами ярко проявляется их чрезмерная сконцентрированность на своем заболевании и его возможных последствиях.

После перенесенного инфаркта миокарда у больного может возникнуть ипохондрическая фиксация внимания на деятельности сердца: больные склонны к бесконечной проверке пульса, они по любому пустяку обращаются за советом к врачу и даже к людям, не имеющим медицинской специальности. Известны также длительные невротические реакции связанные с повышенной впечатлительностью и раздражительностью.

Вопросы соотношения личности и заболевания продолжают быть в центре внимания и при изучении проблемы реадaptации больных, страдающих инфарктом миокарда. Дальнейшая адаптация пациента в социальном и трудовом аспекте определяется главным анализом, осознанием больным факта своего заболевания.

Врачу следует помнить, что личность с устойчивыми волевыми качествами иногда становится неспособной к адекватному, устойчивому, правильному анализу тех изменений, которые произошли в соматической сфере. В таких случаях астенодепрессивные реакции становятся устойчивыми и нередко не адекватными тяжести заболевания. Такие больные требуют постоянных психотерапевтических бесед.

При гипертонической болезни в ее начальной стадии большинство пациентов адекватно оценивают состояние своего здоровья, правильно воспринимают рекомендации и назначения врача. Но часть больных, для которых характерно наличие тревожно – подозрительных черт повышение артериального давления воспринимает как трагедию. Настроение у таких людей ухудшается, все внимание фиксируется на ощущениях, круг интересов сужается, ограничивается рамками заболевания.

У другой группы больных диагноз гипертонической болезни не вызывает никакой реакции, они игнорируют заболевание, отказываются от лечения.

Больные, страдающие на гипертонию в течение длительного времени могут привыкнуть к заболеванию и не обращать на него внимания, не осознавать необходимости лечения. В то же время прогрессируя, заболевание может обуславливать усиление четкого астенического симптомокомплекса, который предшествует органическому изменению психической деятельности, что проявляется в нарушении памяти, изменении настроения, утомляемости. Больные становятся впечатлительными, появляется ипохондрическая фиксация внимания на различных ощущениях.

В таких случаях, больному, страдающему гипертонией необходимо пояснить причину его состояния, сказать, что расстройства его нервной системы носят функциональный характер и при соответствующем лечении нарушенная функция будет восстановлена. Если же у больного нет признаков явного соматического или неврологического расстройства, ему ни в коем случае нельзя говорить что он здоров. Такое поведение врача может вызвать конфликт.

В целом же необходимо помнить, что при лечении больных, страдающих сердечно – сосудистыми заболеваниями особое значение приобретают такие психотерапевтические методы, как разъяснение и убеждение. От их правильного применения врачами в отдельных случаях зависит жизнь пациента.

ПСИХОСОМАТИЧЕСКИЕ РАССТРОЙСТВА И ИХ ПРИЧИНЫ

Барвинский А. А., *доцент*,

Есназарова А. К., студ. гр. ЛС-330

Психосоматика (от греч. *psyche* – душа, *soma* – тело) – это направление в медицинской психологии изучающее влияние психологических факторов на возникновение отдельных соматических заболеваний (бронхиальной астмы, гипертонической болезни, стенокардии). В медицину данный термин ввел немецкий психиатр С. Хейнрот в 1818 году. Существует несколько теорий, объясняющих происхождение психосоматических заболеваний. Согласно одной из них, психосоматические заболевания являются результатом стресса.

Стресс – это состояние, обусловленное ситуациями сильного напряжения. Как реакция стресс рассматривается как состояние психического напряжения, возникающее в ответ на сложные обстоятельства. Стрессовые состояния могут вызвать различные сердечно – сосудистые и желудочно – кишечные заболевания. Основным фактором при этом выступает распределение во времени в действии стрессора. Например, возникновение и развитие такого заболевания как язва желудка связано с тем, что действие стрессора совпадает с циклом секреции пищеварительной системы и усиливает выделение соляной кислоты. Если соляной кислоты выделяется много, это приводит к раздражению а потом и к воспалению слизистой оболочки желудка, и, как результат – гастрит или язвенная болезнь.

Надо сказать, что еще врачи Древней Индии считали, что негативные эмоции – это первые ступеньки к началу любой болезни. Древнегреческие врачи рассматривали человека как единое целое. Гиппократ эти взгляды изложил следующим образом: «Важнее знать каким человеком является ваш пациент, нежели знать то, чем он заболел». Римский врач Клавдий Гален доказывал зависимость нашего здоровья от состояния нервов и мозга.

Научное пояснение психосоматических взаимосвязей дал выдающийся русский ученый Лауреат Нобелевской премии И. Павлов. Он писал: «...нельзя отделять психическое от соматического, необходимо всегда идти путем физиологического обоснования реакции целостного организма». Русский нейрофизиолог П.Анохин разработал биологическую теорию функциональных систем – концепцию организации процессов в целостном организме

взаимодействующим с окружающей средой. Теория основывается на представлении о функции как о достижении организмом результата приспособления во взаимодействии со средой.

Данная теория подводит физиологическое обоснование под многочисленные условно – патологические факторы, которые связаны с началом заболевания. Развитию соматической патологии предшествуют колебания в висцеровегетативных связях с проекцией на центральную нервную систему («темные ощущения», по определению И.Сеченова), которые проявляются в самочувствии, физическом дискомфорте, беспокойности за состояние своего здоровья.

Реакция со стороны психической сферы и эмоций в начале соматического заболевания представляет собой информацию, на которую большинство людей не реагирует, а плохое самочувствие объясняет для себя как следствие переутомления, переохлаждения, не качественного питания и т.д. И только при клиническом проявлении соматического заболевания нарушается сон, сужается круг интересов, понижается скорость мыслительных операций, наблюдается повышенная эмоциональная лабильность впечатлительность, ухудшается настроение.

В целом можно выделить шесть типов переживания заболевания: ипохондрический, депрессивный, дистимический, фобический, истероидный, эйфорически – анозогнозический. Реакция личности на заболевания зависит от целого ряда факторов: характера заболевания, его развития и остроты, особенностей лечения, отношения к больному тех, кто его окружает, представления больного о своём здоровье личностных особенностей самого больного.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ ПОСРЕДСТВОМ СОЦИАЛЬНОЙ РЕКЛАМЫ

Дергачева Л., студ. гр. Юм-31

Формирование правосознания – стратегическое направление построения правового государства, превентивная мера по снижению уровня преступности, гарант мирного сосуществования граждан.

Процесс формирования правовой культуры и сознания рассматривался в ряде работ отечественных ученых, таких как В. Д. Бабкин, М. И. Коцюба, В. А. Котюк, П. М. Рабинович,

В. М. Селиванов и другие.

Такие ученые как А. П. Заяц, В. В. Копейчиков, П. М. Рабинович связывают построение в Украине гражданского общества с существенным повышением правосознания граждан, их правовой культуры, законопослушности, преодолением явлений правового нигилизма, профессиональной деформации [1].

Правосознание - совокупность взглядов, идей, выражающих отношение людей, социальных групп, классов к праву, законности, правосудию, их представление о том, что является правомерным или неправомерным [3].

Как отмечает доктор юридических наук Л. С. Явич, правовая реальность относится к сфере общественного сознания, идеологии и надстройки которая отражает объективную социальную действительность, господствующий способ производства, экономический базис и оказывает на них обратное воздействие в пределах допускаемых объективных возможностей [4]. Интеллектуальный труд преобладает в материальном производстве последних десятилетий. В этих условиях любая необоснованная внешняя и жесткая регламентация деятельности человека вступает в конфликт с требованиями, предъявляемыми растущим уровнем науки и техники, с потребностями производства в свободной и творческой личности, обладающей высоким уровнем самосознания, достоинством и чувством гражданской ответственности за свои действия [4].

Таким образом, современный мир подвержен революционным технологическим изменениям, которые требуют новых форм и методов воздействия на личность, соответствующих ее развитию и общему миропониманию, помимо прочего, с целью развития правосознания.

Одной из таких форм является социальная реклама, которая не требует серьезных финансовых вложений (возможность распространения в электронном виде), воздействует посредством образов, вызывая четкие и стойкие ассоциации (совокупность аудиовизуальных элементов рекламы) у ее зрителей и позволяет направлять общественное сознание и поведение в нужном русле.

Социальная реклама набирает обороты в мировом масштабе. «Человеческая натура не терпит фальши. Простая, понятная и убедительная социальная реклама работает, а все остальное остается лишь лозунгами», - отмечает А. Орлова, и далее продолжает: «хорошо сделанная социальная реклама оказывается эффективным

инструментом изменения поведенческих моделей в социуме» [2].

Рассматривая эффективность применения социальной рекламы в защите интеллектуальной собственности, отметим, что корень проблемы глобального нарушения авторских прав состоит не столько в несовершенстве законодательства, сколько в несформированности должного правового сознания и правовой культуры у населения.

Считаем актуальным активное правоприменение посредством социальной рекламы, поскольку последняя может адаптированно донести до разных слоев населения необходимость соблюдения законодательства. В дополнение приводим разработанный нами пример такой рекламы (рис.1).

Рис. 1 Социальная реклама, направленная на формирование правового сознания в сфере защиты интеллектуальной собственности

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

- 1) Олійничук Р. Проблеми формування правової свідомості та правової культури в українському суспільстві / Р.Олійничук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2137>.

- 2) Орлова А. Социальная реклама: инструмент влияния или свободное творчество? / А.Орлова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://trezvenie.org/slugenie/full/&id=11627>.
- 3) Философский энциклопедический словарь // Гл. ред. Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. М.: Сов. энциклопедия, 1983. - 840 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDUQFjAC&url=http%3A%2F%2Ffirina-bateneva.ucoz.ru%2Fbooks%2Ffilosofskij_ehnciklopedicheskij_slov_ar-1983.doc&ei=gNQAU5y0NomrhAeq8YGYAw&usg=AFQjCNFKnr_fkhF7YCG7oooQy_M7X9DnbfQ&bvm=bv.61535280,d.ZG4&cad=gja.
- 4) Явич Л. С. Научно-техническая революция, право и юридическая наука / Л. С. Явич // Электронный каталог библиотеки юридического факультета СПбГУ [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1134926>.

ПРОТИВОРЕЧИЯ И КРИЗИСЫ СТУДЕНЧЕСКОГО ВОЗРАСТА

Бойко А. А., студ. гр. ИТм-31

Термин "студент" латинского происхождения, в переводе на русский язык означает усердно работающий, занимающийся, т.е. овладевающий знаниями.

Студент как человек определенного возраста и как личность может характеризоваться с трех сторон:

- 1) с психологической; 2) с социальной; 3) с биологической.

Противоречия, которые возникают при формировании профессиональной личности:

1. Социально-психологические противоречия. В них входят противоречия процессов адаптации, так как на начальном этапе обучения у студента появляется много новых и сложных требований.

2. Противоречия дидактического характера. Это противоречия между очень жесткими формами, рамками, методами подготовки будущего специалиста и его стремлением к самостоятельному отбору при получении знаний, а главное в способах их приобретения.

3. Противоречия между огромным, просто колоссальным объемом информации, поступающей из разнообразных источников, расширяющим знания студентов, и очень ограниченным временем для ее осмысления.

Противоречия, чрезвычайно усложняет выбор жизненного пути, делая который, индивид кладет на плечи тяжелую ответственность и за свою собственную судьбу.

Для этапа профессионального обучения, характерно наличие пяти кризисов:

1. «Кризис ожиданий» (характерен для 1-го курса обучения) связан со столкновением ожиданий абитуриентов относительно избранной профессии с учебными буднями. Кризис провоцируют: неверные представления о будущей профессии, неопределенность профессиональных целей.

2. «Отрицательный синдром» (приходится на 2-й год обучения) студенты разочаровываются в своем профессиональном выборе, задумываются о смене учебного заведения, перемене специальности.

3. «Кризис профессионального самоопределения» (достигает своей максимальной выраженности вначале 3-го курса обучения): основная причина — это отсутствие у студентов целенаправленного формирования в процессе обучения качеств личности, составляющих основу профессии.

4. «Кризис специализации» (проявляется в конце 3-го и начале 4-й курса обучения) связан с изучением специальных дисциплин и выходом студентов на самостоятельную производственную практику, во время которой происходит трансформация учебно-профессиональной деятельности в профессиональную.

5. «Кризис трудоустройства» (окончание 4-го курса) определяет профессиональное развитие личности студентов, когда они занимаются поиском места работы и планированием собственной карьеры.

В целом вся работа по развитию профессионального самосознания должна иметь целью постепенную трансформацию личностных качеств в профессиональные. Этот процесс сталкивается с определенными противоречиями и проблемами которые и называются кризисами.

ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ І ЇЇ ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Василенко Є. Д., студ .гр. ІНМ-31,
Барявський А. О., доцент

Навчання студентів - ця дія на їхню психіку і діяльність з метою озброєння знаннями, уміннями, навичками. Характер і кількість знань визначається вимогами сучасного виробництва, трудової діяльності до рівня підготовленості і розвитку особистості фахівця певного профілю.

Актуальність теми полягає в тому, що особистісно-мотиваційна сфера студента впливає на конкретні показники ефективності його учбової, громадської та наукової діяльності. Проблема вивчення мотивації студента до учбової діяльності стала класичною для психології.

Знання, уміння, навички в області своєї професії - основна частина підготовки і розвитку студента. За визначенням Т. В. Габай, навчальна діяльність є складною діяльністю, що включає дві підсистеми або діяльності.

Діяльність студента має певну внутрішню структуру : цілі , мотиви , способи, через які в її психологічний зміст включаються вплив з боку інших людей , колективу, а отже , і якості викладання, керівництва, проведена у вузі виховна робота, ідеологія і мораль суспільства[1]. На основі загальної характеристики діяльності, особливостей функціонування та прояву в ній психічних властивостей, процесів і станів студентів можна більш конкретно розглянути їх навчальну, громадську і наукову діяльність.

Провідною діяльністю студентів є навчальна. Саме в процесі навчальної діяльності і за допомогою її досягаються основні цілі підготовки фахівців. Вона найбільш інтенсивно впливає на розвиток психічних процесів і властивостей студента, на придбання ним професійно важливих знань, навичок, умінь . Навчання пред'являє вимоги до пізнавальних процесів і вольових якостей У навчальній діяльності об'єднуються не тільки пізнавальні функції діяльності але і потреби, мотиви, емоції, воля.

Для всебічного формування особистості студента поряд з навчальною діяльністю необхідні й інші види діяльності: громадська , культурно - естетична , виробнича , спортивна і ін. Підвищення суспільно -політичної активності - необхідна передумова розвитку

духовної зрілості студента , накопичення соціального досвіду , підготовки до вирішення організаційних та інших завдань , які зустрінуться в практичній роботі . Студенти, що займаються громадською роботою, добре розуміють її значення для підготовки до майбутньої діяльності[2]. Зміст і характер громадської діяльності студентів залежить від їх віку , життєвого досвіду, курсу , факультету , на якому вони навчаються , інтересів, здібностей і т. д.

Мотивацією до наукової діяльності студентів виступають : розуміння її суспільної та особистої значущості , прагнення внести посильний внесок у вирішення практичних і наукових проблем , прагнення до наукового пошуку, допитливість. Разом з тим наукова діяльність студента - це свідоме самовираження його особистості, прагнення до життєвого самоствердження .

Таким чином, навчальна, громадська, науково -дослідна діяльність студентів підвищує їх інтелектуальну активність, допомагає набути і творчо освоювати навчальний матеріал, розвивати наукове мислення , виробляти професійно - важливі якості особистості.

Література

1. Дьяченко М.І. , Кандибович Л.А. , Кандибович С.Л. Психологія вищої школи. - М. : Харвест , 2006.
2. Буланова - Топоркова М.В. Педагогіка и психология вищої школи. - Ростов- на-Дону. : "Фенікс" , 2006 .-312 с.

ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ СТУДЕНТОВ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ

Мищенко, студ. гр. ИНМ-31

Деятельность студентов является своеобразной по своим целям и задачам, средствам, трудностям, особенностям протекания психических процессов, проявлениям мотивации.

Познавательные процессы позволяют намечать заранее цели и планы, проигрывать в уме свои действия и поведение, предвидеть результаты своих действий и управлять ими по мере выполнения. Познавательные процессы совершаются в виде отдельных познавательных действий, состоящих нераздельно из всех видов психических процессов. Но один из них обычно является ведущим,

определяющим характер данного познавательного действия. Только в этом смысле можно рассматривать отдельно такие психические процессы, как восприятие, память, мышление, воображение [2].

Ощущения - это простейшие, но очень важные психические познавательные процессы. Ощущения дают материал для сложных психических процессов: восприятия, мышления, воображения [1]. Учитывая познавательное значение ощущений, полезно строить учебный процесс так, чтобы включать в деятельность студентов слуховые, двигательные, зрительные и другие ощущения. Это улучшает запоминания и усвоения учебного материала студентами.

Восприятия - это отражение предметов и явлений при непосредственном их воздействии на органы чувств. Восприятие учебного материала облегчается, если объект, который изучается, резко выделяется, подчеркивается преподавателем. Для этого в устном изложении применяется пауза, интонация, с помощью которых выделяется главное. Содержание и характер протекания восприятия зависит от опыта студентов, общей направленности их личности, психических состояний[3].

Результаты учебной деятельности студентов зависят от памяти, таких ее процессов, как запоминания, сохранения и воспроизведения. Запоминание учебного материала зависит от установок и приемов деятельности студентов.

Однако установлено, что большинство из них пользуются примитивными методами в запоминании, т.е. повторяют непрерывно одно и то же, слабо пользуются логической системой запоминания, и не хотят менять приемы запоминания. Они, чаще всего, не знакомы с более рациональными приемами и методами мнемической деятельности [3].

Важное место в деятельности студентов принадлежит воображению, мышлению и речи. Наряду с образами памяти человек может создавать в своём сознании совершенно новые образы. Воображение часто помогает предугадать последствия наших действий и, соответственно, выстроить адекватную схему поведения. Роль воображения повышается при изучении сложной техники, ибо ее не всегда можно наглядно видеть в действительности, или принцип ее работы, электронные или другие процессы скрыты от непосредственного восприятия [1].

Человек не только отражает окружающий мир, но и стремится его понять. Понимание обеспечивается наиболее сложным

познавательным психическим процессом - мышлением. Оно позволяет познавать как наглядные связи, отношения объектов, явлений, так и их сущность.

Внимание обусловлено единством субъективных и объективных причин. Студент в начале занятия может заставить себя слушать преподавателя, не отвлекаясь на различные препятствия. Когда же занятия его удовлетворяют - ему не нужны волевые усилия [3].

Список использованной литературы

1. Исакова Надежда. Развитие познавательных процессов через экспериментальную деятельность. – Д-Пресс, 2013. – 64 с.
2. Немов Роберт. Общая психология. Том 2. Познавательные процессы и психические состояния. – Юрайт, 2011. – 1008с.
3. Пидкасистый Павел. Организация учебно-познавательной деятельности студентов. – Педагогическое общество России, 2005. – 114 с.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ВИПУСКНИКА ВНЗ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фінкільштейн О. В., *аспірант СумДУ*

Професійна готовність студента – особистісна якість, яка проявляється в позитивній самооцінці себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності та прагненні займатися нею після закінчення ВНЗ. Вона допомагає молодому фахівцю успішно реалізовувати професійні функції, правильно використовувати набуті знання і досвід, зберігати самоконтроль і долати непередбачені перешкоди. Професійна готовність – вирішальна умова швидкої адаптації випускника до умов праці, подальшого його професійного вдосконалення і підвищення кваліфікації. [1, с.134].

Протягом підготовки у ВНЗ перед студентом постають різні завдання на кожному курсі, що пов'язано з особливостями побудови навчального процесу, тобто для I і II курсів характерний розвиток особистісної, комунікативної сторони діяльності; на III курсі, який вважається переломним для студентів, оскільки навчальний процес ускладнюється, актуалізується предметно-практична діяльність, що отримує подальший розвиток на IV і максимально реалізується на V курсі.

В цей же час відбувається процес формування психологічної готовності фахівця до професійної роботи. Її розвиток починається з поверхневих знань про професію, продовжується набуттям необхідних знань, навичок, вмінь, здібностей та здатністю їх реалізувати в конкретних умовах професійної діяльності, закріплення професійних мотивів, позитивного відношення до обраної спеціальності, підвищення вимог до себе, самокритичність. Проходячи декілька рівнів, психологічна готовність стає стійкою якістю особистості, що виражається зміною ступеня виразності, сформованості її основних компонентів, і, перш за все, такий загальний показник, як можливість успішно виконувати реальні професійні завдання. Психологічна готовність обумовлюється мотивами і індивідуальними особливостями особистості.

Аналіз досвіду роботи молодих спеціалістів показує, що якість підготовки випускників все ще не відповідає сучасним вимогам. Наприклад, У 2012 році на обліку в державній службі зайнятості Сумської області перебувало 26051 незайнятих громадян у віці до 35 років (або 45,9% загальної чисельності осіб, які перебували на обліку), у тому числі 1062 випускника вищих навчальних закладів, 982 випускники професійно-технічних закладів освіти. Більше половини згодом пройшли перенавчання через невідповідність професійної діяльності очікуванням та підготовці у ВНЗ. Значна частина мала перше місце роботи за фахом, але не змогла пройти процес адаптації. На останній категорії зупинимося детальніше, адже поняття «професійної готовності» досить часто визначається швидкістю процесу адаптації.

Професійна адаптація – процес пристосування людини до професійної діяльності, її умов; досягнення певних професійних успіхів й відповідності між професійними намірами, інтересами, якостями особистості і вимогами діяльності [1, с.135].

Професійну адаптацію прийнято вимірювати хронологічним показником, йдеться про проміжок часу, який потрібен молодому спеціалісту після закінчення вузу для того, щоб досягти еталонної продуктивності праці та якості роботи на посаді, що відповідає профілю його підготовки. Рівень психологічної готовності також визначається оцінкою молодого спеціаліста своєї професійної самостійності або несамостійності. Оптимальним терміном вважається півроку. Відповідно менший термін професійної адаптації

випускників свідчить про високий рівень їх психологічної готовності до праці після закінчення вузу, більший – низький.

Крім цього, на швидкість процесу адаптації впливає, передусім, рівень володіння повною закінченою професійною здатністю й професійною надійністю, що формується у ВНЗ та організація та умови праці на першому робочому місці, оскільки багато молодих спеціалістів починають своє трудове життя у досить обмежених обставинах (з низькою зарплатнею, без власного житла і т.д.). Якщо оплата праці створює молодим людям перспективу вирішення їх матеріальних проблем, то вони працюють відповідно своїх здібностей. В іншому випадку понижується зацікавленість молодих людей до праці на даному робочому місці. Термін адаптації молодого фахівця скорочується, якщо в колектив, який він приходить панує дух наставництва та підтримки з боку досвідчених колег, а не конкуренція.

Проте дослідження адаптації до умов колективної діяльності демонструє, що випускникам потрібен різний час, щоб відчути себе в колективі впевнено, зрозуміти і прийняти систему особистих взаємовідношень, що склалися в колективі.

Ефективність професійної діяльності забезпечується не тільки набуттям спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних для виконуваної роботи, але і цілим рядом особистих якостей. Якщо молодий спеціаліст не володіє професійно необхідними якостями або вони в нього недостатньо розвинуті, процес його соціально-психологічної і професійної адаптації проходить дуже складно: людина або змінює отриману у вузі спеціальність, або шляхом перенавантаження «приспосовується» до професійної діяльності. Тому процес соціально-психологічної готовності повинен розпочинатися в школі, продовжуватися в ВНЗ та завершатися на робочому місці після успішної та відносно швидкої адаптації.

Розглянемо психологічне обґрунтування і особливості роботи фахівця на кожному з вище описаних етапів.

Етап 1. Робота зі школярами (майбутніми абітурієнтами). Вибір професії молодою людиною є єдиноразовим рішенням. Дане рішення є базовим для соціально-психологічних процесів пов'язаних з професією у майбутньому, а саме задоволеності професією на різних етапах життєвого і професійного самовизначення, тому важливо сформувати правильний «образ професії» та донести до школяра. Важливими компонентами «образу професії» для школярів являються

складність, змістовність роботи і авторитет представників даної професії серед людей. Тому на першому етапі важливо розкривати значимість професії. Доречно організувати в школі гуртки і спецпрактикуми, проводити дні відкритих дверей, зустрічі з найкращими педагогами-випускниками вузу з дітьми, які хочуть розвинути в собі певні здібності.

Етап 2. Робота з абітурієнтами. При організації роботи з абітурієнтом важливо враховувати, що для нього престиж професії, суспільна думка надзвичайно важливі, незалежно від розуміння і визнання її необхідності і її складності. На відміну від попереднього етапу тут важливі такі цінності, як відповідність особистісних якостей і здібностей вимогам майбутньої роботи.

Етап 3. Робота зі студентами. На даному етапі важливо керувати процес професійного становлення з врахуванням життєвого та загальноісторичного досвіду, інтересів кожного студента, прогнозуючи можливі труднощі, помилки, шляхи їх вирішення. Моделювати можливі практичні ситуації та аналізувати методи їх розв'язання. Освоєння професії, формування соціально-психологічної готовності до співпраці повинно починатися буквально з перших занять у вузі. Студент повинен мати в своєму розпорядженні багато соціально-психологічні і професійні знання, навички, уміння, якості, а будучи на виробництві, творчо, без особливих перешкод реалізувати свої можливості.

Етап 4. Робота з випускниками ВНЗ. На цьому етапі надзвичайно важливо націлювати на складання особливих індивідуальних програм самовдосконалення в період вибору організації, в якій випускник вузу має намір працювати.

Етап 5. Робота з молодим спеціалістом. В період адаптації молодого спеціаліста велика роль належить колегам, перш за все, досвідченим фахівцям, керівникам колективу, тобто всім, хто щоденно знаходиться поряд з ним. Але цим не вичерпується весь спектр роботи, важлива, щоб він не втрачав зв'язку з вузом, намагався самостійно виявити свої труднощі і шляхи їх подолання, знаходити «точки росту», складати програму особистісного і професійного самовдосконалення.

Підсумовуючи вищевикладене, відзначимо, що психологічна орієнтація майбутнього фахівця на професійну діяльність являє собою неперервний процес супроводження людини з моменту виникнення потреби, наприклад, «бути програмістом» до моменту становлення

програміста-професіонала. Успіх проходження даного шляху старшокласник-студент-молодий фахівець можливий під відповідним керівництвом викладачів вузу, психологів, педагогів та досвідчених колег на різних етапах цього становлення.

Список використаної літератури:

1. Психологічний словник / Під ред. В.І. Войтко. – К.: Вища школа, 1982. – 212 с.

PR В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ: ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

Подліняєва І. В., *аспірантка СумДУ*

Підприємство, фірма, організація, заклад, що пропонують і надають послуги, зацікавлені в тому, щоб у них був постійний, надійний, активний, кількісно і якісно зростаючий споживач. Вся інформація про характеристики товарів і послуг надається споживачеві через систему паблік рилейшнз з використання комплексу сучасних маркетингових комунікацій.

Значний внесок у розвиток теорії і практики PR як одного з основних засобів маркетингових комунікацій зробили провідні іноземні та вітчизняні вчені з маркетингу, менеджменту, соціальних комунікацій: Альошина І.В., Дж. Бернет, Голубкова О.М., Дайновський Ю.А., Д. Джоббер, Королько В.Г., Лук'янець Т.І., Маслова Н.О., Нікітіна А.В., Окландера М.А., Примак Т.О., Синяєва І.М., Ткачук О.В., Федько В.П. та інші.

Мета роботи: з'ясувати сутність паблік рилейшнз як основного засобу маркетингових комунікацій та визначити його функції.

Маркетинг — настільки всеосяжне поняття, що єдине зручне визначення не може бути повністю адекватним. Королівський чартерний інститут маркетингу пропонує таке визначення: "Пов'язаний з отриманням прибутку процес управління, який відповідає за визначення, передбачення та задоволення вимог клієнта" [3,207]. Що стосується маркетингових комунікацій, зазначається, що це — технології і засоби масової інформації для донесення рекламних повідомлень цільовим аудиторіям [3,210].

Основна мета зв'язків з громадськістю в сучасному маркетингу — досягнення й утримання міцних і стійких позицій підприємства (фірми, організації) в системі підприємницького співтовариства, підвищення фірмового іміджу і соціального внеску в суспільство. Це забезпечується виконанням таких завдань, як аналіз суспільної думки та позитивний вплив на неї; вивчення та аналіз потреб і попиту споживачів, ринкової кон'юнктури; реалізація політики просування товарів; формування та вдосконалення фірмового стилю; завоювання сегментів ринку за рахунок упровадження нових товарів; використання сучасних маркетингових комунікацій; взаємодія із засобами масової інформації; вибір найефективніших методів і способів співпраці з певними колами споживачів і клієнтів та багато інших. У виконанні цих та інших завдань велике значення мають маркетингові комунікації, тобто виявлення цільової аудиторії, вибір звернення та засобів передачі інформації, визначення та використання методів і засобів впливу тощо [2,14].

PR як важливий компонент інтегрованих маркетингових комунікацій, крім системи цілей і завдань, має чітко окреслений комплекс функцій. Багієв Г.Л. називає п'ять основних функцій PR в системі маркетингових комунікацій: 1)інформаційна функція пов'язана з наданням інформації про фірму цільовим групам, щоб дати повне уявлення про підприємство і його положення; 2)функція іміджу означає формування наявного та постійно оновлюваного образу підприємства в громадській думці; 3) управлінська функція - це регулювання позиції фірми на ринку з урахуванням думки громадськості; 4) комунікативна функція відповідальна за формування контактів і взаємодії підприємства з громадськими та територіальними утвореннями (об'єднаннями, релігійними та партійними організаціями, споживачами, іншими країнами); 5) функція збереження життєздатності припускає проведення заходів з довірчого обґрунтуванню необхідності, користі діяльності конкретної фірми для громадськості [1, 104].

Синяєва І.М., розглядаючи особливості PR у сфері маркетингу, додає до ще дві функції PR: 1)аналітико-прогностична функція спрямована на вироблення інформаційної політики, її стратегії і тактики, що фіксують рух подій в динаміці; 2)соціально-гуманістична функція спрямована на створення атмосфери довіри, згоди,

взаєморозуміння як усередині компанії, так і з зовнішніми партнерами [4].

Висновки. Для високої комунікативності підприємства з швидким реагуванням на всі зовнішні та внутрішні зміни і прийняття відповідних рішень обов'язково потрібна маркетингова комунікативна система, основою якої є паблік рілейшинз. Тому, PR сьогодні є однією з найважливіших складових маркетингових комунікацій.

Список літератури

1. Багиев Г.Л. Маркетинг. – М.: Экономика, 2001. – 236 с.
2. Білоус В. С. Зв'язки з громадськістю (паблік рілейшнз) в економічній діяльності: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 275 с.
3. Міжнародний словник маркетингових термінів/Пер.з англ.; За наук.ред. В.М. Савченко, Є.Є. Козлова – Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2007. – 608 с.
4. Синяева И.М. Паблік рілейшнз в коммерческой деятельности: Учебник для вузов. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. — 414 с.

ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗПАЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ (НА ПРИКЛАДІ ГАЗЕТИ «THE NEW YORK JOURNAL» КІН. ХІХ СТ.)

Лахтар О. С.,
аспірант ДНУ ім. О. Гончара

В історії світових воєн саме під час збройного конфлікту США та Іспанії у 1898 році завдяки медіа-магнату Уільяму Херсту, інформаційне висвітлення збройного протистояння стало яскравим прикладом військової журналістики як фактора розпалювання конфлікту, могутньої інформаційної зброї.

Мета роботи — з'ясувати роль газети «The New York Journal» у збройному конфлікті між США та Іспанією.

Уільям Херст, на той час власник «The New York Journal», через політичні уподобання та для збільшення тиражів був зацікавлений у розпалюванні конфлікту між Іспанією та США [1]. «The New York Journal» публікувала неправдиві матеріали під сенсаційними заголовками. За вказівкою Херста його підлеглі вдавалися навіть до відвертих вигадок про жорстокість іспанців. Кореспонденти Херста Гардінг та Ремінгтон перебуваючи в Гавані, щоденно телеграфували в

Нью-Йорк: «Нічого не відбувається. Ми можемо повернутися до США?». Херст відповідав: «Залишайтеся на Кубі, ви забезпечте репортажі, а я забезпечу війну».

15 лютого 1898 року за загадкових обставин вибухнув американський крейсер «Main», який прямував до Гавани і це стало справжнім подарунком для Херста. Не зважаючи на те, що американському президенту Уільяму Маккінлі вдалося дипломатично переконати Іспанію надати Кубі незалежність, «The New York Journal» відразу звинуватила Іспанію в диверсії, а президента – в боягузтві і корумпованості. «США доведеться стерпіти і цього ляпаса від Іспанії, – писав Херст у своїй колонці, – адже оголошення війни призведе до біржевого спаду, а для Маккінлі та його друзів із Standard Oil та інших трестів падіння курсу акцій на 1% – трагедія значиміша, ніж смерть 260 воєнних моряків під час вибуху флагману нашого флоту».

Матеріали, у яких неприховано містилися заклики до війни досі залишаються наглядним прикладом викривлення правди. Ось заголовки статей в «The New York Journal» за кілька днів після інциденту з «Main»:

17 лютого: «Знищення воєнного корабля – робота ворога». Під заголовком – малюнок, який займає сім колонок, - зображення корабля і мін під його дном, сполучених проводами з іспанською фортецею на березі.

18 лютого: «Уся країна тремтить від воєнної лихоманки». Цей заголовок з'явився у той день, коли іспанська та кубинська влада влаштувала жертвам вибуху урочисті державні похорони, передавши кладовище у вічне володіння Сполученим Штатам. Далі про це у "The New York Journal" не було сказано жодного слова, тобто матеріалу під заголовком не було.

20 лютого: «Населення Гавани ображає пам'ять жертв з «Main». Усій цій дезінформації «The New York Journal» приділяла у середньому по вісім з половиною сторінок в день.

23 лютого: «Зрадницьке знищення «Main». Нова дезінформація про вибух судна, окрім цього: «Правила гри в карти – «Війна з Іспанією» для чотирьох гравців».

26 лютого: "The New York Journal" закликає читачів звернутися до конгресменів з листами про вимогу війни. І це, не зважаючи на заяву Президента, що «Main» був пошкоджений через випадковий вибух

порохових погребів на борту. Хоча офіційне розслідування так і не виявило істинну причину вибуху.

Протягом наступних кількох тижнів Херст сконцентрував усі зусилля на спонукання воєнної лихоманки і публікацію матеріалів про утиски кубинців іспанською владою. Знайти ці матеріали або просто вигадати виявилось не важко.

11 березня газета повідомила: «Слідством виявлено, що «Main» підірвали представники іспанської влади». Ця неправда слугувала Херсту пальним для випуску додаткових тиражів і крупних заголовків.

22 березня: «Війна – єдиний вихід із кризи!»

28 березня: «Війна чи неслава?». Наступного дня в "The New York Journal" йшла мова про створення полка із спортивних чемпіонів Америки і про відправку його на Кубу щоб розбити іспанців.

1 квітня: «Війна!» Нічого подібного.

6 квітня: «Війна не за горами!». Репортери із "The New York Journal" шукали по всій країні сім'ї загиблих на «Main», друкуючи їх заклики до помсти. На таких випусках зазвичай розміщували зображення американського прапора.

13 квітня: «Конгрес ось-ось оголосить війну!»

Зусилля Уільяма Херста принесли бажані плоди – війна США з Іспанією стала неминучою. Завдяки «кубинській історії» «The New York Journal» дійсно перетворилась у найчитабельнішу газету країни з тиражем 3 млн екземплярів, вартістю \$0,6 кожен. Але, найвірогідніше, Херст у цій кампанії лише забезпечував публіциті секретної урядової програми, спрямованої на розширення зовнішньополітичного впливу США у Західній півкулі.

Джерела:

1. Нитобург Э. Л., Похищение жемчужины. Полтора века экспансионистской политики США на Кубе, М., 1968;
2. Меген А., Стратегический разбор действий на море во время испано-американской войны, пер. с англ., СПб, 1899;
3. Губер А. А., Филиппинская республика 1898 года и американский империализм, М., 1961;
4. <http://lib.prometey.org/read.php?id=422&page=9>
5. http://www.journ.ru/library/history/zar_journ_20.html

ЕЛЕКТОРАЛЬНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ВИБОРІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ 2012 РОКУ)

Кравець Л. С., студ. гр. ПРм-31,

Костенко А. М., канд. політ. наук, доцент СумДУ

Електоральна культура – це відносно стійка система знань, оцінок і норм електоральної поведінки та відносин, виборчого процесу в цілому [1,72]. Електоральна культура виявляється у ставленні до партій, кандидатів, виборчих комісій, виборчого законодавства, у самоідентифікації себе як прихильника тієї чи іншої партії, політичної сили, у реалізації свого права на голос. Електорат, його рішення є ключовими у виборчих кампаніях, тому насамперед важливо визначити, чому і як виборці голосують на виборах. Визначальними при характеристиці електоральної культури є розуміння виборцями значимості виборів, інтерес до них і вміння оцінити ситуацію, співвіднести свої інтереси з пропозиціями і перевагами кандидатів і партій.

Вибори до Верховної Ради України в 2012 році були шостими парламентськими виборами в країні з моменту здобуття незалежності в 1991 році. Організація з безпеки і співробітництва в Європі повідомляє, що вибори 2012 року були кроком назад, а не назустріч демократії [2]. Вони характеризувалися відсутністю рівних умов, відсутністю прозорості кампанії і фінансування партій, відсутністю збалансованого висвітлення в ЗМІ. Мала місце жорстка конкуренція між кандидатами, в ході передвиборчої кампанії були введені нові форми і обсяги державних адміністративних ресурсів. На регіональному рівні боротьба між кандидатами і більш широке використання державних ресурсів призвели до активізації стурбованості громадян щодо справедливості і прозорості виборів.

Звичними для нашої країни є ситуації, коли громадяни досить негативно оцінюють уряд і політиків (рівень недовіри зазвичай перебільшує рівень довіри). Українці демонструють загальну недовіру до інститутів демократії у своїй країні. Головні політичні органи в країні: президент, уряд і Верховна Рада, мають найвищі показники недовіри. З трьох органів президент має найвищу ступінь довіри, але й високий ступінь недовіри. Найбільш високий рейтинг недовіри демонструє Верховна Рада. Серед державних установ, найвищі ступені довіри має церква, а другу позицію посідають засоби масової

інформації. Високий рівень довіри демонструють громадські організації.

Багато виборців сприйняли вибори 28 жовтня 2012 року в якості повсякденної події. Вони також розцінили їх як ще один шок для держави, її економіки і життя всіх українців. Відчувався певний рівень психологічної втоми і розчарування серед населення.

Президентські та парламентські вибори в незалежній Україні показали, що політичні інститути суспільства ще достатньо не розвинені, а тому виборці орієнтувалися на особистість, довіряли зовнішній агітації і пропаганді більше, аніж партіям і рухам, які висували своїх кандидатів. Близько 60 % громадян України визнали, що на виборах в першу чергу голосують за конкретного політика, а не за політичну партію, до якої він належить.

Для електорату найбільшу вагу мають особистісні якості кандидатів, зокрема чесність і порядність. Професійні якості кандидата посідають друге місце, найбільш питомими серед них є досвід, ділові якості управлінця, продуманість і практичність програми кандидата. Соціальні якості кандидатів оцінюються ще нижче. Проте слід зазначити, що виборцям важливі доброта, готовність допомагати людям і патріотизм. Принципово важливим є те, що оцінка лідера на основі його особистісних та соціальних якостей завжди лежить в основі емоційних, не раціональних мотивів.

Таким чином, можна визначити такі особливості електоральної культури в сучасній Україні:

- активність виборців України перебуває на рівні більшості європейських країн, проте падає з кожними наступними виборами;
- персоніфікація електоральних орієнтацій як наслідок високого рівня недовіри політичним інститутам;
- тенденція щодо тривалої підтримки виборцями окремих політичних сил, самоідентифікації з ними та орієнтації на них;
- оцінка політичного лідера на основі його особистісних та соціальних якостей базується на емоційних, а не раціональних мотивах.

1. Поліщук І. О. Поняття «електоральна культура» / І. О. Поліщук // Проблеми формування електоральної культури населення: зб. наук. ст. (за матеріалами XVII Харк. політол. читань). – Х., 2005.– С. 71–72 .
2. OSCE: Ukraine: Parliamentary Elections 28 October 2012. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.osce.org/odihr/elections/98578>

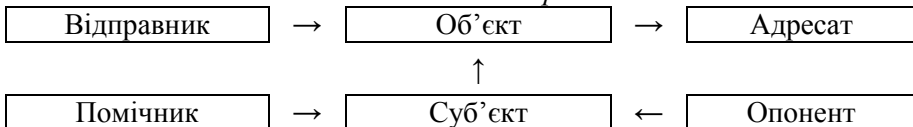
ЗАСТОСУВАННЯ АКТАНТНОЇ МОДЕЛІ А.-Ж. ГРЕЙМАСА ДЛЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ МЕДІАТЕКСТІВ

Козир Ю., *аспірант СумДУ*

При дослідженні медіатекстів іноді виникає потреба порівняльного аналізу їхнього смислового наповнення. У такому разі дослідникові зручно використовувати план, схему, що зробить можливим вивчення кожного з текстів з однакового аспекту й за однією процедурою. Зацікавившись особливостями інтерпретації українсько-російських відносин українськими та російськими ЗМІ, ми й самі опинилися перед проблемою вибору такої схеми, яка б: по-перше, давала змогу аналізувати не стільки мовний, скільки смисловий бік публікації у ЗМІ; по-друге, стримувала домисли аналітика й дисциплінувала науковий пошук, що актуально для будь-якого якісного аналізу; по-третє, була не надто громіздкою й давала б можливість через формалізоване представлення результатів ясно побачити різницю в смисловому наповненні публікацій, що порівнюються.

Якщо прийняти за належне нарративну природу журналістської творчості (як оповіді про новину), то можна погодитися, що всі перераховані вище вимоги задовольняє актантна модель литовського семіотика А.-Ж. Греймаса [1, с. 163], яка складається з шести взаємопов'язаних актантів – функціональних характеристик дійових осіб оповіді й має такий вигляд:

Схема 1. Актантна модель А.-Ж. Греймаса.

Мета нашої розвідки – вказати на особливості застосування актантної моделі при порівняльному дослідженні медіатекстів.

Як відомо, цю схему А.-Ж. Греймас вивів із 32 актантів та кругів їх дій, визначених В. Проппом, для російської народної казки [2]. Узагальнивши напрацювання фольклориста відповідно до законів логічної семантики, він вивів модель, яка, на його переконання, лежить в основі не лише будь-якого мовного нарративу, а й в основі всіх життєвих колізій, тобто надавав їй онтологічного статусу.

Відповідно до цієї схеми, для кожної розповіді центральним є відношення «Суб'єкт» (головний герой) – «Об'єкт», що актуалізується у вигляді пошуку головним героєм «Об'єкта», за яким його відсилає «Відправник» – представлений істотою чи неістотою (силою, явищем). Знайдений «Об'єкт» головний герой передає «Адресату». У процесі пошуку героєві допомагає «Помічник» і чинить перешкоди «Опонент».

Звісно, ця схема виглядає більш прийнятною для художніх наративів, де чітко простежується фабула, і має із деякими застереженнями застосовуватися до текстів ЗМІ, зважаючи на їхні особливості:

- наратив ЗМІ еkleктичний – побудований зі смислових уривків: наприклад, розповідь журналіста про подію супроводжується коментарями експертів, учасників подій; сама публікація найчастіше має вигляд не цілісної і завершеної розповіді, а описує лише «зав'язку» події, чи «кінцівку». Уривчастість передбачають самі деякі жанри – огляд, інтерв'ю тощо. Тому в кожному такому «уривку» доцільно розподіляти дійових осіб наново;
- оповідь у ЗМІ скінченна як окремий матеріал і може бути нескінченною як тема. Тому героїв можна визначати і в межах публікації, і в межах теми;
- у ролі дійових осіб тут можуть виступати не лише люди, а й соціальні групи, інститути, владні установи, спортивні команди чи й навіть види спорту, абстрактні поняття, країни та ін.
- у ролі відправника, опонента й помічника часто постають сили, сприятливі чи несприятливі обставини: посуха наносить збитків АПК України, торгівельні війни з Росією здешевлюють сири та м'ясо на внутрішньому ринку;
- деякі чарунки в цій схемі можуть залишатися невизначеними, деякі – містити по два і більше акторів (виконавців функцій). Іноді один і той же актор несе на собі дві актанти, найчастіше – «Суб'єкта» і «Адресата».

Робота з отриманою сукупністю моделей (а їх може бути кілька навіть для одного уривку) може вестися трьома шляхами: або звести усі моделі в одну комплексну, якщо їх кількість не надто значна, й працювати з усією різноманітністю даних; або визначити найчастіше повторювані ідентичні моделі, що на практиці можливо дуже рідко; або відштовхуватися від найбільш відтворюваної осі

моделі (наприклад, «Суб'єкт»-«Об'єкт», чи «Відправник»-«Суб'єкт»), а решту даних тлумачити як супровідні.

Основою розбіжностей в інтерпретації подій різними ЗМІ може лежати різне позиціонування тих самих акторів у актантній сітці, залучення різних сил – «Опонентів» і «Помічників», різні «змушувальні обставини» – «Відправників».

Актантна модель може стати в нагоді як інструмент пошуку порозуміння, коли є потреба подивитися на подію з іншої точки зору. Оскільки цей інструмент дає досить «стиснуті» формалізовані результати, вважаємо більш продуктивним його використання в комплексі з іншими методами аналізу дискурсу.

Список використаних джерел

1. Греймас А.-Ж. Размышления об актантных моделях / Французская семиотика: От структурализма к постструктурализму / Пер. с франц., сост., вступ. ст. Г.К. Косикова. – М.: ИГ Прогресс, 2000. – С. 153–170.
2. Пропп В. Морфология волшебной сказки / В.Я. Пропп / Научная редакция, текстологический комментарий И.В. Пешкова. – М.: Издательство «Лабиринт», 2001. – 192 с.

«ФОРБС» ЯК УНІВЕРСАЛЬНЕ ДІЛОВЕ ВИДАННЯ

Дудченко Л., магістр гр. МДМ-21

Ділова періодика – тип якісної преси до якої належать як вузькоспеціалізовані видання, так і ЗМІ зорієнтовані на широку ділову аудиторію. Ці видання надають читачам інформацію необхідну для прийняття найбільш ефективних рішень у всіх сферах їх професійної діяльності. Саме розвиток економіки, підприємницької діяльності, торгівлі сприяє інтенсивному розвитку цього сегмента сучасної медіасистеми України. На становлення національної моделі ділової преси значний вплив мають відомі світові видання, зокрема «Форбс».

Мета дослідження: визначити особливості функціонування журналу «Форбс».

«Форбс» став першим незалежним, власне діловим виданням США. Його заснував у 1917 р. Берти Форбс – талановитий журналіст зі знаним досвідом роботи з діловою інформацією. «Він, - пише про нього Кристофер Уінанс, - ввів нову методику роботи з компанією у ділову журналістику, висвітлюючи інформацію, яка впливає на

поведінку, використовуючи контакти з інвестиційними банкірами як джерелом конфіденційної інформації. Серед його досягнень – колонка «Факт і коментарій» та щотижневий звіт про ринок фінансів. Колонка друкувалась в понад 100 газетах»[1, 22].

Своє прізвище, яке стало «брендом» в інвестиційному співтоваристві він зробив назвою власного журналу.

Унікальність журналу «Форбс» полягає в універсальності його реноме, зрозуміло, це підкріплюється й високими кількісними показниками – тираж, прибуток тощо. Що й забезпечує «Форбсу» лідерство на ринку ділових журналів США. Визнання журнал отримав завдяки своїм сміливим розслідуванням у світі бізнесу й об'єктивним оцінкам подій, а також різним спискам і рейтингам, що публікуються ним. Серед них найпопулярніший - список мільярдерів світу.

Американський дослідник Е. Грюнвальд докладно аналізує діяльність цього видання [2].

Як відомо, більшість американських журналів розповсюджуються шляхом передплати. У 2007 році 96% від загального тиражу журналу було реалізовано передплатниками, а це 892483 примірників. Доходи від реклами склали 369,3 млн. доларів, що на 7,9% більше від 2006 року. Слід зазначити, що середня вартість полоси реклами у «Форбсі» близько 114 тис. доларів. У 2007 році за доходами журнал вийшов на перше місце з показником близько 427, 5 млн. доларів, з них 369,3 млн., що складає 86, 4% - на продажі реклами.

«Форбс» належить компанії, яку контролює сім'я Форбсів. У 2007 році контрольний пакет акцій придбав фонд прямих інвестицій «Елевейшн партнерс». Окрім найдавнішого видання журналу компанія має телевізійні проекти за участі авторів журналу, організовує різні конференції, зокрема з економічних, фінансових та інвестиційних проблем. Унікальність діяльності компанії засвідчує її активна міжнародна експансія. Журнал «Форбс» виходить в Польщі, Туреччині, Росії, Україні, Південній Кореї, Японії, Китаї. Є азійське видання. В Росії з'явилося в 2004 році, в Україні – 2011. Слід зазначити, докладну характеристику російськомовного журналу «Форбс» дає Вирковський А. В. [3].

Журнал «Форбс» має електронну версію – портал www.forbes.com – як незалежне від друкованого інтернет-видання з оригінальним контентом і власними авторами. Впродовж робочого дня журнал друкує близько півтори тисячі матеріалів.

Аудиторію друкованого «Форбсу» складають читачі, річний дохід сімей яких становить понад 100 тис. доларів.

Список джерел

1. Winas C. Malcolm Forbes: The man who had everything. – New York, 1990. – P. 22
2. Grunwald E. The business press editor. – NY, 1988
3. Вырковский А.В. Деловые журналы США и России: прошлое и настоящее. – М. : МедиаМир, 2009. – 160с.

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ МАЙДАНУ В УКРАЇНІ

Назаров М. С.,

аспірант ХНУ імені В. Н. Каразіна

Сьогодні Україна переживає найдраматичніший період своєї новітньої історії. Для того, щоб зрозуміти всю масштабність того, що відбувається, нам необхідно проаналізувати шлях, пройдений державою Україна з моменту проголошення нею незалежності.

Наприкінці 80-х років минулого століття радянські партійні функціонери вже розуміли логіку процесів, що відбуваються, тому серйозно замислилися щодо збереження своєї влади та ресурсів після розпаду Радянського Союзу. Володіючи монополією на владу, ресурси, специфічні знання, вони забезпечили собі безальтернативне входження в органи державної влади в незалежній Україні. Зрозуміло, що пересічні громадяни СРСР не володіли ані знаннями, ані достатніми ресурсами, щоб претендувати на державні посади чи володіння активами.

Далі мала місце жорстка та безкомпромісна боротьба за розподіл ресурсів, які дісталися Україні від СРСР. До цієї боротьби долучилися три основні групи: колишні партійні функціонери, “червоні директори” та кримінальні угруповання. Результатом цієї запеклої та безкомпромісної боротьби стає поява перших фінансово-промислових груп (ФПГ), які є інституційним закріпленням компромісу, досягнутого між ними. ФПГ об’єднують промислові, аграрні та фінансові установи задля консолідації активів в руках окремих людей. Володіючи ресурсами, власники ФПГ стають суб’єктами політичного процесу, нав’язують суспільству лояльних до

себе кандидатів. Україна стає олігархічною республікою, найбільш дорогоцінні активи якої поділені більш менш рівномірно між кількома ФПГ, які задають тон політичним процесам в державі.

На думку українського політолога Вадима Карасьова, має місце негласний корупційний договір у трикутнику держава-олігархи-народ. З огляду на соціальні гарантії, які люди мали в СРСР, у рамках цього договору держава Україна забезпечує доволі широкі соціальні гарантії своїм громадянам (щоб компенсувати мізерні заробітні плати), натомість громадяни не претендують на великі активи та державну владу [2]. У цій схемі Президент виступає в ролі арбітра, який слідкує за збереженням балансу сил між ФПГ, які володіють більшістю активів.

Така схема працювала в Україні до приходу до влади донецької команди на чолі з Віктором Януковичем у 2010 році. На той час влада була дезінтегрована, фактично була відсутня єдина вертикаль влади, тому нова політична еліта пішла на концентрацію та монополізацію влади. Рішенням Конституційного Суду України було повернено у дію конституцію 1996 року, яка передбачала функціонування України як президентсько-парламентської республіки. Узявши до уваги фатальну помилку президента Ющенка (відсутність надійної фінансової та політичної підтримки), Янукович створив свою фінансово-промислову групу під назвою “Сім’я”, до якої увійшли члени його родини та найбільш віддані представники донецького істеблішменту.

Будь-яка держава тримається на балансі [1]. Рівновага у відносинах між державою та її громадянами, між владою та опозицією, між надходженнями до бюджету та його видатками тощо. Одна з головних причин подій під загальною назвою “Майдан” є саме втрата рівноваги в державі. Концентрація ресурсів та влади в руках одного клану призвела до розбалансування суспільних відносин та налаштувало значну частину громадян проти влади.

Маючи такі фундаментальні передумови до загострення конфлікту по лінії влада-народ, точкою неповернення стало рішення українського Уряду про відмову від підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у листопаді 2013 року. Ця подія вивела на центральну площу України значну кількість громадян (здебільшого молодь та представників середнього класу), які остаточно усвідомили відсутність довірливих відносин між владою та народом. Наступні події лише поглиблювали прірву недовіри та неприйняття між

прибічниками Майдану та владою. Врешті-решт, розбалансування суспільних відносин та серія помилок влади стала для неї фатальною.

Список використаних джерел

1. Дацюк С. Ступор правящего класса или ликбез для олигархов и правителей [Електронний ресурс] / С. Дацюк – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/52e6204c5ce52/>
2. Романенко Ю. Вторая украинская республика: от рассвета до заката [Електронний ресурс] / Ю. Романенко – Режим доступу: <http://hvylya.org/interview/politics2/vtoraya-ukrainskaya-respublika-ot-rassveta-do-zakata.html>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРНЕТ-ТЕКСТУ УКРАЇНСЬКИХ КОРИСТУВАЧІВ

Гусєва А. С.,

*аспірант кафедри загального мовознавства
і історії мови, Донецький національний університет*

Сьогодні мало хто з учених звертає увагу на формальну особливість мови електронного тексту, а саме – поширеність латинського алфавіту, яким передаються україномовні та російськомовні слова. Сам факт пояснюється тим, що латинський алфавіт є на клавіатурі будь-якого комп'ютера і «підтримується» будь-яким текстовим редактором чи будь-якою програмою перегляду документів. Однак носії певної мови спілкуються саме нею у своєму колі знайомих. Це коло не має територіальних обмежень, наприклад межі якогось міста або країни. Таким чином, формується нова спільнота незалежних індивідуумів, яких об'єднує спільна (електронна) мова.

За влучним зауваженням О. А. Земської, рідна мова постає «в чужій одежі». Електронний текст виступає неодмінною умовою для аналізу впливу іноземної мови на рідну мову носіїв (російську чи українську). Цікавим є спостереження засобів транскрипції [1].

Актуальними є проблеми, пов'язані з різноманітними способами транслітерації кириличного тексту. На думку дослідників І. Мікаєляна та А. Залізняка, існує стільки принципів латинської транслітерації, скільки було здійснено таких спроб; тобто той, хто пише, майже

завжди по-своєму транслітерує [2, 95-108]. Дослідники намагалися систематизувати ці відмінності. На сьогодні розрізняють такі типи систем транслітерації:

- «наукова» / «емпірична»;
- така, що допускає / не допускає *варіативність* (за Успенським, властивість *однозначності*);
- така, що зберігає всі опозиції кириличного написання vs. така, що допускає *нерозрізненість* (властивість *незворотності*, за Успенським [3]).

Виявлено три основні параметри [3, 21], які впливають на тип використовуваної людиною системи транслітерації. Це:

- 1) наявність професійних навичок філолога-славіста;
- 2) ментальний склад характеру: науковий (переважає логічне мислення) чи художній (з перевагою образного мислення);
- 3) орієнтація на певну іноземну мову (англійську, німецьку, французьку).

Ці ознаки можуть різноманітним чином комбінуватися, і кожній комбінації властива певна множинність систем транслітерації. У роботі наводяться деякі з систем транслітерації, які використовуються при спілкуванні в інтернет-мережі; По-перше, слід розглянути «стандартну» систему транслітерації (*S1*), прийнятту серед учених-славістів і використовувану в лінгвістичній літературі: у даному разі вона адаптована до набору символів, в якому відсутні діакритичні знаки. По-друге, слід зосередити увагу на зібраних варіантах передачі окремих літер у межах стандартної системи, які зустрічаються під час електронної переписки осіб «ментального» наукового складу. Наступні кроки – вироблення зразків «емпіричних» систем, які використовуються окремими інформантами або групами інформантів (таких систем значно більше).

Виділені системи можна коротко охарактеризувати таким чином:

- 1) Система *S2* характеризується послідовною нерозрізненістю шиплячих і свистячих (нею користується людина «художнього» ментального складу, з єдиною іноземною мовою – німецькою).
- 2) Система *S3* характеризується нерозрізненістю Ш і Ж, частковою нерозрізненістю С і З, а також великим ступенем варіативності (нею користується людина «художнього» ментального складу, з головною іноземною мовою – французькою).

- 3) Видатною властивістю системи S4, якою користуються деякі з наших інформантів-неславівців, що живуть у США, є послідовна нерозрізненість И і Ы, а також уживання букви Y для передачі російського Й (обидві ці особливості пов'язані, мабуть, з домінуванням англійської мови).

Цікавим є той факт, що «наукова», тобто задовольняюча вимогам однозначності, зворотності система, запропонована Успенським [3] однак не одержала поширення.

Оскільки ми порушили проблему латинської транслітерації у мережі інтернет-комунікацій українських користувачів, то слід наголосити на людському факторі, довільному виборі літер та інших символів на позначення букв. Ось чому в цій сфері буде доречним вважати, що скільки існує користувачів, стільки існує й систем транслітерації, бо кожен послуговується власними принципами передачі кириличного алфавіту латинськими літерами.

Список літератури

1. Земская, Е. А. Русский язык «в чужой одежде»: e-mail как средство транскрипции и инструмент лингвистического анализа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gramota.ru/biblio/magazines/gramota/net/28_38. – Загол. з екрану.

2. Zalizniak, A. Переписка по электронной почте как особый коммуникативный жанр [Електронний ресурс] / I. Mikaelian, A. Zalizniak. – Режим доступу : <http://www.dialog21.ru/dialog2006/materials/html/Zalizniak.htm>. – Загол. з екрану.

3. Успенский, В. А. «К проблеме транслитерации русских текстов латинскими буквами» [Текст] / В. А. Успенский // Труды по нематематике. – Т. 1. – М., 2002. – 584 с.

Наук. кер. – к. філ. наук, доц. Ярошенко Н. О.

ОБРАЗ ГЕРОЯ ЯК ВИРАЗНИК ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (НА МАТЕРІАЛІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРЕСИ)

Євтушенко О. М.,

Сумський державний університет, аспірант

Образ героя, який транслюють і тиражують засоби масової комунікації, є своєрідним «згустком» моральних установок як самих ЗМК, так і суспільства в цілому. Герої слугують показником соціального «клімату», мірилом сформованості й згуртованості нації, оскільки саме наявність в тому числі спільних героїв вказує на спільність світоглядних і ціннісних установок членів суспільства.

На важливу роль героїв у суспільних процесах (у тому числі – в залученні до позитивних цінностей) указували багато вчених, серед яких Дж. Харві [2], Е. Явікреме [3], К. А. Бун [1], М. Салліван та А. Вентер [5], М. Мерло-Понті [4].

Мета нашого дослідження – виявити базові цінності, які ретранслюють образи героїв різних регіонів країни.

Попри достатньо велику різницю (релігійну, історичну, світоглядну) між регіонами України, багато цінностей (утіленням яких і є герої) спільні для жителів півночі, сходу, півдня країни. Аналіз регіональних друкованих ЗМК показує, що кожний регіон має своїх героїв, однак досить дистанціюватися від конкретних імен і біографій, щоб побачити «точки дотику» образів великих по всій країні.

Дослідження одеського тижневика «Слово» (південь), сумського тижневика «Ваш шанс» (північ) і дніпропетровської газети «Днепр вечерний» (схід) за повний 2012 рік дозволяє виділити базові типи героїв кожного регіону. Примітно, що загальним для всіх (й одночасно домінантним для півдня і сходу) буде образ ветерана-афганця й ветерана Великої Вітчизняної війни (а для Одеси – ще й образ ветерана морської піхоти або ветерана водолаза), який слугує втіленням патріотизму та альтруїзму, а також мужності й сили. Це єдиний із «класичних» героїчних типів, подібний до міфологічного героя-ратника.

Утіленням сили людського духу можна вважати образ героя-страдника (діти, які перенесли важкі хвороби, люди з обмеженими можливостями, які долають щоденні життєві труднощі і т. д.; цей образ яскраво представлений у сумській і дніпропетровській пресі).

Ще один спільний образ – державний діяч, меценат. Попри велику різницю в розумінні ролі тих чи інших фігур в історії (у Дніпропетровську як герої сприймаються діячі радянської епохи, які не є героями, наприклад, для півночі, а тим більше для заходу країни, а в Сумах же герої – діячі ще дореволюційної епохи), помітно, що загальною рисою для всіх них буде здатність ставити інтереси міста вище власних (одеське «Слово» тому прямо протиставляє героя історичного й діячів сучасності). Фактично, вони не здійснювали подвигів і не долали ворогів, однак за сьогоденних умов чесність і просте виконання чиновниками своїх обов'язків або діяльність на користь свого міста найбагатших місцевих промисловців подаються як подвиг.

Спільним також є тип героя-професіонала (подібний до попереднього тим, що сюди належать люди, які подаються героями просто за якісне виконання своєї роботи, що сьогодні однак сприймається за подвиг. Наприклад, у Сумах це лікарі, дільничні інспектори міліції, працівники спецпідрозділу міліції «Беркут», а в Одесі – пожежники, підводники, адвокати з морського права, морські піхотинці. При цьому сумські герої – діючі, у розквіті сил, усі ж одеські – ветерани своєї справи. Крім того, герої півдня – суто місцеві, колоритні, належать до рідкісних для більшості країни професій, відображають специфіку регіону, тоді як герої півночі – універсальні, мало сприяють формуванню унікального образу регіону). Вони ж втіленням професіоналізму, відданості справі.

Об'єднавчою рисою згаданих типів є те, що їх не можна назвати героями в класичному розумінні (окрім героя-воїна), сьогодні спостерігається трансформація в бік своєрідного «побутового героїзму», образ героя набуває нових рис, не притаманних войовничому героєві з міфу чи Середньовіччя. Це обумовлено трансформацією суспільних запитів, адже образ героя здатен найкраще показати, які риси є найбільш затребуваними, цінуються соціумом.

Аналізуючи матеріали регіональних українських ЗМК можна помітити тенденцію: героїчні образи різних регіонів газети наділяють однаковими рисами (мужність, альтруїзм, сила духу, професіоналізм). Це свідчить про те, що в суспільстві не існує значних відмінностей у ціннісних установках, так само, як і не існує критичної різниці у їх медіавідзеркаленні (наприклад, релігійність або сімейність, характерні для образу американського героя, переважно не актуальні

для ЗМК усіх трьох указаних регіонів). Це дає можливість припустити, що протиставлення різних областей країни насправді має більше політичний, ніж світоглядний характер.

Проблемним аспектом видається те, що хоч проаналізовані ЗМК переважно зосереджують увагу на тих самих рисах героїчних типів серед цих рис немає патріотизму, любові до України (а не радянської батьківщини, що властиво для образу героя-ветерана).

Список використаних джерел

1. Boon K. Heroes, Metanarratives, and the Paradox of Masculinity in Contemporary Western Culture / Kevin Alexander Boon // *The Journal of Men's Studies*. – Vol. 13, No. 3. – Spring 2005. – P. 301-312.

2. Harvey J. How do we perceive heroes? / Joan Harvey, George Erdos, Lisa Turnbull // *Journal of Risk Research*. – Vol. 12, Nos. 3–4, April–June 2009. – P. 313–327.

3. Jayawickreme E. How Can We Study Heroism? Integrating Persons, Situations and Communities / Eranda Jayawickreme, Paul Di Stefano // *Political Psychology*. – Vol. 33, No. 1. – 2012. – P. 165–178.

4. Merleau-Ponty M. Le héros, l'homme / Maurice Merleau-Ponty // Maurice Merleau-Ponty, *Sens et non-sens*. – Paris : Éditions Gallimard, NRF, 1996. – P. 221–226.

5. Sullivan M. Defining Heroes Through Deductive and Inductive Investigations / Michael P. Sullivan, Anre Venter // *The Journal of Social Psychology*. – 2010. – 150(5). – P. 471–484.

БАГАТОТИРАЖКА ШОСТКІНСЬКОЇ ТЕЦ ЯК ЗРАЗОК НОВІТНЬОЇ КОРПОРАТИВНОЇ ПРЕСИ СУМСЬКОГО РЕГІОНУ

Яременко Л., *ст. викладач*

Традиції видання корпоративних ЗМІ в Україні закладені у 30-і роки ХХ ст., у період становлення більшовицької монопартійної преси, а саме заводських багатотиражок, які прийнято вважати першими зразками внутрішньокорпоративного PR у нашій країні. Ідеологічні засади цього виду низової преси були сформульовані в постанові Секретаріату ЦК КП(б)У від 20 серпня 1929р. «Про друковані заводські газети», наголошувалося на зростанні політичної

активності робітничого класу й необхідності економічного виховання трудових мас [1,125].

З розвитком ринкової економіки, приходом західних компаній на український ринок почали розвиватися нові заводські видання європейського типу, що культивують внутрішньокорпоративні цінності, почуття єдиної команди, долають інформаційний вакуум щодо стратегії та планів керівництва.

Останні п'ять років спостерігається підвищений інтерес науковців, зокрема Гудкової А.В., Олтаржевського Д., Резніченко Н. та ін., до вивчення та опису сучасного ринку корпоративних видань, його структури, функціонування в умовах ринкової економіки. Дослідниця Горячева А.Ю. подає власну типологію таких видань [2; 80-81]. Особливості регіональних корпоративних видань майже не досліджені. Об'єктом нашого наукового інтересу стала газета «Шостка» Шосткінської ТЕЦ, засновником якої є ТОВ «ШП «Харківенергоремонт», головний редактор Волкова О.А., рік заснування 2010.

Оскільки Шосткінська ТЕЦ є одним із містоутворюючих підприємств, то її багатотиражка «Шостка» (наклад 500 пр.), розширяючи інформаційне поле, набуває рис загальноміської газети. Отже, перед нами галузеве корпоративне видання змішаного типу, спрямоване не лише на персонал, а й міську аудиторію. За рік виходить від 18 до 20 номерів. Проаналізовані числа ювілейного 2011р. – 55-річчя з дня пуску Шосткінської ТЕЦ - мають яскраво виражене іміджове спрямування як за змістом, так і оформленням газети, сучасною поліграфією. Невелика редакційна колегія професійно виконувала свою інформаційно-комунікативну функцію – розповідала про розвиток виробництва, інтеграційні процеси, реальні проблеми становлення, досягнення колективу, окремих працівників, сімейні династії, що писали трудову історію підприємства. Матеріали відзначаються щирою зацікавленістю та відповідальністю у підготовці. У вступному слові головний редактор - Волкова Олеся, зазначила: «... предлагаем вам «с головой окунуться» в поток свежей событийной информации предприятия Шосткинской ТЭЦ, в частности, и города в целом» (№1(11) від 4.02.2011р.).

Корпоративна газета має цілий ряд постійних рубрик, спеціально відокремлених та оформлених у фірмових кольорах: офіційних - «*Новости ТЭЦ*», «*Инициатива*», «*Досуг энергетика*», «*Опыт украинских ТЭЦ*», «*Новости города*», «*Коммунальная сфера*», «*С*

блокнотом по городу», а також розважальних – «Погода для народа», «Улыбаемся», «Искусство на тарелке», «В огороде»... Поточні числа пропонують нові рубрики номера – «Золотой запас» (про ветерана виробництва – Кривоноса В.І, трудовий стаж якого 37років -№3); «В почете» - «Случай, предопределивший призвание» - електрика Совенка М.К. - №18 від 19 грудня 2011р.; «Будашный: «Главное в жизни», или 25 лет на Шосткинской ТЭЦ» - №15 від 25.10.11р.; «Таланты» - про дитячий ансамбль «Джерельце», який був відзначений поїздкою до дитячого табору «Артек»(№12)тощо.

Сучасна багатотиражка стала ефективним каналом зворотного зв'язку працівників із керівниками підприємства, трибуною для новаторів різних ланок виробництва - від метрологів, інженерів до енергетиків. Громадянська активність читачів виявляється через матеріали рубрики «Соціум» - будівництво дитячого розважального центру(№15), 240-річчя казенного заводу «Імпульс», який став «зіркою» міста (№6). Отже, газета «Шостка» формує достойну репутацію Шосткінської ТЕЦ та її колективу на ринку праці.

Література

1. Москаленко А.З. Історія партійно-радянської преси України / А.З.Москаленко. - К.: Вища школа, 1989.- 360 с.
2. Горячева А.Ю Корпоративные издания / А.Ю.Горячева // Вестник Московского ун-та. - Сер.10.- Журналистика. - 2008. - №2. - С.72-85.

РОЛЬ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ

Арсеньєва Л.,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

Здобуття Україною державної незалежності набагато посилило значення міжнародних факторів у її розвитку. Адже лише після розпаду СРСР у 1991 році, Україна вперше постала на міжнародній арені як самостійний і повноправний суб'єкт міжнародних відносин. Перед нею стояли безліч питань, які потребували негайного вирішення. Відбувалася активізація суспільного життя, виникали нові партії, проводилося напрацювання нової правової бази. Важливим завданням залишалось визначення майбутніх геополітичних орієнтирів України та спрямованості зовнішньої політики держави.

Ті державотворчі тенденції та процеси демонтажу тоталітарних структур, що відбувалися в колишніх радянських республіках, не могли не привертати уваги з боку науковців, державних діячів та політологів, адже у світовому співтоваристві була започаткована переоцінка цінностей та широкі дебати щодо того, яким повинен бути «новий світовий порядок». Сьогодні Україна починає відігравати дедалі помітнішу роль на міжнародній арені, перед нею відкриваються нові перспективи. Наразі вона переживає революційні суспільні зміни та є об'єктом уваги всієї світової спільноти. З огляду на це, вивчення та аналіз концептуальних підходів до трактування ролі України в міжнародних відносинах заслуговує особливої уваги.

Питання ролі та місця України в постбіполярній системі міжнародних відносин порушується у концепціях європейських, американських, російських та українських вчених і науковців. Аналізуючи їх погляди можна виділити три основні концепції, які позиціонують Україну, як : 1) периферію Росії, здатну лише за певних умов відійти від неї; 2) «буферну зону», між Сходом і Заходом; 3) частину Євразійської імперії.

Перша позиція представлена у поглядах французького вченого Емануеля Тодда. Україну в історичних та суспільних відносинах, він визначає як погано структуровану, розпливчасту зону, яка сама ніколи не була джерелом феномену модернізації, адже нововведення завжди приходили із Росії. Співдружність Незалежних Держав може стати новою і реальною політичною формою, що поєднує російське лідерство і автономію низки пострадянських володарів. Тобто, Україна ж в основному залишається периферією Росії, її сателітом. Ця залежність є результатом постійних тісних і невидимих зв'язків. Попри це, Е. Тодд зауважує існування достатньої кількості культурних відмінностей, які можуть сприяти самовизначенню України як специфічної спільноти. Однак, позбавлена власного динамізму розвитку, Україна може відійти від Росії, тільки перейшовши в орбіту впливу іншої держави [1].

Інше бачення незалежної України в сучасній системі міжнародних відносин подають представники американської школи геополітики, такі як З. Бжезинський та Г. Кісінджер. На думку Г. Кісінджера, щоб вижити і процвітати, Україна не повинна бути форпостом ні Сходу, ні Заходу – вона повинна бути мостом між ними, геополітична роль якого тільки буде визначена. Вагоме місце нашої державі у своїй концепції відвів З. Бжезинський, у якій чітко

прослідковується позитивна тенденція до піднесення ролі України у міжнародних відносинах, її вагомості та значущості. Він визначив Україну як «світову вісь» – державу від самого існування якої та її стану залежить конфігурація світової політичної ситуації. У той же час, поділивши Євразію на чотири платформи, З. Бжезинський позиціонує Україну, як таку, що випадає з цієї схеми і є сірою зоною, своєрідним буфером між Заходом і Сходом. Тому в зовнішній політиці слід дотримуватися нейтралітету та підтримувати хороші стосунки як із Росією, так і з Європою та США. Важливою є ще інша теза Бжезинського про те, що Україна може бути в Європі без Росії, а Росія без України не може [2, 3]. Прогнози та бачення ролі України у міжнародних відносинах З. Бжезинського, є важливою та цінною основою для того, щоб враховувати їх, до прикладу, у формуванні державної політики, чи в прогнозуванні політичного розвитку держави загалом.

Суттєво відмінним від американського та європейського є російське бачення ролі України в міжнародних відносинах. Яскравим прикладом може слугувати концепція російського політолога Олександра Дугіна. Він вважає, що Україна як держава не має ніякого геополітичного сенсу. Самостійне її існування може мати сенс тільки в якості «санітарного кордону», так як протилежні за геополітичною орієнтацією елементи не дозволять країні цілком приєднатися ні до східного, ні до західного блоку, тобто ні до Росії, ні до Центральної Європи. Все це, пише О. Дугін, прирікає Україну на маріонеткове існування і геополітичну службу таласократичній стратегії в Європі. Але вчений зазначає, що існування України, як суверенної держави, в сучасних її кордонах тотожне нанесенню жакливого удару по геополітичній безпеці Росії. Тому, пропонує поділити територію сусіда на чотири пояси, що відповідатимуть гамі геополітичних і етнокультурних реальностей: Східну Україну, Крим, Центральну і Західну Україну.

Враховуючи те, що Україна являє собою величезну небезпеку для всієї Євразії, на думку О. Дугіна, то Москва повинна активно включатися в перебудову українського простору, а саме стратегічно створити Україну проекцією Москви на півдні та заході [4]. Таким чином, О. Дугін намагався обґрунтувати для Росії ідею збереження свого суверенітету і незалежності, шляхом створення Євразійської імперії, до складу якої безумовно повинна бути включена і Україна.

Зі становленням незалежності України, концептуальні роздуми над її роллю на світовій арені постали і перед українськими вченими, політичними діячами та просто не байдужими до майбутнього своєї держави. Згадати хоча б Левка Лук'яненка, який тезу про те, що українці це європейська нація, обґрунтовує багатьма прикладами з історії, говорячи про відмінну від російської політичну традицію українців, ментальність, дух нації. На його думку, розвиток економічного співробітництва й торгівлі з європейськими країнами для взаємної вигоди є корисним, але, в той же час, прагнення нинішніх українських політиків якомога швидше приєднати Україну до різних європейських структур означає для нього не тільки підвищення технологічного рівня промисловості, а й перенесення в нашу державу змішування рас, деградацію національної культури і моральний занепад.

У цьому контексті варто згадати працю Леоніда Кучми «Україна – не Росія», в якій він стверджує, що потрібно і корисно констатувати, нагадувати і роз'яснювати, що наша держава – не продовження і не філія Росії, і взагалі не Росія. Таким чином, обґрунтовуючи для України європейський вибір, який є цілком органічним, адже це її цивілізаційний вибір, зроблений у далекій давнині. Кінцевою метою держави, експрезидент називає вступ до Євросоюзу, члени якого надають один одному свободу необмеженого пересування «ідей, людей і капіталів». Порівнюючи Росію і Україну, Кучма критично стверджує, що у двох країн різні історичні долі, різний національний досвід, різне самовідчуття, зовсім несхожі культурно мовні ситуації, принципово різні відносини з географічним і геополітичним простором, неоднакова ресурсна база, різна політична вага у світі, непорівнянні можливості для взаємовпливу [5]. Загалом, на думку сучасників незалежної України, її геополітичний вибір повинен ґрунтуватися на національному прагматизмі.

Отже, повернення до теоретичного осмислення поглядів на роль України в системі міжнародних відносин дає можливість сформулювати цілісне уявлення про Україну, як важливого актора на світовій арені, шляхом виявлення спільних та відмінних рис у поданих концепціях. Такий аналіз спонукає по-новому поглянути на соціально-політичні проблеми сучасного українського суспільства, а зокрема і на проблему пасивності України щодо політики інших глобальних гравців, що зумовлено невизначеністю стратегічних напрямків соціально-економічних перетворень на національному рівні та відсутністю

відповідної економічно-організаційної бази для реалізації державних інтересів на міжнародній арені. Тому, не відмовляючись від самостійності, керуючись національними інтересами, Україна зобов'язана інтегруватися в Європу. Незважаючи ні на внутрішню складну ситуацію в країні, ні на зовнішні впливи та загрози, пріоритетом для неї повинно залишатися утвердження й розвиток держави, як незалежної та демократичної, забезпечення стабільності міжнародного становища та прагнення отримати статус повноправного європейського учасника системи прийняття рішень.

Список використаних джерел:

1. Тодд Э. После империи. Рах Americana – начало конца / Эммануэль Тодд. – М. : «Международ. отношения», 2004. – 240 с.
2. Киссинджер Г. Дипломатия / Генри Киссинджер / Пер. с англ. В. В. Львова. – М. : Ладомир, 1997. – 848 с.
3. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні перспективи. / Збігнев Бжезінський / З англ. перекл. Олена Фешовець. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
4. Дугин А. Основы геополитики / Александр Дугин. – М. : АРКТОГЕЯ-центр, 2000. - 928 с
5. Кучма Л. Україна – не Росія / Леонід Кучма. – М. : Время, 2004. – 560 с.

Наук. кер. - Колодій М. М., *ст. викл.*

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ОСОБИСТОСТІ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА

Зайцева С. С.,

аспірантка кафедри журналістики та філології

Актуальність обраної теми зумовлена науково-технічним розвитком, зокрема інноваційною спрямованістю сьогодення, що відображається як у соціальній сфері українського суспільства, так і впливає на психологію мас.

Мета роботи – з'ясувати головні психологічні параметри особистості, які сприяють інноваційному розвитку.

Сьогодні в науковій спільноті немає єдиного визначення терміна «інновація», адже в кожній сфері діяльності його розглядають під

своїм кутом зору. Спільною для всіх галузей є розуміння «інновації» як чогось нового, раніше не застосованого, тобто нововведення. У галузі психології дослідження інновацій та успіху інноваційної діяльності розглядаються з позиції поділу на особистісні детермінанти, тобто вплив психологічних параметрів особистості на розвиток інновації, та організаційні, пов'язані з параметрами організації, установи, підприємства, де ці інновації будуть створюватися чи впроваджуватися тощо.

Так, у час стрімких перетворень та змін, що стосуються усіх сфер життєдіяльності суспільства, за слушним зауваженням Карпової Ю. А., «саме людські ресурси визначають динаміку і спрямованість суспільного розвитку» [2, 6]. Нині шлях інноваційної активності освіти і науки є досить доречним, адже результати впровадження інновацій можуть істотно покращити рівень життя суспільства. Проте, щоб творити інновації, в першу чергу, самій людині потрібно відповідати «ключовій кваліфікації». Під цим терміном Карпова Ю. А. розуміє «систему універсальних властивостей, якими повинна володіти людина, щоб займатись інноваційною діяльністю». До них належать: теоретичне мислення, здатність до планування, креативність, творчі та прогностичні особливості, здатність до спільної праці, спрямованість на досягнення успіху, високий рівень розвитку окремих психологічних функцій тощо [2, 12]. Тому з огляду на вищезазначене важливе місце посідають саме психологічні параметри особистості.

Яголковський С. Р. до особистісних детермінант, які впливають на розвиток інноваційної діяльності, відносить *креативність* – це «здатність продукувати нові ідеї», та *інноваційність* – «здатність приймати, доопрацьовувати, поширювати і впроваджувати нові ідеї» [4, 69].

Так, численні дослідження сутності креативності налічують низку підходів із різних аспектів вивчення: психометричного, експериментального, біографічного, біологічного, комп'ютерного, контекстуального, психоаналітичного, когнітивного, психофізіологічного тощо. Креативність донедавна ототожнювали з інтелектом, лише у 50-х роках ХХ ст. Терман Л., досліджуючи обдарованих людей, дійшов висновку, що для досягнення успіху в певній галузі діяльності зовсім необов'язково володіти високим рівнем інтелекту, креативність – це особливість психіки генерувати нові ідеї, знаходити нетрадиційні шляхи розв'язання задач тощо [1].

До основних параметрів креативності згідно з Дж. Гілфордом належать: 1) здатність до *виявлення й формулювання проблем*; 2) здатність до *генерування великої кількості ідей*; 3) *гнучкість* – здатність до продукування найрізноманітніших думок; 4) *оригінальність* – здатність відповідати на подразники нестандартним способом; 5) здатність *удосконалювати об'єкт* сприймання, додаючи певних деталей; 6) здатність *розв'язувати проблеми* шляхом реалізації відповідних аналітико-синтетичних операцій [1].

Залежно від ступеня прийняття інновацій інноваційність як психологічний детермінант розглядають у трьох напрямках: «інноваційність – це здатність суб'єкта бути першим у взаємодії з інноваціями; це фактор, що підвищує ймовірність того, що суб'єкт буде інноватором; це фактор, що прискорює прийняття суб'єктом нових технологій» [4, 87–88]. Виокремлюють ряд ознак, які впливають на основні параметри інноваційності: «потреба в стимуляції, прагнення до новизни, схильність до ризику, готовність до переробки інформації, незалежність суджень, відкритість досвіду» тощо [4, 87–88].

Також до психологічних параметрів, що формують «інновативну особистість», Моргун О. С. відносить інноваційну свідомість, тобто «нестандартне мислення, що вмщує цілі, мотиви, орієнтації, психологічні установки», інноваційну поведінку, тобто ставлення особистості до змін, її різновид – творчу поведінку тощо [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що психологічні параметри особистості, такі, як свідомість, мислення, креативність, інноваційність, здібності, творчість, мотиви, потреби, когнітивні процеси тощо, істотно сприяють розвитку інноваційного процесу та є запорукою успішної інноваційної діяльності як окремого індивіда, так і суспільства взагалі.

Список літератури

1. Антонова О. Є. Педагогічна креативність у структурі педагогічної обдарованості вчителя // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / О. Є. Антонова // Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки : у 2 ч. – Київ ; Вінниця, 2011. – Вип. 69. – Ч. 2. – С. 11–17.
2. Карпова Ю. А. Введение в социологию инноватики : учебное пособие. / Ю. А. Карпова. – СПб : Питер, 2004. – 192 с.

3. Моргун О. С. Вплив психологічних аспектів інновацій на процеси реформування системи управління органів внутрішніх справ [Електронний ресурс] / О. С. Моргун. – Режим доступу : <http://pravoznavec.com.ua/period/article/3657/%ce>.
4. Яголковский С. Р. Психология инноваций: подходы, модели, процессы : монография. / С. Р. Яголковский. – Москва, 2010. – 264 с.

Наук. кер. - Ткаченко О. Г.,
*доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри
журналістики та філології*

ТРЕВОГА И СТРАХИ УКРАИНЦЕВ

Деревянченко М., *студ. гр. ПР-22,*
Иванова Т. В., *доцент*

В обществе сейчас абсолютно разные переживания: страх, тревога. Люди волнуются за дальнейшую судьбу страны, переживают, что будет дальше, будет ли война, что будет с ними и их родственниками, обсуждают мобилизацию в армию (у кого-то призвали мужа или брата, кому-то пришла повестка). Киевляне, не принимавшие активное участие в революции, раньше могли контролировать тревогу, принося вещи, еду на Майдан, пытаюсь хоть чем-то помочь, сейчас остались один на один с собой. Жители других городов, «перенесшие» события Майдана дистанционно тоже в состоянии тревоги.

Страх порождается ощущением опасности и катастрофы, перед которыми обычные люди оказываются безоружными. Психологи говорят, что стресс в большей или меньшей степени коснулся каждого по обе стороны баррикад.

Во время событий на Майдане люди говорили, что тяжелее переживается страх, если сидишь перед телевизором и впитываешь все новости с экрана. Сами же майдановцы, как правило, не испытывали страха даже во время наступления «Беркута».

После победы революции люди тревожатся, что будет дальше в их жизни. У многих есть проблемы адаптации. Может быть, в связи с этим на Майдане до сих пор стоят палатки, баррикады, и бойцы самообороны не спешат покидать Киев. А те, кто уехал домой, возвращаются. Нет четких перспектив, тяжело перестроиться на

мирный уклад жизни, да еще и враг в внешних ворот. А на Майдане - единомышленники, есть понятные функции, и тревога притупляется.

Тревога и страх достаточно частые гости в душе человека. Иногда эти чувства опасны, потому что они истощают силы организма. Когда человек испытывает тревогу, нервная система его возбуждается. А когда это возбуждение становится слишком большим, организм начинает искать выход сам. Он отключает наш мозг, чтобы тот не перегорел – приходит сильная усталость или даже депрессия. Если человек находится длительное время в тревожном состоянии, то организм может дать «сбой» - грозит истощение многих функций организма. Кроме этого, могут появиться заниженная самооценка, зависимость, одержимость, нервозность.

Для людей важно научиться справляться с тревожным состоянием. Каким образом? Важно хотя бы временно «отключиться» от новостей – какое-то время не смотреть новости из телеканалов, не читать газеты и «отключиться» от социальных сетей. Потому что информация подпитывает состояние беспокойства, создается постоянный фон опасности, неуверенности, т.е. постоянного состояния тревоги.

Кроме этого, для снятия состояния страха и тревожности можно заняться любыми спортивными и водными процедурами – шейпинг, езда на велосипеде, плавание, даже баня подойдет! Любая физическая нагрузка снимает психологическую напряженность. Можно вспомнить о забытом хобби или, например, увлечься выращиванием цветов. Любимое занятие отвлечет от грустных мыслей и доставит удовольствие.

Важно помнить, что тревога и страх – это эмоции, которые подчиняются нашему сознанию. Любым приемлемым способом можно избавиться от опасных состояний, важно только захотеть и начать действовать. Иначе эти ситуации и беспокойства возьмут верх и будут негативно влиять на жизнь.

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Турик В., студ. гр. Ю-24,

Іванова Т. В., доцент

Як сказала Елісон Уейр: «Істина, якою б болісною вона не була, нескінченно краще жорстоких мук невизначеності » [1]. Дійсно, дуже

важко не погодитися з цією думкою, але чи завжди ми бажаємо знати ту, не надто солодку, а іноді й гірку істину?

Побутове значення невизначеності надто мізерне в порівнянні з тим, який вплив здійснює це почуття на життя людини в цілому. Не можна однозначно сказати, як саме воно впливає на людину: позитивно чи негативно. Одних воно спіткає на рішучі дії, стимулює до нових кроків та перемог. Це почуття інтригує, дає поштовх до чогось нового та незвіданого. Проте група людей, що зазнає негативного впливу з боку “невизначеності” є не менш чисельною. Це відчуття заганяє їх ніби в глухий кут, звідки вони не бачать чи не хочуть бачити виходу. Страх невизначеності домінує над людиною, вона замикається в собі. А все через те, що вона не припускає й думки про те, що невизначеність може обернутися для неї новими можливостями та перспективами.

Не почуття невизначеності породжує в нас тривогу, а наше психологічне відношення до нього. Так, до нього не можна звикнути, але можна навчитися сприймати його як виклик, випробування, яке вам під силу.

Насправді відношення до нього змінюється з роками, з досвідом. З моменту народження людина є невизначеною. Цю невизначеність, страх перед нею відчувають батьки. Дорослішаючи, людини розширює світогляд. Невизначеність поступово стає категорією, що здатна впливати на життя, вносячи свої корективи: людина починає розуміти, що не все залежить від неї. У такої людини підвищується почуття відповідальності за себе й за інших, вона ще більше починає цінувати життя. Саме в цей період свого життя, людина й формує своє остаточне ставлення до “невизначеності”, тобто приймає свою позицію по відношенню до нього.

Найсильніше почуття невизначеності охоплює людину саме у старості. Людина має за плечима величезний досвід життя, що зумовлює відчуття страху, яке бере гору над літньою людиною. Адже, коли тобі здається, що все вже давно позаду і найстрашніше з того, що могло статися вже сталося, ти губишся в здогадках чого тобі чекати далі. Коли ти гідно пройшов всі випробування, які приготувала тобі доля і виконав свою місію на Землі, починаєш розмірковувати над тим, що на тебе чекає у іншому світі, у іншому житті та чи буде воно в тебе взагалі. Це, і є найяскравішим проявом невизначеності, яке тільки може відчути людина.

Дійсно, невизначеність - це те почуття, яке не залишає нас ні на мить, хтось так і живе з ним протягом всього життя, пливе за течією та покладається на долю, а хтось попри сумніви та фобії намагається довести, що все в наших руках і боязнь невизначеності-це боязнь жити та йти вперед. Головне в цих судження знайти золоту середину. Пам'ятати, що життя не є грою чи авантюрою, що необхідно тверезо оцінювати кожен свій крок, кожен свою дію, але при цьому не розцінювати невизначеність як суто негативне явище.

1. Елісон Уэйр “Опасное наследство” 2014 г.

«ІНШІСТЬ» У СУСПІЛЬСТВІ

Кислощаєва М., студ. гр. Ю-24,
Іванова Т.В., доцент

Соціальне співжиття людей зумовлює становлення відносин між ними, ці відносини базуються на системі власних оцінок, за якими людина розуміє підходить той чи інший їй чи ні. Основою для таких оцінок може бути будь-який критерій: від національності до зовнішнього виду, від політичних поглядів до особистих смаків. Таким чином кожна людина створює власний шаблон, тестову анкету коли чим більше співпадає тим краще. І всі хто не підходять, не достатньо співпадають з даним шаблоном – усі вони інші.

Саме за рахунок суб'єктивних критеріїв, які самі собі вигадуємо ми розділяємо людей на «свої-інші». Потім це трансформується в загальні стереотипи, які підкріплюються в подальшому розвитку. І чим для більша кількість людей є своїми, тим відповідно менша є іншими. Так наприклад у тоталітарних країнах з сильною, панівною ідеологією опозиція зазвичай малочислена, бо не підтримує ідеологію, бо вони є іншими.

Механізм виокремлення інших з поміж себе, можна пояснити як спробу захистити себе, підняти у власних очах до високого рівня, і уникнути суперечності між поглядами. Суперечність між власними установками та чужими, може призвести до сумнівів як у своїх поглядах, так і у собі. Це механізм самозахисту в дії, що знов і знов буде підкріплюватись поглядами інших. Як наслідок будуть виникати стійкі стереотипи, з якими простіше погодитись, прийняти їх за прописні істини, аніж намагатись їх розвіяти, щось змінити.

Категоричний розподіл на «свої-не свої» притаманний людям з обмеженим кругозором, людям на яких легко вплинути, що бояться відстоювати свою точку зору. В принципі людьми неосвіченими, людьми байдужими легко керувати. Достатньо лише пояснити їм, що ви особливі, ви праві, а всі інші ні – вони вже здатні захищати свої погляди кров'ю, навіть якщо до цього ці погляди були ледве – ледве сформовані.

При цьому всьому, якщо навіть пропустити сам факт наявності таких стереотипів у житті, не можливо не звернути увагу на їх вплив на формування особистостей, тоді коли ці чужорідні норми нав'язують людям в обов'язковому порядку. Загалом приписування «іншим» рис, що є такими, що негативно сприймаються суспільство є хіба не найяскравішою характеристикою даного поняття.

Загалом, поділу на «свої-інші» у по-справжньому демократичному, громадянському суспільстві не може бути. Адже це знищить одну із підвалин даного суспільства – толерантність. Саме тому в справді демократичних країнах важко зустріти суспільний осуд щодо дій, що не є кримінально-караними. І поки ми не почнемо ширше дивитись на світ, сприймати інші думки, доти ми не будемо абсолютно вільні у своїх діях. А існує лише один шлях до подолання цього – розвиток власної особистості, набуття знань і досвіду, розширення власного кругозору, відкритість всьому новому, що спочатку буде для вас тим «іншим», а потім стане звичним, і з часом відчуття «свого – іншого» просто зникне, адже кожний буде здатен сам будувати світ, і обмежуючись лише нормами закону, але не стереотипами суспільства.

КУРІННЯ У ВУЗІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Савченко А. І., студ. гр. ЛС-307,
Іванова Т. В., доцент

На нашій планеті палять приблизно 1,3 мільярди людей. За 1 секунду на Землі викурюється 300 000 цигарок. Куріння викликає 6 % смертей в усьому світі. Щорічно від паління вмирає 3 мільйони людей. Загальна маса недопалків на планеті за 1 рік становить 2 520 000 тонн.

Соціологічні дослідження свідчать, що значна частина курців (60-70%) намагається позбутися від цієї звички, однак, на думку наркологів, залежність від тютюну може бути такою ж сильною, як і від

героїну. Жодне речовина не може конкурувати з тютюном по кількості викликаних їм смертей, тому що він убиває кожного другого свого споживача.

В Україні щоденно курить 45 % дорослих чоловіків і 9 % дорослих жінок; серед молоді курить 45 % юнаків і 35 % дівчат; 68 % курців заявили, що зацікавлені у відмові від куріння, а серед тих, хто будь-коли курих щодня, 26 % вже є колишніми курцями. Понад 90 % населення України підтримує заборону куріння на всіх робочих місцях. Підтримка повної заборони реклами тютюну серед населення — 70 %; 31 % вважає, що куріння кальяну призводить до серйозних захворювань. Україна займає II місце за кількістю викурених цигарок на одного громадянина. На кожного українця припадає понад 2500 сигарет — майже 7 щоденно. За офіційною статистикою в Україні щороку від хвороб пов'язаних з курінням помирає 120 тисяч чоловік. Поширеність щоденного куріння за останні 5 років в Україні суттєво зменшилась. Так, у 2005 році щоденно палили 62 % чоловіків (від 15 років і старше), а в 2010 вже 45 %. Кількість жінок-курців скоротилася майже вдвічі — з 17 % до 9 %. За даними ВООЗ та МОЗ України. Дослідження показує: якщо молодь віком 12-17 років віку палить, то ймовірність вживання ними героїну у 12 разів, а кокаїну у 51 раз вища, ніж у тих, хто не палить. Якщо молодь 12-17-літнього віку випалює більше пачки цигарок, то ймовірність вживання ними героїну вища у 51 раз, а кокаїну у 106 разів. Приголомшливий факт: молодь, яка ніколи не палила, майже ніколи не вживає героїн або кокаїн.

«Тютюнова» статистики по Україні:

- Україна займає перше місце у світі по кількості курящих чоловіків. Це стосується і старшокласників;
- в Україні курить кожен другий чоловік і кожна п'ята жінка;
- усього в країні нараховується близько 9 мільйонів активних курців, що складають третина всього працездатного населення країни;
- наша країна займає 17 місце в списку країн-лідерів по числу курящих;
- щорічний додаток числа курців в Україні (даних експертів ВІЗ) складає не менш 100 000, причому на зв'язані з палінням хвороби приходиться 37 000 смертей серед чоловіків у віці 35-69 років;
- кожен четвертий підліток в Україні викурює першу сигарету у віці 10 років (за даними ВІЗ);
- Україна є другою країною у світі (після Чилі), де у віці 13-15 років курять більш 30% юнаків і дівчин (зведення ВІЗ);

- якщо у світі на кожну людину приходиться в середньому 870 викурених сигарет у рік, то в Україні – 1500-1800, тобто 4-5 сигарет у день;
- розрахунки Всесвітнього банку свідчать про те, що економічні збитки України від тютюну складають близько 2 млрд. доларів щорічно;
- за останні 20 років прошарок курящого жіночого населення України збільшився в 4 рази (за даними НДІ кардіології).

Постає питання організації заходів щодо зниження рівня паління у нашій країні. На нашу думку, заходи, щодо поліпшення тютюнової ситуації в Україні, до яких вдаються наші політики не є досить раціональними та науково обґрунтованими.

Більш продуктивними б були ірокі соціально-пропагандистські проекти, які б за допомогою не директивних впливів могли б змінити суспільні погляди на паління.

Це можна зробити через соціальну рекламу, різноманітні соціальні проекти.

Куріння досить розповсюжене серед студентів є студенти. Так що ж можна зробити для запобігання поширення паління серед них? Перш за все кампанія по боротьбі з палінням повинна спиратися на тісне співпрацювання адміністрації університетів та студентського самоуправління. Важлива безкомпромісна заборона паління на території вищих навчальних закладів. ЗМІ університету повинні активно пропагандувати відмову від куріння.

Крім того, потрібен індивідуальний підхід до кожного: людина скоріш прислухається до думки близької людини, тому потрібно підключати друзів курця, які не палять і які можуть допомогти втілити у життя рішення не палити.

Як відомо, кинути курити легше, коли є замітник цієї цигаркам. Добрим прикладом є акції – «Льодяник замість цигарки».

Таким чином, зменшення куріння на території вузів є важливою задачею, над якою потрібно працювати як студентству, так і адміністрації вишів.

ТЕХНОЛОГІЯ СПИСУВАННЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

Провозін Н. В., *асп.*,
Іванова Т. В., *доц.*

За різними результатами опитування, частка студентів, які зізналися, що списували на різного роду контролю знань варіюється від 65 до 75%. Звичайно необхідно розуміти, що дана цифра залежить від багатьох причин: від країни (наприклад, в Італії, згідно дослідження соціологів близько 70% студентів регулярно списують), від рівня освіти (школа, ліцей, університет тощо) і т.п. Стрімкий розвиток технічних та електронних засобів, особливо у ХХІ ст., неоднозначно впливає на мотивацію студентів до навчання та запам'ятовування необхідної інформації, що безпосередньо впливає на рівень обізнаності самих студентів та їх готовності до професійної діяльності.

Вчені виділяють багато передумов, що спричиняють поширення практики списування серед учнів та студентів, зокрема:

1. «Масштабність проблеми списування обумовлена падінням етичних норм в егоцентричному суспільстві»(American School Board Journal).

2. Студенти вважають, що чесність поставить їх у невідне становище порівняно з тими, які вдаються до списування (Доналд Маккейб, засновник Міжнародного центру академічної чесності).

3. Розвиток новітніх електронних засобів, який дозволяє обманювати на «новому рівні» – ще з більшою легкістю і винахідливістю.

4. На жаль, у сучасному світі нечесність поширена всюди: у великому бізнесі, в політиці, в спорті, а нерідко і в сім'ї – це зайвий раз переконує молодь у тому, що обман цілком прийнятний (Дейвід Каллаган, автор книги «Культура обдурювання»).

5. Багато викладачів ставляться до списування філософськи і не дуже завзято борються з цим явищем, особливо якщо справа стосується дисциплін, що не є основними для спеціальності студента. Сюди також можна віднести проблему низького рівня професіоналізму викладачів.

6. З кожним роком удосконалюється навчальні програми, збільшується їх направленість (наприклад, юристам викладають економічні, технічні дисципліни), що певною мірою унеможлиблює подужання всього навчального матеріалу.

7. Частково можемо стверджувати й про те, що сама система освіти активно підштовхує студентів до цієї протиправної діяльності в таких масштабах, оскільки отримання хороших оцінок, а не знань, стало пріоритетним завданням. А все це впливає із самого відношення студентів до навчання.

Прихильники даного «способу навчання» стверджують, що списування – це природній та ефективний процес, який має ряд переваг: розвиває здібності до абстрактного мислення; розвиває здатність адекватно оцінювати життєві ситуації; допомагає вдосконалити комунікативну компетентність; допомагає швидко адаптуватися до нових умов. Також психологи стверджують, що списування викликане віковими характеристиками та тими прагненням, які є пріоритетними для різних груп студентів. Тому в деяких випадках воно сприяє збільшенню впевненості в собі та соціалізації у колі друзів. Скільки б переваг не виділяли і даному явищі, слід розуміти, що нечесність у будь-яких проявах не дає можливості стати високим професіоналом своєї справи, вміти аналізувати та розв'язувати проблеми в трудовій діяльності та мати довіру і повагу серед оточуючих.

Кожна країна підходить до вирішення даного явища по-своєму. Наприклад, у Німеччині досить велике ставлення до справедливості. Навчання в університеті, як і оцінки, дуже важливе, тому на іспитах присутні помічники екзаменатора (до 10 чол.), а також самі студенти помітивши списування, повідомляють про це екзаменатору.

У Франції навчання досить дороге і законодавчо закріплені покарання за списування на іспиті – це відрахування з університету, і заборона здавати будь-які іспити протягом 5 років.

У США за списування відраховують і того, хто списував, і того, хто давав списувати. У деяких вузах приймаються так звані кодекси честі (в Принстонському університеті завдяки даному кодексу студенти складають іспити за відсутністю викладача) – присяга, яка дається першокурсниками, які зобов'язуються не списувати. Однак, якщо списування було виявлено, справу розглядатиме спеціальний комітет (подібно судовому процесу), рішення якого не має право оскаржити навіть ректор університету.

У японській мові взагалі немає слів, що означають списування. Для таких речей існує лише загальне поняття «нечесні дії» (Фусе коі). Відсутність такого явища, як списування, криється в самій психології

японців – їм з дитинства закладається думка, що обманювати не можна.

В Камеруні за спробу списати, та за саме списування на національному телебаченні соромлять всю родину такого студента.

Узагальнюючи світовий досвід боротьби зі списуванням, зазначимо найголовніші методи боротьби:

1. *Особистий контроль*. Даний спосіб є одним із гуманних, просте уважне спостереження за тим, як проходить контроль знань.

2. *Організація простору*. Це перш за все, розсадження студентів один від одного. Наприклад, у Китаї контрольні проводили в чистому полі. В інших же країнах, спроектували спеціальні меблі (одиночні парти для студентів, як для тих, хто пише правою чи лівою рукою).

3. *Відеокамери та «жучки»*. Наприклад, у Румунії діє система таємного прослуховування, за допомогою якої виявляються випадки корупції. В Україні в одному із університетів вступний іспит до університету транслявався на широкі екрани на території університету. У Норвегії студентам видають навчальні ноутбуки зі встановленими програмами стеження.

4. *Глушники та детектори*. Наприклад, в Китаї на вході в екзаменаційні аудиторії були встановлені рамки – металошукачі. Викладачам у Франції дозволяють користуватися детекторами, які реагують на спробу різних електронних приладів увійти до Інтернету.

5. *Армія та таємні служби*. Представники державних органів часто беруть участь у розслідуванні порушень в сфері освіти. Під контролем державної служби безпеки іспити здають в Казахстані, а в Єгипті при проведенні тесту бере участь армія. В Росії була спроба створити спеціальні органи, які б слідкували за повідомленнями у соціальних мережах та відстежували прояви появи шахравання.

6. *Кодекси честі*. Спосіб, який апелює до совісті. У деяких європейських і американських навчальних закладах часто існують кодекси честі, до яких відносяться досить серйозно. В університеті Вірджинії, наприклад, перед іспитом кожен студент зобов'язаний дати письмову клятву про те, що він не буде списувати або комусь допомагати.

7. *Сильні покарання*. Різноманіття побідних покарань досить широке: в одних країнах на це просто не звертають увагу, а в інших саджають до в'язниці (Єгипет, до 25 років), можуть позбавити права повторної здачі (Франція, до 5 років) та відрахувати з університету. Вища міра покарання – довічне позбавлення можливості складати

державні іспити (без яких неможливо вступити вуз, а потім – знайти гідну роботу).

8. *Відсутність будь-яких заходів.* Викладачі у даному випадку не надають цьому явищу великого значення, стверджуючи про те, що у країні відсутня конкуренція в освітній системі, а в деяких випадках вважають це ефективним способом роботи в групі.

Слід розуміти досить важливий факт: питання «списувати чи ні?» виникає лише в процесі взаємодії викладача-студента. Досвідчений викладач, який має велику повагу серед студентів ніколи не матиме можливості перевірити на практиці вміння студентів списувати.

ПСИХОАНАЛІЗ КАК ТЕРАПЕВТИЧЕСКИЙ МЕТОД

Барвінський А. А., *доцент,*
Маайя Т., *студ. гр. ЛС- 225*

Термин "психоанализ" употребляется в трёх основных смыслах:

- 1) Как теоретическое направление в психологии;
- 2) Как особая методология исследования психики;
- 3) Как психотерапевтический метод.

Создание психоанализа связано с именем Зигмунда Фрейда. Этот подход основан на идее о том, что поведение человека определяется не только и не столько сознанием, сколько бессознательным. Согласно Фрейду, невротические проблемы в зрелом возрасте являются следствием внутренних конфликтов на так называемой эдиповой стадии развития, характерной для раннего детского возраста.

Задача психоанализа, как терапевтического метода, состоит в том, чтобы помочь пациенту осознать истинную причину его страданий, скрытую в бессознательном, выявить забытые травмирующие переживания, и как бы пережить их заново. Выведение подавленных конфликтов на осознанный уровень позволяет исследовать и решать их.

Особенности отношений пациента и терапевта в психоаналитическом процессе отражают следующие методы:

- Метод свободных ассоциаций, когда пациенту предлагается свободно рассказывать обо всем, что приходит в голову. Таким образом, пациент может вывести на осознанный уровень

травмируючі воспоминання, які в своє час були підвалені або підвергалися цензурі со сторони его.

- Резистентність (сопротивление): іноді пацієнт намагається заблокувати судження, швидко змінюючи тему розмови, або навіть активно протриває діям терапевта. Фрейд вважав сопротивление важним фактором, вказуваним на чуттєві області в підсвідомості пацієнта .

- Аналіз сновидінь: психоаналітик намагається раскрыти, інтерпретувати символічну природу сновидінь пацієнта. Реальні турботи і тривоги пацієнта часто отримують в сновидіннях причудливу форму і переживаються символічно, то є в сні пацієнт бачить нечітко, символізуюче швидше само тривогу, чим її причину. К прикладу, коли в сні ми виходимо на перехресток і думаємо, яку дорогу слід вибрати, це може символізувати важне життєве рішення, передбачене в майбутньому.

- Інтерпретації: психоаналітик пропонує інтерпретацію мислей, поступків і сновидінь пацієнта, виявляючи в них захисні механізми. Терпеливо очікуючи, поки само пацієнт не прийде до певних висновків психоаналітик може підвищити якість інтерпретації.

-Несогласіє: з інтерпретаціями пов'язана проблема несогласія пацієнта. Аналітик може мати вагомі підстави для припущення про те, що несогласіє з його інтерпретацією є наступним прикладом дії захисних механізмів пацієнта.

-Перенос (зміщення афекта): пацієнт, відчуваючий внутрішній конфлікт, може перенести придушені почуття (наприклад, по відношенню до колегам по роботі або навчанню) на психоаналітика. Це звичайно означає, що внутрішній конфлікт виходить на рівень усвідомленого сприйняття.

Психоаналітик поощряє цей процес і сприяє йому.

УКРАЇНСЬКА МОВА - VERSUS СТУДЕНТ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Біленко В., студ. гр. МК-21

Однією з проблем становлення України як істотно нової відкритої демократичної держави є визначення в ній місця української мови. Кожна розвинена мова має систему соціорівнів, що віддзеркалює

поділ суспільства на класи і групи, Соціальні різновиди мови безпосередньо впливають на її стильовий розвиток.

Науковці зазначають, що характерною ознакою мови, що вмирає, є її обмеження у вжитку щоденного розмовного мовлення і зникнення соціальних різновидів. Для української мови також характерна система соціорівнів, або реєстрів, що охоплює мову культивовану, витриману, спеціальну, розмовну, грубу, непристойну [1; 34]. Крім цього т.зв. «білінгвальність» українського населення впливає на посилення позицій російської мови як побутової.

Подальший розвиток наукової української мови залежить від процесів формування україномовних середовищ у «зросійщених» містах (зокрема на Слобідській Україні). У першу чергу актуалізацію вживання української мови в адміністративно-управлінській, науковій, політичній, побутовій і освітній сферах. Студентська молодь завжди вважалась локомотивом подальшого розвитку нації, саме мовне середовище студентства буде мовою української спільноти «декількох наступних десятиліть». Метою нашого дослідження є пошук можливих шляхів популяризації державної мови в студентському колі.

Мовна поведінка молодої людини визначає й її мовну свідомість. Незважаючи на державний статус української мови, у повсякденному спілкуванні спостерігаємо деякий мовний нігілізм, опір «примусу» - намагання відповідати т.зв. російською мовою, інколи під час викладання окремих спеціальних дисциплін студент не виявляє бажання слухати лекції рідною мовою, оскільки вважає себе «білінгвом», а викладач не вважає це за проблему. Соціологічні опитування свідчать: у м. Суми - 24% мешканців, які вважали рідною російську, вдома нею розмовляли 25%, а із 75% опитаних, хто назвав такою українську, лише 29% – у побуті послуговуються нею однією, а 46% – обома: і російською, й українською [2]. Отже, існує проблема формування позитивного ставлення до української мови у власному оточенні, загостреного почуття відповідальності за неї, розуміння, що зрівноважена мова дає можливість виявити свій юнацький максималізм, привернути увагу до своєї думки, яка буде почута й сприйнята. Це і флешмоби, і акції, і волонтерство тощо

Польські студенти, які вивчають українську мову, записали у березні 2014 р. відео-звернення до громадян України. У ролику вони розповідають, чому почали вивчати українську мову, називають свої улюблені слова-символи: «батько», «горнятко», «дружба», «дякую»,

«сонце», «успіх», «перемога», «воля». Студенти прикордонних областей повинні задуматися, чому їх однолітки з інших країн вважають вивчення української почесним та важливим, а частина українських – пережитком минулого?

Львівські студенти креативно виявили свою небайдужість, місцевий патріотизм - за власний кошт надрукували та розклеїли в електротранспорті міста 800 наклейок з висловами про рідну мову: «Я читаю українське», «Я слухаю українське», «Я маю право на українську мову».

Одним із шляхів поширення української на розмовно-побутовому рівні у молоді є якісний дубляж зарубіжної кіно- та телепродукції. Точну оцінку позитивного впливу кіно-перекладів на ставлення молоді до української мови дала письменниця Леся Вороніна, яка вважає, що «культові переклади «Тачок», «Піратів Карибського моря» зробили для заохочення молоді більше, аніж усі помпезні вистави, гасла та пісні» [4].

Отже, від усвідомленого зрівноваженого вольового та інтелектуального вияву молоді людини залежить його майбутнє мовне середовище..

Література

1. Масенко Л. Соціорівні української мови в комунікативному просторі сучасного міста / Л.Масенко // Дивослово. – 2011.- №6.- 34-37с.
2. Через білінгвізм до русифікації: як двомовні громадяни стають російськомовними – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/47410>
3. Тищенко К. Основи мовознавства: Системний підручник / К. Тищенко. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2007.
4. Леся Вороніна у пошуках Огопого та інших дивовиж світу // День. – 2011. – №14-15. – 28-29 січ.

Наук. кер. - Яременко Л. М.

М. АМОСОВ – ЦІЛА ЕПОХА: ПРОФЕСІОНАЛ – ХІРУРГ І ПИСЬМЕННИК

Удовиченко Б., студентка медінституту СумДУ,
зр. ЛС-316

Особливе місце в історії України ХХ-ХХІ ст. займає Микола Михайлович Амосов, лікар-кардіолог, хірург, винахідник, учений, який намагався подарувати довголіття людям. 2013 рік ЮНЕСКО оголосила «роком Амосова» на честь 100-річчя від дня народження. «Особистість вільної думки», професіонал - М.Амосов, став одним із справжніх духовних лідерів суспільства на вкрай складному етапі історії. Діяльність визнаного авторитета в медицині є одним із джерел формування професійної та громадянської свідомості майбутніх медиків, їх відданості в охороні здоров'я людей – *«Якби можна почати жити спочатку, я вибрав би теж саме – хірургію і на додаток мудрування над «вічними питаннями» філософії: істина, розум, людина, суспільство, майбутнє людства»* (2001р.)

Хірургія стала його стражданням і щастям, життя замикалося на хірургію, хоча спочатку вважав себе інженером, кібернетиком за покликанням. Переломним моментом, який назавжди визначив подальшу долю М. Амосова стала Велика вітчизняна війна.

На фронті вів щоденник хірурга польового похідного шпиталю. Пізніше цей документ стане основою повісті «ППГ-2266», документально точно і неупереджено відтворить війну очима військового хірурга. «Не «правильні» слова в «правильних» мемуарах, а констатація фактів, аналіз, а також особисті переживання молодого хірурга. *«Я — начальник хирургического отделения полевого подвижного госпиталя номер 2266! Это — звучит.... Я не боюсь ответственности. Нет, я все сделаю, как надо. Опыт? Да, очень мал.... Знаний у меня мало. Но есть здравый смысл. Это не очень часто встречается»* [1]. Саме ця робота, деонтологічні засади та майстерність слова хірурга-письменника стануть об'єктом нашого дослідження.

«Рваний» ритм амосовської прози, раціоналістичність мислення вченого, глибоке розуміння драми війни природно викликає порівняння, за Ю.Щербаком, з хірургічною технікою, наче скальпелем відсікається все зайве й другорядне, оголюється найголовніше – суть людини – її серце та душа [3].

27- річний хірург їде на війну «...не для героїства. На черную работу для Родины, без фразы. Но попутно – хирургия. Наверное, это единственная работа, полезная для мира...» [1]

У ці дні до Амосова прийшов перший досвід: *Делаю свою первую военную ампутацию. «Усечение по месту ранения». Уносят его. Первого калеку моего «производства»...* Виснажлива праця за операційним столом, потоки поранених, їх терплячість і мужність – жорстока правда війни, а ще газові гангрени та сепсис, шок і кровотечі.

«...и этого капитана не вернуть — никак... Беды навалились, смерти — нет спасения. Будь проклята, война!» І велика радість - коли смерть подолана: *«...Я торжествовал. Нет, я ликовал! Просто я почувствовал, что теперь можем лечить «бедрa», раненые не будут больше умирать. Не стыдно будет смотреть им в глаза!»* Отже, саме тут, у пекельному вогні війни, хірург виніс глибоке почуття особистої постійної відповідальності за людське життя – *«героический наш народ. Мужественный, терпеливый, стойкий. Это величие духа. Низкий поклон им, всем».* [1]

М.Амосов - це феномен лікаря і громадського діяча, письменника-громадянина, приклад для наслідування медикам-початківцям. «Микола Амосов власноруч врятував 10 тисяч людей – у фронтових госпіталях, завдяки операціям на серці. А якщо поррахувати тих, хто був врятований його учнями, учнями його учнів – ця кількість людей відповідна населенню великого міста...» [3]

«Кожна людина могла бути певна, що він братиме участь у її долі», - сказав у прощальному слові професор В. Белов. Отже, гуманізм і діяльне співчуття пацієнту - кредо лікаря Амосова. «Вже пізніше сформувався інший внутрішній закон: повага до почуттів інших людей. Співпереживання» - інтелектуальний спадок молодих українських лікарів.

Література

1 Амосов М. ППГ-2266 или Записки полевого хирурга : Режим доступу http://www.icfest.kiev.ua/AMOSOV/PPG2266-1_r.html

2. [Ситников А.](http://svpressa.ru/society/article/61995/) Слово и дело Николая Амосова: Режим доступу <http://svpressa.ru/society/article/61995/>

3. Эпоха Амосова. Слово о незабвенном человеке в год его столетия-Персоналии - gazeta.zn.ua <http://gazeta.zn.ua/personalities/epoha-amosova-slovo-o-nezabvennom-cheloveke-v-god-ego-stoletiya.html>

Наук. кер. - Яременко Л. М.

ДИНАМІКА ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ У СТАРШОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Колісник Л. О.

У світі перенасиченому інформацією та соціальними контактами дослідники все частіше констатують наявність проблеми самотності сучасних людей. Досвід переживання самотності виявлено у представників всіх вікових категорій – від дітей до літніх людей. Особливої гостроти ця проблема набуває у представників юнацького віку, адже перешкоджає вирішенню вікових завдань, пов'язаних з розвитком особистісної рефлексії й самосвідомості, одержанням подальшого професійного становлення, з гострою потребою у спілкуванні й глибоких емоційно-насичених міжособистісних стосунках (дружні, любовні відносини). У свою чергу неможливість прямо і своєчасно вирішувати характерні для даного віку завдання стає серйозною перешкодою для особистісного розвитку в цілому.

У нашій роботі слідом за С. Кілін ми розглядаємо самотність як «протиріччя між соціальними та емоційними потребами особистості та її соціальною реальністю» [3]. Це – «негативне суб'єктивне переживання, яке виникає або у стані ізолюваності, або ж навіть при об'єктивному її залученні до різних сфер суспільного життя та спілкування і супроводжується почуттями покинутості, відчуженості, непотрібності» [1].

Проблему переживання самотності молоддю неодноразово досліджували як українські, так і зарубіжні вчені. Серед них роботи Т.Бреннана, Р.Вайса, О.Б. Долгінової, Дж.Качіопо, Р. Ларсона, В.Г. Лашук, Х.Саллівана, Л.Хоуклі, Г.Р. Шагівалеевої. Дослідниками встановлено достатньо високий рівень вираження (ступінь переживання) самотності у представників юнацького віку. Так, Л.Хоуклі та Дж.Качіопо, посилаючись на роботи своїх колег, відзначають, що 80% молоді до 18 років та 40% дорослих старших 65 років відчувають самотність принаймі час від часу [5].

Г.Р. Шагівалеева встановила, що 55% студентів ВНЗ та 45% студентів середніх спеціальних навчальних закладів часто переживають самотність [2]. Українська дослідниця В.Г. Лашук виявила високий ступінь самотності у 6,7% опитаних, а середній – у 41,6% [1].

Наше описання особливостей видів самотності ґрунтується на класифікації Р.Вайса [6]. Це одна з перших класифікацій видів

самотності. Саме ця класифікація найбільш часто зустрічається в у наукових роботах зарубіжних (американських та європейських) дослідників. Р. Вайс виділяє два види самотності: самотність як емоційна ізоляція та самотність як соціальна ізоляція. Самотність як емоційна ізоляція ('loneliness of emotional isolation') – це стан втрати або відсутності глибокої емоційної прив'язаності. Вона викликається втратою значимої людини (коханої, найближчого друга). Самотність як соціальна ізоляція ('loneliness of social isolation') походить із відсутності широких соціальних зв'язків. Це відрив від соціального кола спілкування (друзі, колеги, сусіди).

Мета дослідження полягала у відслідкуванні динаміки переживання самотності у старшому юнацькому віці. Для цього було виділено три окремі вікові категорії учасників: 17-18 років, 19-20 років, 21-25 років. Всього у проведеному дослідженні взяло участь 256 осіб, з яких 162 жінки та 94 чоловіки. Дослідження проводилось серед студентів 1-6 курсу ВНЗ України. Так, були залучені студенти Сумського державного університету, Київського національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова, Сумського педагогічного університету ім. А.С.Макаренка та Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ.

Для діагностики рівня вказаних видів самотності була обрана методика Енріко Ді Томасо «Шкала соціальної та емоційної самотності для дорослих» (Social and Emotional Loneliness Scale for Adults - SELSA). Вибір саме SELSA обумовлений розширеними можливостями опитувальника. Вказана методика дозволяє виявити такі види самотності як емоційну та соціальну, а також підвиди емоційної самотності: сімейну та романтичну.

Отримані результати представлені на малюнку 1. Такі дані свідчать про те, що значній частині молодих людей властивий середній рівень частоти та інтенсивності переживання романтичної та соціальної самотності. Вони переживають самотність час від часу, за певних життєвих ситуацій; лише частково або вибірково задоволені своїми соціальними контактами, відчувають значний дефіцит емоційної прив'язаності у сфері романтичних стосунків. Сімейна ж самотність є менш характерною для молоді, проте середній рівень частоти та інтенсивності її переживання демонструють близько половини респондентів. Щодо результатів у групах різних вікових категорій, згідно χ^2 -критерію на 0,01 рівні значущих відмінностей у розподілі показників не спостерігається.

Таким чином, для всього періоду зрілої юності є актуальним переживання всіх видів самотності, однак гостро вираженими є соціальна та романтична самотність.

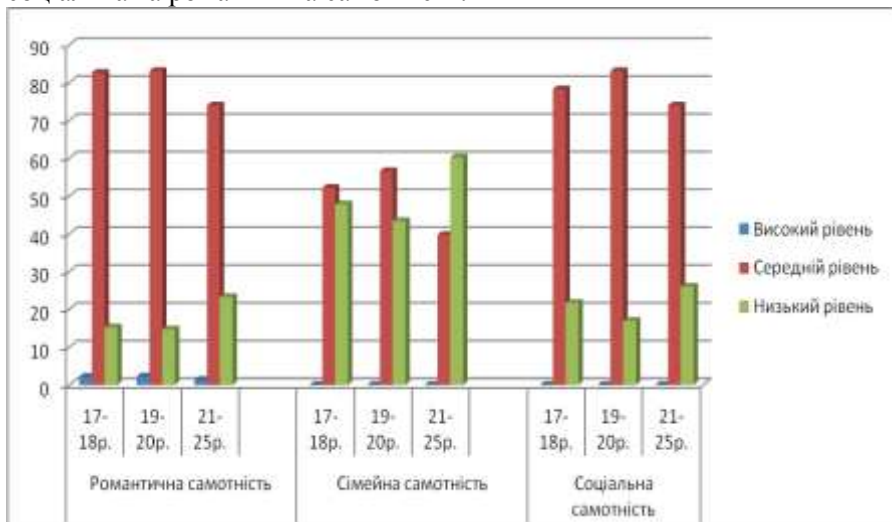

Рис.1. Динаміка переживання самотності у старшому юнацькому віці, %

ЛІТЕРАТУРА

1. Лашук В.Г. Психологічні особливості переживання самотності в юнацькому віці: дис. ... кандидата психол.наук : 19.00.03 / Лашук Вікторія Григорівна. – К., 2010. – 184 с.
2. Шагивалеева Г.Р. Одиночество и особенности его переживания студентами: Монография / Гузалия Расиховна Шагивалеева. – Елабуга : Изд-во ОАО «Алмедиа», 2007. – 157 с.
3. Killeen, C. Loneliness: an epidemic in modern society / Colin Killeen // Journal of Advanced Nursing. - 1998. - # 28(4). – pp. 762-770.
4. DiTomaso E. The development and initial validation of the social and emotional loneliness scale for adults (SELSA) / Enrico DiTomaso, Barry Spinner // Personal individual differences. - 1993. - Vol.14, #1. - pp.127-134.
5. Hawkey L. C. Loneliness Matters: A Theoretical and Empirical Review of Consequences and Mechanisms / Louise C.Hawkey, John T. Cacioppo // The Society of Behavioral Medicine. - 2010. - # 40 (2). - pp 218-227.
6. Weiss, R.S. Loneliness: the experience of emotional and social isolation / Robert Stuart Weiss. - Cambridge, MA: MIT Press, 1973. - 236

УКРАИНО-РОССИЙСКИЕ ОТНОШЕНИЯ КАК ФАКТОР ПОЛИТИЧЕСКОГО РИСКА

Опанасюк В. В., *СумГУ, к. полит. н., доц.*

Политические риски зависят от особенностей политических отношений между государствами. Важно учитывать внешние факторы влияния, особенно для стран, находящихся в сфере геополитических интересов крупных милитаризированных государств, например, таких как Украина.

Приобретя независимость и суверенитет, Украина все это время оставалась в поле интересов России. Прежде всего, Украину с Россией связывали и продолжают связывать тесные экономические связи, планомерно и продуманно выстроенные еще с советских времен. Украинская экономика обеспечивает российскую экономику продукцией металлургии, агропромышленного комплекса, в свою очередь Россия обеспечивает Украину газом и продуктами нефтеперерабатывающей промышленности. Зависимость Украины от источников энергии является предметом спекуляций и давления российского государства на украинское правительство.

Украина особенно важна для России как стратегическая база дислокации Военно-морских сил в противовес возможному размещению на ее территории баз Североатлантического Альянса. Наличие в непосредственной близости с Россией военных сил потенциального стратегического противника несет непосредственную угрозу ее внешней безопасности. Размещение сил Альянса на восточной границе Украины, в случае ее возможного вступления в НАТО, вполне прогнозируемый шаг в условиях прихода к власти политических сил, ориентированных на объединенную Европу и имеющих там мощную политическую и экономическую поддержку. Российский президент и правительство это прекрасно осознают и не могут допустить утрату своих стратегических позиций.

Следовательно, Украина как приграничная территория и в дальнейшем будет оставаться важным объектом территориальных посягательств или геополитических торгов, своеобразной разменной монетой при покупке стабильности, зависящей от тонкого баланса сил в мире в целом, и в приграничье в частности.

Важно иметь в виду, что Украина в геополитическом аспекте является осью условного цивилизационного раскола между Западом и Востоком. Связь с Украиной важна для России как элемент

ідеологічної пропаганди, нацеленої на ідею історичного єдинства слов'янських народів. Імперська ідея “Кієва – матери городов русских”, а потім – ідеологема “Москви – Третього Рима”, модифікована ідея єдинства братських народів, воевавших по одну лінію фронту во Другій світовій війні підтримується російською пропагандою і вилекається на поверхню в новій оболонці старих ідентифікацій. Використовувані Росією ідентифікації воєнного часу (наприклад, “свої” – “чужі”, “визволителі” – “фашисти»), поляризація цих ідентифікацій і їх приписування природним статусним позиціям (“російський” – “українець”) стали основою інформаційно-ідеологічної війни в умовах революційних і післяреволюційних подій кінця 2013 – початку 2014 рр. в Україні. Імперська пропаганда і ідеологічна війна створюють додаткові фактори ризику. Вони спрямовані на дестабілізацію і загострення ситуації в Україні, нагнетання паніки і страху, провокування необдуманих дій з боку населення, розпалювання етнічних конфліктів, провокування реальної війни з міфическим ворогом.

Таким чином, в умовах нагнетання внешнеполітичного конфлікту безглуздо прогнозувати і навіть передбачати приток інвестицій в українську або російську економіку. Можливість воєнних дій ніколи не була позитивним фактором розвитку економіки, якщо, звичайно, мова не йде про інвестиції в виробництво продукції військово-промислового комплексу.

МОТИВАЦІЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Рибалка П. В., студ.

В основі рушійної сили лежать закономірності процесу людського мислення, прагнення пізнати навколишню дійсність (явища, процеси, події, об'єкти та ін.), якщо на цьому шляху з'являються перепони (перш за все недостатність знань, досвіду), у людини виникає бажання подолати їх. Інтерес — це природне споживачське ставлення людини до світу, яке реалізується в пізнавальній діяльності щодо освоєння навколишнього середовища й розгортається переважно у внутрішньому плані. Інтерес — єдина

мотивація, що здатна зробити роботу приємним заняттям протягом великого відрізка часу.

Вперше термін «мотивація» запропонував А. Шопенгауер в статті «Чотири принципи достатньої причини». Потім цей термін увійшов у психологічну лексику для пояснення причин поведінки людини чи тварини.

Всі визначення мотивації можна віднести до двох напрямків. Перший розглядає мотивацію із структурних позицій, як сукупність факторів чи мотивів (сюди входять, зокрема, потреби, цілі, наміри, прагнення). Другий напрям розглядає мотивацію не як статичну, а як динамічнеутворення, як процес, як механізм. До таких теорій відносяться теорія очікувань, або модель мотивації теорія справедливості і теорія мотивації Л. Портера — Е. Лоулера.

Навчальна мотивація - різновид мотивації, включеної в діяльність навчання. Як і будь-який інший вид, вона визначається, по-перше, самою освітньою системою, освітньою установою, де здійснюється навчальна діяльність; по-друге, організацією освітнього процесу; по-третє, суб'єктними особливостями людей які навчаються (вік, стать, інтелектуальний розвиток, здібності, рівень домагань, самооцінка, взаємодія з іншими учнями й т.д.); по-четверте, суб'єктними особливостями педагога й насамперед системою його відносин до учня, до справи; і, по-п'яте, специфікою навчального предмета.

Мотивація пояснює цілеспрямованість дії, організованість і стійкість цілісної діяльності, спрямованої, на досягнення певної мети.

Усім явищам і процесам властиві певні діалектичні суперечності. Вони є джерелом їхнього розвитку, своєрідним внутрішнім рушієм. Оскільки навчання багатогранний і багатоаспектний процес, то розуміння суперечностей, пізнання внутрішніх рушійних сил пізнання є особливо актуальним завданням.

У найбільш загальному розумінні рушійна сила процесу навчання — це результат суперечностей міжпізнавальними завданнями з одного боку та наявним рівнем знань, умінь і навичок — з іншого (рис. 1).

Рисунок 1 -Рушійна сила процесу навчання

Основними серед них є суперечності:

1) між зростаючими вимогами суспільства до процесу навчання і реальними можливостями цього процесу, який потребує свого узгодження з рівнем соціального замовлення суспільства;

2) між досягнутим студентом рівнем знань, умінь та навичок і тим рівнем, який необхідний для розв'язання поставлених завдань;

3) між потягом до індивідуальної творчості згідно з внутрішньо-інтенційною спрямованістю особистості студента і рівнем засвоєння ним досвіду творчої діяльності та досвіду емоційно-чуттєвого ставлення до світу;

4) між фронтальним викладом навчального матеріалу й індивідуальним характером його засвоєння;

5) між розумінням цього матеріалу викладачем і рівнем та особливостями його розуміння студентами;

6) між теоретичними знаннями та вмінням використовувати їх на практиці;

7) між автентичною спрямованістю студента та наявними можливостями її реалізації.

Рушійна сила — це певне психологічне відчуття труднощів у розв'язанні поставлених навчальних завдань. Вона виявляється у підвищенні розумової активності особистості (виникають оперантні запитання: чому? як?) і спонуканні до конкретних дій: оволодіння

необхідним обсягом знань, умінь і навичок для розв'язання поставленої задачі.

Таким чином, у результаті дії механізму рушійної сили створюються оптимальні умови для інтелектуального розвитку особистості, оволодіння нею методами пізнавальної діяльності, формування пізнавальних мотивів навчання, а отже, й забезпечення міцності засвоєння знань.

Дія рушійної сили — це обов'язковий чинник процес упізнання. Та треба мати на увазі, що механізм дії рушійної сили часто буває непомітним, носить латентний характер і не завжди усвідомлюється.

З даної теми нами було проведено дослідження на території Сумського державного університету та підприємств міста Суми. Вибірка складала три категорії респондентів: студенти денної форми навчання, студенти заочної форми навчання та люди, що закінчили навчання, які вказували одну з мотиваційних суперечностей. Отримані наступні результати (табл. 1).

Таблиця 1 — Результати опитування

Мотиваційна суперечність	Категорії респондентів					
	Студенти денної форми навчання		Студенти заочної форми навчання		Люди, що закінчили навчання	
	чол.	%	чол.	%	чол.	%
між зростаючими вимогами суспільства і його реальними можливостями	26	29	5	15	10	19
між досягнутим та необхідним для розв'язання поставлених завдань	15	16	8	24	9	17
між потягом до індивідуальної творчості і рівнем засвоєння ним досвіду творчої діяльності	9	10	1	3	2	4

між фронтальним викладом навчального матеріалу й індивідуальним характером його засвоєння	11	12	4	12	5	10
між розумінням цього матеріалу викладачем і рівнем та особливостями його розуміння студентами	5	5	3	9	5	10
між теоретичними знаннями та вмінням використовувати їх на практиці	22	24	12	36	17	33
між автентичною спрямованістю студента та наявними можливостями її реалізації	3	3	0	0	4	8
	Всього: 91		Всього:33		Всього: 52	

Проведене опитування дає змогу визначити переважаючу мотиваційну суперечність для кожної з категорій опитуваних. Отже, студентів денної форми навчання підштовхують до знань мотиваційні суперечності: між зростаючими вимогами суспільства і його реальними можливостями; між теоретичними знаннями та вмінням використовувати їх на практиці, з невеликою перевагою першої. Насамперед такий результат базується на стрімкому розвитку усіх сфер науки і техніки, а також прагненні реалізації своїх можливостей студентами. До речі, для інших двох категорій опитуваних мотиваційна суперечність застосування своїх знань та вмінь є превалюючою. Для них характерні проблеми працевлаштування та роботи за фахом, а також, низький рівень потягу до індивідуальної творчості й автентичної спрямованості.

Наук. кер. - Сахно П. І.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА МИСЛЕННЯ ДИТИНИ

Сахно П.І., Мелентьева А.

В даній статті розглянуто вплив комп'ютеризації та швидка популяризація в житті дитини соціальних мереж. Оскільки, в останній час все більше і більше молодих людей, а особливо дітей, наслідуючи дорослих, намагаються вести себе, а тим паче виражати свої емоції та переживання в мережі. Деякі з дітей вже настільки втягнуті у соціальні мережі, що не уявляють життя без них.

Ми вирішили провести дослідження теми Інтернет-залежності та впливу соціальних мереж на мислення дітей (підлітків). Для цього було проведено анкетування у 5 та 11 класах, для того щоб потім їх порівняти.

Особливості Інтернет-залежності, це не хімічна залежність, вона не приводить до руйнування організму. Якщо для формування традиційних видів залежності вимагаються роки, то для Інтернет-залежності цей термін різко скорочується. За даними К. Янг, 25% залежних здобули залежність протягом півроку роботи в Інтернеті, 58% - протягом другого півріччя, а 17% - за рік. Якщо наслідки залежності від алкоголю та наркотиків досліджені, то стосовно Інтернет-адикції відсутня можливість довготривалого спостереження.

Термін «Інтернет-залежність» часто трактується дуже широко і означає велику кількість проблем поведінки і контролю над бажаннями. Основні п'ять типів, що були виділені в процесі дослідження, характеризуються в такий спосіб (саме в підлітковому середовищі поширені всі ці основні п'ять типів, в інших «вікових» групах деяких може просто не існувати):

1) *Кіберсексуальна залежність* – нездолане бажання до відвідування порносайтів, обговорення сексуальної тематики в чатах чи спеціальних телеконференціях «для дорослих».

2) *Пристрасть до віртуального спілкування та віртуальних знайомств* – надмірна кількість знайомих і друзів у Мережі, великі об'єми листування, постійна участь у форумах.

3) *Нав'язлива «фінансова» потреба у Мережі* – гра в онлайнві ігри (як азартні так і рольові), постійні покупки чи участь в Інтернет-аукціонах.

4) *Інформаційне перевантаження (нав'язливий web-серфінг)* – нескінченні подорожі по Мережі, пошук інформації по базам даних і пошуковим сайтам.

5) *Комп'ютерна залежність* – нав'язлива гра в комп'ютерні ігри (стрілялки – Doom, Quake, Unreal та ін., стратегії типу Star Craft, чи квестові), або програмування та інші види комп'ютерної діяльності по Мережі.

Російські психологи з МДУ виділяють наступні поведінкові характеристики Інтернет-залежних:

- активне небажання відволіктися, навіть на короткий час від роботи в Інтернеті;
- роздратування при вимушених відволіканнях;
- невміння спланувати час закінчення сеансу роботи в Мережі;
- використання все більших сум грошей для забезпечення роботи в Інтернеті, у тому числі і в борг;
- готовність брехати, говорячи про тривалість і частоту роботи в Інтернеті; забування у ході роботи в Мережі про домашні справи, навчання чи службові справи, важливі особисті і ділові зустрічі;
- небажання приймати критику подібного способу життя;
- готовність миритися з руйнуванням сім'ї;
- втрата кола спілкування з-за Мережі;
- зневага власним здоров'ям;
- скорочення тривалості сну, внаслідок роботи в Інтернеті в нічний час; уникання фізичної активності.

Психотерапевтичний досвід показує, що якщо людина визнає в себе наявність того чи іншого виду залежності, то вона намагається впоратися з цим самостійно чи за допомогою близьких людей, а також фахівців (психіатрів, наркологів, психотерапевтів чи психологів). Дітям з такою проблемою, самостійно не впоратись. Вони самостійно не здатні визначити таку залежність у себе. Тому, батькам слід звертати велику увагу на свою дитину. Насамперед це здоров'я дитини. Працюючий дисплей – джерело різного роду випромінювань. Під час роботи дисплеїв збільшується іонізація повітря і температура, вологість же, навпаки, зменшується. Проте, санітарна норма, що передбачає розміщення одного комп'ютера не менше, ніж на шести квадратних метрах, дуже часто не дотримується.

Згідно з гігієнічними вимогами 7-10-річні діти мають сидіти за комп'ютером не більше 45 хвилин на день, 11-13-річні - двічі на день по 45 хвилин, старші – три рази на день.

Діти найбільш уразлива категорія користувачів Інтернету. Якщо довго сидіти за комп'ютером, втрачається живий контакт з людьми, будь-які відчуття, людина просто заглиблюється у себе. Особливо це стосується дітей, у яких ще не відпрацьовані зв'язки з людьми. Батькам слід контролювати цей процес і не йти на поводу у дітей, адже від цього залежить те, як їхні діти зможуть у подальшому спілкуватися з людьми, взаємодіяти і домовлятися з ними. Рідним треба прагнути розвинути зацікавленість дитини до того чи іншого виду діяльності, щоб не бути для неї нянькою у майбутньому, вчити практичному спілкуванню вже сьогодні. У цій справі багато що залежить від авторитету батьків, які повинні показувати приклад. І якщо вони кажуть, що можна сидіти за комп'ютером не більше години, то так повинні робити й самі.

Від практикуючих психіатрів поступають дані про збільшення кількості пацієнтів, основні скарги яких пов'язані з впливом Інтернету.

За статистикою, 54% користувачів від 13 до 23 років проводять в Інтернеті щоденно 1- 3 годин, що 31% вчаться сидить в Мережі по 4-6 годин. Існує категорія людей, яка живе віртуальним життям по 10 годин на добу.

Більшість дітей вже не уявляють свого дозвілля без Інтернету, комп'ютерних ігор і чату. Заради життя в мережі вони з легкістю жертвують уроками в школі. Тільки людина починає жити в ілюзорному світі, вона втрачає зв'язок зі світом реальним і попадає в залежність від всесвітньої мережі.

За спостереженнями дослідників, часто таке явище спостерігається у дітей з нестійкою психікою, у тих, хто розгублюється навіть перед незначними проблемами, хто за якимись причинами погано адаптується до життя. І перша ознака такої залежності – коли дитина отримує радість тільки від гри, щиро захоплюється нею, і намагається відгородитися від реальності.

Часто діти сидять за комп'ютером до пізньої ночі, що призводить до неадекватної емоційної реакції, підвищеної функції кори головного мозку, органів зору й слуху, емоційної сфери, до порушення надходження крові. Такі психоемоційні моменти поступово накопичуються. Людина сидить годинами за комп'ютером, порушуються функції імунної й серцево-судинної систем. Починаються ішемічні розлади, порушення постачання кори головного мозку, зокрема, лобової частини. Діти, які довго сидять за

комп'ютером, не хочуть рухатися. Вони говорять, що в них болять ноги, оскільки сидячий спосіб життя – це невеликі фізичні навантаження, не в повному обсязі працюють судини, порушується функція роботи м'язів.

Проаналізуємо результати дослідження: 5-класників (10-12 р.) троє не зареєстровані у соціальній мережі, а двоє не користуються Інтернетом, оскільки не дозволяють батьки із релігійних міркувань. Але уявимо цих дітей через 2-4 роки, у період активного статевого росту. Вони будуть «білими воронами», бо всі інші будуть спілкуватися, обмінюватися інформацією, обговорювати останні новини та тенденції, домовлятися про зустрічі через соціальні мережі. А оскільки ці хлопці не користуються ним, то вони не будуть цікаві своїм одноліткам. В 11 класі 100 % підлітків зареєстровані у соціальній мережі.

На питання « У скількох соціальних мережах Ви зареєстровані?», більшість 5-ти класників відповіли, що у двох. Найбільший результат – це 5 соціальних мереж. А у 11-класників 11 соціальних мереж. З фізіологічним ростом дитини, росте і кількість її віртуальних «тіл», для того, щоб зайти до всіх соціальних мереж, де зареєстрована дитина, і поспілкуватися необхідно багато часу. За гігієнічними вимогами, цей час має бути обмежений.

На питання : «Якою соц. Мережею користуєтесь найчастіше?», 5-ти класники майже одноставно відповіли : «Однокласники». Діти 10-12 років вже зареєстровані на сайті, творці якого передбачали, що будуть зустрічатися випускники шкіл, що втратили зв'язок. Діти, які ще вчаться, вже мають там своє «віртуальне» тіло. Сайт розрахований на категорію людей 18+, а не на дітей. Інформація негативно впливає на сприйняття дитини. Доросла людина «відфільтровує» інформацію, яку прочитає в пабліку, а дитина ні.

На питання: « Що Ви зазвичай робите у соц. мережі?», діти і підлітки майже одноставні. Їх відповіді схожі: *спілкуюся з друзями, читаю новини різних пабліків (груп)*, 8,7% (для 5-х класів) і 47% (для 11-х класів) *вчу уроки*, 13% (для 5-х класів) *шукаю нові знайомства*, 17,6 % (для 11-х класів) *роблю щось ДУЖЕ важливе*. Можна зробити висновок: 5-й клас ще не настільки має виражену залежність та не так втягнутий до соціальних мереж, як 11-й клас, 5-му класі більше батьківського контролю. Домашні завдання діти роблять ще з батьками, а 11-й клас вже розраховує на Інтернет ресурс: один зробить

і по соціальній мережі відправить правильні відповіді, більшість лінується навіть перевірити правильність відповідей, а просто списує і інтелектуально не росте, а деградує.

11- класники вже не шукають нові знакомства у мережі Інтернет (кількість друзів у соц. мережі досягає 1500-2000 чоловік). А 5-й клас шукає, їх кількість друзів 200 – 400 чоловік. А у соціальній мережі є аксіома: кількість друзів вказує на твою популярність у реальному житті. І хоча більшість з цих друзів вони навіть в очі не бачили, але для кількості нехай буде.

Звичайно, на кількість проведеного часу дитиною, впливає багато факторів, але перш за все – батьківська увага та контроль. Батьки б'ють тривогу тоді, коли ситуація виходить з-під контролю, діти впадають у депресії, з'являються невротичні розлади й розлади поведінки, дитина стає асоціальною – перестає ходити в школу, починає красти гроші, щоб піти в інтернет-кафе. Треба вчасно зробити крок назустріч дитині – це шанс вирішити проблему.

Рекомендуємо батькам цікавитися, що діти роблять в Інтернеті і як вони використовують комп'ютер. Намагатися регламентувати час, проведений за комп'ютером. Добре, коли батьки беруть участь у покупці ігор і знають, у чому їх суть. Головне – увійти в простір дитини, почавши розмовляти на її мові, можна повернути дитину з віртуального простору в реальний.

Комп'ютер перебуває в стані війни з фізіологією людини, приковує до стільця. Треба заздалегідь планувати прогулянки на свіжому повітрі, коли дитині буде зручніше, частіше намагатися вести з дитиною відверті розмови.

Не треба забувати, що є спеціальні програми, які блокують порно-сайти, на які дитина, може заглянути. Батьки повинні скористатися позитивними можливостями комп'ютера, щоб він був не просто друкарською машинкою або ігровим автоматом. Можна опанувати програмування, веб-дизайн, зайнятися графікою, анімацією. Батьки повинні створювати такі умови, щоб діти не йшли в Інтернет та у соціальні мережі за увагою, яку не дають батьки.

Отже, на сьогоднішній день Інтернет-залежність не визнається особливим захворюванням. Не існує психологічного чи психіатричного діагнозу: «Інтернет-залежність» або «залежність від соціальних мереж». У порівнянні із залежностями від алкоголю і наркотиків, залежність від Інтернету в меншій мірі шкодить здоров'ю

людини, не руйнує мозок, і, здавалося б, достатньо безпечна, але це тільки ілюзія.

Список використаних джерел:

1. Белинская Е.Н., Жичкина А.М. Современные исследования виртуальной коммуникации: проблемы, гипотезы, результаты. – М., 2000.
2. Церковний А. Аспекти формування Інтернет-залежності // Соціальна психологія. - 2004. - № 5 (7). – С.149-154.
3. Жичкина А.М. Социально-психологические аспекты общения в Интернете. – М., 2002. – 210 с.

ПОЧУТТЯ ГУМОРУ, ЯК ФАКТОР СТРЕСОСТІЙКОСТІ ТА ФОРМА КОПІНГ-ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Березка О. І., студ. гр. ЕТ-11

Почуття гумору має особливе значення для людини, часто використовується в непередбачених ситуаціях з метою зберегти самовладання і витримку.

Незважаючи на те, що на тему гумору є достатня кількість наукової літератури, Р. Мартін повідомляє про те, що про дослідження гумору зазвичай згадується рідко. З. Фрейд, А. Лук, Д. Рокелін, Грунер, Міндес, Д. Берлайн, Т. Шульц, Салс, Зіглер, У. Рач, М. Аптер та ін. займались досліджень цього питання.

Тим не менш, за минулий час було накопичено достатньо інформації, що дозволило говорити про гумор, як про копінг-поведінку. Під копінг- поведінкою розуміється поведінка, яка дозволяє людині за допомогою усвідомлених дій, які адекватні ситуації, впоратися з важкою життєвою ситуацією. Позитивна динаміка такої поведінки полягає у збільшенні з віком продуктивних стилів і стратегій, що дозволяють впоратися зі стресом. Виявлено, що ті, хто використовує гумор у стресових ситуаціях, більш схильні сприймати неприємності як виклик. Тому дослідження цієї функції гумору є актуальною темою в наші дні.

Вчені називають дві найбільш суттєві причини ігнорування гумору в психології. Це погляд на гумор, як на щось несерйозне, пов'язане з веселощами і швидкоплинний характер феномену.

3. Фрейд розглядав почуття гумору як вищий із захисних механізмів, оскільки він дає можливість людині уникнути неприємних емоцій і зберігати при цьому реалістичну точку зору на ситуацію.

Таким чином, гумор багатогранний – це гра, спосіб психологічного впливу, форма комунікації, ефективний спосіб подолання стресу (копінг-поведінка). Він сприяє менш емоційному сприйняттю неприємностей, дозволяє в деякій мірі стати вище над ситуацією – це може дати людині деяке відчуття того, що у неї все під контролем і вона навіть може пожартувати на цю тему.

Гумор – це складне явище, що включає безліч психологічних функцій. До них відносяться когнітивні процеси, що стосуються сприйняття, мови, формування понять, пам'яті рішення завдань і креативності.

Деякі експерименти підтверджують той факт, що стимулювання позитивних емоцій, включаючи радість, допомагає зменшити фізіологічне збудження, викликане негативними емоціями і таким чином ефективніше і легше впоратися із стресом. Гумор дозволяє нам отримувати емоційне задоволення від дотепних ситуацій і невідповідностей, таким чином, відволікає від проблем і послабляє поганий настрій. До того ж гумор є важливою якістю, яку хотіли б бачити люди в партнері по спілкуванню.

Існують експериментальні докази того, що пов'язані з гумором веселощі впливають на загальний погляд на життя. Гумор здатний викликати такі ж короткочасні емоційні зміни, як і при виконанні енергійної фізичної вправи. Так само гумор здатний перешкоджати розвитку депресивного настрою. Таким чином, гумор робить людей позитивнішими. Нині дані вказують на те, що гумор чинить сприятливий короткочасний вплив на настрій. Сміх впродовж 1-2 годин кілька разів в тиждень викликає лише короткочасний вплив на загальний стан здоров'я людей. Хоча дослідження в області психології гумору ще не занадто багаті через те, що раніше цю тему вважали не істотною, проте, можна говорити про те, що існують деякі докази того, що люди з високими оцінками почуття гумору з меншою вірогідністю матимуть психічні розлади, ніж люди з менш розвиненим почуттям гумору.

Психічне здоров'я пов'язане не лише з тим, що гумор дозволяє адаптуватися до ситуації, але і з тим, що треба знати міру в його використанні і чітко розуміти в яких ситуаціях його застосування доречно.

Багато теоретиків говорять про те, що гумор, як засіб затвердження переваги через ігрову ситуацію – це спосіб захисту від людей і ситуацій, які погрожують благополуччю. Проте, в той же час, при використанні агресивних форм гумору для того, щоб упоратися зі стресовою ситуацією, виникає ризик цинізму, ворожості і погіршення соціальних стосунків. В результаті досліджень було виявлено, що у випробовуваних, які активно генерують гумор, щоб подивитися на ситуацію, що склалася, з іншого боку, відзначається м'якша стресова реакція за методиками оцінки настрою, поведінки і фізіологічних реакцій. У помірних стресових ситуаціях має місце загальний вплив гумору на настрій. Люди, що використовують гумор для того, що упоратися зі стресовими ситуаціями, більшою мірою схильні сприймати неприємності як виклик. Вони використовують гумор як емоційний самозахист, зберігають спокій і готові до активного розв'язання проблем. Таким чином вони активно переструктуровують ситуації і керують своїми емоціями.

Навіть агресивна форма гумору може бути корисною у разі потреби висміяти ситуацію або вчинок, які сприймаються як загроза благополуччя. Така реакція послаблює почуття загрози і пов'язаний з нею негативний настрій. Використання різних стилів гумору при спілкуванні, ймовірно, сприяє тіснішому неформальному спілкуванню між людьми, налагодженню довірчих, емоційно теплих стосунків, ці стосунки, у свою чергу, позитивно впливають на рівень психічного здоров'я людини. Але при цьому гумор більше пов'язаний з якістю, а не з кількістю міжособистісних стосунків.

Таким чином, можна погодитися з тим, що люди, які використовують гумор для того, що упоралося зі стресом, з урахуванням своїх власних і чужих загальніших психологічних потреб, мають вищу самооцінку, краще емоційне здоров'я і більше задоволені стосунками. Також, якщо гумор використовується на шкоду власному психічному здоров'ю – коли людина підлабузнюється перед іншими, надмірно принижується або уникає конструктивного розгляду головних причин своїх проблем, – це викликає тимчасове відчуття благополуччя, але за рахунок погіршення психічного стану в довгостроковій перспективі. Таким чином, почуття гумору – важливий елемент в складовій психічного здоров'я, який дозволяє встановлювати хороші стосунки між людьми, долати складнощі і зберігати оптимістичний погляд на життя.

Відомо, що реакцією на гумор є сміх. Вважається, що у фізіологічному плані сміх забезпечує корисне навантаження для м'язів і серця, викликає м'язове розслаблення, покращує кровообіг, зменшує вироблення пов'язаних із стресом гормонів, таких як катехоламіни і кортизол, покращує широкий діапазон параметрів імунної системи, послабляє біль, стимулюючи вироблення ендорфінів, знижує кров'яний тиск, стимулює дихання, регулює рівень цукру в крові і видаляє вуглекислий газ і водяну пару з легенів.

Більшість досліджень одностайні у тому, що люди які не використовують гумор у своєму житті або практично не використовують – не відрізняються від тих, хто використовує гумор показниками свого здоров'я. Різниця в суб'єктивному відчутті. Ті, хто використовує гумор у своєму житті частіше – просто схильні в меншій мірі зациклюватися на своїх хворобах, вони мають більш оптимістичні погляди на життя. Таким чином, це в деякій мірі розвіює міф про те, що “сміх продовжує життя”.

Вчені підтверджують той факт, що велику роль відіграє те, який тип гумору виявляє людина. Так доведено, що чоловіки більшою мірою схильні проявляти агресивний тип гумору – це в свою чергу веде до труднощів у довгострокових планах, конфліктів у міжособистісних відносинах і відчуження від інших.

Наук. кер. - Сахно П. І.

АКСІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕКЛАМНОГО СЕГМЕНТУ СУМСЬКОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Ковальов Олександр Сергійович

Візитною карткою міста можна назвати не лише його культурні та історичні пам'ятки, але й усе те, що кожний перехожий бачить навколо себе щодня. Одним із таких феноменів можна без перебільшення назвати рекламний ландшафт міста.

Аксіологічна (ціннісна) складова рекламних звернень є важливою в контексті нашого дослідження, оскільки саме ті цінності, які пропагуються в рекламі або використовуються для досягнення

рекламних цілей, частіш за все визначають ставлення реципієнтів до пропонуванних рекламних звернень.

Загалом, було проаналізовано 350 зразків зовнішньої реклами. Контент-аналіз сумських білбордів і сіті-лайтів показав, що на досліджуваних рекламних носіях транслюються наступні цінності.

1. Яскраво виражені позитивні емоції – білборди й сіті-лайти із зображенням щасливих, емоційних, енергійних героїв апіорі викликають у глядача позитивну емоцію, оскільки реципієнт підсвідомо «приміряє на себе» настрій зображеного героя.

2. Краса і сексуальність – у рекламі фігурують зображення моделей, які в тандемі із відповідними текстівками сприймаються як своєрідний еталон краси, сексуальності, до якого треба прагнути реципієнтам. Сумська реклама використовує для трансляції цієї цінності як чоловічі, так і жіночі образи, що вказує на охоплення всього гендерного діапазону споживачів. Проте спектр жіночих образів є різноплановішим.

Прикметно, що жіночі й чоловічі образи різняться не лише за формою передачі, а й за віковим добром: жінки на рекламних носіях мають на вигляд 20-25 років, тоді як моделі-чоловіки виглядають щонайменше на 30-35 років. Такий контраст наводить на висновок, що жіноча краса залежить від віку й фізичних даних, а чоловіча пов'язана скоріш із досвідом, її «віковий поріг» настає пізніше.

3. Робота й професіоналізм – цінність, яка виявляється у високому професійному рівні, готовності якісно та швидко надати рекламовані послуги або засвідчує якість і переваги того чи іншого товару. Усі моделі випромінюють позитивні емоції, тобто отримують задоволення від того, що роблять і що пропонують. Підсилюють тезу про беззаперечний професіоналізм вербальна частина звернення, особливо такі слова як «лідер», «гарантії», «№1» тощо.

4. Кохання й сімейні цінності – реалізується через зображення закоханих, сімейних пар та дітей. Стосунки жінки й чоловіка демонструються або через колізію, або навпаки як злагоду й закоханість. Сімейні ситуації завжди подаються через позитивні емоції, діти на фото завжди щасливі й усміхнені, через що рекламований товар чи послуга сприймаються як такі, що роблять щасливими малюків.

5. Смуток, скорбота – темні кольори й цвинтарні пам'ятники викликають негативні емоції, пов'язані зі смертю, скорботою і смутком. Тема смерті, поховання, на підсвідомому рівні є

табуйованою, глибоко філософською й неприємною, відтак реклама ритуальних послуг дещо дисонує із загальноприйнятими неписаними суспільними законами. Доповнює дисонанс вербальна частина із «приземленими», буденними штампами: «якість гарантовано», «по доступним ценам!».

6. Затишок, комфорт – цінність, до якої прагне більшість розбещених сучасними «благами цивілізації». Візуалізація цієї тези через зображення задоволеної жінки на м'якій ковдрі або пухнастого ведмедика спонукає реципієнта замислитися над підвищенням рівня комфорту власної оселі.

7. Алогічні, парадоксальні цінності – як позитивні демонструються явища, які зазвичай сприймаються негативними. Наприклад, паб «Союз» пропагує «нарощення пузька» пивом (хоча зазвичай «пивний живіт» сприймається як негативний наслідок споживання хмільних напоїв). Теза доповнюється красномовною невербальною візуалізацією. Телеканал «Тет» рекламує себе зображенням героя одного із гумористичних серіалів з дивнуватою «неінтелектуальною» мімікою, яку доповнює вербальна частина «о-ло-ло» (інтернет-вислів, що походить від англ. «lol»); в інтернет-спілкуванні означає дурний, беззмістовний сміх). Отож, наведені білборди пропагують цінності, що заперечують загальноприйнятим суспільним нормам, а саме в позитивному ключі демонструють алкоголізм і погану фізичну форму (на протипагу здоровому способу життя) й заохочують дурість (на протипагу розумові й інтелектуальності).

Отже, випрацювання ціннісного підходу до розробки рекламних звернень є важливим для оптимізації рекламного сектору й реалізації його виховної функції.

Наук. кер. - Яненко Я. В.

СЕКЦІЯ 7
АНГЛІЙСЬКА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ
SYSTEMS FOR AUTOMATIC PATTERN RECOGNITION

N. V. Ihnatenko, *postgraduate student*

Pattern recognition aims to make the process of learning and detection of patterns explicit, such that it can partially or entirely be implemented on computers. Automatic (machine) recognition, description, classification (grouping of patterns into pattern classes) have become important problems in a variety of engineering and scientific disciplines such as biology, psychology, medicine, marketing, computer vision, artificial intelligence, and remote sensing. In almost any area of science in which observations are studied but the underlying mathematical or statistical models are not available, pattern recognition can be used to support human concept acquisition or decision making. Given a group of objects, there are two ways to build a classification or recognition system, supervised, i.e., with a teacher, or unsupervised, without the help of a teacher.

Interest in pattern recognition has been renewed recently due to emerging applications which are not only challenging but also computationally more demanding, such as data mining, document classification, organization and retrieval of multimedia data bases, and biometric authentication (i.e., face recognition and fingerprint matching).

Rapid advances in computing technology not only enable us to process huge amounts of data, but also facilitate the use of elaborate and diverse methods for data analysis and classification. At the same time, demands on automatic pattern recognition systems are rising enormously due to the availability of large databases and stringent performance requirements (faster recognition speed and higher accuracy at a lower cost).

In many emerging applications, it is clear that no single approach for classification is “optimal” and multiple methods and approaches have to be used. Consequently, combining several sensing modalities and classifiers is now a common practice in pattern recognition.

A. M. Diadechko, *ELA*

FIRST-ORDER MAGNETIC PHASE TRANSITIONS

T. O. Fedorenko, *post-graduate student*

After the general properties of the first-order magnetic phase transitions between ordered structures were investigated, the number of possible models has been limited by supposing the sensitivity of the exchange energy to the interatomic distance to be responsible for the phase transition. It has shown that the magnetic phase transition occurs as a result of a sign-change in the proper combination of the exchange parameters. The transition may be influenced by the variation of the pressure and the magnetic field. The actual phase transition is, however, hindered in both directions by the elastic energy wall, separating the free energy minima of the different phases. The $T-P$ phase diagram has been calculated and the conditions for the existence of a triple point in the $T-P$ plane have been investigated in the case of antiferromagnetic \leftrightarrow ferromagnetic transitions. The temperature hysteresis, i.e. the difference between the upper (T_{sup}) and lower (T_{inf}) transition temperatures has been determined at different pressures and for both temperatures a linear dependence has been obtained.

The $T-H$ coexistence curve between the ferromagnetic and the spin-flop antiferromagnetic phases has been determined. The upper and the lower phase transition temperature versus magnetic field curves were calculated and it is found that with increasing magnetic field and decreasing temperature the difference between these two curves (i. e. the hysteresis width) becomes increasingly small until at a critical field (H_i) and temperature (T_i) they end in a common point with the coexistence curve. Below T_i the variation of the magnetic field does not lead to a first-order antiferromagnetic \leftrightarrow ferromagnetic transformation. The ferromagnetic phase is nothing, but the antiferromagnetic phase in a magnetic field is strong enough to turn the moments parallel to the field direction. Above H_i but below H_i the variation of the temperature brings about also a second-order ferromagnetic \leftrightarrow antiferromagnetic transition.

A. M. Diadchko, *ELA*

PSYCHOLOGICAL STATE ESTIMATION OF THE PERSON BASED ON INFORMATION-EXTREME INTELLECTUAL TECHNOLOGY

D. V. Prylepa, *postgraduate student*

Psychological diagnostics is an important part of a psychological science. Practical activity of psychologists, doctors teachers and sociologists expand scientific frameworks of psychodiagnostics. The important problem of modern psychodiagnostics is necessity for qualification and estimation of psychological functional states. Psychodiagnostics tools can be applied to practical task of professional selection and vocational guidance, which requires solving of such problems as estimation of personal and behavioural characteristics, a forecast estimation of learning and psychological correction. The solving of these problems is partially carried out by effective wide introductions of psychotherapy in clinical and preventive medicine.

Special class of tasks represents a complex using of the psychological diagnostics methods. Basically, they are represented by the standardised techniques, that generalise inspection results of which lives and works in zones of ecological accidents and "hot points", difficult geographical, ethno-social and economic conditions. Population shift, losses of vital reference points, employment, related communications are considered in these techniques. The specified circumstances and emergency situations, inevitably lead to adaptation infringement with different degree of expressiveness.

Preventive maintenance and correction of painful infringements demand an adequate estimation of mental (psychological) factors role and multidimensional psychological diagnostics. Qualitative realisation of psychodiagnostics in modern conditions is impossible without computerisation of data gathering process and diagnostics, with the subsequent creation of the knowledge "bank". The "knowledge" bank can be created on the basis of different integration approaches: clinical, medical-social-psychological, psychological, and pedagogical.

A. M. Diadechko, *ELA*

SPRAY PYROLYSIS DEPOSITION OF MAGNESIUM OXIDE THIN FILMS

A. V. Dyachenko, *postgraduate student*

Magnesium oxide seems to be a good candidate regarding its bulk properties: large band gap (7.8 eV), high thermal conductivity and stability and an alternative dielectric to silicon dioxide (SiO_2) to reduce the electric field in capacitive networks. MgO, widely used as a substrate for high-temperature superconductor films deposition, has attracted much attention due to its low dielectric constant, low dielectric loss, and less mismatch with YBCO films. With a low dielectric loss, MgO shows a wide application in microwave devices. Due to its low refractive index, MgO is especially a suitable buffer for epitaxial optical waveguide films.

MgO films can be prepared by a variety of deposition techniques including laser ablation, electron beam evaporation, metal organic chemical vapor deposition, magnetron sputtering, ion beam assisted deposition and spray pyrolysis.

The spray pyrolysis is one of the simplest deposition techniques because of its simplicity and provides large area coatings without high vacuum ambience.

Spray pyrolysis is one of the major techniques used to deposit a wide variety of materials including oxides. The experimental work of spray pyrolysis for growth of MgO thin film was carried out on the device.

The deposition system consists of three general sections which includes: the container of the solution with reactants and carrier gas assembly connected to the spray nozzle, heating system which includes: a heater and thermocouple through, which recorded the temperature of the substrate, the exhausting gas module.

This compound is promising in the application of solar energy, optical and acoustoelectronics. These compounds can be used to set up window and buffer layers. Most experts predict them a long and perspective future.

A. M. Diadechko, *ELA*

AN EFFICIENT CUDA IMPLEMENTATION OF THE TREE-BASED BARNES HUT N-BODY ALGORITHM

V. V. Reva – *post-graduate student*

The Barnes Hut force-calculation algorithm [1] is widely used in n-body simulations such as modeling the motion of galaxies. It hierarchically decomposes the space around the bodies into successively smaller boxes, called cells, and computes summary information for the bodies contained in each cell, allowing the algorithm to quickly approximate the forces (e.g., gravitational, electric, or magnetic) that the n bodies induce upon each other. The hierarchical decomposition is recorded in an octree, which is the three-dimensional equivalent of a binary tree. With n bodies, the precise force calculation needs to evaluate $O(n^2)$ interactions. The Barnes Hut algorithm reduces this complexity to $O(n \log n)$ and thus makes interesting problem sizes computationally tractable.

The Barnes Hut algorithm is challenging to implement efficiently in CUDA because (1) it repeatedly builds and traverses an irregular tree-based data structure, (2) it performs a lot of pointer-chasing memory operations, and (3) it is typically expressed recursively. Recursion is not supported by current GPUs, so we have to use iteration. Pointer-chasing codes execute many slow uncoalesced memory accesses. Our implementation combines load instructions, uses caching, and throttles threads to drastically reduce the number of main memory accesses; it also employs array-based techniques to enable some coalescing. Because traversing irregular data structures often results in thread divergence (i.e., detrimental loss of parallelism), we group similar work together to minimize divergence.

1. J. Barnes, P. Hut, A hierarchical $O(n \log n)$ force-calculation algorithm, *Nature*, **324** (4) 446 (1986).

A. M. Dyadechko – *EL Adviser*

STATIC AND DYNAMIC ANALYSIS OF IMPULSE GAS SEAL

A. G. Khalizeva, *group KMm – 31*

Impulse seal is the type of non-contacting seal. Work of seal is based on the creation of a high-frequency pulse pressure in handling the cells. In this case it receives the name of pulsed compaction. It consists of an axially movable ring, closed chambers, a rotating wear band and radial feeders.

There are two steps of calculation of impulse gas seal system. They are static and dynamic analysis. The static one includes the construction of the static characteristics. They are dependence on clearance and leaks. The coefficient of the hydrostatic hardness is determined during this step.

The static analysis is based on the equation of the axial rotor equilibrium and on the equation of expenditure balance in the elements of a hydraulic canal.

The dynamic analysis consists of three steps. The first one is to estimate the amount of own frequency of axially movable ring fluctuations. The second step is construction of the amplitude and phase frequency characteristics. The last one is the most important step. It is the analysis of dynamic stability.

The dynamic analysis is based on the equation of the rotor axial fluctuations and the equation of expenditure balance.

The advantages of impulse gas seals are reversibility, low sensitivity to physical properties of sealing fluid, ensuring good heat sink, no restrictions for the rotation frequency. The main disadvantage of this type of seals is the tube feeders presence, because of danger of clogging up.

Impulse seals successfully operate on pump shafts, at thermal and nuclear power stations, in turbo-pump aggregates, engines, launch vehicles, as well as pumps at petrochemical plants. The use of it saves energy and improves environmental safety.

D. O. Marchenko – *EL Adviser*

BIOMECHANICAL PRINCIPLES IN BADMINTON

Gladchenko O. R.,
Serik A. E.

Human psychophysiology forms mutually agreed unity where targeted development of one of the components can ensure the development of the other. Mass character and attractiveness of physical culture and sports as leisure components make urgent the task to develop intellectual abilities.

The results of scientific research show that the support of the processes of development of movements with the help of the reflection allows to complement kinematic process of human development with the improvement of his intellectual capabilities and memory function.

Badminton is a kind of university for human body movement , the learning tool of diverse motor skills . The higher the level of these skills and the richer their stock is, the more successful a person copes with unfamiliar motor tasks. The high culture of motor skills can quickly bring the desired traffic to automatism and thereby liberate the mind for other tasks . In modern conditions, a growing number of professions requires subtle muscular sense of the hand , barely perceptible movement of the fingers , on the basis of which the quality of motor activity improves.

Perhaps no other sport does not have such a rich palette of the hand, micro-movements of fingers, like badminton. It should be noted that the small finger movements is a fairly complex activity that requires much greater coordination of the nervous system than the simple powerful movements of the hand. The hand of a badminton player is compared with the hand of a top violinist for the sophistication of small movements of fingers. It is known that the development of fine motor of a hand is positively correlated with the development of intellectual mnemonic functions of a human brain.

It is very essential to understand the basic biomechanical principles in badminton.

Badminton involves sharp eyesight, quick analysis of opponent's shot, preparing your stance, adjusting your hand, changing the face of your racket to the incoming shuttle and generating force as well when you plan to smash it. All of these movements involve understanding of basic biomechanical principles without which there is every chance of sustaining a badminton injury by slipping, falling or overuse.

You must have some idea of the "center of gravity" to understand the main biomechanical principles of badminton. The centre of gravity is a point in the body, which is important in balancing the entire body. At that point, your body will be in perfect balance without any need to change posture or rotate to keep it in balance.

The center of gravity is approximately located in the terminal portion of the spinal cord called the sacrum; especially in it's upper one-third portion. The center of gravity in a female is at a comparatively lower level than a male because they tend to have wider pelvis with more fat deposit around their buttocks and thighs.

Almost every movement should be "smart" both during competition and training if you want your badminton play be successful. There is a saying in badminton: "Play first with your head, then with your legs and only then with your hand ." Operational thinking manifests itself in solving complex unpredictable game situations that requires rapid calculation of various variants of motor actions . The opportunities of a badminton player to make and implement creative solutions as soon as possible determine his creativity and sociability that is primarily manifested in the doubles and mixed doubles matches. Badminton players must exhibit a high intensity of concentration in the extreme situations. In addition , it is believed that the movement of the hand at a contact with the racket handle activates the cerebral cortex activity . All mentioned above determines the significant intellectual potential of badminton.

Thus, it can be stated that badminton is a means of effective development of human intellect. The modern young people tend to more "intelligent" kinds of sports, which harmoniously combine physical and mental perfection. Playing badminton requires special physical and psychological qualities: physical endurance, agility and coordination, operational and analytical thinking, creativity, persistence of attention, quick reaction rate and high level of health.

THE INVENTION OF PHOTOGRAPHY

M. A. Balaba, *group KM-11*

Photography was invented in the first half of the XIX century. The word "photography" comes from the Greek words " Fotos " (light) and "The Count " (write) and means "light painting ."

Photography has come a long and difficult way of development . People have long been known for a way to copy the images obtained in the drawer of a special device. This method consists in the following: if a small hole is made in a wall of a dark room or box and an illuminated object is placed before it, then an inverted display of the subject is formed on the opposite wall. To get a clearer picture lenticular glass was inserted in the camera.

In 1802 , British scientists T. Wedgwood and Mr. Devi opened the sensitivity of paper impregnated with silver salts. In 1811, the Frenchman Joseph Nicephore Niepce started looking for ways to consolidate .

Regardless of the work of Niepce , on the problem of capturing light images engaged the French painter Louis -Jacques Daguerre . Accidentally learned that Niepce had been working for several years on the same problem , Daguerre invited him to work together. In 1833, Niepce died , and in 1839 Daguerre invented his method of photography . With his invention, Daguerre introduced primarily famous French physicist Arago . On January 7, 1839 Arago made a report on a new invention at the French Academy of Sciences, predicting a great future for it . This date is considered to be the birth of photography .During the following decades photographing process was complicated and refined .

In the early 70s of the XIX century photography firmly established in life and has become a fixture of science, art and industry.

S. G. Zolotova , *ELAdviser*

TORSIONAL VIBRATION PROBLEMS IN RECIPROCATING MACHINERY

A. S. Bury – *Sumy State University, postgraduate*

Torsional vibration can be broadly described as the angular vibration of any object as a result of applied torque. Torsional vibration involves the twisting of shafts while the machinery is rotating.

Reciprocating machines produce torsional excitation at multiples of running speed (orders or harmonics). When operated over a wide speed range, it is likely that one or more of these torque harmonics will excite a torsional natural frequency (TNF) of the system. The amplitude of vibrations can increase significantly if the system speed is close to the natural frequencies of the system. Excessive strain at speeds near the natural frequencies causes excessive stress which causes component failures. It can also lead to premature fatigue failures.

Excessive torsional vibration and resonance leads to very expensive failures such as damaged shafting, couplings, dampers, gears, auxiliary equipment, and more. Repair costs to such equipment can easily exceed \$1,000,000 in parts, labor, and downtime.

There are numerous books and technical papers written on torsional vibration, so the phenomenon is generally thought to be well understood and controlled. However, torsional vibration problems continue to occur in reciprocating and rotating machinery. One reason for this is the mating of equipment traditionally used in nonreciprocating applications (such as

variable speed motors) with reciprocating compressors. Other causes include poor performance monitoring of engine and compressors, as well as improper application and maintenance of viscous dampers and couplings.

Machinery systems continue to increase in speed and horsepower leading to higher torsional excitation. Preventing failures caused by this requires adequate analysis over the equipment's intended range of operating conditions.

V. S. Kurochkina – *EL Advisor*

ACID RAINS

O. V. Kvasnina, *group FE-21*,
A. O. Shapovalenko, *group FE-21*

Acid rains are harmful precipitations which make us get wet. Acid rains can be in the form of rain, hail or snow. They are very harmful from the ecological, economic and aesthetic point of view. Volcanoes and thunderstorms are natural reasons which cause acid rains. Mineral fertilizers, incineration of fuel, airplane fuel, petroleum refining and motor transport also cause acid rains but these reasons are connected with human activity. Every year about 200 million tons of solid particles are thrown in the Earth's atmosphere. Air pollutants include one billion substances, among them there are sulphur and nitrogen compounds. Being processed sulphur converts into sulphureous gas. These compounds can be partly washed when buildings are repaired. Other compounds are thrown out in the atmosphere. There they unite with water and form sulphuric acid. Another chemical agent nitrogen is contained in many kinds of fossil fuels especially in coal and oil. 93% of nitrogen oxide is ejected into the atmosphere from antropogenic sources and is transformed to a nitric acid. Lightning is a natural source of nitrogen production. Ecosystem balance is broken as a result of acid rains. Another negative phenomenon is the worsening of agricultural productivity and the fertility of soils on our planet. Metal constructions are destroyed as a result of rusting and corrosion. Acid rains ruin marble and limestone buildings, Historical monuments of Greece and Rome which remained undamaged for thousands of years nowadays are being destroyed before our eyes. The same fate threatens Tadj-Makhal, the masterpiece of Indian architecture, the Westminster Abbey in London and Kazan cathedral in St. Petersburg. The limestone layer as destroyed in 2,5 cm. on the surface of St. Paul's

Cathedral in London. The statues on the St. Ioann's Cathedral in Holland melt as lollipops. The Royal Palace in Amsterdam is covered with black sediments. We come to the conclusion that acid rains are very dangerous and we should do our best to prevent their election into the atmosphere of our planet.

A. O. Gladchenko-*EL Adviser*

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ СРЕДИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Дядечко А. Н.

Кафедра иностранных языков постоянно принимает участие в ежегодной научной конференции в апреле месяце. Однако специфика работы кафедры и ее особый статус ставит перед ней ряд проблем, не свойственных для большинства других кафедр.

Кафедра иностранных языков не относится к числу выпускающих, но при этом обслуживает все специальности и все факультеты университета, нацеливая студентов на овладение языком профессионального общения в его иноязычном варианте. Фактически объектом изучения есть научно-технический подъязык специальной области знаний. В таких условиях кафедра способна выполнять лишь вспомогательную функцию в отношении выпускающих кафедр.

Вторая особенность работы кафедры связана тесно с первой и заключается в том, что все преподаваемые курсы носят исключительно прикладной характер. Иностранный язык для студентов нефилологических специальностей не может быть объектом изучения, поскольку их цель состоит в овладении им как инструментом для поиска, получения и использования информации на неродном языке. Студенты обучаются правилам пользования иностранным языком, своего рода языковому этикету для того, чтобы понимать других и быть понятыми.

Преподаватели иностранных языков изначально не могут быть научными руководителями студентов, занимающихся какими-либо исследованиями. Их функция заключается в языковом сопровождении и поддержке студентов, которые хотели бы и могут представить результаты своей исследовательской деятельности средствами неродного языка.

Все вышеизложенное объясняет сложности определения тематики любой научной конференции среди студентов, обучаемых преподавателями кафедры иностранных языков. Приходится задавать тематику лишь очень общего характера, поскольку любое сужение тематики и ее конкретизация ставит студентов разных специальностей в неравные условия. Такая ситуация не является идеальной, так как ориентирована скорее на решение коллективной проблемы, а не на реализацию индивидуальных и профессиональных возможностей студентов.

SAFE WORLD IS THE KEY TO THE SAFE FUTURE

A. A. Kovtun–SumyStateUniversity, group IT–31

Nowadays, one of the most important purposes of mankind is to make world safer. It is not surprising because our generation have faced with a lot of environmental, social, economic and health problems. Although most of these problems are caused by people activity only people can change their life for better.

There are many aspects concerning the future of our world. Some of them are well-balanced economic development, technological progress and healthy way of life. If we improve these fields of life, we will reach desired results.

Economic development is the key to improving public relations between different countries. Systemic regulation of the economy should lead to positive changes in all types of economic activity and quality of life of the population.

Due to technological advancements our life became more comfortable and easy. Our everyday life is full of different modern devices and tools. Technology has both good and bad sides. As it brings comfort to people it can also bring harm to the environment.

The most important thing in our life is health. Everybody should keep fit and do exercises regularly. If everyone looks after their health, there will be less diseases in the world and the level of illness will decrease.

There are a lot of factors which influence our safety, but everybody should remember that our safety depends on ourselves. Each of us plays important role in creation harmonic future. If people understand that, it will be a great step to the major purpose – to make the world safer.

D. O. Marchenko – E L Adviser

FUTURE OF JOURNALISM

K. O. Bondarenko – *group GT – 02*

Nowadays journalism takes one of the main parts of our life. We read newspapers, listen to radio and watch TV. It's hard to imagine life without information.

Fastness and topicality are the basic requirements for information channels. Million newspapers are printed every day all around the globe. The most important questions of social, economic, scientific and cultural life, moral and ecological problems are published in the press and discussed on TV. Mass media also plays the main role in forming public opinion.

The topic has always interested journalists and academics. The director of «Daily Chronicle» Robert Donald was the first, who developed a model of the future of journalism in 1913.

Donald foresaw that newspapers in the future would be smaller, but with a large circulation. He predicted that all information would be got by the phone. Every journalist will have a pocket phone for getting any information and he will notify to the editorial office of the newspaper. Newspapers in the future will have two strongest competitors. They are: cinema and gramophone. People will listen to news and see the artwork.

Robert Donald was able to predict the future of modern journalism and even a mobile phone and Internet. Nowadays mobile phones, which can be used for prompt breaking news and short entertaining spots such as: jokes, horoscopes, alerts, games, music, advertising and Internet with fast information have become the main means not only for journalists, but also for all people.

In the future online – journalism will take the main part of our life. Different online – blogs, websites and fast information will be more popular than TV, radio and newspapers.

The article used search, synthesis, analysis of information. This work is useful for both journalists and other professionals. We live in the information time and every change in this area is important.

D. O. Marchenko - *EL Adviser*

HOW TO FINANCE YOUR START-UP BUSINESS

I. S. Hyrenko, *group Fm-31*

In the journey of starting a new business, every entrepreneur starts out in the same place: with an idea and a dream. The objective is finding a way to bring the idea to life so the dream can be fulfilled. Here's an overview of some of the traditional financing options available to those thinking of starting their own business.

There are 2 types of financing a new business: debt and equity. Debt finance is borrowing from the bank. Equity means ownership. With equity investment, an investor makes money available for use in exchange for an ownership share in the business.

Equity investment includes any money from individuals, including yourself, or other companies in your business. This money may be from personal savings, inheritance, personal loans, friends or relatives, business partners, or stockholders. These funds are not secured on any of your business assets.

Debt financing include:

1. Government Funding

Typically, the most sought-after type of financing is government grants because it's free money that you don't have to pay back. Unfortunately, a grant might not be an option for your business because not only are there very few grants available, most are geared towards specific industries or groups of people such as youth, women, or aboriginal owners. The majority of government funding programs are typically loans, for which you'll be required to repay the principal amount plus interest.

2. Commercial Loans

You can use long-term loans for larger expenses or for fixed assets that you expect to use for more than one year, such as property, buildings, vehicles, machinery, and equipment. Short-term loans are generally used to finance day-to-day expenses such as inventory, payroll, and unexpected or emergency items, and can be subject to a higher base interest rate.

You must remember that many lenders will look for the four "C's of Lending" when evaluating a loan application:

Cash flow. Your ability to repay the cash you are borrowing. This is measured using the cash flow forecast that you created for your business plan.

Collateral. The value of assets that you are willing to pledge for assurance that you will repay your loan.

Commitment. The amount of money that you're committing to your business.

Character. Your personal credit score and history with the financial institution.

A lender might determine how much to lend you by evaluating your cash flow, collateral, and commitment. They will then subtract your existing debt to arrive at a final amount. Note that lenders look at the limit on your credit cards, not the amount you're currently using.

You can increase your chances of securing a loan by:

- Having strong management and staff
- Showing steady business growth potential
- Showing reliable projected cash flow
- Offering collateral
- Having a strong personal credit rating
- Always making your loan and interest payments on time, and never missing a payment

So, if you want to start your own business you must remember some rules:

* Live frugally and begin saving up money now to start your own business.

* Use your cash flow projection as your key tool to determine financing required.

* Complete a business plan for meetings with potential lenders or investors.

* Have your business plan critiqued by appropriately informed people. Revise as necessary.

* Maintain a current financial information packet including financial statements and recent tax returns.

I. A. Morozova – *EL Adviser*

THE BOW AND ARROWS

Y. M. Grychanyk, *group IT-11*

Archery, or the use of the bow and arrow, is one of man's most ancient war-making and hunting technologies. Despite its age, or perhaps because of it, archery remained popular even into the early 21st century. Knowing the history of the bow and arrow can explain this continued fascination with one of the most primitive technologies known to man. The use of the bow

and arrow for hunting and for war dates back to the Paleolithic period in Africa, Asia, and Europe. Arrowheads were first made of burnt wood, then stone or bone, and then metals. Various woods and bones were used for the bow itself. However, it was not a powerful weapon until the invention of the compound, or composite, bow around 1500 B.C. on the steppes of Central Asia. A composite bow is made of various materials (wood, horn, sinew) glued together so as to increase their natural strength and elasticity. A crossbow is a bow set on a stock. It fires missiles propelled by mechanical energy and released by a trigger. It could be more powerful than the ordinary bow and could fire arrows, darts, or stones. For the rest of that century, the English emphasized skill with the longbow; it was inexpensive, mobile, and easily adapted to a peasant army. It was a powerful weapon, but it took great strength to pull and years of practice to master. The Chinese later developed the repeating crossbow, an ingenious weapon that proved ineffective against repeating rifles in the First Sino-Japanese War. Since bows and arrows are relatively easy to make and can produce a rapid rate of fire, they were used in warfare long after gunpowder was introduced, for primitive firearms required much time to load, were hard to manufacture, and often failed. In Japan and North America archery was very important culturally as well as militarily.

S. G.Zolotova, *EL Adviser*

THE HISTORY OF MATCHES

E. A. Kaba, *group IT-11*

A match is a tool for starting a fire. Typically, modern matches are made of small wooden sticks or stiff paper. They had made a long way before they became what they are today.

The human desire to learn how to start a fire to warm themselves and cook food, forced invent different types of "matches".

Caveman strike sparks from flint and hoped that it will ignite dry leaves. Modern matches were invented with the discovery of phosphorus - a substance that ignites at a very low temperature.

It was not until 1680 that an Englishman named Robert Boyle discovered that phosphorus and sulfur would burst into flame instantly if rubbed together.

John Walker, an English chemist and druggist, sold his first "Friction Light" on the 12th April 1827 from his pharmacy in Stockton on Tees.

Walker's first friction matches were made of cardboard but he soon began to use wooden splints cut by hand. Walker did not patent his invention. The danger problem was not resolved until the invention of amorphous (red) phosphorus in 1845. Carl Lundstrom of Sweden introduced the first red phosphorus "safety" matches in 1855.

During the Second World War, some troops were sent to the tropics, on the Pacific coast, where very frequent rains do simple match ineffective. This problem was successfully solved by a man named Raymond Cady who invented cover for matches, which kept them in working condition even after 8 hours under water.

In 1876, this country built 38 plants producing matches and a total of 121 plants worked. However, by the beginning of the XX century, almost all of them either went bankrupt or merged into larger corporations. Currently matches, produced in most European countries do not contain sulfur and chlorine – instead, waxes and chlorine-free oxidants are used.

S. G. Zolotova, *EL Adviser*

THE HEADPHONES

A. Y. Kalitin, *group SU-11*

Today it is almost impossible to walk around town or on campus and not to come across at least a few dozens of people in the headphones. They are both small miniature headphones-buttoned and huge headphones.

Surprisingly, not everyone wants to hear our music. When some people were pumping our LCD Soundsystem mixtape, others in the office said they couldn't "concentrate" and they "wished the first were fired." For this, and for many other reasons, headphones are an absolute necessity in our daily lives. It was long before Steve Jobs produced white earbuds and Dr. Dre jumped in the game, however, that people began getting tunes pumped into their ear canal. Here's basically how it all went down.

1881 – Way before MP3s, dubstep and premium Spotify accounts, headphones had little to do with music at all. Back in the 1880's, the first headphones (or at least their early ancestors) were used by telephone operators. It was a single earpiece that rested on the user's shoulder and weighed over 10 pounds.

In 1910 Nathaniel Baldwin began manufacturing the first modern headphones. He crafted them in his kitchen and sold them all to the U.S. Navy. Baldwin never patented them.

In 2008 Dr. Dre and Jimmy Iovine joined forces and, along with Monster, created Beats by Dre headphones. Designed with deep bass and great sound quality in mind the Beats line quickly grabbed a large market share and could be seen on just about every NBA player or football players as they walked from the bus to the locker room.

2012 – Headphones have become as much about style as they are sound quality. This may never have been more relevant than when Lil Wayne wore these \$1 million dollar pair of Beats.

S. G. Zolotova, *EL Adviser*

PAPER CLIP

S. G. Kholodko, *group SU-11*

Sometimes, coming to work every day and using familiar objects, we do not even think that in the cup with stationery items is a tiny and unique thing glorious with its long, interesting and controversial history.

A paper clip is an instrument used to hold sheets of paper together, usually made of steel wire bent to a looped shape. Recent innovations include multi-colored plastic-coated paper clips and spring-fastened binder clips.

The need to organize the piles of various business papers originated a long time ago . Initially, clerks bound them in stacks or rolls by straps or stitched thread. But the fact to withdraw from this tandem one of them , had to spend a lot of time .

In 1899, a Norwegian engineer Johan Voler , came up with some good designs staples. He received a patent for his invention. Later in 1900 , the American inventor Cornelius Brosnan invented the paper clip and gave it the name Konaclip. At the beginning of XX century the British firm Gem Manufacturing improved invention . Soon they released the first batch of wire products with double oval.

In today's world many clips play an important role. You can use them to attach to the wall posters . Also, you can easily fasten all important papers and documents. So it is not difficult to get the desired list from the stack. Now it is really easy .

Modern people can use clips for other purposes. For example, many people do curtains of staples. This is considered to be an original and creative idea. Children also can make different shapes of paper clips. Stationery can even decorate a vase or chandelier.

In Norway during the Second World War, a clip became a symbol of resistance. In February 1990 in Oslo a five-meter monument to a paper clip was established.

In the Urals city of Miass there is a monument to a clip 9 meters 28 centimeters high. This monument was listed in the Guinness Book of Records on May 4, 2010.

S. G.Zolotova, *EL Adviser*

SOLID PHASE SYNTHESIS OF IRON OXIDE FROM WASTE PRODUCTS

Y. S. Kostenko - *Sumy State University,*
1st -year postgraduate

Iron oxide pigments, is one of the most common groups of inorganic pigments. Iron oxides are durable, economical, do not have a significant impact on the environment, safe for health. The need for iron oxide pigments today is quite high.

It was of great interest to study the possibility of solid-phase synthesis of iron oxide pigments from waste products.

Green vitriol was selected as raw material, i.e. the waste product of pigment titanium dioxide produced by PJSC “Sumykhimprom”.

The possibility of obtaining a wide color spectrum of the product (from ocher to cardinal purple) by calcination of green vitriol at 725 °C with simultaneous introduction of modifying additives was studied. As modifiers there were employed: sodium chloride, modifier number 1, modifier number 2. Quantity of the modifier was changed in the range from 1 to 10 % wt. The process was carried out under laboratory conditions by dehydrated green vitriol at 130 °C, calcined iron sulphate monohydrate at 725°C for 4 hours, washed and dried reaction product. After that, iron oxides of wide color, of red shades spectrum were obtained.

The analysis of derivatograms and micrographs showed that the introduction of modifiers had affected the course of chemical reactions in the preparation of red iron oxide on this technology.

The performed IR spectral analysis of the sample allows to guarantee that the resulting iron oxide corresponds to the chemical formula close to Fe_2O_3 .

Thus, it is shown that having applied the method of solid phase synthesis, with the introduction of modifying additives, it was possible to obtain the iron oxide pigment with a wide color range from ocher to cardinal purple.

V. S. Kurochkina – *EL Adviser*

ALEXANDER FLEMING AND PENICILIN

A. V. Lebedka, *group IT-11*

The pressing needs of man, both modern and ancient, have spawned some of the greatest thinkers in recorded history. These individuals faced the most insurmountable problems of their day and emerged with successful inventions and solutions. Without their resolve and tenacity, the world as you know it would look considerably different. People in the old times did a lot of hard work to bring this world to ease with their amazing inventions.

One of them inventions was penicillin. It was discovered in 1928, almost by accident of Alexander Fleming. Sir Alexander Fleming (6 August 1881 – 11 March 1955) was born in East Ayrshire, Scotland in 1881. He was a biologist and pharmacologist most famous for his discovery of the antibiotic substance penicillin in 1928. He was awarded a Nobel Prize, jointly with Howard Florey and Ernst Boris Chain for medicine in 1945.

Penicillin antibiotics were among the first drugs to be effective against many previously serious diseases, such as syphilis and infections caused by staphylococci and streptococci. Penicillin antibiotics are still widely used today, though many types of bacteria have now become resistant to them.

The discovery of penicillin and the initial recognition of its therapeutic potential occurred in the United Kingdom, but, due to World War II, the United States played the major role in developing large-scale production of the drug, thus making a life-saving substance in limited supply into a widely available medicine.

In the history of mankind there has been another drug that would save so many lives. Penicillin by Fleming's insistence was not patented. He believed that the medicine that saves people's lives, should not be a source of income.

S. G. Zolotova, *EL Adviser*

INTERACTION OF IMPELLER AND GUIDE VANE IN A SERIES-DESIGNED AXIAL-FLOW PUMP

A.Karikh – *group HMm-31*

Axial-flow pumps or propeller pumps allow fluid to enter the impeller axially. The impeller can be driven directly by a sealed motor in the pipe or mounted to the pipe from the outside, or by a right angle drive shaft that pierces the pipe. These pumps discharge fluid nearly axially, pumping the liquid in a direction that is parallel to the pump shaft. Axial-flow pumps are typically used in high-flow rate, low-head applications.

For the series design of the impeller, the impeller meridional view was chosen as an arc type and the blade angle of the impeller was designed as an airfoil type. The guide vane of axial-flow pump was designed by analyzing the exit shape and flow-field of the optimally designed impeller. The meridional view of the guide vane was designed by analyzing the hub-tip ratio of the impeller and vane plane development was used in determining the blade angle.

The interaction between the optimally designed impeller and the guide vane was analyzed using the performance curve, which shows the performance of the axial-flow pump depending on the number of blades as well as the setting angle of the impeller. The performance curve map according to the change of setting angles and the number of blades was predicted in the optimum design model of the impeller.

Designing an axial-flow pump consists of designing the impeller and the guide vane. Series designing has been performed for the impeller. The impeller series design makes it possible to choose the ideal impeller shape that satisfies various flow rate and head requirements by changing the impeller setting angle and the blade number on the impeller. For the series designing of the impeller, the design variables of the impeller meridional plane were defined as arc type and the design variables of the blade angle of the impeller were defined as airfoil type. The guide vane of the axial-flow pump was designed by analyzing the exit shape and flow-field of the optimally designed impeller. The meridional plane of the guide vane was designed by analyzing the hub-tip ratio of the impeller, and vane plane development was used in defining the blade angle variables of the guide vane because it describes the blade angle distribution simply. The number of impeller blades from the previous study was 2. However, it was changed to 3 here because this design was considered to have more advantage in the

market. Since the design-flow rate does not change when the number of blades is 3, the guide vane was designed according to the design flow rate that was used in the impeller design

The three-dimensional shape of the impeller and guide vane has been generated using the ANSYS CFX Blade Gen program. The structured grid system has been generated using ANSYS CFX-Turbo Grid, which is a fluid machinery grid generation program. The influence of the design variables of the axial-flow pump impeller and guide vane on performance has been studied. The optimization model could be induced using the design variables affecting performance. The performance map in accordance with the setting angle and the number of the blades of the impeller also could be described.

1 Our own axial-flow pump could be designed using well-formulated design variables of the impeller and guide vane.

2 The importance of the design variables that affect the performance could be understood using a 2k factorial.

3 The optimization process has been performed to the variables that have a large influence on the total head and the total efficiency using the response surface method.

4 The interaction between the optimally designed impeller and guide vane could be analyzed, as well as the tendency of the head and the efficiency curve in accordance with the alteration of the setting angle and the number of the blades of the impeller.

5 By describing the performance map in accordance with the setting angle and the number of the blades of the impeller, the possibility of series designing the axial-flow pump could be confirmed.

S.Mikhno – *E L Adviser*

MONITORING CONDITION OF THERMAL OBJECT

E. M. Mozok – *Sumy State University,*
1st -year postgraduate

Thermal power plants are producing more than a third of consumed electricity and become main enterprise which generate electricity, both in Ukraine and other countries. To achieve optimal control of the combustion process it is necessary to provide individual adjustment of the following parameters: distribution of the combustion zone according to the project plan; control of air distribution and air/fuel ratio in combustion zone.

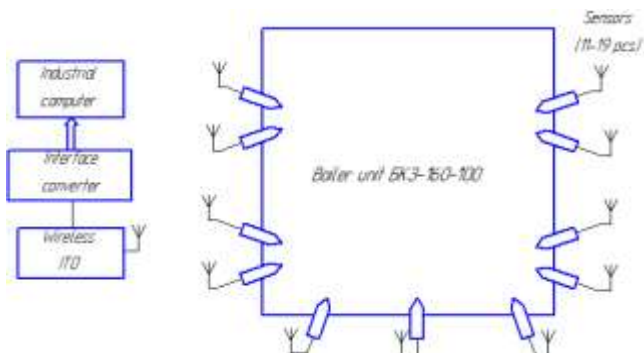
One of the main factors affecting the production process is the temperature in the furnace of the boiler. The quality and efficiency of the boiler also depends on an optimal dosage and mixture of fuel and air in combustion zone. The main problem in temperature measurement of the furnace is the high combustion temperature (about 4000-5000 °C), therefore it isn't possible to use contact measurement methods [1]. That's why control system of powerful boiler units currently often do not contain technical devices for determining temperature field inside the working furnace. And burner control is based on the signal from the flow sensor mounted on the steam line.

It is possible to obtain the necessary data in real time by using the video data processing system. This system provides: video image in real time; thermo graphic analysis of temperature distribution inside the combustion chamber; determining the temperature at any point in the furnace; continuous analysis of all temperatures.

On the basis of the above developing an expert system for the determining flame temperature and the furnace temperature field is necessary.

The flambeau of gas fuel is a complex heterogeneous system consisting of gaseous products of complete combustion CO_2 and H_2O and suspended black carbon particles. Triatomic flue gases CO_2 and H_2O have a number of the vibration-rotation bands located in the infrared region of the spectrum. The flue gas aerodynamic flow conditions, fuel, combustion conditions and regime have influence on the formation of the temperature field of the furnace [2].

We list some of the well-known methods of observing the flame and measuring its temperature [3]: pyrometry (brightness, color, radiate ones), thermocouple, flame pulsation registration, the use of video cameras, the spectral. Pyrometric radiation method, based on the conditions at CHP, cost, operating conditions, ease of maintenance and functionality, was chosen for measuring flame temperature. Schematic diagram of the developed measuring complex is shown in Figure 1. The complex consists of: pyrometric sensors, the interface to the object, interface converter, industrial computer.

Pyrometric sensors are installed in standard observation windows, that allows not to make critical structural changes in the boiler furnace. The sensor consists of a photo detector and a circuit with a radio transmitter. Information from the sensors, using an interface to the object, is coming to the industrial PC, which acts as workstation.

Pyrometric complex allows to measure, visualize and save in archives temperature in the boiler furnace at the location of the sensors. This information is use to match the actual boiler behavior modes to the design modes. Complex provide an opportunity to carry out monitoring of the uniformity of distribution of the temperature field in the furnace during boiler exploitation.

1. Kostukov A.V. – Improving efficiency of enterprises.
2. Svet D.J. – Optical methods of measuring.
3. Vavilov V.P. – Thermal control methods.

V. S. Kurochkina – *EL Adviser*

IMPROVEMENT OF THE GAS-OIL HEAT EXCHANGERS BASED ON THE BIMETALLIC FINNED TUBES

N. A. Borisov – *Sumy State University, postgraduate*

The heat exchanger is essential for the process of heat transfer in the industrial equipment. It is widely used in all areas of industry, especially in technology, metallurgy, power, transportation, aviation, aerospace and other sectors. In recent years, with the development of new technologies and energy, the necessity of improving the heat exchanger performance is drawing more and more attention of industry. Devices with finned tubes are one of the most common types of extended surface heat exchangers. Finned tube heat exchanger core is composed of a variety of components, their

quality will directly affect the performance of the heat exchanger. Therefore, now bimetallic finned tube with spiral fins is the most promising of all kinds of finned tubes.

Such bimetallic finned tubes are widely used in air coolers of chemical and petrochemical industry and gas pumping compressor stations of main gas pipelines.

Aluminum is the main material for manufacturing of finning due to high corrosion resistance and thermal conductivity, and low cost. However, to provide the connection of aluminum fins to the bearing tube by soldering or welding is extremely difficult. So nowadays, bimetallic finned tubes are widely used, in which contacting the carrier tube and fin is carried out by mechanical intervention, received in the process of their manufacturing. Bimetallic finned tubes manufactured by the extrusion method, has certain advantages in terms of heat resistance and mechanical strength. The special features of the extruded finned tubes allow operation at temperature as high as 300 °C (572 °F).

Gas-oil heat exchanger based on the bimetallic finned tubes is a shell and tube heat exchanger type. It is intended for heating fuel and start gas of gas turbine engine by the heat of lubricating oil. For security purposes, to prevent the ingress of high-pressure fuel gas into the lubricating oil, the use of a secure channel was provided for. The secure channel is a spiral groove on the outer surface of the carrier tube.

Intensification of heat exchange in oil flow, the development of more efficient, reliable and well-operated in the production of designs ribbed tube, the rational layout of the tube bundle, enhancing accuracy of thermal calculation, optimization of the size of the mobility of heat exchange are the main ways of saving material and energy to produce gas-oil heat exchanger. Therefore, the problem of intensification of heat exchange in gas-oil heat exchanger is rather actual.

V. S. Kurochkina – *EL Advisor*

RESEARCH AND DEVELOPMENT OF THE AXIAL RELIEVING OF THE PUMP ROTOR ASSEMBLY

O. V. Orel – *Sumy State University, group KMm - 31*

Basis for the development of the considered axial relieving of the pump rotor assembly is hydrostatic seal. Its use for a rotor of an impeller pump allows reducing power waste. As a result the pump efficiency increases.

Large values of the choked pressure and rim speed of a rotating ring are necessary for efficient work of the sealing. Regulation of a face gap is provided with an equilibrium condition of the floating ring. It is influenced by a secondary seal with a rubber ring.

At increase in the choked pressure the rubber ring is wedged and works as a resilient element. It leads to violation of self-established ring mobility.

The secondary seal is replaced with the cylindrical choking channel as a floating ring for ensuring the best mobility of a ring. The presented work is devoted to theoretical researches of this replacement and development of design option of a hydrostatic seal.

The rubber ring is used as a pivot bearing and provides free angular movements of the face surface. The volume losses visibly decrease. Such decrease of axial relieving of the pump rotor leads to increasing the efficiency of an impeller pump up to 5%.

The main objective is to ensure the maximum axial mobility of the self-established ring in the hydrostatic seal. It is necessary to provide the steady state radial position of the floating ring. By using a face couple frictional force and hydrostatic pressure, the most stable position of the ring can be achieved.

Minimum leakages are a necessary condition of productive seal work. The condition is guaranteed by the least radial space of the cylindrical gap and provides decrease.

The hydrostatic seal with the movable self-established ring can be used as a good alternative to the floating rings. These seals can be applied to high-speed centrifugal pumps.

D. O. Marchenko – *EL Adviser*

OZONE DEPLETION

I. V. Yanitska, *Sumy State University, group EKm-31*

The ozone layer is a belt of naturally occurring ozone gas that sits 9.3 to 18.6 miles (15 to 30 kilometers) above Earth and serves as a shield from the harmful ultraviolet B radiation emitted by the sun.

Ozone is a highly reactive molecule that contains three oxygen atoms. It is constantly being formed and broken down in the high atmosphere, 6.2 to 31 miles (10 to 50 kilometers) above Earth, in the region called the stratosphere.

Today, there is widespread concern that the ozone layer is deteriorating due to the release of pollution containing the chemicals chlorine and bromine. Such deterioration allows large amounts of ultraviolet B rays to reach Earth, which can cause skin cancer and cataracts in humans and harm animals as well.

Extra ultraviolet B radiation reaching Earth also inhibits the reproductive cycle of phytoplankton, single-celled organisms such as algae that make up the bottom rung of the food chain. Biologists fear that reductions in phytoplankton populations will in turn lower the populations of other animals. Researchers also have documented changes in the reproductive rates of young fish, shrimp, and crabs as well as frogs and salamanders exposed to excess ultraviolet B.

Chlorofluorocarbons (CFCs), chemicals found mainly in spray aerosols heavily used by industrialized nations for much of the past 50 years, are the primary culprits in ozone layer breakdown. When CFCs reach the upper atmosphere, they are exposed to ultraviolet rays, which cause them to break down into substances that include chlorine. The chlorine reacts with the oxygen atoms in ozone and rips apart the ozone molecule.

One atom of chlorine can destroy more than a hundred thousand ozone molecules, according to the the U.S. Environmental Protection Agency.

The ozone layer above the Antarctic has been particularly impacted by pollution since the mid-1980s. This region's low temperatures speed up the conversion of CFCs to chlorine.

L. P. Yarmak – *EL Adviser*

PECULIARITIES OF INTERNET-MARKETING FOR B2B

Student of gr. MKms-31/1m

Kovalenko Yana

Nowadays many companies use different tools to attract customers such as press (newspapers, magazines), audio-visual aids (TV, radio), indoor and outdoor advertisements, event-marketing, PR etc. Internet is a tool that emerged with the development of scientific and technical progress and replaced the traditional marketing tools

So, Internet-marketing is marketing, that uses the Internet to deliver promotional marketing messages to consumers. In practice market B2B allocate such tools: Website, Search Engine Optimization, or SEO, Contextual advertising, Direct-marketing, Social Media Marketing, or SMM, Blogs, Viral marketing, or viral advertising, Infographics. So, benefits of Online Advertising are:

- cost (the low costs of electronic communication reduce the cost of displaying online advertisements compared to offline ads);
- measurability (online advertisers can collect data on their ads' effectiveness, such as the size of the potential audience or actual audience response, how a visitor reached their advertisement, whether the advertisement resulted in a sale, and whether an ad actually loaded within a visitor's view);
- targeting (online advertising may use geo-targeting to display relevant advertisements to the user's geography. Advertisers can also track whether a visitor has already seen a particular ad in order to reduce unwanted repetitious exposures and provide adequate time gaps between exposures);
- coverage (online advertising can reach nearly every global market, and online advertising influences offline sales);
- ad campaign startup efficiency; interactivity (is a indicator characterizing how fast and easy users can achieve their goals).

But Internet-marketing has some flaws : Internet marketing does not allow the consumer to try the product before making a purchase; consumer can have a slow Internet connection.

EL Adviser: Morozova I.A.

THE INVENTION OF AN ELEVATOR

A. I. Sanin, *group KM-11*

One of the unique inventions that most of us use every day, is an elevator. This lifting device so entered into the life that few people think about. How great its value. Most ancient lifting device - a prototype of an elevator lift is one of the ancient Roman city of Herculaneum houses, which is at the foot of Mount Vesuvius, Pompeii and the like, became its victim. During excavations in the house there were found well preserved elements of the lift, which served to raise the cooked food from the kitchen to the dining room located above it. The find is dated year 79 BC - the year the eruption of Vesuvius. The lift was powered by muscle power.

In the XVII century elevators became a luxury and entertainment of dignitaries. For example, under Peter the Great, a small freight elevator that moved the dining table between the first and second floor was built in one of the palaces of Peterhoff. The name of the master who designed this mechanism, to this day never came.

In 1743, a passenger elevator was built in the Palace of Versailles for King Louis XV of France. It was intended to ensure that his Majesty could effortlessly bring happiness to visit his mistress apartment which was located on the floor above.

In 1857 Otis Elevator Company established its first passenger elevator in a five-story store on Broadway. Elevator took up to five people and drove them at a speed of 20 centimeters per second. Otis Elevator Company did not want its competitors to produce hydraulic elevators, and in 1874 began offering hydraulic passenger elevators and freight lifts of its design.

The first electric elevator produced by Otis Elevator Company was installed in one of the New York skyline in 1889.

S. G. Zolotova - *E.L.Adviser*

NIKOLA TESLA – THE GENIUS WHO LIT THE WORLD

K. V. Smyrnova, *group FE-11*

Nikola Tesla (1856 –1943) was a true visionary far ahead of his contemporaries in the field of scientific development. He was one of the greatest and most enigmatic scientists who played a key role in the development of electro magnetism and other scientific discoveries of his time. Accompanied by blinding flashes of light, he would often visualise

mechanical and theoretical inventions spontaneously. He had a unique capacity to visualise images in his head. When working on projects, he would rarely write down plans or scale drawings, but rely on the images in his mind.

Tesla was a pioneer in many fields. Tesla made what he regarded as his most important discovery – terrestrial stationary waves. Nikola Tesla developed polyphase alternating current system of generators, motors and transformers. Tesla discovered the rotating magnetic field, a fundamental principle in physics and the basis of nearly all devices that use alternating current. Tesla brilliantly adapted the principle of rotating magnetic field for the construction of alternating current induction motor and the polyphase system for the generation, transmission, distribution and use of electrical power. His alternating current induction motor is considered one of the ten greatest discoveries of all time. Among his discoveries are the fluorescent light, laser beam, wireless communications, wireless transmission of electrical energy, remote control, robotics, Tesla's turbines and vertical take off aircraft. Tesla is the father of the radio and the modern electrical transmissions systems. His vision included exploration of solar energy and the power of the sea. He foresaw interplanetary communications and satellites.

Nikola Tesla was an inventor, mechanical engineer, electrical engineer, and futurist whose work is integrated into almost all facets of modern life. He registered over 700 patents worldwide. Tesla's discoveries, inventions and vision had widespread acceptance by the public, the scientific community and American press.

S. G. Zolotova, *EL Adviser*

TECHNOLOGIES FRIENDLY TO PEOPLE

O. O. Khytrenko – *Summy State University, group SU – 31*

The problem of environmental pollution is very urgent today. It's the greatest trouble of people of all ages. Our planet must be saved; people must do something to prevent the destruction of our home.

Environmental technology is the application of one or more of environmental, [green chemistry](#), [environmental monitoring](#) and electronic devices to monitor, model and conserve the [natural environment](#) and resources, and to curb the negative impacts of human involvement.

Technologies friendly to people is a rapidly growing field that focuses on new scientific and technical methods that benefit the earth. This involves both the development of new technologies and the improvement of existing ones.

Environmentally friendly technology utilizes many methods for reducing the impact that various activities have upon the earth.

Energy is one well-known area of green technology. Sustainable sources of energy include wind power, hydroelectric power, biofuels, and solar energy. These environmentally friendly technologies can now be used to power homes, businesses, and even small electronic devices. Solar energy is eco-friendly because it is always available abundantly and will continue to harvest energy regardless of how much we use of it. Fossil fuel such as gasoline on the other hand, is not sustainable because eventually it will run out and we will have to find alternative energy.

As awareness of our impact on the environment increases, environmentally friendly technology will likely expand as well. The future of this field may see innovations we can't yet begin to fathom as society strives to live lightly upon the earth and reduce and repair the damaging impacts of our ever-increasing population.

D. O. Marchenko – *EL Adviser*

TEMPORARY STAFF: BENEFIT OR LOSS-MAKING

Student gr. M-11 Kotenko S.

Temporary staff - the staff is involved to perform temporary work for a short period of time and is not included in state companies. Usually they are involved in the implementation of short-term projects or in replacement of absent workers.

At the Ukrainian market of recruitment (or hiring) companies and firms from recruiting temporary staff appeared relatively recently. In the USA this market segment is now one of the most rapidly progressing. There exist mass micro-companies of employed cleaners, nannies and other temporary workers. In the west they take use only cost-effective and financially sound schemes.

In the USA and Europe the firms of recruiting temporary staff have taken their rightful place in the service. Because of the benefits they can give temporary staff employers. Here are some of them:

1. Time saving - no need to look for candidates to draw them to work, to report wages to the tax office and other funds.

2. Most employees are highly qualified professionals of wide profile.
3. The ability to hire employees for several months, days and even hours on the request.
4. Economic advantages, which are to save time and money resources for training new staff or retrain old one.

The above positive aspects of temporary staff are usually suitable for the following types of companies:

1. Some companies have a seasonal business. For example, the companies that sell ice cream. They need a lot more staff in summer.
2. Companies in which temporary necessity in rare specialists may arise, for example, in the architects.
3. Companies that may need in specialists to fill the vacancy for the short terms, for example, while a core employee is on a maternity leave.
4. Companies which need temporary assistance for promotions, participation in exhibitions, public opinion polls.

The advisability of such innovations in Ukraine in terms of our economy, its level of development and, above all, our mentality are of great importance.

Temporary workers are students or people who can not find a permanent job on different reasons. Since this innovation appeared only in Ukraine, to ensure 100% high qualification of workers. But staff recruiting companies can not guaranty this. Companies must prepare (or retrain) temporary employees of various levels, check their performance and awareness in their own cases. But it takes a lot of time and money, and in our country the entrepreneurs usually have a shortage of financial resources. Therefore, recruiting firms often give checkless information about their employees. This negatively influences the companies image.

Another reason of distrusting temporary staff in the country has a large number of errors the make, performing their job. If the error happened at higher levels - it could cause the company great material losses and affect the objectives or plans of the company negatively. A mistake at the lower levels of management can show its negative impact in some period and also causing major damage.

The mentality of our people is reflected in the fact that they relate to temporary staff suspiciously. Therefore, the efficiency of temporary staff work may be low due to the negative climate within the team.

As a result, that the effectiveness and economic feasibility of using temporary workers is proved worldwide and Ukraine without exception. It vitally important to choose the personnel thoroughly and to use it in a case of necessity.

Teacher Pronyaeva V. E.

HEAT PUMPS TECHNOLOGY OF HEATING AND COOLING

Oleh Chekh– *Sumy State University, group KHKm – 31*

Increasing concern to society ecological and environmental issues, the demand for more efficient ways of using heat and energy is growing. Heat pump industry uses year-round heating with thermal energy. This concept is done by providing localized or redirected heat, by the exchange of cold air with the heated air.

A heat pump can generate heat, cool; in some applications it's preferred to separate heating and cooling systems. A heat pump is a device that uses a small quantity of energy to move heat from one location to another. It is used to pull heat out of the air, water or ground to heat a building, but it can be reversed to cool a building. A large quantity of low-grade energy absorbed from the environment is transferred to the refrigerant inside the heat pump via evaporator. This causes the temperature of the refrigerant to increase causing it to change from a liquid to a vapor state. The refrigerant is then compressed by compressor, reducing its volume but rising its temperature. A heat exchanger (condenser) extracts the heat from the refrigerant to heat water for central heating, underfloor heating or domestic hot water. After giving up its heat energy the refrigerant turns back into liquid and after passing through an expansion valve can again absorb energy. If it's necessary to heat water, there are several options: ground horizontal collector laid in 1 meter deep holes, 1 meter apart, if you have enough ground; pipe in nearby water such as sea, lake or pond, which can be still or moving; a borehole, especially useful if you have limited space.

Of special interest is cooling and heating modes. In the winter, the refrigerant absorbs heat from outdoor air suction across the outdoor heat exchanger. The refrigerant becomes hot but is made even hotter by going through the compressor. In the summer, heat pump changes the flow of refrigerant. Now the refrigerant absorbs heat from room air. In this manner, heat and humidity are removed from the air, and cool, dry air is distributed throughout your home.

S. V. Mikhno – *EL Adviser*

THE PHENOMENON OF THE UKRAINIAN MAIDAN IN TODAY'S MEDIA DISCOURSE

Nina Kolomiets, *group JTM-31*

Social changes in a country generate new realities and new lexemes on their denotation. An innovation is fixed by the language of mass-media first-ever, because journalism, by definition of Ukrainian media scientist Volodymyr Rizun, is a "second hand of history". In the days of swift political changes active lexical composition of language is filled up by neologisms, that quickly become clear both for a native speaker and for world community. Public resonance has been obtained lately by the events in Kyiv's Independence Square. Therefore, we decided to investigate the features of the phenomenon of Ukrainian Maidan in the columns of Ukrainian newspaper "Day".

Basic ideas of journalistic articles are usually accumulated in titles. They represent general content of the material, its main theses. They fix new linguistic realities that are actively included in a common lexicon. For this reason we have chosen titles as the subject of our research.

We have analyzed the titles of the articles of Ukrainian daily newspaper "Day" for a period from December, 2013 to February, 2014. Exactly at this time events in the central area of the country were in the epicenter of Ukraine's and world's attention. We fixed 93 articles, which titles contain mentioning of Maidan and its different variations.

According to the definition of the Ukrainian explanatory dictionary, maidan is a large unbuilt-up place in a village or city area. In history of Ukraine Maidan is often remembered as a place for gathering large numbers of people to discuss their urgent problems. In Kievan Rus Maidan was the place, where important political decisions were publicly declared, princely orders and different documents were read out. Therefore Maidan from ancient times has been perceived not only as a geographical category but as a place for manifestation of people's will. This tradition was saved to these days, however it underwent certain transformations, that we monitor in modern media discourse.

Usually the name of the main area of Kyiv is perceived in traditional interpretation. However, in the analyzed titles the full name of the central area of Kyiv – Independence Square is used only once. The brief name – Maidan appears in the most fixed titles. However, from the context it is clear that this lexeme is used not as a geographical index. It marks people that gathered on Maidan, their political views and aspirations. Next to this

usual lexeme "Maidan" appears its transformation – Euromaidan. It specifies the basic idea of Kyiv's Maidan – supports Ukraine's advancement to eurointegration. At semantic level the concept of Maidan and Euromaidan are generally identical.

Eventually a new Ukrainian reality – Antimaidan is fixed in the titles of "Day", that means association of people, who are opposed to the ideas of Maidan. Semantically this concept fully loses attachment to locality, and contains an ideological and political implication. A synonymous name is "Stop Maidan".

From the point of view of traditional interpretation the concept of Automaidan – association of motor-car enthusiasts, that support the ideas of Maidan and arrange motor races seems to be absurd. In a counterbalance to this phenomenon is Antiautomaidan, which appears to be a political movement of Automaidan's opponents. The titles of "Day" mention different areas of Maidans all over Ukraine and testify the expansion of Kyiv Euromaidan borders. Thus, a lexeme fully lost the traditional dictionary value and marks a fully new reality for Ukraine, that has been transformed from a geographical term into a political one.

Thus, the concept of Maidan in the titles of a newspaper "Day" has undergone transformations and obtained occasional variations. Traditional geographical interpretation was changed by a politically-ideological implication. A political dominant became basic in modern interpretation of the concept of Maidan, it became the key phenomenon of political nowadays of Ukraine.

What is healthy living?

Y. S. Streletskiy – SumyStateUniversity, group SU – 31

D. O. Marchenko – E L Adviser

Healthy living refers to involving yourself in habits that improve your general well being to maintain a functional and metabolic efficiency.

Making healthy food choices, staying physically active and maintaining a healthy weight are essential to good health of all people.

Community development is a practices of civic activists, involved citizens and professionals to build stronger and more resilient local communities.

Economic development generally refers to the sustained, concerted actions of policy makers and communities that promote the standard of living and economic health of a specific area.

Millions of people fall ill and many die as a result of eating unsafe food.

Genetically modified foods are foods derived from organisms whose genetic material has been modified in a way that does not occur naturally.

Tobacco products are products made entirely or partly of leaf tobacco as raw material.

The consumption of alcohol carries a risk of adverse health and social consequences related to its intoxicating, toxic and dependence-producing properties.

Physical activity is defined as any bodily movement produced by skeletal muscles that requires energy expenditure.

Ionizing radiation is the energy or particles produced by unstable atoms of radioactive materials.

Chernobyl accident was a disaster that affected not just Ukraine, Belarus and Russia but the whole world, changing attitudes to nuclear safety on a global scale.

Air pollution is contamination of the indoor or outdoor environment by any chemical, physical or biological agent that modifies the natural characteristics of the atmosphere.

Healthy lifestyle is important part of our life.

I. Bashlak – *EL adviser*

THE INTERACTION OF LAW AND MORALITY IN THE SOCIETY

Y. V. Venger-*Sumy State University,*
1st -year postgraduate

Morality and law are the main regulators of human behavior. The interaction of law and morality in the society is a process characterized by the variety of forms. The impact of law on morality causes the opposite effect of morality on law. Law and morality in the society complement each other as a means of social regulation. In reality, law and morality are inseparable. In the process of interaction, realizing their social purpose, law and moral consistently and purposefully form the new social relations.

In the process of joint regulation of social relations there occurs a qualitatively new phenomenon – a moral-legal effect. Particularly nowadays, the importance of morality is growing when applying legal norms. The interaction of law and morality consists in their functional and social interaction. Compliance with law regulations is considered to be moral, and vice versa, illegal conduct that violates the norms and

contradicts the law is immoral and condemned by the society. Legal norms of many international acts, which define the principles of national legislation based on universal principles are morally justified. The same principle was taken as the basis for the provisions of the Constitution of Ukraine.

The moral foundation becomes an integral part of legal norm mechanism, especially in enforcement activity of officials and state bodies. It is immoral not to know the functions and powers which are entrusted to officials, it is immoral not to perform them or hide behind good intentions, deliberately to violate moral norms and legal regulations, it is immoral to avoid responsibility.

Building a legal, democratic state requires the objective improvement in all spheres of life and activities of the society, the science-based regulation of social relations. Without a thorough and comprehensive investigation of the rules of law and other social rules society can neither control nor use them as the most effective means of regulating social relations. The force of the laws hundred times increases if they rely not only on power, but also on social morality.

V. S. Kurochkina – *EL Adviser*

JOHN LOGIE BAIRD

A. A. Yakovenko, *group IT-11*

Many people contributed to the development of the TV. But, John Logie Baird is credited with displaying one of the first moving images on a TV screen. Logie made use of a Nipkow disc and a Cathode Ray tube.

John Logie Baird (1888 - 1946) was a Scottish engineer and inventor, who demonstrated the first televised moving objects, the first transatlantic TV broadcast, and the first colour TV in 1941. Baird began his research into the problems of televising moving objects at the age of 18. In 1926 he televised objects in outline, using a flying spot of light to scan a cathode ray tube. He demonstrated the first transatlantic television broadcast in 1928. Early in his career, Baird made money by cleaning shoes and selling razor-blades. He called his first TV a “televisor”. It was a very simple machine inside a large wooden box.

In October 1925 Baird put a doll called Stooky Bill in front of his cameras and filmed it. The black and white image appeared on a small screen (10 cm x 5 cm) at the other end of his flat. TV was born! The reality

is that most inventions fail or remain unused. However, history is peppered with the many amazing creations that succeeded. Some of these, like the steam engine, are physical solutions to practical problems. Others, like the theorems of Archimedes and the work of Tim Berner-Lee, focus on more abstract thoughts and concepts. Regardless, without these inventions, the modern world would look very different. A planet lacking email and phone communications would move slowly. Moving even slower would be a transportation system that lacked affordable, mass produced cars and the ability fly using a powered craft.

Take a moment to try and imagine a world without motor vehicles or electricity. While this seems farfetched, these and other inventions may have been delayed in their creation or completely nonexistent without the work of John Logie Baird and other ingenious men and women.

S. G. Zolotova , *EL Adviser*

FICO CREDIT SCORES

D. O.Zhylytsova – *Sumy State University, group Fm-31*

A credit score is index, which measures the credit risk. It absorbs the information from your credit history into a single number at a particular point of time. This forms a basis for the assessment of your credit report and rating your credit risk by lenders.

There are many types of credit scores, which are developed by different independent companies. Today, the most widely used counting system of credit scores is FICO - developed by Fair Isaac Corporation. FICO scores range from 300 to 850, with 850 being the best possible FICO score. Some credit reporting agencies are experimenting with a broader range of scores.

Now it is easy to get your credit scores to check your financial life. Thus, you can define five main influencing factors and techniques to improve your credit score:

1) Payment history - approximately 35% of total score. The data can be broken down into few components:

- Payment information on various types of accounts;
- The appearance of any adverse public records;
- How much time has passed since any delinquencies;
- The number of past due items listed on a credit report;
- How many accounts are being paid as agreed.

Extensive geography of timely payments helps your score.

2) Amounts owed - approximately 30% of total score. The more you owe compared to your credit limit, the lower your score will be.

3) Length of credit history - approximately 15% of total score. A longer credit history will increase your score.

4) Types of credit used - approximately 10% of total score. You can improve your credit score, with various types of loans.

5) New Credit - approximately 10% of total score.

It is important to adhere to the ways to improve the factors that make up your credit score. It's a process that takes time, that is why it is important to maintain a high score in the long-term.

I. A.Morozova - *EL Adviser*

DIFFUSION: FROM NORMAL TO ANOMALOUS

Yu.Bystrik, *postgraduate student*

The chaotic motion of small particles was first observed and investigated by the botanist Robert Brown in 1827. Brown was studying pollen grains of the plant suspended in water under a microscope when he observed minute particles, ejected by the pollen grains, which were executing a jittery motion. By repeating the experiment with particles of inorganic matter he was able to rule out that the motion was life-related. So it was suggested that Brownian particle is displaced by bombardments of smaller particles.

In 1905 Albert Einstein brought the solution of the problem of Brownian motion in one of his most famous paper. He did the assumption that "the random walker" forgets the direction of motion after a certain time, and that the mean-squared displacement during this time is finite. As a result from microscopic principles he derived the equation for diffusion of particles, from which it follows that the particles are placed according to the normal Gaussian distribution and the variance of the walker position is proportional to the time. Einstein's predictions were experimentally verified and confirmed by Jean Baptiste Perrin. These were the first serious steps to understand the wide class of the stochastics processes in the nature. In addition, they were indirectly claimed the existence of atoms and molecules.

But the further researches of different phenomena showed that systems demonstrate abnormal behaviour very often. While in the case of

typical Brownian dynamics the corresponding mean-square displacement scales linearly in time, many complex systems manifest features of anomalous diffusion, characterized by a non-linear relationship to time. It occurs because the dynamics of anomalous processes is dominated by long time or/and space correlations, so these types of systems have a memory. Usually, the variance follows the power law, i.e., $\sigma^2(t) \propto t^\alpha$, and two types of anomalous diffusion, subdiffusion (when $0 < \alpha < 1$) and superdiffusion (when $\alpha > 1$), are distinguished. The class of systems with such behavior of the variance is vast and growing. Subdiffusion has been observed in amorphous solids, percolation clusters, living cells, and superdiffusion has been observed in turbulent flows, optical lattices and bacterial motion. In general, the time-dependence of the variance is not restricted by a power function. For example, very interesting alternative is superslow diffusion, i.e., the long-time diffusion of particles whose variance grows slower than any power of time. Some examples of superslow diffusion have been found in resistor networks, charged polymers, aperiodic environments, iterated maps, Langevin dynamics, fractional kinetics and others. Also there are classes of processes which are characterized by an infinite mean-square displacement of particle's position for all values of time. The most known example of these processes is Levy flights, which stem from mathematics related to chaos theory and play useful role in simulation and understanding random phenomena. Examples include earthquake data analysis, financial mathematics, and even patterns of movements of hunting animals.

All normal systems are very similar to each other, whereas any anomalous system exhibits its very own type of behavior. Thus, anomalous transport refers to nonequilibrium processes that cannot be described by using standard methods of statistical physics. It asks for a synergy of many different disciplines, from the mathematical theory of dynamical systems over the theory of stochastic processes to the statistical physics of disordered systems. Moreover, the study of natural phenomena is impossible without deep collaboration between of mathematics, physics, computer science, chemistry and biology. Stochastic systems play a dominant role in exact and life sciences, embracing a richness of systems such as glasses, liquid crystals, proteins, biopolymers, organisms or even ecosystems.

Frankly, a lot of important stochastic problems have not been solved yet. But the longer scientists try to understand random and diffusive processes, the most clear picture emerges, that all these phenomena, which are called anomalous, are in our lives at each step. Nature never tires to tell us that anomalous is completely normal.

A. Diadchko, ELA

DISSOCIATIVE STATE OF POLYMETHINE DYES

V. V. Velykodna, *post-graduate student*

Relaxation of molecules can occur not only through the direct transitions to S1 and T1 state, but also through such channels. Polymethine dyes and its derivatives are attractive for their interesting optical and photoelectric properties. They are used as very efficient spectral sensitizers and laser dyes.

It is already known that highly excited molecular states take an active participation in photoprocesses despite the fact that the relaxation of nonequilibrium excitation is predominantly nonequilibrium. Relaxation molecules can occur not only through direct referrals for S1 and T1 states, but also channels, such photogeneration of nonequilibrium carriers (electron transfer between the matrix and molecule) and dissociation of VZMS. Thus VZMS are achieved not only by direct excitation

A legitimate interest to further search for new light-sensitive materials, and study of their physical and chemical characteristics for understanding mechanisms of reactions in the matter in which it interacts with light and uses them for substances photographs raises. One of such environments are some dyes having a volatile bond between atoms belonging to the dye molecule. Such connection leads to the fact that the interaction of the dye with light causes destruction and changing the shape of the substance. Investigation of the processes of photo bleaching of certain dyes showed well enough that they can be used as a medium for recording information. As shown by recent studies, particular interest is given to practical applications of one-dimensional functional nanomaterials based on organic molecules. Separate place among a wide range of organic materials is occupied by supramolecular structures known as polymethine dyes.

A. M. Diadchko, *ELA*

PREPARATION AND CHARACTERIZATION OF SNS THIN FILMS FOR SOLAR CELL APPLICATION

A. A.Vozny, *post graduate student*

Thin films of tin sulfide (SnS) were prepared by thermal evaporation technique on glass substrates, in the range of substrate temperature 50-300C and their physical properties were studied with appropriate techniques. The

obtained results were discussed in view of testing the suitability of SnS film as an absorber for the fabrication of low-cost and non toxic solar cell.

For substrate temperature, $T_s=300^\circ\text{C}$, the films showed only the SnS phase with a strong (111) preferred orientation. The films deposited at $T_s < 300^\circ\text{C}$ deviated from stoichiometry and additional phases such as SnS₂, Sn₂S₃ were found to be present.

The structural parameters such as crystallite size, strain and dislocation density were estimated from XRD pattern. Studies showed that the crystallite size increased from 18 nm to 42 nm with increase of T_s . The surface morphology of the films was examined using scanning electron microscopy (SEM) and atomic force microscopy (AFM). The average grain size and surface roughness were found to increase with increase in the substrate temperature.

The films grown at 300°C have shown blunted grains with an average size of 265 nm and roughness of 6.8 nm. Optical transmission spectra were recorded in the wavelength range 400-1200 nm, and the data were used to calculate absorption coefficient and optical bandgap. The single-phase film grown at 300°C has shown a direct optical band gap of ~ 1.36 eV, with an absorption coefficient of 10^5cm^{-1} above the fundamental absorption edge.

The conclusion can be made that these polycrystalline, single-phase and highly absorbing SnS thin films are suitable for the fabrication of junction solar cells.

A. M. Diadechko, *EL Adviser*

THE EFFECTS OF ACIDIFICATION ON FRESH WATER LIFE

I. M. Tereshchenko – *Sumy State University, group EKm- 31*

Signs that a water body is becoming acidified are clearer water and declining fish populations. The clearness is primarily due to that the humic substances that normally colour the water, precipitate and settle on the lake floor. The main reason for fish stocks declining, both overall and in number of species, is failure to reproduce in acidic water. Many other biological changes occur, too, when the water becomes acidified.

The number of species of phytoplankton diminishes rapidly. Whereas in lakes that are poor in nutrients, and have a pH value of more than 6, there will normally be some fifty species, in an acidified lake there will hardly be more than ten. Among the plants that thrive in an acidified environment is bog moss, while some species that grow at the water's edge,

such as lobelia, quillwort, and shoreweeds , will be pressed back, partly because they are smothered with carpets of bog moss.

Acid water is however not always the direct cause of extinctions. Aluminium in ion form, which can harm fish as well as some other aquatic animals, occurs in raised concentration as a result of acidification. At some pH values, the aluminium ions precipitate and lay themselves on the fishes' gills, preventing the uptake of oxygen from the water. The result may be an acute fish kill.

The disappearance of the fish will have widespread repercussions on other animal and plant life in a lake. Some large insects, on which the fish normally feed and therefore keep their numbers down, will show a marked increase, and that will in turn affect the incidence of smaller insects, plankton, and so forth.

The melting snow in spring, but also heavy autumn rains, can cause the pH value of the water in streams and lakes to drop markedly during a brief period. The sudden onrush of great volumes of water, containing accumulated acid from the precipitation, can by itself have an effect equal to year-round acidification.

L. P. Yarmak – *EL Adviser*

ESTABLISHING OF CONSTITUTIONAL COMPLAINT INSTITUTE IN UKRAINE

V. O. Dubova – *Sumy State University, group U-31*

Twenty years formation process of Ukraine as a legal state under conditions of public relations dynamic development has led to an aggravation of discussions on the necessity of constitutional reform. With all this, the question of the constitutional complaint in Ukraine as the way of improving of the human rights protection mechanism, consolidation of law dominion leading principles, mutual responsibility of an individual and state, and also the problem of its further implementation in the legislation of Ukraine accordingly to European models of man and citizen rights and freedoms need consideration.

The purpose of this study is to determine the main problems of the introduction of a constitutional complaint in the Ukrainian national legal system, resolution of which will improve the mechanism of protecting a person's rights protection.

The problem of necessity to consolidate the constitutional complaint institute at the constitutional level as a prerequisite for its implementation is reflected in the works of home scientists and constitutionalists M.Gultay, A.Golovin, I. Bakirov, P.Yevhrafov, M. Savenko and others. Nevertheless, some aspects of the constitutional complaint institute implementation problems in Ukraine are not studied. Most scholars approve the idea of constitutional complaints institute establishing in Ukraine, but alongside there is currently a range of issues that require theoretical development as early as in the process of implementation of the institute in Ukrainian legislation. A. Golovin says, "The objective reasons primarily include the complexity of organizational issues that must be resolved. In particular, the introduction of a constitutional complaint institute requires amendments to the Constitution of Ukraine and relevant laws, which should be attached with legal consequences of this introduction. The subjective reasons include theoretical uncertainty of the role and place of the constitutional complaint". One of the most important issues is the problem of definition of the constitutional complaints institute in Ukraine as there exist a variety of concepts directly taking into account international experience in the institute functioning of the leading countries in Europe. I. Bakirova believes that all that is now beyond the jurisdiction of the national system of general jurisdiction courts should be a subject of constitutional complaint. Indeed, challenging the constitutionality of acts of the constitutional complaint procedure is the most common and required by law in most countries. This pattern is typical for Germany, where in addition to the laws a person has the right to appeal both the general and personal acts of administration, and the action or inaction of the executive. The subject of constitutional complaint can be considered in range of public relations related to the violation of constitutional rights and freedoms of a man and a citizen. This concept is successfully operating in the legislation of Spain, where the subject of the complaint is the protection of the fundamental right that has been violated by the Government legislative act. The problem of clearly defining the agents entitled to constitutional complaint should also be noted. P.Tkachuk believes that the rights of the subject to an appeal with a complaint to the Constitutional Court should empower citizens, foreigners, stateless persons and legal entities. Thus, foreigners and stateless persons have the right to appeal only if the violation of their constitutional rights and freedoms takes place. Support of the constitutional complaint by the Constitutional Court is also an urgent

problem that needs to be addressed by introduction of a constitutional complaint in the Ukrainian legal system. Thus, the introduction of a constitutional complaint, as we believe, is an effective mechanism for improving the protection of a man and a citizen rights and freedoms. It allows to consolidate the leading principles of legal state in Ukraine. Long-term functioning of the constitutional complaint in the leading countries of Europe gives a lot of models of introduction this institution in Ukraine. However, the process should be gradual and deliberate, and consider the issues that arise in the course of its implementation into the national legal system of Ukraine.

S. V.Podolkova – *EL Adviser*

TiO₂-BASED DYE-SENSITIZED SOLAR CELLS

I. V. Zahiko, *postgraduate studen,*

Today, due to the increasing global demands on energy, it is imperative that a renewable energy source be determined, that is cost effective and reliable. Solar cell technology has shown much promise over the years to replace the use of fossil fuels. However, with the current technology, the cost per watt is rather high due to the high cost of manufacturing silicon-based solar cells.

In the conventional p–n junction solar cells, only the electrons and holes that can diffuse to the space charge region can be collected as a current. In order to get a long diffusion length, the purity of semiconductors should be increased and the defect concentration should be decreased, resulting in the expensive solar cell materials. In a dye-sensitized solar cell, a photon absorbed by a dye molecule gives rise to electron injection into the conduction band of nanocrystalline oxide semiconductors such as TiO₂ or ZnO. Because of the high surface area, relatively high photocurrent can be obtained in spite of the simple process. The dye is regenerated by electron transfer from a redox species in solution.

The major components of a DSSC include an n-type semiconductor, a sensitizer (i.e., dye), and a redox electrolyte. A sensitizer is chemically tethered to the semiconductor surface by functional anchoring moieties (usually carboxyl group) to harvest a broad range of spectrally distributed light and transfer energy from absorbed photons to excite electrons. If the energy of excited electrons is sufficiently high, electrons will inject into the conduction band of n-type semiconductor to generate photocurrent. The

ability to promote a fast electron generation in sensitizer as well as a fast recovery of oxidized sensitizer, a rapid and efficient electron transport in n-type semiconductor, and a fast recovery and diffusion of redox couple in electrolyte is the key to achieve high power conversion efficiency

Different nanostructured TiO₂ have been utilized as photoanode to produce DSSCs, including nanoparticles, nanorods, nanowires, and nanotubes.

A. M. Diadchko, *ELA*

AN INVESTIGATION OF CdZnTe THIN FILMS FOR PHOTOVOLTAGICS

Y. V. Znamenshchikov, *postgraduate student*

In the last decade, the interest in the study of thin film CdZnTe (CZT) alloys has been increased due to their important industrial applications as solar cells, photodetectors, and gamma-ray detectors. The properties of Cd_{1-x}Zn_xTe (CZT) make it a prime candidate for terrestrial photovoltaic applications. This ternary structure is one of the important semiconductor compounds, as a top device in a high efficiency tandem solar cell structure, due to its tunable physical parameter. CZT is a semiconductor with a tunable band gap of 1.51–2.36 eV. Solar cells with efficiencies of 15–20% or higher can be achieved by using a tandem structure, which consists of a top cell and a bottom cell connected in a series. In this type of solar cell, the light passes through the top cell first, which has a wider band gap to absorb light of shorter wavelengths, and the remaining light passes through the bottom cell with a lower band gap to absorb light of higher wavelengths. For a tandem cell structure, the ideal band gap for the top and bottom cell is well known as about 1.7 and 1 eV, respectively. Cadmium Zinc Telluride is a suitable candidate for the top cell. Also, the high atomic number, tunable energy band gap to minimize leakage currents at room temperature, high detective quantum efficiency, good charge transport, and high intrinsic mobility-lifetime products for electrons and holes offer it an attractive candidature as a good radiation detector material. For production of large area applications of CZT-based photovoltaic devices, thin film technology has to be applied. Close spaced sublimation method was used to deposit thin films; at least two different targets, such as CdTe and ZnTe, were used. Film deposition and substrate temperature effects on the composition of the thin film were also investigated.

A. M. Diadchko, *ELA*

ON SUBHARMONIC FUNCTIONS AND DIFFERENTIAL GEOMETRY IN THE LARGE

Ye. Legostova, *postgraduate student*

We consider an open, two-dimensional Riemannian manifold M whose metric is defined by a positive definite quadratic form

$$ds^2 = E(\xi, \eta)d\xi^2 + 2F(\xi, \eta)d\xi d\eta + G(\xi, \eta)d\eta^2, \quad (1.1)$$

ξ and η denoting local parameters. If E , F and G are sufficiently regular, then it is possible to introduce (local) *isothermic parameters*, i.e. there exists a coordinate transformation $x = x(\xi, \eta)$, $y = y(\xi, \eta)$ such that $E = G > 0$, $F = 0$ in the (x, y) -parameter system. Then we can write

$$ds^2 = e^{2u(x,y)}(dx^2 + dy^2) = e^{2u(z)}|dz|^2, \quad (1.2)$$

putting $z = x + iy$. Such a transformation always exists, for example, when E , F and G are of class C^3 , and in this case the corresponding function u is also of class C^3 .

By the Theorema egregium the Gaussian curvature K can be calculated from the E , F , G and their partial derivatives up to the second order. In the isothermic parameter system (1.2) one obtains the particularly simple expression

$$K = -e^{-2u} \Delta u \quad (\Delta \equiv \partial^2 / \partial x^2 + \partial^2 / \partial y^2). \quad (1.3)$$

Hence, letting $dA = e^{2u} dx dy$ denote the area element on M we have

$$K dA = -\Delta u dx dy. \quad (1.4)$$

Furthermore, one finds after some calculation the following expression for the geodesic curvature k of a curve on M

$$k = e^{-u} \left(k_e + \frac{\partial u}{\partial n} \right). \quad (1.5)$$

Here k_e denotes the euclidean curvature of the corresponding curve $z = z(t)$

in the z -plane with the convention that $\text{sign } k_e \equiv \text{sign } \frac{d}{dt} \left[\arg \frac{dz}{dt} \right]$, and

n designates the normal to $z(t)$ in the direction $\arg \left(-i \frac{dz}{dt} \right)$. (1.2) and (1.5) imply

$$k ds = \left(k_e + \frac{\partial u}{\partial n} \right) |dz|. \quad (1.6)$$

In general, isothermic parameters can only be introduced in the small. In order to be able to treat problems pertaining to differential geometry in the large we have to consider the Riemann surface S which is determined by the conformal M . The local uniformizers are then defined as functions which map a portion of M conformally onto a region in the z -plane. Hence their real and imaginary parts form parameters. Conversely, if x and y are local isothermic parameters a set of local isothermic, then either $x+iy$ or $y+ix$ constitutes a local uniformizer.

We thus are led to conceive of M as a Riemann surface on which a conformal metric

$$ds = e^{u(z)}|dz| \quad (z = \text{local uniformizer}) \quad (1.7)$$

has been introduced. Thereby a change of uniformizers $z = \varphi(\zeta)$ implies the transformation

$$\tilde{u}(\zeta) = u(\varphi(\zeta)) + \log|\varphi'(\zeta)|, \quad (1.8)$$

due to the conformal invariance of $ds = e^{u(z)}|dz| = e^{\tilde{u}(\zeta)}|d\zeta|$.

This issue is professor H. Hopf. He drew our attention to the connection between differential geometry and potential theory which is revealed by relations (1.3) and (1.4). For example, the function $u(x,y)$ is subharmonic in a certain (x,y) -parameter region if and only if $K \leq 0$ in the corresponding domain on M . This fact had already been used by E. F. Beckenbach and T. Rado in their proof of the isoperimetric inequality on surfaces of negative curvature. Analogously, u is super-harmonic if and only if $K \geq 0$. Furthermore, (1.4) discloses an even deeper connection: The surface integral of K , considered as a set function, is essentially the measure associated with u . Consequently, results of differential geometry in the large involving the curvatura integra, such as those due to S. Cohn-Vossen, F. Fiala, Ch. Blanc and F. Fiala, have a potentialtheoretical meaning. It is therefore natural to apply functiontheoretical methods to this field in the hope that not only other (and eventually simpler) proofs of known results will be found, but also theorems which are new in both their differential geometrical and potential-theoretical aspects.

A. Dyadechko, ELA

MAGNETIC TUNNEL JUNCTIONS AS A STORAGE ELEMENT FOR MEMORY DEVICE

Ia. M. Lytvynenko – *Sumy State University*

Spin-dependent tunneling in magnetic tunnel junctions (MTJs) has recently aroused great research interest and has developed into a separate branch of materials science. The large tunneling magnetoresistance (TMR) observed in MTJs got much attention due to possible applications in non-volatile random access memories and next generation sensors of magnetic field. This affected a number of fundamental issues concerning the phenomenon of spin-dependent tunneling. MTJs consist of two ferromagnetic metal layers separated by a thin insulating barrier layer, which must be so thin (no more than a few nms) that electrons can tunnel through the barrier when bias voltage is applied to metal electrodes across the insulator. As a rule MTJs electrodes use both soft and hard magnetic layers made of materials with different coercivity whereas the insulating layer uses an amorphous Al_2O_3 or crystalline MgO . Nowadays MTJs that are based on 3d-metal ferromagnets and Al_2O_3 barriers can be routinely fabricated with reproducible characteristics, this making them suitable for industrial applications. However, research of MTJs remains a relevant scientific task. The main property of a MTJ is tunneling current dependance on the relative orientation of ferromagnetic layers magnetization, changing under the applied magnetic field (that of TMR). One of the most important problems in MTJs research is the creation of stable structures with effective perpendicular magnetic anisotropy (PMA).

In this work the experimental results of studying epitaxial single-crystal magnetic tunnel junctions based on a V/Fe soft layer (the thickness is only 5-7 monoatomic layers) and a Fe/Co hard layer are represented. The soft magnetic layer is integrated as a free layer in the MTJs for determining its magnetic response to various electric fields through the MgO barrier. A strong PMA is observed on the thin Fe layers on applying a positive bias voltage to the MTJ electrodes, and the anisotropy constant decreases with the increase of bias voltage.

G. I. Lytvynenko – *EL Adviser*

3D PRINTING

O. O. Panchenko- *SumyStateUniversity, group IH-21,*

E. O. Gumenny- *SumyStateUniversity, group IH-21*

3D printing or Additive manufacturing is a process of making a three-dimensional solid object of virtually any shape from a digital model.

Also known as "additive manufacturing" or "stereo lithography," 3D printing is often depicted as a mysterious and seemingly magic process. 3D printing turns computer models into real physical things. It takes different materials, from biodegradable plastic filament PLA to ABS plastic to Nylon, melts it into thin layers onto a surface, moves up and prints another layer. After layer upon layer, you are left with a physical object. You can use 3D modeling software or download free things that people have already created, and print them out in your own home or office or classroom. Three-dimensional printing has been widely used in industrial contexts for more than two decades. It is only recently, however, that 3-D printing has captured the public eye. Greater refinement and reduced cost of the technology are primarily responsible for this phenomenon.

Many types of 3D printers currently exist. Every printer type typically uses a different material; nonetheless, all such printers employ the same basic technique to "print" objects: Spraying on or otherwise transferring multiple layers of a material onto a construction platform, starting with the bottom layer. Before printing a 3-D object, you must first produce a three-dimensional image of the item you want to print by using a computer-assisted design ("CAD") software application. The program "slices" your desired object into several hundred or several thousand horizontal layers. Each layer is then placed on top of each other in a one-by-one manner until the entire object develops. One type of 3D printer known as a selective laser sinter uses a laser beam to heat and solidify a granular substance into a specific pattern for every slice before repeating the process again and again on new layers. This particular method is often used to create figurines, for instance. Another 3d printing method involves the use of UV light to cure layers of resin. Still other methods deposit materials into a layered pattern, much as automatic glue guns work.

3-D Printing Advantages:

- Three-dimensional printing allows businesses to construct working models in just hours instead of days or weeks

- Generating prototypes with 3D printers is much easier and cheaper than making molds
- Certain three-dimensional printing methods enable the production of objects with excellent surface features. This makes it very easy to create construction models or prototypes for a wide variety of projects within many industries
- Durability
- The objects obtained in many types of 3-D printing are quite long lasting and durable, as they do not absorb moisture or warp over time

3D printing is a disruptive technology of mammoth proportions, with effects on energy use, waste, customization, product availability, art, medicine, construction, the sciences, and of course manufacturing. It will change the world as we know it. Before you know it.

I. A. Bashlak –*E.L. Adviser*

RELATIONSHIP BETWEEN ENGLISH AND LATIN LANGUAGES IN MEDICINE

O. I. Pereshyvailo - *Sumy State University, group LS-211*

Latin (Lingua Latina) is an ancient language. The Latin language still has popularity and importance in the creation of new words in modern languages such as English and biological taxonomy.

English includes words from virtually every other language on the planet! As we know from the history of Latin, it arose in the 4th century AD (anno domini). It is much older than the English language which arose in England about 1500 years ago. So, before that time or even afterwards all medical terms were written in Latin and were widely used.

A survey made by Joseph M. Williams concerning the origin of 10,000 English words which were taken from several thousand business letters gave statistics that 15 percent of them were borrowed from Latin.

Another computerised survey made by Thomas Finkenstaedt and Dieter Wolff (1973) of about 80,000 words in the old Shorter Oxford Dictionary (3rd ed.) was published in *Ordered Profusion* that estimated the origin of English from Latin as 28.3%.

In the end, we can say that one of the principle uses of the Latin language today is in medical terminology, as medical terminology is basically a game of building blocks. You take a root (or two) and add

prefixes and suffixes and put them together to create a new word. Latin and Greek are great languages for building words because the various parts go together so well. For example: ortho (straight) + dont (teeth) + -ic (pertaining to) = orthodontic (pertaining to the straightening of teeth, or simply teeth straightening; -ic just makes the word an adjective).

Thus, Latin has a great influence on the English language so that almost all medical terms in English come from this great language. I can't imagine the existence of medical terms without Latin.

V. S. Kurochkina – *EL Adviser*

THERMAL AND CONCENTRATIONAL EFFECTS IN ELECTROPHYSICAL AND MAGNETORESISTIVE PROPERTIES OF Fe-Pd AND Co-Pd THIN FILM ALLOYS

Karpenko K. G., *postgraduated student*

The rapid development of nanotechnology leads to a drastic reduction in the size of magnetic devices to dimensions below one micron and thus to an increase in the surface area to volume ratio of the system. It is apparent that the surface effects in such low dimensional systems will become very important and will affect the overall magnetic behavior in multiple ways. Nanoparticles and ultra-thin films are examples of the nanoscale magnetic systems where surface effects play an important role in their magnetic properties.

Ultra-thin magnetic films are widely used in the technological applications such as magnetic recording or micro-electromechanical applications.

Palladium-based nanoalloy thin films (CoPd, FePd) are considered to be very promising materials for applications in magneto-optical recording. Recently, these

materials have been prepared by evaporation, sputtering and electrodeposition. It has been reported that Co-Pd nanoalloys exhibit very large negative magnetostriction up to -2×10^{-4} [1]. Furthermore, Co-Pd alloy thin films have perpendicular magnetic anisotropy (PMA) and large Kerr rotation angles. PMA in Co, Fe, and Pd is generally explained in terms of the surface or interface anisotropy induced by broken symmetry at the interfaces. These alloys are very different from the Co-based hexagonal close-packed alloys utilized for the last two decades or so, in that they are tetragonal in symmetry and are atomically ordered structures.

However, detailed knowledge of nanoscale local structures of alloy films and their direct comparison is still lacking, since investigating microscopic details is difficult in complicated nanothin structures, where as a variety of structural and magnetic studies have been carried out.

The magnetic and chemical interactions in solid solutions, their interdependence and the role they play in determining the electronic and magnetic properties of transition metal alloys have been the subject of extensive experimental investigation. In fact, it has been observed that small variations in these parameters, with emphasis on the residual stress and crystallite size, can change the coercivity and remanence drastically [2].

In this regard, alloy films can be considered as an alternative to the corresponding multilayers since they possibly have similar magnetic properties and they are much easier to produce.

1. Srinivasan K. Thermal effects on the magnetization reversal process and its interpretation in perpendicular magnetic recording media / K. Srinivasan, B.R. Acharya, G. Bertero // J. Appl. Phys. –2010. – V. 107. – P. 113912-1 – 113912
2. Y. Matsuo, J. Phys. Soc. Jpn., 32, 972-978 (1972)

Dyadechko A. M. *supervisor*
Sumy State University, Sumy

ACIDIFICATION

A. M. Ponomarenko, *gr. EKМ-31*

Acidification is caused by emissions of sulphur dioxide (SO₂), nitrogen oxides (NO_x), and ammonia (NH₃), of which sulphur emissions are the primary source.

Acid mine drainage, industrial effluent, and atmospheric emissions of sulphur and nitrogen oxides are largely responsible for the acidification of surface waters. Most surface waters have a pH between 6 and 8.5, and values below six can be hazardous to aquatic life. Fish, shellfish and aquatic insects have different tolerances to acidic waters and species diversity will decrease along with increased acidification.

Young organisms tend to be more sensitive to acidic waters: for example, at a pH of 5, most fish eggs cannot hatch, while only some adult fish will be affected. Trophic level effects may cause indirect survivorship

challenges in instances where prey species are eliminated. Acidic waters also mobilize metals that can be toxic to aquatic species (e.g., aluminium). Metal toxicity can cause reduced survivorship in fish through chronic stress, which impairs health and decreases the affected individuals' ability to secure food, shelter, or reproductive partners.

Industrial effluent has the potential to alter the chemistry of receiving waters and make them more susceptible to acidification.. Water quality at that monitoring station also tended to have much higher hardness, conductivity, chloride, sulphate and nitrate concentrations than a baseline, upstream monitoring station.

While acid mine drainage tends to affect individual systems and be fairly localized in its impact, industrial emissions of sulphur and nitrogen oxides to the atmosphere have affected large areas and many ecosystems. Attempts to curb acidification of terrestrial and aquatic landscapes have resulted in reduced sulphur emissions to the atmosphere in many parts of the world.

L. P. Yarmak – *E.I. Adviser*

THE BASIC METHODS OF ANALYSIS OF MARKETING INFORMATION

*An adviser Morosova I. A.,
student MKms-31/1m Kirichenko T.V.*

For taking the specific management decisions, supervisor needs an objective and general information about the position of the firm in the market and the general market situation. The information we can get from market research. Data gathering involves collecting as much information as possible about the market for the more accurate analysis. Information processing involves using the most common methods of analysis. The most popular of them are: statistical methods – make it possible to determine the average valuation, error value, the degree of consistency of respondents' answers, trends, etc. They include: regression analysis – makes it possible to determine the dependence of the variable on one or more independent variables; correlation analysis – makes it possible to determine the density of communication between two attributes; factor analysis – allows you to establish a connection between the variables and to identify the most significant ones; cluster analysis – allows you to allocate a set of objects into homogeneous groups. This method is used for segmentation the market

into groups of consumers and goods; discriminant analysis – it is used to predict the membership in specific groups (for example, during the market segmentation); simulation methods – involves the creation of computer simulation real systems and its experimental application for the analysis of complicated marketing situations and processes. Simulation methods are used when the variables affecting the marketing situation (for example, behavior of competitors) are not identifiable from other methods of analysis; linear and nonlinear programming – it is used to find the optimal solution in the presence of many interrelated changes; heuristic methods including: brainstorming, expert opinions, associations and analogies, morphological method – they are used to solve problems of goods movement and for demand forecasting based on objective marketing information. So, today there are many methods of marketing information analysis.

BRANDING AS AN IMPORTANT PART OF MARKETING STRATEGY

Gaityna N. M., *MKMc-31/1M*

The American Marketing Association defines a brand as a "name, term, sign, symbol or design, or a combination of them intended to identify the goods and services of one seller or group of sellers and to differentiate them from those of other sellers.

Therefore it makes sense to understand that branding is not about getting your target market to choose you over the competition, but it is about getting your prospects to see you as the only one that provides a solution to their problem.

The objectives that a good brand will achieve include:

- to deliver the message clearly;
- to confirm your credibility;
- to connect your target prospects emotionally;
- to motivate the buyer;
- to concrete User Loyalty.

To succeed in branding you must understand the needs and wants of your customers and prospects. You do this by integrating your brand strategies through your company at every point of public contact.

Your brand resides within the hearts and minds of customers, clients, and prospects. It is the sum total of their experiences and perceptions, some of which you can influence, and some that you cannot.

A strong brand is invaluable as the battle for customers intensifies day by day. It's important to spend time investing in researching, defining, and building your brand. After all your brand is the source of a promise to your consumer. It's a foundational piece in your marketing communication and one you do not want to be without.

Brands typically are made up of various elements, such as: Name, Logo, Tagline or Catchphrase, Graphics, Shapes, Colors, Sounds, Scents, Tastes, Movements and Customer relationship management.

Customers experience brand in numerous ways: products, packaging, price, marketing, sales personnel, etc. Each of these contacts or touchpoints molds the customer's impression of the brand. Some of these touchpoints are obvious, like product performance, and one-on-one customer interactions. Other touchpoints, such as the product manual, monthly statements or post-sales support, may be subtler in their brand effects.

Brand image creates expectations. It defines who you are, how you operate, and how you're different from your competitors. In essence, your brand image is a promise - a promise that must be kept.

If the brand is a promise you make, then the customer experience is the fulfillment of that promise. The customer experience can't be left to chance. It should be actively designed and controlled in a manner that enhances your brand image. It must consistently reinforce the brand promise across every customer touchpoint or the value of the brand itself is at risk.

Here are five easy steps to build a strong brand and an optimize customer experience:

1. Identify your reasons-to-believe.

Your brand promise is irrelevant if your customers do not believe it. Therefore, your promise must be supported by reasons-to-believe. This will automatically add substance to the promise and define specific expectations for the customer.

2. Identify customer touchpoints.

Each individual step in your business process contains a number of touchpoints when the customer comes in contact with your brand. Your ultimate goal is to have each touchpoint reinforce and fulfill your marketplace promise.

3. Determine the most influential touch points.

En adviser Morozova I. A.

A CREOLIZED TEXT OF AN INTERNET MEME AS A MEANS OF FORMING IMAGE OF THE CITY IN NEW MEDIA: THEMATIC AND PROBLEMATIC ASPECTS

Iryna Savchenko, *group Jm-31*

New Media as a modern information and communication phenomenon play an important role in forming image of the city. New media erase the territorial boundaries and disseminate information about the city life to the widest audience (from a geographical point of view). Recently among the types of new media the social networks have been gaining their popularity. They have in their arsenal a range of means which affect the formation of the image of the city. Prominent among them are currently ranked Internet meme, which represents a visual, structural, semantic and functional whole formed by verbal and graphic elements, which aims to achieve the desired communicative effect and, therefore, is the creolized text.

The term «creolized text» was first taken by psycholinguists Y. Sorokin and E. Tarasov. Scientists view creolized texts as those that have «texture consisting of two nonhomogeneous parts: verbal (language/speech) and nonverbal (belong to other sign systems than natural language)» [1, 180–181]. Later creolized texts were researched by O. Anisimova, I. Vashunina, M. Voroshilova, Z. Getman, A. Biernackaya etc. However, the research of creolized text has some gaps that need filling. In particular, today there is a need to study the Internet meme as a means of forming image of the city in the new media, because these aspects scholars have almost paid no attention so far.

We have analyzed 35 Internet memes about Sumy that appeared in the social network «VKontakte» from January to March 2014. The study showed that the most popular in Internet memes is reflection of social and political processes taking place in the city (the removal of the banner «Building together a new Sumy Region!», dismantlement of the monument to Vladimir Lenin, the situation around Gennady Minaev etc.), appeal to the subject of weather (no snow, rainy weather in January and so on). Internet memes also focus on public problems (holes in the roads, unfinished buildings, disrepair of attractions), actualize attention on a criminal areas of the city (for example, Himmistechko, Kurskaya Street). A significant place the authors devote to typical phenomena in the city: attention is paid to the typical meeting places in Sumy (for example, shop «Monarch»), places for taking photographs (objects in the center

«Manufactura»), situations that happen to and in minibuses (breakdowns, when a person is running late, passing money). In addition, the authors talk about extraordinary decisions made by Sumy citizens (ice sculptures exhibition, when the temperature is above zero, catching fish in the Psel during thaw). Also in Internet memes we come across on critical remarks concerning literacy (spelling the name of the city with one letter «m»). Authors are never lazy to talk about the beauty of the city (especially nocturnal), athletic performance (thanks to Vita Semerenko for a bronze medal at the Olympics), adverse events (in particular, their appearance on TV), expensive recreational facilities (when people have enough money only to get inside), purity (to be more precise in prospective), the need for diligent attitude to learning (building in the marketplace, which collapsed was taken as an example). It should be noted that Sumy in Internet memes is positioned as a city in the center of which it is always possible to meet friends.

Thus, the study of the creolized text of Internet meme showed that the authors of this phenomenon pay attention to the wide range of issues specific to the city of Sumy, which actualize a lot in the community. So, viewing Internet memes in new media is capable to form the image of the city in the minds of the recipients as far as these problems are concerned.

REFERENCES

1. Sorokin Y. Creolized texts and their communicative function / Y. Sorokin, E Tarasov // Optimization of speech impact. – Moscow : Nauka, 1990. – P. 180–186.

Bashlak I. A., *EL Adviser*

INTERNATIONAL BUSINESS AND TRADE

A. O. Manzyuk – *Sumy State University, group Fm-31*

International business relations are much older than we usually think. The epoch of global economy began, when prehistoric hunters first reached a tribe of prehistoric farmers and exchanged their products. Nowadays we define international business as all business transactions, involving 2 or more countries, and such a wide notion brings us to the idea, that international business is an extremely complex system, including different types of activities. Typically for market economy, people or organizations, involved in foreign business affairs, aim to maximize their profits, but the rule doesn't work when we speak about governments, which

may be motivated not only by profit prospects, but by other forces, like supporting financial stability or acquiring irreplaceable goods, needed to satisfy some vital social needs.

Three major factors that make firms to pursue international business are sales expansion, resource acquisition and diversification.

The first reason is easily explained as even in huge countries domestic market is limited by the number of population and for some categories it's much narrower. Many developing states have constructed high-tech industries with the help of western investments and sell the products to other countries, as local population simply cannot afford them! Generally, even if you have a plenty of rich customers, you are still interested in entering a foreign market.

But before selling goods, you need to produce them. Process of production implies combining different resources and transforming them into the output. Internal resources markets may offer an unacceptable price, and some kinds of resources may inaccessible at all! That's why large companies, like petroleum refiners, fully exist on imported raw materials. However, in most cases, searching for outer supplies is motivated by making higher profits. Multinationals establish their plants in the 3rd world countries, due to the cheaper labor force and favorable legislation.

And even having a reliable supplier or market, a company should be aware of unexpected troubles. A strike or a natural cataclysm may put an end to its prosperity. To avoid wild swings in their sales and profits, many companies start international activity. Another reason to diversify the sources of supplies is a potential probability of a resource shock, when a monopoly supplier can set any price, and your company will have to accept it or just go out of business. In case a company cooperates with a number of foreign partners, they are likely to reduce the price in the competitive struggle.

Fees are another form of earnings from international activities. They are payments for the performance of such services as banking, insurance, rentals, engineering, and management.

Surprisingly, but a company can make profits without performing any actions! I mean receiving royalties – payments for use of assets from abroad (copyrights, trademarks, patents etc.)

A country should specialize on goods and services; it can produce with relatively low alternative costs and imports the others from abroad. Sometimes governments try to beat fundamental laws of economics and

order to produce all types of goods within their country's economy, which may result in tremendous expenditures and low quality of these substitutes.

However, despite the fact the international trade can bring considerable benefits, all countries impose restrictions of one form or another to protect some of their domestic industries. Governments have to provide employment, stable salaries and sufficient living standards. International practice usually includes the following types of restrictions: tariffs, import quotas, nontariff barriers. Tariffs are customs duties or taxes imposed by a government on the importation of a good. Tariffs maybe specific, in the form of a tax per unit of the commodity, or ad valorem, based on the value of the commodity. Reasonable taxes, as well as moderate inflation, are useful for economies. Import quotas are laws that limit the number of units of a commodity that may be imported during a specified period. Practice says they are often violated with the help of shadow economy.

I. A. Morozova – *EL Adviser*

ARTIFICIAL HEART

B. V. Nishta, *group KM-01*

An artificial heart is a device that replaces the heart. Artificial hearts are typically used to bridge the time to heart transplantation, or to permanently replace the heart in case heart transplantation is impossible. Although other similar inventions preceded it are going back to the late 1940s, the first artificial heart to be successfully implanted in a human was the Jarvik-7, designed by Robert Jarvik and implemented in 1982.

A synthetic replacement for the heart remains one of the long-sought holy grails of modern medicine. The obvious benefit of a functional artificial heart would be to lower the need for heart transplants, because the demand for organs always greatly exceeds supply.

Although the heart is conceptually a pump, it embodies subtleties that defy straightforward emulation with synthetic materials and power supplies. Consequences of these issues include severe foreign-body rejection and external batteries that limit patient mobility. These complications limited the lifespan of early human recipients to hours or days.

In 1949, a precursor to the modern artificial heart pump was built by doctors William Sewell and William Glenn of the Yale School of Medicine

using an Erector Set, assorted odds and ends, and dime-store toys. The external pump successfully bypassed the heart of a dog for more than an hour.

Contrary to popular belief and erroneous articles in several periodicals, the Jarvik heart was not banned for permanent use. Today, the modern version of the Jarvik 7 is known as the SynCardia temporary CardioWest Total Artificial Heart. It has been implanted in more than 800 people as a bridge to transplantation.

Patients who have some remaining heart function but who can no longer live normally may be candidates for ventricular assist devices (VAD), which do not replace the human heart but complement it by taking up much of the function.

N. I. Mulina, *ELA*

BATTERY

S. Bobin, *group KM-01*

The usage of "battery" to describe a group electrical devices dates to [Benjamin Franklin](#), who in 1748 described multiple [Leyden jars](#) by analogy to a [battery of cannon](#) (Benjamin Franklin borrowed the term "battery" from the military, which refers to weapons functioning together). [Alessandro Volta](#) described the first electrochemical battery, the [voltaic pile](#) in 1800. This was a stack of copper and zinc plates, separated by brine soaked paper disks, that could produce a steady current for a considerable length of time. Volta did not appreciate that the voltage was due to chemical reactions. He thought that his cells were an inexhaustible source of energy and that the associated corrosion effects at the electrodes were a mere nuisance, rather than an unavoidable consequence of their operation, as [Michael Faraday](#) showed in 1834.

Although early batteries were of great value for experimental purposes, in practice their voltages fluctuated and they could not provide a large current for a sustained period. The Daniell cell, invented in 1836 by British chemist John Frederic Daniell, was the first practical source of electricity, becoming an industry standard and seeing widespread adoption as a power source for electrical telegraph networks. It consisted of a copper pot filled with a copper sulfate solution, in which was immersed an unglazed earthenware container filled with sulfuric acid and a zinc electrode

Batteries convert chemical energy directly to electrical energy. A battery consists of some number of voltaic cells. Each cell consists of two half-cells connected in series by a conductive electrolyte containing anions and cations. One half-cell includes electrolyte and the negative electrode, the electrode to which anions (negatively charged ions) migrate; the other half-cell includes electrolyte and the positive electrode to which cations (positively charged ions) migrate. Redox reactions power the battery. Cations are reduced (electrons are added) at the cathode during charging, while anions are oxidized (electrons are removed) at the anode during discharge. The electrodes do not touch each other, but are electrically connected by the electrolyte. Some cells use different electrolytes for each half-cell. A separator allows ions to flow between half-cells, but prevents mixing of the electrolytes.

Primary batteries, or primary cells, can produce current immediately on assembly. These are most commonly used in portable devices that have low current drain, are used only intermittently, or are used well away from an alternative power source, such as in alarm and communication circuits where other electric power is only intermittently available. Disposable primary cells cannot be reliably recharged, since the chemical reactions are not easily reversible and active materials may not return to their original forms. Battery manufacturers recommend against attempting to recharge primary cells.

Secondary batteries, also known as *secondary cells*, or *rechargeable batteries*, must be charged before first use; they are usually assembled with active materials in the discharged state. Rechargeable batteries are (re)charged by applying electric current, which reverses the chemical reactions that occur during discharge/use. Devices to supply the appropriate current are called chargers.

Molten salt batteries are primary or secondary batteries that use a molten salt as electrolyte. They operate at high temperatures and must be well insulated to retain heat.

A reserve battery can be stored unassembled (unactivated and supplying no power) for a long period (perhaps years). When the battery is needed, then it is assembled (e.g., by adding electrolyte); once assembled, the battery is charged and ready to work. For example, a battery for an electronic artillery fuze might be activated by the impact of firing a gun: The acceleration breaks a capsule of electrolyte that activates the battery and powers the fuze's circuits. Reserve batteries are usually designed for a short service life (seconds or minutes) after long storage (years). A water-activated battery for oceanographic instruments or military applications becomes activated on immersion in water.

N. I. Mulina, *ELA*

PROBLEMS OF MEASURING GDP IN DIFFERENT COUNTRIES

L. Hordiyenko, *Fm-311*,

Economic information must be comparable therefore we have to measure GDP in one currency.

Normally we use the US dollar to measure GDP in different countries. But using exchange rates causes two problems:

- exchange rates can be volatile over a period of time. For example a depreciation in the value of one country's currency against the US dollar might mean that its living standards have decreased, but its economy might actually increase;
- exchange rates are more relevant to products traded between countries than non-traded products. Manufactured products are sold at similar prices in most countries in the world because of international competition. Non-traded or private services usually have big differences in prices.

Purchasing Power Parity is used for comparing GDP by forming a basket of comparable goods and services and looking at its prices in different countries.

The Big Mac Index compares the price of Big Mac in USA and other countries and it helps to define if a currency is under or over-valued against the US dollar.

The World Bank uses a price data for different countries to calculate a PPP-adjusted level of GDP. But there are problems in making international comparisons across countries:

- the difference in types of products;
- quality of goods and services is different and it is reflected in price variations;
- differences in consumption share of each product between countries;
- a large informal or subsistence sector in many countries;
- the quality of economic data varies across countries, because not all nations use sophisticated methods of collecting information.

Morozova – *EL Adviser*

NUMBER PHI

Anna Taran, *KM-01*

Fibonacci is one of the most famous names in mathematics. This would come as a surprise to Leonardo Pisano, the mathematician we now know by that name. And he might have been equally surprised that he has been immortalised in the famous sequence – 0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, ... – rather than for what is considered his far greater mathematical achievement – helping to popularise our modern number system in the Latin-speaking world.

Leonardo Pisano was born late in the twelfth century in Pisa, Italy: Pisano in Italian indicated that he was from Pisa, in the same way Mancunian indicates that I am from Manchester. His father was a merchant called Guglielmo Bonaccio and it's because of his father's name that Leonardo Pisano became known as Fibonacci. Centuries later, when scholars were studying the hand written copies of *Liber Abaci* (as it was published before printing was invented), they misinterpreted part of the title – "filius Bonacci" meaning "son of Bonaccio" – as his surname, and Fibonacci was born.

One of the mathematical problems Fibonacci investigated in *Liber Abaci* was about how fast rabbits could breed in ideal circumstances. Suppose a newly-born pair of rabbits, one male, one female, are put in a field. Rabbits are able to mate at the age of one month so that at the end of its second month a female can produce another pair of rabbits. Suppose that our rabbits never die and that the female always produces one new pair (one male, one female) every month from the second month on. The puzzle that Fibonacci posed was... How many pairs will there be in one year?

Fibonacci numbers are of interest to biologists and physicists because they are frequently observed in various natural objects and phenomena. The branching patterns in trees and leaves, for example, and the distribution of seeds in a raspberry are based on Fibonacci numbers. Many buildings and artworks have the Golden Ratio in them, such as the Parthenon in Greece, but it is not really known if it was designed that way.

N. I. Mulina, *ELA*

INTERMITTENT CHAOS IN HAMILTONIAN DYNAMICAL SYSTEMS

S. A. Chygryn, *postgraduate student*

The statistical characterization of chaotic trajectories in Hamiltonian dynamical systems attract special interest. Such systems usually show coexistence of regions of chaotic and regular motion in the phase space. When chaotic trajectories approach the regular regions, they stick to their border inducing long periods of almost regular motion. This intermittent behavior determines the main dynamical properties of the system. The fundamental problem is how to quantitatively relate the intermittency of the chaotic dynamics to the distribution and stability properties of the regular regions of the phase space.

There are good reasons to ask about the relevance of studying classical Hamiltonian systems. From a dynamical-systems perspective Hamiltonian systems are very particular. From the perspective of physical models Hamiltonian systems are also exceptional. The reason is that natural systems are never completely isolated and/or include inherent sources of dissipation/creation of energy. Considering additionally that the dynamics in Hamiltonian systems is fundamentally different from the one in dissipative systems, one sees that a justification in general terms for a theoretical study in this field is necessary.

From the previous considerations it should be no surprise that important questions of physics rely on properties of Hamiltonian dynamics. The most prominent ones are those related to the foundations of statistical mechanics. Other important basic issues which are presently under investigation refer to wave and quantum mechanical systems that are classically chaotic. In such cases semi-classical methods based on the classical properties of Hamiltonian systems have shown to be extremely powerful.

Altogether, the different results lead to a new unified interpretation of the chaotic dynamics in Hamiltonian systems and raise the phenomenon of stickiness to a fundamental status.

A. M. Diadchko, *ELA*

SIMPLE WEBSITE DEVELOPMENT

Sklyarov M.S., *st. gr. ESm-31*

The history of web is not so long. It's only 20 years old. By January 1993 there were fifty Web servers across the world, by October 1993 there were over five hundred. Beginning from 2002, new ideas for sharing and exchanging content such as blogs and RSS (Rich Site Summary), rapidly gained its popularity on the Web. This new model for information exchange is called Web 2.0. Instead of using static HTML (Hyper Text Markup Language) pages, nowadays there are a lot of the websites where you can actually change the content by yourself without editing the HTML, for example facebook.com, twitter.com, vk.com and much more others.

What do you have to know to begin your journey in a web development?

Actually nothing. You have to grab a book about basics of HTML, CSS (Cascading Style Sheets) and go through it. Or you can watch the series of videos about this technologies at lynda.com or any other website. That will give you basic concept how it works together. It is really easy and everybody can do this. There are only 89 HTML tags at all. And if we talk about cascade stylesheets - it's a styling for your page, written almost in plain English. That will be enough to build any look of the webpage you want. If you'll need some interactions inside your page without reloading it, you'll need to learn JavaScript. Don't be scary it's not hard at all. This programming language is lightweight and is executing in your browser, so you don't have to know how to work with threads, control memory usage, etc.

You don't need to learn all HTML tags, all parameters from CSS. If you get the basics and see how it works together - it's enough to go further. You will grab missing knowledge in the process of producing websites.

Backend development.

The last, but not least part of developing a website is how you do your backend development. In the beginning there was only PHP (Hypertext Preprocessor), which was embedded into HTML code of your page. Nowadays, there is a lot of alternatives with better syntax, object-oriented way of development, easier database management and generators with clear, PHP-free HTML output. You can use Ruby, Python or even PHP languages with entire web-frameworks, such as Rails, Django or Yii.

What is a framework?

Framework is a collection of tools, such as classes, objects, methods, generators, which help you to do your work faster and easily. If we are talking about Rails - it has a lot of tools to help you:

1. It can be connected to any existing database without any effort.
2. It has an implementation of Active Record software design pattern, which means, that you will never be able to make a mistake in your SQL (Structured Query Language) statements, because you will never write those. It really makes your life much more easier and your code much more cleaner, because you don't have to learn one more language. Also when you switch from one RDBMS (Relational Database Management System) to another, you don't have to rewrite all your SQL statements.
3. It has a lot of generators, which help you to create models, views, controllers, javascripts, CSS files, etc. With generators you can automate almost everything you are doing by hands in every project.
4. It gives you a very easy way to use the work of other people. I'm talking about the huge amount of Ruby Gems (libraries, which are developed for different purposes by developers all over the world). If you need authorization in your website - use CanCan gem, for authentication you can use Devise, if you need a rich text editor - choose the one you like the most and add it as a gem into your app.

Is it still too hard to learn?

Don't worry! If you are going to build blogs, shops, simple websites, there are a lot of website constructors for you, such as WordPress, Joomla, PrestaShop. To use them you don't have to know all that stuff, I mentioned before. They are pretty much like word processing applications, but besides text, they have buttons, links, etc. Work process with this constructors is 90% drag and drop, you just look for plugins you like the most and add them to your app. Some of them have options, which you can change to customize plugin appearance. Also it is much more faster, then manual building of the website, using HTML, CSS, Javascript and backend development, but the result is not scalable, not flexible in adjustment.

So, if you want to build web applications (websites) for small businesses and regular people - you can use a constructor, but if you have an intention to build next twitter or Facebook, then you should dive in learning web development much more serious. This technologies are not hard to learn, they were created to be simple, fast and powerful.

EL Adviser Pochatko T.V.

ЗМІСТ

Азарова Л. І., Баранова С. В. МЕТАФОРА ТА МЕТОНИМІЯ ЯК СПОСІБ ДОСЯГНЕННЯ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В МЕДІАДИСКУРСІ.....	3
Білолюбський С. О., Жулавська О. О. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ ТЕРОРИЗМ.....	5
Ванганен Д. Э., Чернюк Н. И. ВЫРАЖЕНИЕ ОТРИЦАНИЯ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ НА МАТЕРИАЛЕ КВАНТИТАТИВНОЙ ЛЕКСИКИ.....	7
Вірчак Г. О. АГІТАЦІЙНІ ВИСТУПИ БАРАКА ОБАМИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛЕКСИЧНОЇ ДОМІНАНТИ.....	9
Гришко В., Таценко Н. В. ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ЕМПАТІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	11
Дворник Н., Приходько Н. А. АНТИТЕЗА ЯК ОДИН З НАЙПОШИРЕНШИХ ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЛІТИЧНИХ ЗВЕРНЕНЬ ДЖОНА КЕНЕДІ).....	16
Дмитренко І. О., Баранова С. В. ПАРАДИГМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ МИСТЕЦЬКИХ ЛЕКСЕМ У ПОЗАМИСТЕЦЬКОМУ ДИСКУРСІ.....	18
Каралар Д. О., Прокопенко А. В. ОСНОВНЫЕ СПОСОБЫ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ.....	19
Кленіна А. Ю., Чуланова Г. В. ТЕКСТ-ВІДГУК ЯК ВТОРИННИЙ ТЕКСТ ІНТЕРНЕТ КОМУНІКАЦІЇ.....	22
Куценко Є. О., Шуменко О. А. ЧИСЛІВНИКОВІ МОРФЕМИ У ДЕНУМЕРАЛЬНИХ УТВОРЕННЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	24
Литюга Ю. В., Чернюк Н. И. ЭКСТЕРИОРИЗАЦИЯ КОММУНИКАТИВНОГО МОЛЧАНИЯ: НЕВЕРБАЛЬНЫЕ СРЕДСТВА.....	27
Мовчан Д. В., Марченко А. ПРАГМАСЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНТОНІМІВ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	29
Наливайко И. И., Швачко С. А. СТИЛИСТИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ОЯЗЫКОВЛЕНИЯ НЕГАЦИИ НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.....	33
Недосека А. М., Таценко Н. В. АКСІОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	35

Нюхін О. А., Дегтярьова Л. І. ГЕНДІАДІС ЯК НАДМІРНІСТЬ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ, ВИКОРИСТОВУВАНИХ ДЛЯ ПЕРЕДАЧІ ЛЕКСИЧНОГО ТА ГРАМАТИЧНОГО ЗМІСТУ ВИСЛОВЛЕННЯ.....	38
Павленко Д. В., Жулавська О. О. ВІДОБРАЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ GOOD ТА EVIL В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ.....	40
Пархоменко В. О., Медвідь О. М. ЕКСПЛІЦИТНО-ПЕРФОРМАТИВНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	42
Полсвик Д. О., Бондаренко Ю. С. ЛЕКСИЧНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАНАДСЬКОГО ВАРІАНТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	44
Пономаренко М., Швачко С. А. СТАТУС МОРФЕМНЫХ СРЕДСТВ ВЫРАЖЕНИЯ НЕГАЦИИ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ.....	47
Разуванова Ю. Г., Чернюк Н. И. СТАТУС ИМПЛИЦИТНОГО РЕЧЕВОГО УМОЛЧАНИЯ.....	49
Ракігіна А. А., Назаренко О. В. СЕМАНТИЧНА НАПОВНЕНІСТЬ ВЛАСНИХ ІМЕН У СУЧАСНОМУ КАЗКОВОМУ ДИСКУРСІ.....	51
Назаренко О. В., Сахарова Н. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ ЕВФЕМІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ).....	53
Северін А. А., Щигло Л. В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СЛОВОТВОРУ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	55
Сегеда О. В. СЛОВОТВІРНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ).....	57
Щигло Л. В., Сибірцева Ю. КОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ВІДДІЄСЛІВНИХ ПОХІДНИХ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	59
Симоненко Є., Приходько Н. А. ГУМОРИСТИЧНА СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ У ПРОМОВАХ БАРАКА ОБАМИ.....	61
Сіробаба І., Попова О. В. ПОЛІТИЧНІ ГАСЛА США ЯК ЕЛЕМЕНТ МАНІПУЛЯТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ.....	62
Ткаченко Я. Ю., Медвідь О. М. ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ СПІВЧУТТЯ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ.....	64
Трофимец Д. П., Швачко С. А. МАТЕРІАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРИИ НЕГАЦИИ НА СИНТАКСИЧЕСКОМ УРОВНЕ.....	66

Чернюк Н. І., Трофимець Д. П. ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ЕМОТИВНОСТІ В ТЕКСТАХ-РЕГУЛЯТИВАХ.....	68
Харченко В. Р., Дорда В. О. СЛЕНГ В АМЕРИКАНСЬКИХ ПІСНЯХ.....	71
Шкіль І. А., Ємельянова О. В. МЕТАФОРА ЯК ОБРАЗНО-ЕКСПРЕСИВНИЙ ЗАСІБ МОВИ В АНГЛОМОВНОМУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	73
Юрко Ю. В., Ємельянова О. В. РЕАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ЕМОТИВНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	75
Kalashnik Annet, Aleksakhina T. FORMATION COMMUNICATIVE DANS LES DOMAINES DE PROFESSIONNEL.....	77
Гейкіна А.Ю. ЗВУКОСИМВОЛІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ДОВГИХ НАГОЛОШЕНИХ ГОЛОСНИХ В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ ЗАКЛИНАНЬ.....	79
Подолкова С. В. FUNCTIONAL AND STYLISTIC FEATURES OF SCIENTIFIC-TECHNICAL ARTICLES ANNOTATION TEXTS.....	83
Pronyaeva V.E. THE DEVELOPMENT OF THE ENGLISH DICTIONARY.....	84
Плигун О. А. СИНОНІМІЯ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ.....	86
Simonenko N.O. TERMINOLOGY OF CLINICAL MEDICINE.....	87
Литюга Ю. В. WHAT SHOULD WE COMPREHEND IN NONVERBAL COMMUNICATION?.....	89
Жила Т. І., Медвідь О. М. ПРОБЛЕМАТИКА ТА ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАРЕМІЙ.....	92
Король А. П., Дорда В. О. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ КОМІЧНИХ СИТУАЦІЙ ТА РЕАЛІЙ У НИХ.....	94
Муkytenko A., Shchyhlo L. V. THE WAYS OF THE TRANSLATION OF GERMAN VERBAL ADJECTIVES INTO THE ENGLISH LANGUAGE.....	96
Сибірцева Ю., Кириченко О. А. АДЕКВАТНІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ.....	97
Sklyanuchenko T., Kyrychenko O. A. PARTICULARITIES OF POETICAL TRANSLATION.....	100
Боровик О.Л. СТАТУС ГУМОРУ У ПРИСЛІВ'ЯХ: АНГЛОМОВНИЙ ТА РОСІЙСЬКОМОВНИЙ ДИСКУРСИ.....	102
Охріменко О. ПОВСЯКДЕННА МОВА В СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКИХ ФАБЛЮ XIII СТ.....	104

Зінченко А. В. СТАТУС ПРЕЦИЗІЙНОЇ ЛЕКСИКИ В ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ.....	107
Bespalova G. V. TRANSLATION OF EXPRESSIVENESS IN SPORT DISCOURSE.....	108
Данабаев Шухрат, Біденко Л. В. ДИАГНОСТИКА МОТИВАЦІЇ ИЗУЧЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТАМИ-ИНОСТРАНЦАМИ НЕЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ.....	110
Біденко Л. В. ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ.....	112
Хамед Весам Мохаммед Хамед, Бурнос Е. Ю. ОТБОР ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТОВ В ПРАКТИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ РКИ (ДЛЯ ИРАКСКОЙ АУДИТОРИИ).....	115
Ворона Н. А., Ёылдыз Эركان ФЕНОМЕН ЛЮБВИ В КУРДСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ.....	117
Аларкон Кастильо Сусан, Дегтярева Т. О. КАТЕГОРИЯ РОДА В ИСПАНСКОМ ЯЗЫКЕ.....	119
Ходжаназарова Огулкейик, Дегтярева Т. О. О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ТУРКМЕНСКОГО ЯЗЫКА.....	121
Шарипов Зафаржон, Дунь Н. Л. ПРИЛАГАТЕЛЬНЫЕ ЦВЕТООБОЗНАЧЕНИЯ ВО ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ МИКРОСИСТЕМАХ РУССКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ.....	122
Голованенко Е. А., Дунь Н. Л. СИСТЕМА УПРАЖНЕНИЙ ПО ФОРМИРОВАНИЮ СЛУХОПРОИЗНОСИТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ В КУРСЕ ВВОДНОЙ ФОНЕТИКИ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	124
Уче Джон, Завгородний В. А. УЧЕТ НАЦИОНАЛЬНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ АФРИКАНСКИХ СТУДЕНТОВ КАК ФАКТОР УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ.....	126
Абдуллаев Сирожиддин, Казанджиева М. С. ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОЦЕССА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА.....	129
Киселева А. И., Алфарра Ахмед, Алафанди Зеид ПРОБЛЕМЫ АДАПТАЦИИ И МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ УРОВНЯ АДАПТИРОВАННОСТИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ К УСЛОВИЯМ НОВОЙ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ В УКРАИНЕ.....	131

Джумаев А., Конек О. П. ТАРАС ШЕВЧЕНКО И ФРАГИ МАХТУМКУЛИ – ДВА ВЕЛИКИХ ПОЭТА УКРАИНСКОГО И ТУРКМЕНСКОГО НАРОДА.....	133
Медиев Р., Конек О. П. ПЕРЕВОДЫ СТИХОТВОРЕНИЙ Т.Г. ШЕВЧЕНКО В ТУРКМЕНИСТАНЕ.....	135
Набок М. М. МОВНІ ЗАСОБИ ОБРАЗОТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ДУМАХ НЕВІЛЬНИЦЬКОГО ЦИКЛУ.....	136
Албоета Мустафа Наджи Камил, Пилипенко-Фрицак Н. А. РАБОТА С ПОЭТИЧЕСКИМИ ТЕКСТАМИ ПРИ ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ.....	139
Роденко А. В., Сагдуллаев Г. ТРАДИЦИИ И ОБЫЧАИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА.....	144
Скварча О. Н., Батбаяр Болортуяа К ВОПРОСУ О ПОРЯДКЕ СЛОВ В РУССКИХ И МОНГОЛЬСКИХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ.....	146
Скварча О. Н. К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ КАК ФУНДАМЕНТА КОММУНИКАТИВНОСТИ ПРИ ОБУЧЕНИИ РКИ.....	148
Набок М. М. МОВНІ ЗАСОБИ ОБРАЗОТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ДУМАХ НЕВІЛЬНИЦЬКОГО ЦИКЛУ.....	150
Юнусова Наргиза, Дунь Н. Л. ЯЗЫКОВОЕ СВОЕОБРАЗИЕ СТИХОТВОРЕНИЯ ЗУЛЬФИИ "ПРИШЛА ВЕСНА, СПРАШИВАЕТ О ТЕБЕ".....	153
Нурметова З., Тубол Н. А. АББРЕВИАЦИЯ В ТУРКМЕНСКОМ ЯЗЫКЕ.....	154
Абдужалилова Насиба, Хомула Н. А. СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ СОГЛАСОВАННЫХ ОПРЕДЕЛЕНИЙ В РАССКАЗЕ А.П. ЧЕХОВА «ЧЕЛОВЕК В ФУТЛЯРЕ».....	156
Чернышова Т. Г., Улзийсайхан Болортоль ОСОБЕННОСТИ РЕЧЕВОГО ЭТИКЕТА В РУССКОМ И ЯПОНСКОМ ЯЗЫКЕ.....	158
Шамуратов Нозимжон, Шевцова А. В. ПОСЛОВИЦЫ С КОМПОНЕНТОМ «ДРУЖБА» В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКЕ.....	160
Шевченко И. М., Мамедов Ризван СУБСТАТИВНЫЕ СЛОВСОЧЕТАНИЯ В РУССКОМ И АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ.....	162
Шевченко И. М., Саладов Элчин ИМЕННЫЕ СЛОВСОЧЕТАНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ.....	164

Bashlak I.A. EFFECTIVE WAYS OF TRANSFORMING OUR CLASSROOMS INTO COLLABORATIVE ENVIRONMENTS.....	166
Yarmak L.P., Gladchenko O.R. TEST CLASSIFICATION.....	168
Kurochkina V. S. THE USE OF PROJECT METHOD IN STUDYING ENGLISH.....	170
Morozova I.A. ROLE OF GOOD COMMUNICATIVE TEACHERS.....	171
Міхно С. В. ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ.....	173
Zolotova S. THE FIRST LECTURE PRESENTATIONS OF UNIVERSITY TEACHERS, WHO WORK WITH FOREIGN STUDENTS.....	174
Malovana N.V. THE EFFECTIVE AND BALANCED ENGLISH LESSON PLANNING.....	175
Нефедченко О.І. ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО МЕТОДУ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	179
Марченко Д. О. ТЕСТУВАННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ.....	180
Плохута Т. М. ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ: ДІАГНОСТИЧНА ФУНКЦІЯ.....	181
Смирнова М.Л. АКТУАЛЬНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНО - ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ НА НЕЯЗЫКОВЫХ ФАКУЛЬТЕТАХ ВУЗОВ.....	183
Гришко О. П. ЗОБРАЖЕННЯ ЖІНКИ-УКРАЇНКИ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ Л.УКРАЇНКИ «БОЯРИНЯ»).....	186
Лаврик Д. С. ВПЛИВ МАТЕРИНСЬКОГО КОДУ НА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ РОДИНІ.....	188
Руденко І. УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ ПАТРІОТИЧНИЙ РУХ ХІХ – ПОЧ. ХХ СТОЛІТТЯ: ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ.....	190
Мічкарьова Л. Л. ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ОБРАЗУ УКРАЇНИ.....	193
Перец А. А. ЖЕНЩИНА-УЧЕНЫЙ В ПУБЛИЧНОМ ПОЛЕ ВЫСШЕГО ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ (НА ПРИМЕРЕ ДНУЖТ).....	195
Яненко Я. В. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО БРЕНДИНГУ.....	198
Лебідь Є. О., Хальота О. В. МІСЦЕ ПОЛІТИЧНИХ ТЕОРІЙ У СУЧАСНОМУ ФЕМІНІСТСЬКОМУ ДИСКУРСІ.....	200

Шарапова Н. ГЕНДЕРНІ РОЛІ ЯК ВИЯВ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ НЕРІВНОСТІ.....	202
Колодій М. «КРИЗА МАСКУЛІННОСТІ ТА ЧОЛОВІЧИХ СТУДІЙ» У СУСПІЛЬНИХ НАУКАХ.....	205
Кобзей Н. В. РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРО ГЕНДЕРНУ РІВНІСТЬ.....	209
Партала К. С. ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІВЧАТ-ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ГАЙДІВСЬКОГО РУХУ.....	211
Похилько Г. КОНЦЕПЦІЯ ПАМ'ЯТІ У ТВОРІ МАКСА ФРІША «БІОГРАФІЯ».....	215
Сапронов А. Л. РОЗУМІННЯ КІНЦЯ ІСТОРІЇ ЖАНОМ БОДРІЯРОМ.....	219
Варивода Т. В. КУЛЬТУРА ПОСТМОДЕРНІЗМУ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНУ РОБОТУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	221
Савельєва Ю. М. ДО ПРОЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ СІМ'Ї.....	225
Карпенко А. О. ГАЙДЕІТЕРІВСЬКІ ВИТОКИ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИХ ОНТОЛОГІЙ СУБ'ЄКТА.....	227
Похтель М. О., Козинцева Т. О. МОВНА ГРА В ТВОРЧОСТІ А. ПЛАТОНОВА: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ.....	232
Возний А.П., Семенчук О.В. ТІЛЕСНІСТЬ ЛЮДИНИ ЯК ФЕНОМЕН РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ (МЕТОДОЛОГО-СИНЕРГЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ).....	234
Стовпак О. ПОНЯТТЯ ДУХУ І ДУШІ В ХРИСТІАНСТВІ.....	238
Гнибида Я. РЕКЛАМНИЙ ОБРАЗ КАК ОБРАЗ СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЫ В «СИСТЕМЕ ВЕЩЕЙ» Ж. БОДРИЯРА.....	239
Вегеш І. М. КОНЦЕПЦІЯ «ВТЕЧІ ВІД СВОБОДИ» ЕРІХА ФРОММА У ПОСТМОДЕРНУ ДОБУ.....	241
Братушка А. ПОЛИАСПЕКТНОСТЬ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ФЕНОМЕНА МОДЫ.....	246
Єременко А. ВОЛОНТАРИСТСЬКЕ ПІДГРУНТЯ ІДЕОЛОГІЇ «ЧИННОГО» НАЦІОНАЛІЗМУ ДМИТРА ДОНЦОВА.....	252
Лебедь А. Е. О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ ТРАКТОВКИ ПОНЯТИЯ ИСТИНЫ Л. ВИТГЕНШТЕЙНОМ.....	257
Беленко А. ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ:	

ПОТРЕБИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	260
Гаресва О. Е., Майборода Г. Я. СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ ОБМЕЖЕНІ МОЖЛИВОСТІ.....	262
Кананихіна О. М., Шевченко Г. А. ТОЛЕРАНТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СВІТУ.....	265
Король В. М. РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ПОГЛЯД НА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНУ ОСВІТУ ТОТАЛІТАРНОЇ ДОБИ: ТРУДОВІ РЕЗЕРВИ (1940-1950-ТІ РР.).....	268
Король С. М. МІЖРЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	270
Корж Е., Павленко В. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВОКАЦІЙНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ (НА ДОСВІДІ М.СУМИ).....	271
Прокопенко Н. М. СТИЛІСТИЧНИЙ СИНТАКСИС ПРОЗИ ПАВЛА ЗАГРЕБЕЛЬНОГО.....	273
Ящинська Г. Л. ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	275
Андрєєва Д. С. ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ АСПЕКТІВ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	280
Чумаков Д. Д. РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ІНТЕРАКЦІЇ З ІНСТИТУТОМ ДЕРЖАВИ.....	282
Шостак М. М., Кудояр Л. М. БРЕХНЯ ТА ОБМАН У НАШОМУ ЖИТТІ.....	286
Кабанов А. А., Воробченко Д. С. ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ВАМПИРИЗМ И СПОСОБЫ ЗАЩИТЫ ОТ НЕГО.....	288
Усік Ю. Ю., Кудояр Л. М. САМООЦІНКА ТА РІВЕНЬ ДОМАГАНЬ ОСОБИСТОСТІ ЛЮДИНИ.....	290
Тихоненко І. М. ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИЙ КОНФЛІКТ.....	292
Рижова А. С. НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ.....	295
Проклова М. Н. ОСОБЕННОСТИ АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ К ОБУЧЕНИЮ В ВУЗЕ.....	295
Барвинский А. А., Реджепова З. Ж. ИЗМЕНЕНИЕ В ПСИХИКЕ ЛЮДЕЙ, СТРАДАЮЩИХ СЕРДЕЧНО – СОСУДИСТЫМИ ЗАБОЛЕВАНИЯМИ.....	297

Барвинский А. А., Есназарова А. К. ПСИХОСОМАТИЧЕСКИЕ РАССТРОЙСТВА И ИХ ПРИЧИНЫ	300
Дергачева Л. ФОРМИРОВАНИЕ ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ ПОСРЕДСТВОМ СОЦИАЛЬНОЙ РЕКЛАМЫ	301
Бойко А. А. ПРОТИВОРЕЧИЯ И КРИЗИСЫ СТУДЕНЧЕСКОГО ВОЗРАСТА	304
Василенко Є. Д., Барвінський А. О. ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ І ЇЇ ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ	306
Мищенко ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ СТУДЕНТОВ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ	307
Фінкільштейн О. В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ВИПУСКНИКА ВНЗ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	309
Подліняєва І. В. PR В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ: ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ	313
Лахтар О. С. ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗПАЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ (НА ПРИКЛАДІ ГАЗЕТИ «THE NEW YORK JOURNAL» КІН. ХІХ СТ.)	315
Кравець Л. С., Костенко А. М. ЕЛЕКТОРАЛЬНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ВИБОРІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ 2012 РОКУ)	318
Козир Ю. ЗАСТОСУВАННЯ АКТАНТНОЇ МОДЕЛІ А.-Ж. ГРЕЙМАСА ДЛЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ МЕДІАТЕКСТІВ	320
Дудченко Л. «ФОРБС» ЯК УНІВЕРСАЛЬНЕ ДІЛОВЕ ВИДАННЯ	322
Назаров М. С. ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ МАЙДАНУ В УКРАЇНІ	324
Гусєва А. С. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРНЕТ-ТЕКСТУ УКРАЇНСЬКИХ КОРИСТУВАЧІВ	326
Євтушенко О. М. ОБРАЗ ГЕРОЯ ЯК ВИРАЗНИК ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (НА МАТЕРІАЛІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРЕСИ)	329
Яременко Л. БАГАТОТИРАЖКА ШОСТКІНСЬКОЇ ТЕЦ ЯК ЗРАЗОК НОВІТНЬОЇ КОРПОРАТИВНОЇ ПРЕСИ СУМСЬКОГО РЕГІОНУ	331
Арсеньєва Л. РОЛЬ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ	333
Зайцева С. С. ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ОСОБИСТОСТІ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА	337

Деревянченко М., Иванова Т. В. ТРЕВОГА И СТРАХИ УКРАИНЦЕВ.....	340
Турик В., Иванова Т. В. НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	341
Кислощаєва М., Иванова Т.В. «ІНШІСТЬ» У СУСПІЛЬСТВІ.....	343
Савченко А. І., Иванова Т. В. КУРІННЯ У ВУЗІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ.....	344
Провозін Н. В., Иванова Т. В. ТЕХНОЛОГІЯ СПИСУВАННЯ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	347
Барвінський А. А., Маайа Т. ПСИХОАНАЛІЗ КАК ТЕРАПЕВТИЧЕСИКИЙ МЕТОД.....	350
Біленко В. УКРАЇНСЬКА МОВА - <i>VERSUS</i> СТУДЕНТ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....	351
Удовиченко Б. М. АМОСОВ – ЦІЛА ЕПОХА: ПРОФЕСІОНАЛ – ХІРУРГ І ПИСЬМЕННИК.....	354
Колісник Л. О. ДИНАМІКА ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ У СТАРШОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....	356
Опанасюк В. В. УКРАИНО-РОССИЙСКИЕ ОТНОШЕНИЯ КАК ФАКТОР ПОЛИТИЧЕСКОГО РИСКА.....	359
Рибалка П. В. МОТИВАЦІЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.....	360
Сахно П.І., Мелєнтьєва А. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА МИСЛЕННЯ ДИТИНИ.....	365
Березка О. І. ПОЧУТТЯ ГУМОРУ, ЯК ФАКТОР СТРЕСОСТІЙКОСТІ ТА ФОРМА КОПІНГ-ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ.....	370
Ковальов О.С. АКсіОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕКЛАМНОГО СЕГМЕНТУ СУМСЬКОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ.....	373
Ihnatenko N. V. SYSTEMS FOR AUTOMATIC PATTERN RECOGNITION.....	376
Fedorenko T. O. FIRST-ORDER MAGNETIC PHASE TRANSITIONS.....	377
Prylepa D. V. PSYCHOLOGICAL STATE ESTIMATION OF THE PERSON BASED ON INFORMATION-EXTREME INTELLECTUAL TECHNOLOGY.....	378
Dyachenko A. V. SPRAY PYROLYSIS DEPOSITION OF MAGNESIUM OXIDE THIN FILMS.....	379
Reva V. V. AN EFFICIENT CUDA IMPLEMENTATION OF THE	

TREE-BASED BARNES HUT N-BODY ALGORITHM.....	380
Khalizeva A. G. STATIC AND DYNAMIC ANALYSIS OF IMPULSE GAS SEAL.....	381
Gladchenko O. R., Serik A. E. BIOMECHANICAL PRINCIPLES IN BADMINTON.....	381
Balaba M. A. THE INVENTION OF PHOTOGRAPHY.....	383
Bury A. S. TORSIONAL VIBRATION PROBLEMS IN RECIPROCATING MACHINERY.....	384
Kvasnina O. V., Shapovalenko A. O. ACID RAINS.....	385
Дядечко А. Н. ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ СРЕДИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ.....	386
Kovtun A. A. SAFE WORLD IS THE KEY TO THE SAFE FUTURE.....	387
Bondarenko K. O. FUTURE OF JOURNALISM.....	388
Hyrenko I. S. HOW TO FINANCE YOUR START-UP BUSINESS.....	389
Grychanyk Y. M. THE BOW AND ARROWS.....	390
Kaba E. A. THE HISTORY OF MATCHES.....	391
Kalitin A. Y. THE HEADPHONES.....	392
Kholodko S. G. PAPER CLIP.....	393
Kostenko Y. S. SOLID PHASE SYNTHESIS OF IRON OXIDE FROM WASTE PRODUCTS.....	394
Lebedka A. V. ALEXANDER FLEMING AND PENICILIN.....	395
Karikh A INTERACTION OF IMPELLER AND GUIDE VANE IN A SERIES-DESIGNED AXIAL-FLOW PUMP.....	396
Mozok E. M. MONITORING CONDITION OF THERMAL OBJECT.....	397
Borisov N. A. IMPROVEMENT OF THE GAS-OIL HEAT EXCHANGERS BASED ON THE BIMETALLIC FINNED TUBES.....	399
Orel O. V. RESEARCH AND DEVELOPMENT OF THE AXIAL RELIEVING OF THE PUMP ROTOR ASSEMBLY.....	400
Yanitska I. V. OZONE DEPLETION.....	402
Kovalenko Y. PECULIARITIES OF INTERNET-MARKETING FOR B2B.....	403
Sanin A. I. THE INVENTION OF AN ELEVATOR.....	404
Smyrnova K. V. NIKOLA TESLA – THE GENIUS WHO LIT THE WORLD.....	404

Khytrenko O. O. TECHNOLOGIES FRIENDLY TO PEOPLE.....	405
Kotenko S. TEMPORARY STAFF: BENEFIT OR LOSS-MAKING.....	406
Oleh Chekh HEAT PUMPS TECHNOLOGY OF HEATING AND COOLING.....	408
Kolomiets Nina THE PHENOMENON OF THE UKRAINIAN MAIDAN IN TODAY'S MEDIA DISCOURSE.....	409
Venger Y. V. THE INTERACTION OF LAW AND MORALITY IN THE SOCIETY.....	411
Yakovenko A. A. JOHN LOGIE BAIRD.....	412
Zhyltsova D. O. FICO CREDIT SCORES.....	413
Bystrik Yu. DIFFUSION: FROM NORMAL TO ANOMALOUS.....	414
Velykodna V. V. DISSOCIATIVE STATE OF POLYMETHINE DYES.....	416
Vozny A. A. PREPARATION AND CHARACTERIZATION OF SNS THIN FILMS FOR SOLAR CELL APPLICATION.....	416
Tereshchenko I. M. THE EFFECTS OF ACIDIFICATION ON FRESH WATER LIFE.....	417
Dubova V. O. ESTABLISHING OF CONSTITUTIONAL COMPLAINT INSTITUTE IN UKRAINE.....	418
Zahiko I. V. TiO ₂ -BASED DYE-SENSITIZED SOLAR CELLS.....	420
Znamenshchykov Y. V. AN INVESTIGATION OF CdZnTe THIN FILMS FOR PHOTOVOLTAGICS.....	421
Legostova Ye. ON SUBHARMONIC FUNCTIONS AND DIFFERENTIAL GEOMETRY IN THE LARGE.....	422
Lytvynenko Ia. M. MAGNETIC TUNNEL JUNCTIONS AS A STORAGE ELEMENT FOR MEMORY DEVICE.....	424
Panchenko O. O., Gumenny E. O. 3D PRINTING.....	425
Pereshyvailo O. I. RELATIONSHIP BETWEEN ENGLISH AND LATIN LANGUAGES IN MEDICINE.....	426
Karpenko K. G. THERMAL AND CONCENTRATIONAL EFFECTS IN ELECTROPHYSICAL AND MAGNETORESISTIVE PROPERTIES OF Fe-Pd AND Co-Pd THIN FILM ALLOYS.....	427
Ponomarenko A. M. ACIDIFICATION.....	428
Morossova I. A., Kirichenko T.V. THE BASIC METHODS OF ANALYSIS OF MARKETING INFORMATION.....	429
Gaityna N. M. BRANDING AS AN IMPORTANT PART OF MARKETING STRATEGY.....	430

Savchenko Iryna A CREOLIZED TEXT OF AN INTERNET MEME AS A MEANS OF FORMING IMAGE OF THE CITY IN NEW MEDIA: THEMATIC AND PROBLEMATIC ASPECTS.....	432
Manzyuk A. O. INTERNATIONAL BUSINESS AND TRADE.....	433
Nishta B. V. ARTIFICIAL HEART.....	435
Bobin S. BATTERY.....	436
Hordiyenko L. PROBLEMS OF MEASURING GDP IN DIFFERENT COUNTRIES	438
Taran A. NUMBER PHI.....	439
Chygryn S. A. INTERMITTENT CHAOS IN HAMILTONIAN DYNAMICAL SYSTEMS.....	440
Sklyarov M.S. SIMPLE WEBSITE DEVELOPMENT.....	441

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Матеріали
Всеукраїнської наукової конференції
викладачів, аспірантів, співробітників та студентів
факультету іноземної філології та соціальних комунікацій

(Суми, 21–22 квітня 2014 року)

Відповідальний за випуск О.М. Сушкова
Комп'ютерне верстання С. М. Кищик

Стиль та орфографія авторів збережені.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 7,21. Обл.-вид. арк. 7,25. Тираж 100 пр. Зам. №355

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.